

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**HARF DEVRİMİNE KADAR ADANA TÜRK SÖZÜ GAZETESİ
(1927-1928)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERNA TORKAK

ŞANLIURFA - 2018

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**HARF DEVRİMİNE KADAR ADANA TÜRK SÖZÜ GAZETESİ
(1927-1928)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERNA TORKAK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İSLAM

Bu tez 17186 nolu proje kapsamında HÜBAK tarafından maddi olarak desteklenmiştir.

ŞANLIURFA – 2018

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı 165224006 numaralı Berna Torkak'ın hazırladığı "Harf Devrimine Kadar Adana Türk Sözü Gazetesi (1927 - 1928)" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 26/06/2018 tarihinde, saat 14.00'da yapılmış. sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

26/06/ 2018

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İSLAM	Kabul	
Öye	Dr. Öğr. Üyesi Bedrettin KOLAC	KABUL	
Öye	Prof. Dr. Salih TUR	Kabul	

Bu tezin Tarih Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

12/07/2018

Prof. Dr. Akif ERGİLİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır / Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Berna TORKAK
Öğrenci Numarası	165224006
Enstitü Anabilim Dalı	Tarih
Program	Tezli Yüksek Lisans
Başlık (Türkçe)	Harf Devrimine Kadar Adana Türk Sözü Gazetesi (1927-1928)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Tezli Yüksek Lisans çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 364 sayfalık kısmına ilişkin, 24/05/2018 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 2'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağı gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygularıyla arz ederim.

24/05/2018
Berna TORKAK

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 24/05/2018

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İSLAM

ÖN SÖZ

Toplumunu bilgilendirme ve yönlendirme özelliğine sahip olan basın, kamuoyunda en etkili iletişim araçlarından birisidir. Düşüncenin oluşması ve açıklanması yönünden etkili olan bu iletişim aracı, ulusal ve yerel basın olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ulusal basın, geniş kitlelere ulaşarak ülke kamuoyuna hitap etmektedir. Ulusal basına göre bölge haberlerine ağırlıklı olarak yer veren yerel basın, yerel düzeydeki kamuoyuna katkıda bulunmuştur. Bölgesel unsurları ve bölgesel sorunları ortaya çıkararak toplumsal tepkiyi ifade etmenin yanı sıra halkı bilinçlendirme görevini üstlenen yerel basın, yöre insanının sözcüsü olmuştur. Bu bakımdan bir bölgenin görüş ve düşünce eğilimlerinin incelenmesi nedeniyle yerel basın önem arz etmektedir. Yerel basın hayatında önemli bir yere sahip olan Adana Türk Sözü gazetesi, bu eğilimleri yansıtması ve bölge halkının sesi olması nedeniyle büyük bir öneme sahiptir.

Türk Sözü gazetesi, 1 Ocak 1924 tarihinde Ferit Celal Güven sorumluluğunda, Adana'da yayın hayatına başlamıştır. 1966 yılına kadar yayınlanmaya devam eden Türk Sözü, ulusal ve özellikle yerel haberlere ağırlık vererek, dönemle ilgili fikir sahibi olmamıza yardımcı olmuştur. Cumhuriyetle birlikte doğan gazete, inkılapların toplumsal kanada doğru bir şekilde iletilmesinde ve benimsetilmesinde etkili olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Adana Türk Sözü gazetesinin yayınlandığı dönemin şartlarını ve önemli olaylarını anlamak, gazetenin yayın politikası hakkında bilgi toplamak, bunun ülke gündemine etki ve katkılarını belirli bir sistem dâhilinde sunmaktır.

Bu tez çalışmasının önemi ise, Türk Sözü gazetesi hakkında yapılmış ilk müstakil çalışma olmasıdır. Bu niteliği nedeniyle, önemli bir boşluğun doldurulması hususunda bilim dünyasına katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmada Adana Türk Sözü gazetesinin 1927-1928 yıllarında yayınlanan yaklaşık 600 adetlik koleksiyon kullanılmıştır. Ayrıca arşiv vesikaları ve salnameler ile birlikte çeşitli kaynaklardan dönemin sosyal ve siyasal durumu hakkında bilgi toplanmıştır.

Gazetenin koleksiyonları Milli Kütüphane’de ve Adana Atatürk Müzesi’nde bulunmaktadır. Bu araştırmada Adana Atatürk Müzesi koleksiyonu esas alınmıştır. Türk Sözü’nün 1924-1926 yıllarına ait koleksiyonları eksik olduğundan dolayı 1927-1928 yılı koleksiyonları ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Gazete nüshaları Atatürk Müzesi’nde, her yıl 2 cilt halinde olmak üzere muhafaza edilmiştir.

Transkripsiyonu yapılan haber özetleri ve diğer yazılar esas alınarak, konularına ve tarih sırasına göre tasnifi yapılmıştır. Haberlerde öncelikle yayınlandığı tarih, gazete numarası, (s.) şeklinde sayfa numarası ve eğer başyazı ise (BY) şeklinde gösterilerek parantez içinde yazarın ismi ve soy ismi verilmiştir. Anadolu Ajansı’ndan alınan haberler ise (AA) şeklinde gösterilmiştir. Nüshaların bazılarının tahrip olması ve diğer sebeplerden dolayı okunamayan kelimeler (...) şeklinde, doğruluğundan şüpheli duyulan kelimeler ise (?) işaretiyle birlikte verilmiştir. Aynı isimle başka şehirlerde de gazeteler yayınlanmış olduğundan dolayı muhtemel karışıklıkları önlemek amacıyla gazete “Adana Türk Sözü” olarak belirtilmiş ve bu şekilde kullanılmıştır.

Çalışmamız beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Adana Türk Sözü gazetesinin yayın hayatı, idâre ve yazı heyeti, fikir yapısı ve etkisi incelenmiştir. İkinci bölümde, ekonomik haberler, üçüncü bölümde sosyal ve kültürel haberlere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde siyasi haberlere yer verilirken, beşinci bölümde ise Avrupa, Balkanlar ve Ortadoğu ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Ayrıca her bölümde, haber özetlerinin sonunda kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışma konusunun belirlenmesinde bana yardımcı olan ve tez sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi İbrahim İslam’a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecinde görüş ve önerilerini esirgemeyen sayın Doç. Dr. Gülşah Eser’e, çalışma alanı sağlayarak deneyimleriyle yol gösteren Prof. Dr. Abdullah Ekinci başta olmak üzere, Tarih Bölümü öğretim üyelerine ve arkadaşlarıma teşekkür ederim. Kaynak temininde yardımcı olan Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Ahmet Karataş’a, araştırma sırasında kaynaklarından yararlandığım Adana Atatürk Müzesi yönetici ve personellerine teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmamın tamamlanmasında benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen annem İslim Torkak'a ve babam Halil Torkak'a sonsuz sevgi ve saygılarımı sunar, teşekkür ederim.

Berna TORKAK

şanhurfa 2018

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
KISALTMALAR LİSTESİ.....	VII
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	IX
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	6
TÜRK SÖZÜ GAZETESİ'NİN YAYIN HAYATI,.....	6
İDÂRE / YAZI HEYETİ VE FİKİR YAPISI.....	6
1.1. Yayın Hayatı.....	6
1.1.1. İdâre / Yazı Heyeti.....	8
1.1.2. Ferit Celal (Güven) (1894-1975).....	9
1.1.3. Nevzat (Güven) (1904- ?).....	11
1.1.4. Baki Tonguç (Arık) (?-1962).....	12
1.1.5. Halim Hüsni.....	12
1.2. Türk Sözü Gazetesi'nin Fikir Yapısı.....	12
1.2.1. Amacı, Yayın İlkeleri ve Etkisi.....	12
2. BÖLÜM.....	17
EKONOMİK HABERLER.....	17
2.1. Ekonomik Haberler.....	17
2.1.1. Ticaret ve Şirket ile İlgili Haberler.....	30
2.1.2. Vergi ile İlgili Haberler.....	43
2.1.3. Tarım Haberleri.....	45
2.1.4. Değerlendirme.....	54
2.2. Mali Haberler.....	56
2.2.1. Banka Haberleri.....	57
2.2.2. Bütçe Haberleri.....	60

2.2.3. Değerlendirme	63
3. BÖLÜM	64
SOSYAL ve KÜLTÜREL HABERLER	64
3.1. Sosyal Haberler	64
3.2. Kültürel Haberler	98
3.3. Sağlık Haberleri	105
3.4. Eğitim Haberleri.....	116
3.5. Dernekler ve Cemiyetler	138
3.6. Bayramlar ile İlgili Haberler	150
3.7. İdare ile İlgili Haberler.....	167
3.8. Gazete ile İlgili Haberler	180
3.9. Değerlendirme.....	183
4. BÖLÜM	186
SİYASİ HABERLER	186
4. 1. Türkiye Haberleri	186
4.1.1. İnkılap Haberleri	263
4.1.2. Hükümet Atamaları	297
4.1.3. Değerlendirme	311
5. BÖLÜM	315
AVRUPA, BALKANLAR VE ORTADOĞU HABERLERİ	315
5.1. Avrupa Haberleri.....	315
5.2. Balkan Haberleri	338
5.3. Ortadoğu Haberleri.....	341
5.4. Asya ile İlgili Haberler.....	348
5.5. Değerlendirme.....	351
SONUÇ	352
KAYNAKÇA	354

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Anadolu Ajansı
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bkz.	: Bakınız
BMM	: Birleşmiş Milletler Meclisi
BY	: Başyazı
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DP	: Demokrat Partisi
ed.	: Editör
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
vd.	: Ve Diğerleri

ÖZET

HARF DEVRİMİNE KADAR ADANA TÜRK SÖZÜ GAZETESİ (1927-1928)

Bu araştırmada, 1 Ocak 1924 tarihinde yayınlanmaya başlayan gündelik ve siyasi nitelikli *Türk Sözü* gazetesi neşriyatı incelenmiştir. Adana mahallî basınında önemli bir yere sahip olan gazete, Adana’da Hükümet Konağı civarında Düyun-u Umumiye binasının karşısında faaliyete başlamıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi ve başyazarı Ferit Celal Bey’dir. Mesul Müdürlüğünü ise Dava Vekili Fahri Bey üstlenmiştir. Zaman içerisinde matbaa ve idarehanenin yeri ile gazetenin çalışma kadrosunda değişiklikler meydana gelmiştir.

Türk Sözü, daha çok siyasi içerikli bir gazete olmakla birlikte yer yer güncel haberlere de yer vermiştir. Adana ve yöresi ile ilgili haberler bu gazete vasıtasıyla halka duyurulmuştur. Son sayfasını ilan ve reklamlara ayıran gazete, o dönemde Adana’nın önde gelen gazetelerinden biri haline gelmiştir. Adana tarihinin yanı sıra siyasi, iktisadi ve sosyo-kültürel yapısıyla ilgili pek çok haber ve bilgiyi okuyucuyla buluşturan *Türk Sözü*, bu yönüyle Adana’ya önemli katkı sağlamıştır. Gazete, 1966 yılına kadar yayınlanmasına rağmen Adana’ya etki ve katkılarını inceleyen herhangi bir müstakil çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu çalışmada arşiv tarama yöntemi kullanılarak, *Türk Sözü* gazetesinde yer alan haberler günümüz Türkçe’sine çevrilmiştir. Gazetenin yayın hayatı, yazı heyeti, düşünce yapısı, iç ve dış gelişmeler hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. *Türk Sözü* gazetesi koleksiyonunu esas alan bu çalışma, arşiv belgeleri, salnameler ve araştırmalarla desteklenmiştir. Böylece dönemin olaylarının doğrulanması sağlanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde, Türkiye genelinde ve Adana özelinde *Türk Sözü*’nün basın tarihimize katkıları ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Basın, Türk Sözü, Gazete, Adana, Ferit Celal Güven.

ABSTRACT
ADANA “TÜRK SÖZÜ” NEWSPAPER UNTIL THE LETTER
REVOLUTION
(1927-1928)

In this research, daily and political newspaper publication which started to be published on 1 January 1924 was examined. The newspaper that has an important place in Adana local press began its operation in Adana district near the Government Building in front of the Duyun-u Umumiye building. Ferit Celal Bey was the proprietor of the newspaper and the editor-in-chief. The Directorate of Accounts was undertaken by Deputy Fahri Bey. Over time, there has been some changes in the place of the printing house and the administrative office with the working staff of the newspaper.

Besides being a newspaper with more political content, “*Türk Sözü*” has also included current news. News about Adana and its region was announced to the public through this newspaper. The newspaper which gave place its last page to announcements and advertisements became one of Adana's leading newspapers at that time. “*Türk Sözü*” which brought together many news and information about the history of Adana as well as its political, economic and socio-cultural structure, made an important contribution to Adana with this aspect. Although the newspaper was published until 1966, there has been no independent studies examining the influence and the contributions to Adana.

In this study, using the archive scanning method, the news in “*Türk Sözü*” newspaper has been translated into today's Turkish. The journal's views on publication life, writing delegation, thought structure, internal and external developments were assessed. This work, which is based on the collection of “*Türk Sözü*” newspaper, was supported by archive documents, annuals and investigations. Thus, the events of the period were verified. As a result of the study, we demonstrate

the contribution of this newspaper to Turkey's Press history general in Turkey and particularly in Adana.

Key Words: Press, "*Türk Sözü*", Newspaper, Adana, Ferit Celal Güven.

GİRİŞ

Kamuoyunda en etkili iletişim araçlarından birisi olan basın, gerek düşüncenin oluşturulması gerekse açıklanması yönünden önem arz etmektedir.¹ Belirli zamanlarda basılıp her türlü fikirleri ve haberleri topluma ulaştıran bütün yayın ürünlerine basın denilmektedir. Günlük basın ürünleri gazete; haftalık, on beş günlük ve aylık basın ürünü ise dergidir. Gazete ve dergilerin yanı sıra tüm kitle iletişim araçlarıyla kamuoyuna sunulan her şeye yayın adı verilmektedir.²

Basın denilince akla ilk olarak gazeteler gelmektedir. Gazetenin öncüsü olarak Avrupa'da 1450'li yıllarda haber yaprakları belirmiştir. 17. yüzyılın ilk yıllarında haber yaprakları artık, gazete ismi ile anılmaya başlamıştır. 1660 yılına geldiği zaman ise ilk günlük yayın ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerdeki en önemli rolü önce Avrupa'da ortaya çıkıp daha sonra tüm dünyaya yayılan matbaa oynamıştır.³ İlk matbaa Çinliler tarafından, ilk Türk matbaası ise İbrahim Müteferrika (1674-1745) tarafından 1727 yılında kurulmuştur.⁴

18. yüzyılın ortalarından beri Osmanlı, Avrupa'daki gazetelerin varlığından haberdar olmaktadır.⁵ 11 Kasım 1831'de Türkçe basının ilk örneği olan Takvim-i Vekayi basın hayatının oluşmasında önemli bir yere sahiptir.⁶ Yarı resmi gazete olma özelliğine sahip olan Ceride-i Havadis 1836 yılında William Churchill (1796-1846) isminde bir İngiliz tarafından çıkarılmıştır.⁷ Türk basın hayatının gelişmesi açısından önemli bir yere sahip olan bu gazetelerin yanı sıra 1860'da Tercüman-ı Ahval,⁸

¹ Sezer Akarcalı, "Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 44, S. 1, (1989), s. 265.

² M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, Der Yayınları, 1993, s. 19.

³ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2015, s. 11.

⁴ İbrahim Halil Tanık, *I. İnönü Zaferi'nden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Açıksöz Gazetesinde Batı Cephesi Haberleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan, 2012, s. 4.

⁵ Koloğlu, *Basın Tarihi*, s. 21.

⁶ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul, Remzi Kitap Evi, 2016, s. 15.

⁷ Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1973, s. 8.

⁸ İbrahim İslam, *Millî Mücadele'de Yeni Adana Gazetesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1995, s. 3.

1862’de ise Tasvir-i Efkâr⁹ gazeteleri neşredilmiştir. Türk basını 1876 yılına kadar yükselme devrini yaşarken Abdülhamid’in tahta gelmesiyle birlikte duraklama devrini yaşamıştır. 1876 yılından başlayıp 1908 Meşrutiyet’in ilan edilmesine kadar geçen sürede basının çok sıkı bir sansüre tabi tutulduğu ve bu dönemde yayınlanan gazetelere de ağır bir şekilde yaptırımlar uygulandığı bilinmektedir.¹⁰

Türk basını, II. Meşrutiyet ile birlikte yeni ve özgürlükçü bir dönemine geçmiştir. Meşrutiyet’in ilanıyla bu döneme kadar düşündüklerini dile getiremeyenler yeni gazeteler çıkarmaya karar vermişlerdir.¹¹ Düşüncelerdeki ve yazılardaki sansür artık yerini özgürlüğe bırakmıştır. Ancak gazetecilik hakkında bilgi sahibi olmayan bunun yanı sıra gazete çıkarmaya dahi yeterli sermayesi olmayan kimselerin gazete yayınlaması, basının her türlü kontrolden yoksun olarak ilerlemesine neden olmuştur.¹² Meşrutiyet’in ilanından 31 Mart Vakası’na kadar geçen dönem genel olarak liberalizmin egemen olduğu dönemdir. Bu dönemde yüzlerce süreli yayın, basın hayatına katılmıştır.¹³ II. Meşrutiyet ile birlikte sınırsız bir basın hürriyeti dönemi yaşanmıştır. Ancak bu sınırsızlık yayınların hükümete çatmasına ve padişahı eleştirmesine sebep olmuştur. Sınırsızlıktaki başıboşluk 1909’da “Matbuat ve Matbaalara Ait Kanun” tasarısının Meclis-i Mebusan’da kabul edilmesiyle son bulmuştur.¹⁴ Türk basınında sansür ve Matbuat Kanunu ile başlayan sınırlamalar 1918’e kadar sürmüştür. Fakat 1918 yılı sonunda İttihat ve Terakki üyelerinin iktidardan ayrılması ile basında sansür büyük ölçüde sona ermiştir.¹⁵ Böylelikle basın hayatında bir hareketlilik olmuş ve özellikle ittihatçılara muhalif olan birçok gazete neşriyat imkânı bulmuştur.

Basında bu gelişmeler olurken, Osmanlı Devleti 7 Kasım 1864 tarihli nizamname ile eyalet sisteminden vilayet sistemine geçmiştir. Buna paralel olarak mahallî basın alanında da önemli gelişmeler görülmektedir. 1864’te Tuna, 1865’te ise Bosna

⁹ Kenan Demir, “Osmanlı’da Basının Doğuşu ve Gazeteler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, (2014), s. 70.

¹⁰ İnuğur, *Basın ve Yayın*, s. 304.

¹¹ Hakan Aydın, Hamza Çakır, “İkinci Meşrutiyet Dönemi Basın Sansürü”, *İkinci Meşrutiyet Devrinde Basın ve Siyaset*, (ed. Hakan Aydın), Konya, Palet Yayınları, 2010, s. 237.

¹² İnuğur, *Basın ve Yayın*, s. 306.

¹³ Bülent Varlık, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, s. 116.

¹⁴ Turgut Er, *Türkiye’de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ankara, Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2003, s. 32.

¹⁵ Alpay Kabacalı, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye’de Basın Sansürü*, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1990, s. 100.

vilayetleri oluşturulurken bunları Suriye, Erzurum, Halep, Edirne ve Trablusgarp takip eylemiştir. Vilayet nizamnamesinin uygulanması ile birlikte vilayetin merkezinde valilik bünyesinde bir matbaanın açılmasına karar verilmiştir. Açılan bu matbaalarda kırtasiye malzemelerine ağırlık verilmesinin yanı sıra salname, takvim, dini, edebi ve bilimsel kitaplar da basılmıştır. Resmi vilayet gazeteleri de çıkaran bu matbaaların ilk örneği Tuna vilayetinde görülmektedir. Midhat Paşa tarafından Türkçe-Bulgarca yayımlanan Tuna gazetesini Erzurum'da Envâr-ı şarkiye, Bursa'da Hüdavendigâr, Diyarbakır'da Diyarbakır ve Adana'da Seyhan adıyla bilinen vilayet gazeteleri teşkil etmiştir. 1876 tarihinde İstanbul harici kalan bölgelerde yirmi ikisi vilayet gazetesi olmak üzere yirmi dokuz gazete yayınlanmaktaydı.¹⁶

Vilayet gazeteleri mahallî basının öncüsü sayılması nedeniyle büyük bir önem taşımaktadır. Zira bu yerel basın, Kurtuluş Savaşı döneminde Milli Mücadele basınının temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda tarihi tam olarak bilinmemekle beraber Adana vilayetine baskı makinası ancak Tanzimat'tan sonra girmiştir. İlk baskı makinası Taha Toros'a göre 1868 yılında ısmarlanmıştır. Ermeni asıllı Agop Usta tarafından kurulan basımevi ilk başlarda genellikle evrak basım işlerinde kullanılmıştır.¹⁷ 1872-1873 yıllarında yayınlanan Seyhan gazetesi vilayetin ilk süreli yayını olarak bilinmektedir. Adana'nın tek Türkçe gazetesi olan bu gazete, II. Meşrutiyet'in ilanına kadar ilk süreli yayın olma özelliğini korumayı başarmıştır.

Mütareke Dönemi basını, Milli Mücadele'yi destekleyenler ve karşı olanlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Milli Mücadele'yi destekleyen gazeteler, İstanbul ve Anadolu basını olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. İstanbul basınında Milli Mücadele taraftarı olan önemli gazeteler arasında Vakit, İleri, Akşam, Tasvir-i Efkâr, Yenigün, Tercüman ve İstiklâl yer almaktadır.¹⁸ Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde çıkıp Milli Mücadele'yi destekleyen gazeteler ise Konya'da Babalık ve Öğüt, Kastamonu'da Açıksöz, Erzurum'da Albayrak, Trabzon'da İstikbal, Amasya'da Emel, Edirne'de Ahali, Maraş'ta Amâl-ı Milliye, Elazığ'da Satvet-i Milliye, Sivas'ta İrade-i Milliye, Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye, Giresun'da Işık ve Adana'da Yeni

¹⁶ Bülent Varlık, "Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, s. 99-100.

¹⁷ *Yurt Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul, Anadolu Yayıncılık, 1981, s. 165.

¹⁸ Hülya Baykal, "Millî Mücadele'de Basın", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. IV, S. 11, (1988), s. 472; Nurettin Güz, *Türkiye'de Basın-İktidar İlişkileri (1920-1927)*, Ankara, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası, 1991, s. 12-17.

Adana gazeteleri sayılabilir.¹⁹ Milli Mücadele'ye karşı olan gazeteler arasında İrşad, Aydede, Alemdar, Peyam-ı Sabah, Ferda ve Türkçe İstanbul gazeteleri yer almaktadır.²⁰

Milli Mücadele yıllarında Anadolu'nun farklı şehirlerinde çıkarılan ve Milli Mücadele'yi destekleyen gazeteler, vatanın kurtarılmasında, yeni bir devletin kurulmasında ve yaşanan değişimlerin halka doğru bir şekilde aktarılmasında yerel basın hayatına büyük ölçüde katkı sağlamışlardır.²¹ Adana'da özel gazeteler Meşrutiyet'in ilanı ile basın-yayın hayatına katılmıştır. Hürriyet ve İtilafçıları destekleyen Şimşek gazetesi ile İttihat ve Terakkicileri savunan Anadolu, Duman, Yaşasın Ordu, İttidal ve Teceddüt gazeteleri Adana'nın düşünce dünyasına derinlik ve zenginlik kazandırmıştır. Milli Mücadele yılları Adana basınının kırılma noktasını oluşturması bakımından önem arz etmektedir.²²

Adana vilayetinde yayınlanan Adana, Adana'ya Doğru ve Yeni Adana gazeteleri Milli Mücadele'yi destekleyen bir politikayı benimsemişlerdir.²³ Ferda gazetesi ise Milli Mücadele'ye karşı bir yayın politikası takip etmiştir.²⁴ Adana'da yayınlanan önemli gazeteler arasında bulunan Yeni Adana gazetesi 25 Kânunuevvel 1918 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Gündelik, siyasi ve halkçı olan gazetenin sahibi ve başyazarı Ahmet Remzi Yüreğir'dir.²⁵ Adana'nın kültür ve medeniyetine katkı sağlayacağını, aynı zamanda Türk Ocağı'nın gayesini takip edeceğini belirten Altınyurd gazetesi 15 Mayıs 1923'de yayınlanmıştır. Gazetenin imtiyaz sahipliğini

¹⁹ Yücel Özkaya, *Millî Mücadele'de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 1989, s. 14; Ömer Sami Coşar, *Millî Mücadele Basını*, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1964, s. 6.

²⁰ Nurşen Mazıcı, "1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 5, S. 18, (1996), s. 137; İnuğur, *Basın ve Yayın*, s. 341; Topuz, *II: Mahmut'tan Holdinglere*, s. 98.

²¹ Muharrem Turp, Selçuk Ural, "Adana'da Yerel Basın (1923-1965)", *Tarihte Adana ve Çukurova Cilt IV*, (ed. Yılmaz Kurt, M. Fatih Sansar), Adana, Akademisyen Kitapevi, (2016), s. 210.

²² M. Bülent Varlık, "Adana Basın Tarihi Üzerine Bibliyografik Notlar (1873-1928)", *Kebikeç Dergisi*, S. 21, (2006), s. 231.

²³ Gülseren Akalın, "Kurtuluş Savaşı'nda Adana Basını", <http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/3.php>, (1998), Erişim Tarihi: 11.05.2018.

²⁴ İbrahim İslam, "Milli Mücadele'ye Muhalif Bir Gazete: Ferdâ", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, (2009), s. 167.

²⁵ İsmail Tevfik, *Adana Vilâyeti Matbuatı*, İstanbul, Hariciye Vekâleti Matbaası, 1932, s. 9.

Güleklizâde Ahmet Bedri Bey üstlenmiştir.²⁶ 5 Nisan 1924 tarihinde yayın hayatına başlayan Altınöz gazetesinin sahipliğini ve başyazarlığını Şükrü Oğuz yapmıştır.²⁷

Adana vilayetinde yayınlanan dergiler arasında Gölge, Resimli Adana, Maarif Mecmuası ve Milli Mefkûre gibi yayınlar yer almaktadır. 1925 yılında yayınlanan Gölge'nin sahibi ve başyazarı Mehmed Rasim Bey'dir. Muzaffer Timurtaş'ın sahipliğini ve başyazarlığını yaptığı Resimli Adana dergisi ise 1926 yılında yayın hayatına başlamıştır. Kendini muallimler ve muallimler cemiyetinin yayın organı olarak tanımlayan Milli Mefkûre dergisinin sahibi ve mesul müdürü Ali Haydar Bey'dir. Eğitim haberlerine ağırlıklı olarak yer veren Maarif Mecmuası, 15 Mart 1928'de yayınlanmaya başlamıştır. Adana'daki eğitim yapısını tüm detaylarıyla okuyucu sunan derginin sahipliğini ve yayın müdürlüğünü İsmail Habip Bey üstlenmiştir.²⁸

²⁶ Turp, Ural, "Adana'da Yerel Basın", s. 212.

²⁷ Nesrin Soyer, Selçuk Ural, "Atatürk Dönemi Adana'da Yerel Basın (1923-1938)", *Kafkasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 10, (2012), s. 173.

²⁸ Turp, Ural, "Adana'da Yerel Basın", s. 214-217.

1. BÖLÜM

TÜRK SÖZÜ GAZETESİ'NİN YAYIN HAYATI, İDÂRE / YAZI HEYETİ VE FİKİR YAPISI

1.1. Yayın Hayatı

Gündelik ve siyasi nitelikli bir gazete olan Türk Sözü gazetesi, Adana'da 1 Ocak 1924 tarihinde yayın hayatına başlamıştır.²⁹ Gazetenin elimizde bulunan ilk nüshası, 11 sayılı nüshadır. Bu nüsha 13 Kânûn-i Sâni (Ocak) 1924 tarihli ve birinci yıl ibaresiyle verildiğine göre gazetenin 1 Ocak 1924 tarihinde yayın hayatına başladığı söylenebilir. Bununla birlikte gazetenin 1 Kânûn-i Sâni 1928 tarihli 1164. sayılı “Yıldönümümüz” isimli yazısında “*Türk Sözü muhterem kâr’ilerinden gördüğü teşvik ve teveccüh ile doğru yolunda dört sene mütemadiyen yürüdü ve bugün beşinci yaşına girdi*” sözleri gazetenin yayın hayatına başlama tarihinin 1924 yılı olduğunu açık bir şekilde beyan etmiştir. Türk Sözü’nün 1 Ocak 1929 tarihli 1370. sayısında “*Bugün neşriyat vazifemize başlangıcımızın altıncı yıldönümünü idrak ediyoruz. Bundan beş sene evvel bugün ilk nüshamızı neşrederken deruhte ettiğimiz vazifenin ehemmiyetini ve bu ehemmiyete göre sarf edilecek mesaideki müşkülâtı hesap ederek matbuat hayatına karışmıştık*” yazısı gazetenin yayın hayatına başlama tarihini açık bir şekilde göstermektedir.

Gazetenin sahibi ve başyazarı Ferit Celal Bey’dir.³⁰ Dava Vekili Fahri Bey’in mesul müdürlüğünü üstlenmiş olduğu gazetenin, matbaa ve idarehanesi 1924 yılında Hükümet Konağı civarında Düyun-u Umumiye karşısında yer almaktadır.³¹ Matbaa ve idarehane ilerleyen yıllarda Sanayi Mektebi altındaki hususi daireye, daha sonraları ise sırasıyla Ulu Cami yanında ve Abidin Paşa Caddesi’ndeki yerine taşınmıştır.

Cumhuriyetin ve inkılapların savunucusu olarak kendini tanımlayan gazetenin 1924-1928 yıllarında mesul müdürlüğünü sırasıyla Dava Vekili Fahri Bey, Ferit

²⁹ İsmail Tevfik, gazetenin 1 Ocak 1923’de yayın hayatına başladığını belirtmektedir. *Adana Vilâyeti*, s. 7; Şeyda Özçelik, Türk Sözü gazetesinin Milli Kütüphane’deki koleksiyonunda 1924 yılı, gazetenin birinci yılı olarak geçtiğini fakat 1928 yılında “5. senemizi kutluyoruz” yazdığı için yayına başlama tarihini 1923 olarak belirtmiştir. “Yeni Harflerin Kabulü ve Adana Basını’na Yansıması: “Yeni Adana” ve “Türk Sözü” Gazetesi”, *Turkish Studies*, C. 8/7, (2013), s. 401.

³⁰ İsmail Tevfik, *Adana Vilâyeti*, s. 7-8.

³¹ Turp, Ural, “Adana’da Yerel Basın”, s. 212.

Celal Bey ve Baki Tonguç Bey stlenmiştir. Bunu takip eden yıllarda yazı işleri müdürlüklerini sırasıyla Macit Güçlü, Tevfik Can ve Nevzat Bey gibi önemli isimler görev yapmıştır.³²

Dört sayfa ve her sayfası altı sütundan oluşan Türk Sözü gazetesi, 1939 yılına kadar 40x55 cm boyutlarında neşredilmiştir. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte gazetenin sayfa sayısında, boyutlarında ve baskı kalitesinde değişiklikler ortaya çıkmıştır. Harp başlar başlamaz artan kğit fiyatlarına karşı önlem almaya çalışan gazetenin 7 Eylül 1939 tarihli 4527. sayısında *“Okuyucularımıza mümkün olduğu kadar bol haber vermek zengin bir mnderecatla çıkmak için bazı tedbirlere müracaatta da kusur etmiyoruz. Mesela, yazılarımızın puntolarını klttk ve büyük bir alaka doğuracağına kanaat etmediğimiz hiçbir fotoğraf koymamağa da karar verdik. Bu suretle hacmimizde yaptığımız küçültmeyi mümkün mertebe telafi edeceğimize kaniz. Bugün bu şekilde altı sahife çıkıyoruz”* diye yeni değişikliği okuyucularına bildiren Türk Sözü gazetesi bu dönemde 30x45 boyutlarında ve altı sayfa neşredilmeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sürecinde gazetenin kğit kalitesinde de değişiklikler meydana gelmiştir. Harp yılları dışında daha kalın ve dolgulu olan kğit kalitesi harp ile birlikte daha ince ve dolgusuz hale gelmiştir.

Türk Sözü logosunda, ilk nüshadan itibaren şu bilgiler yer alır: Logonun içinde st orta kısımda Türk Sözü, hemen altında ise **“Yevmi Gazete”** yazısı yer almaktadır. Gazete logosunun solunda, üstte gazetenin sayısı ve senesi yer alırken, alt tarafında abonman şeraiti (şartları) yer almaktadır. Yurt içinde seneliği 1200, altı aylığı 700,  aylığı 400 kuruş olan gazetenin, memalik-i ecnebiye yani yurt dışı için seneliği 2200, altı aylığı 1300,  aylığı ise 800 kuruştur. Ancak zamanla gazetenin fiyatında da değişiklikler olmuştur.

Gazete logosunun sağ st köşesinde sahib-i imtiyaz ve başmuharriri Ferit Celal ifadesi yer alırken, bunun altında günün tarihi (Hicri ve Rumi) olarak verilmiştir. Bu kısımda matbaa ve idarehanesi hakkında bilgiler verildikten sonra eski tarihli nüshaların fiyatı 20 kuruş, yeni nüshasının ise fiyatı 5 kuruş olarak belirtilmiştir. Gazetenin sayfa numarası ikinci sayfadan itibaren sol st köşede yer almaktadır.

³² Turp, Ural, “Adana’da Yerel Basım”, s. 212.

İlk sayfada güncel haberlere yer veren Türk Sözü gazetesi, ikinci sayfada ise daha çok bölgesel haberlere ağırlık vermekteydi. Bu sayfada hikâye ve fıkra gibi yazınsal türler de okuyucuların ilgisine sunulmuştur.³³ 1927-1928 yıllarında gazete, kimi zaman ikinci sayfada, kimi zaman ise üçüncü sayfada dünya klasikleri türündeki eserleri tefrika olarak yayınlamıştır. Mesela Maksim Gorki, Tolstoy ve Dostoyevski gibi dünya klasiklerine önemli eserler kazandırmış olan yazarların roman ve hikâyeleri gazetenin sayfalarında tefrika halinde yayınlanmıştır. İngiliz, Fransız ve Rus edebiyatındaki nadide eserleri okuyucuların ilgisine sunan gazete, böylece düşünce dünyasındaki zenginliğe okuyucularını da dâhil etmiş oluyordu. Yusuf İzzettin'in "Eski Adana'ya Bir Nazar" isimli yazısı 1927 yılında birinci cildi altmış tefrika olarak yayınlanırken ikinci cildi ise 1928 yılında yine altmış tefrika olarak gazetenin sütunlarında yer edinmiştir.

Üçüncü sayfada dış siyasetle ilgili haberlerin yanında, spor haberleri ve zayı ilanları da yer almaktadır.³⁴ Dördüncü sayfa tamamen reklamlara ayrılmıştır. Türk Sözü, Türkiye'nin önde gelen bankalarından olan Türkiye İş Bankası ve Ziraat Bankası reklamlarının yanı sıra doktor, eczane, ilaç, araba lastiği, satılık ev arsa ilanlarına ve bir tarım memleketi olduğundan dolayı tarım makinalarına, makine yağlarına ağırlıklı olarak yer vermiştir. Gazetede yayınlanan reklamlar okuyucuların ilgisini çekmesi maksadıyla daha çok resimli objeler şeklinde yayınlanmıştır.

Türk Sözü, Cumartesi günleri dışında haftanın her günü yayınlanmaktadır. Gazetenin logosu millî bayramlarda, Adana'nın kurtuluş yıldönümünde ve kendi yıldönümünde kırmızı renkte yayınlanmıştır. Gazetenin birinci sayfasında hemen hemen her gün iç ve dış politika, askeri durum ve bölgede meydana gelen vakaları konu alan bir başyazı yayınlanmaktadır. Haber kaynaklarını Anadolu Ajansı ve Hâkimiyet-i Milliye'de geçen haberler oluşturmaktadır. Başyazılar Ferit Celal (Güven), Baki Tonguç (Arık), Halim Hüsnü ve Nevzat (Güven) tarafından kaleme alınmıştır.

1.1.1. İdâre / Yazı Heyeti

1 Ocak 1924 tarihinden 1966 yılına kadar yayın hayatına devam eden Türk Sözü gazetesinin sahibi ve başyazarı Ferit Celal Bey'dir. 1924-1928 yıllarında sorumlu

³³ Turp, Ural, "Adana'da Yerel Basın", s. 212-213.

³⁴ Turp, Ural, "Adana'da Yerel Basın", s. 213.

müdürlüğünü Dava Vekili Fahri Bey, Ferit Celal Bey ve Baki Tonguç Bey yapmıştır. Yazı işleri müdürlüklerini ise sırasıyla Macit Güçlü, Tevfik Can ve Nevzat Bey gibi önemli isimler üstlenmiştir.³⁵ Başyazılar genellikle Ferit Celal, Baki Tonguç ve Halim Hüsnü tarafından kaleme alınmıştır. Karatepeli'nin kendi gözlem ve deneyimlerine ait olan yazılar "**Karatepeli'nin Köşesi**" adlı kısımda yer almıştır.

Adana basınında önemli bir yere sahip olan Türk Sözü gazetesi 1966 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür.³⁶ 42 yıl yayınlanan gazetenin yazı heyetinde tanınmış kişiler yer almaktadır. Bunlar arasında Mustafa Rahmi (Balaban), Mehmet Emin (Yurdakul), Mustafa Uluğ (İğdemir), Hikmet Şevki, Arif Nihat Asya, Selahattin Sepici, Ali Rıza Yalkın, Naci Akverdi, Hamdi Akverdi, Behçet Kemal, Taha Toros ve Rıza Polat Akkoyunlu sayılabilir.³⁷

1.1.2. Ferit Celal (Güven) (1894-1975)

Gazetenin sahibi ve başyazarı Ferit Celal (Güven), 1894'te Adana'da doğdu.³⁸ Seyhan'ın Kayalıbağ Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Babası Adana çiftçilerinden İbrahim Celal Efendi, annesi Safiye Hanım'dır.³⁹ Saadettin ve Hatice Tok'un kızı Fahime Hanımla evlenmiş olan Ferit Celal Bey'in, Güngör adlı bir erkek ve Sümer adlı bir kız çocuğu vardır.⁴⁰

İlk ve ortaöğrenimini Adana'da tamamlayan Ferit Celal, 1912 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nde tahsilini tamamlamıştır. Üçüncü sınıfta iken I. Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle yedek subay talimgâhına alınmıştır.⁴¹ 1915 yılında teğmen rütbesi ile savaflara katılmıştır. Mart 1918'e kadar üç yıl süreyle yedek subay talimgâhında öğretmenlik ve bölük komutanlığı yapmıştır. Bunun akabinde kendi isteği ile orduya katıldı ve Kafkas ordusunda görev yaptı. Azerbaycan milis kuvvetlerini tedvir eden Tebriz Valisi Mevdüssaltana Afşar'ın yaverliğine verilen Ferit Celal, Mevdüssaltana ile Türk ordusu arasında irtibata

³⁵ Turp, Ural, "Adana'da Yerel Basın", s. 212.

³⁶ 1991 Yılı Adana İl Yıllığı, Adana Valiliği Yayını, Adana, Kemal Matbaası, 1991, s. 176.

³⁷ Yurt, s. 166.

³⁸ TBMM Albümü 1920-2010, C. 1, (ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel), 1.Baskı, Ankara, Gökçe Ofset Matbaacılık, 2010, s. 217.

³⁹ Kemal Çelik, "Atatürk'e Yakın Bir Adanalı Hasan Ferit Celal Güven", *Tarihte Adana ve Çukurova Cilt IV*, (ed. Yılmaz Kurt, M. Fatih Sansar), Adana, Akademisyen Kitapevi, (2016), s. 173.

⁴⁰ *Milliyet*, 25 Kasım 1975, s. 10.

⁴¹ Arı İnan, *Tarihe Tanıklık Edenler*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010, s. 67; Kasım Ener, *Çukurova Kurtuluş Savaşı'nda Adana Cephesi*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996, s. 64; Mehmet Pınar, *Mersin ve İçel'de Siyasi Hayat (1923-1950)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Erzurum, 2012, s. 444.

sağlama görevini üstlendi. Milli Mücadele'nin başlaması ile birlikte 1919 yılında Adana cephesine katıldı ve burada birçok değişik birliklere kumanda etti. Bu sırada rahatsızlığı sebebiyle cephe gerisine, 41. Tümen Divân Harp üyeliğine atandı.⁴²

41. Tümen emrine görevlendirilen Buruk Cephesi sabık Komutanı Ferit Celal Bey, daha sonra Yeni Adana gazetesinin yazı işlerine getirilmiştir. Yazmış olduğu yazılarla sömürgeciliğe karşı Milli Mücadele bilincinin yaygınlık kazanması için çalışmıştır.⁴³ Gazetede Milli Mücadele'ye dair kaleme aldığı yazılarını **“Dünder”** takma adı ile yazmıştır.⁴⁴

Yeni Adana gazetesinin yöneticiliğinden sonra 1924 yılında Adana'da Türk Sözü gazetesinin sahipliğini ve başyazarlığını yapmıştır.⁴⁵ Ferit Celal Bey Adana Lisesi'nde resim öğretmeni olarak üç yıl görev yapmıştır.⁴⁶ Türk Ocağı ve diğer gençlik kulüplerinde başkanlık görevini ifa eden Ferit Celal, nihayetinde 1927 yılında CHP tarafından Urfa milletvekilliği için aday gösterilmiş ve seçimleri kazanmıştır.⁴⁷ III. Dönem (1927-1931) Urfa milletvekilliğinden sonra IV. Dönemde (1931-1935) Mersin milletvekili, V. Dönemde (1935-1939) ise İçel milletvekili seçilmiştir. 1935 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset Divan Kâtipliği görevine getirilmiştir.⁴⁸ Ancak daha sonra Ankara Halkevi Başkanlığı'na seçildiği için Riyaset Divan Kâtipliği görevinden istifa etmiştir.⁴⁹ CHP'nin Urfa, Mersin ve İçel milletvekilliğini yapan Ferit Celal Bey'e, 20 Kasım 1946 tarihinde CHP'nin kefaleti altında Türkiye İş Bankası tarafından 6000 liralık bir kredi verilmiştir. Ancak Ferit Celal Bey parti kefaleti altında aldığı bu parayı birer yıl vade imkânı verilmesine karşın dört-beş yıl boyunca ödeyememiştir.⁵⁰

⁴² Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem 1927-1931*, C.III, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 1995, s. 605-606; İnan, *Tanıklık*, s. 68; Ener, *Adana Cephesi*, s. 64; İslam, *Yeni Adana*, s. 16.

⁴³ Kemal Çelik, *Millî Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1999, s. 473; Şükran Kurdakul, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1973, s. 188; Özçelik, “Yeni Harflerin Kabulü”, s. 401.

⁴⁴ İnan, *Tanıklık*, s. 93.

⁴⁵ Hadiye Yılmaz, “T.C. Devlet Salnâmesine Göre Harf İnkılabı Arifesinde Basının Genel Durumu”, *Turkish Studies*, C. 12, S. 9, (2017), s. 142; Topuz, *II. Mahmut'tan Holdinglere*, s. 133; *Yurt*, s. 169.

⁴⁶ Çelik, “Ferit Celal”, s. 178; İnan, *Tanıklık*, 68.

⁴⁷ *Yeni Adana*, 19 Temmuz 1946, s. 1; *Adana Türk Sözü*, 20 Temmuz 1946, s. 2.

⁴⁸ İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi TBMM V. Dönem 1935-1939*, C. II, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 2001, s. 332; Öztürk, *TBMM III. Dönem*, s. 606.

⁴⁹ Pınar, *Siyasi Hayat*, s. 538.

⁵⁰ BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1379, Dosya: 578, Sıra: 1.

Ferit Celal Bey, 1948 yılında CHP'nin İstanbul'da kurduğu “**Memleket**” gazetesinin sahip ve başyazarlığı görevini üstlenmiştir.⁵¹ Gazeteci, yazar, hukukçu ve siyasetçi olan Ferit Celal Bey, 1937 yılında Raşit Rıza Samakov ile beraber “**Çakır Ali**” adlı tiyatro oyununu yayımlamıştır.⁵² Adana Halkevi tarafından yayımlanan *Görüşler*, *Anonymus* ve *Çukurova* adlı dergilerde yazarlık yapmıştır.⁵³

Birçok alanda başarılı çalışmalara imza atan Ferit Celal Bey, önce kızı Sümer'in ölümü ile sarsılmış, daha sonra ise 5 Temmuz 1967 tarihinde Tuzla'da meydana gelen deniz kazası sonucunda oğlu Dr. Güngör Güven'i kaybetmiştir.⁵⁴ Ferit Celal Güven'in eşi Fahime Güven ise 22 Eylül 1974 Pazar günü vefat etmiş, 24 Eylül 1974 Salı günü Şişli Camii'nde kılınan öğle namazının ardından Zincirlikuyu'daki aile mezarlığında defnedilmiştir.⁵⁵ Ferit Celal Bey, 24 Kasım 1975 Pazartesi günü vefat etmiştir. Cenazesi 26 Kasım Çarşamba günü öğle namazını müteakip Şişli Camii'nden kaldırılarak Zincirlikuyu kabristanında defnedilmiştir.⁵⁶

1.1.3. Nevzat (Güven) (1904- ?)

1904 yılında doğan Nevzat (Güven), Ferit Celal Bey'in kardeşidir. Yükseköğrenimini Paris'te Siyasal Bilimler Okulu'nda yapmıştır. Eğitimini bitirdikten sonra ağabeyi Ferit Celal Güven ile birlikte *Türk Sözü* gazetesinde çalışmaya başlamıştır. Gazeteci kimliğinin yanı sıra politikayla da uğraşan Nevzat Bey, Adana'nın çeşitli gazetelerinde köşe yazıları ve başyazılar yazmıştır.⁵⁷ Adana Halkevi'nin yayın organlarından birisi olan “**Görüşler**” dergisinde yazılar kaleme almıştır.⁵⁸ Çeviriler yapan Nevzat Bey, aynı zamanda “**Kozanoğlu**” adında bir araştırma eseri vermiştir.⁵⁹

⁵¹ Çelik, “Ferit Celal”, s. 178; İnan, *Tanıklık*, s. 68; Öztürk, *TBMM III. Dönem*, s. 606.

⁵² Çelik, “Ferit Celal”, s. 179.

⁵³ Erdem Çanak, “Çukurova: Adana Halkevi Dergisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 22, S. 1, (2013), s. 145-146; bkz.: Ferit Celâl Güven, “Büyük Fikrin Beşiği; Adana”, *Görüşler Dergisi*, S. 16, (1939), s. 3-5; Ferit Celâl Güven, “Bir Söğüt Gölgesinde”, *Çukurova Adana Halkevi Kültür Dergisi*, C. 1, S. 10/11, (1947), s. 1.

⁵⁴ *Milliyet*, 9 Temmuz 1967, s. 2.

⁵⁵ *Milliyet*, 24 Eylül 1974, s. 6.

⁵⁶ *Milliyet*, 26 Kasım 1975, s. 5; *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1975, s. 3; İnan, *Tanıklık*, s. 68; Çelik, “Ferit Celal”, s. 182.

⁵⁷ *Yurt*, s. 169.

⁵⁸ Bkz.: Nevzat Güven, “O Adana'da Başladı Adana'da Bitirdi... Üç Hatıra:”, *Görüşler Dergisi*, S. 16, (1939), s. 20-26; Nevzat Güven, “Atatürk'ün Eseri”, *Görüşler Dergisi*, S. 20/21, (1939), s. 7-8.

⁵⁹ Bedri Aydoğan, “Adana'nın Ünlü İnsanları”, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, <http://turkoloji.cu.edu.tr/ÇUKUROVA/makaleler/35.php>, (2005), Erişim Tarihi: 09.05.2018.

1.1.4. Baki Tonguç (Arık) (?-1962)

Cumhuriyet Dönemi Adana'nın tanınmış gazetecileri arasında yer alan Baki Tonguç (Arık), Kozanlı Ahmet Hilmi Arık'ın oğludur.⁶⁰ Kendisi İstiklal Savaşı kahramanlarındandır.⁶¹ Hukuk eğitimi alan Baki Tonguç Bey Türk Sözü gazetesinin mesul müdürlüğünü yapmıř⁶² ve aynı zamanda bu gazetede birçok başyazı kaleme almıştır.

1923 yılında Adana Türk Ocağı idare heyeti arasında yer alan Baki Tonguç Bey,⁶³ Atatürk'n Türk Ocağı'nı ziyareti sırasında onu karşılayan üyeler arasında bulunmuştur.⁶⁴ 1925 yılında haftalık olarak yayınlanan "**Karatepli**" adlı mizah gazetesinin imtiyaz sahipliğini ve başyazarlığı görevini üstlenmiştir.⁶⁵ Baki Tonguç, Adana tarihine önemli katkılar sağlayan "**On İki Asırlık Türk Yurdu Adana Fethinin Destanı**" adlı eserin de yazarıdır. Yaşamı boyunca başarılı işlere imza atan Baki Tonguç Bey, 8 Mayıs 1962 Salı sabahı vefat etmiştir.⁶⁶

1.1.5. Halim Hüsnü

Tıp Doktoru olan Halim Hüsnü, 1927-1928 yıllarında Türk Sözü gazetesinin başyazarlığını yapmıştır.⁶⁷ Halim Hüsnü'nn hayatı ve faaliyetleri hakkında fazla bilgi bulunamamıştır.

1.2. Türk Sözü Gazetesi'nin Fikir Yapısı

1.2.1. Amacı, Yayın İlkeleri ve Etkisi

Siyasi gündelik bir gazete olarak neşredilen Türk Sözü gazetesi, yayın süreci boyunca inkılapların ve cumhuriyetin önemli savunucuları arasında yer almıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra yayın hayatına başlayan gazete, çağdaşlaşmanın en önemli adımı olan inkılapların ve Türkiye'yi alakadar eden her türlü gelişmenin

⁶⁰ *Cumhuriyet*, 9 Mayıs 1962, s. 3.

⁶¹ Bedri Aydoğan, "Adana'nın nl İnsanları", *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, <http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/35.php>, (2005), Erişim Tarihi: 09.05.2018.

⁶² İsmail Tefvik, *Adana Vilyeti*, s. 35.

⁶³ Mehmet Pınar, "Adana Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1923-1931)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 41, (2015), s. 538.

⁶⁴ Necat Yaycıoğlu, "Çukurova'ya Hareket", <http://www.Socaknews.com/haberler/kose-yazilari/cukurova-ya-hareket.html>, (2013), Erişim Tarihi: 10.04.2018.

⁶⁵ İsmail Tefvik, *Adana Vilyeti*, s. 23.

⁶⁶ *Cumhuriyet*, 9 Mayıs 1962, s. 3.

⁶⁷ İsmail Tefvik, *Adana Vilyeti*, s. 37.

habercisi olmuştur.⁶⁸ Türk inkılabından yana “*Türk Sözü müdafaa ettiği yenilik esaslarını inkılabtan almıştır*”⁶⁹ biçiminde ifade ettiği ilkeli duruşunu hiçbir zaman bozmadan devam ettirmiştir.

Yeni atılımların ve girişimlerin halka doğru bir şekilde duyurulmasında etkili olan Türk Sözü, inkılabın feyzinden kuvvet alarak ilerlemeyi hedef edinmiştir. Gazete ilk yayın gününde gayesini izah ederken Türk inkılabının hizmetkârı olacağını ifade etmiştir.⁷⁰

Türk Sözü gazetesinin başyazarları, Türk toplumu için faydalı ve öğretici nitelikte yazıları kaleme alarak, inkılapların halkın benliğine yerleşmesine katkı sağlamışlardır. Gazete, genç cumhuriyetin inkılaplarını destekleyip korurken sadece eğitim, siyasi ya da kültürel alandaki inkılaplarla sınırlı kalmamış bunun yanı sıra sosyal hayatı önemli ve etkin kılabilen inkılaplara da sahip çıkmıştır.⁷¹ Gazetenin bu konuyla ilgili yazısında “*Medeni âlemin bütün hareketlerini, fikirlerini kabul ederken modellerine, eğlencelerine, danslarına kapımızı kapayamazdık*”⁷² sözleri inkılabın sosyal hayattaki varlığına da nasıl sahip çıktığının göstergesidir. Memleket derdiyle uğraşmayı, içinde doğduğu inkılap yapısının hakiki ve candan bağlanmış bir amelesi olmayı kendisine ilke ve kudsî bir iş edinen gazete bu amaç çerçevesinde basın hayatındaki yerini korumaya çalışmıştır.⁷³

Gençliğin, ileriliğin, aydınlığın ve doğruluğun dili olarak Türk devriminin çizdiği büyük amaca doğru daha hızlı ve daha güvenli bir şekilde yol almak çabası, Türk Sözü’nün en belirgin yayın politikalarından sadece birisi olmuştur. İnkılabın hayat ve idamesinin doğrudan doğruya gençliğin temiz duygularına, iktidarına, kuvvetine dayandığını belirten gazete, gençliği inkılabın öz çocukları olarak tanımlamaktadır.⁷⁴ Bölge gazetesi olmak için elinden geldiğince emek ve gayret sarf eden Türk Sözü, bu görevi milli bir ödev olarak görmektedir. Bu milli ödevi düşüncesinin ve kaleminin

⁶⁸ Özçelik, *TBMM III. Dönem*, s. 408.

⁶⁹ *Adana Türk Sözü*, 1 Kânûn-i Sâni 1928, s. 1.

⁷⁰ *Adana Türk Sözü*, 1 Kânûn-i Sâni 1930, s. 1.

⁷¹ Özçelik, *TBMM III. Dönem*, s. 402.

⁷² *Adana Türk Sözü*, 1 Nisan 1928, s. 1.

⁷³ *Adana Türk Sözü*, 1 Kânûn-i Sâni 1933, s. 1.

⁷⁴ *Adana Türk Sözü*, 12 Mayıs 1927, s. 1.

hakkıyla yerine getirmeye çalışan gazete, Kemalizm inkılabının içinde doğmuş ve onun içinin doldurulmasına katkı sağlamıştır.⁷⁵

Türk Sözü on altıncı yıldönümünde hedefini şu sözlerle belirtmektedir “*On altı yıldır tek bir hedefimiz oldu. Hemen hemen beraber doğduğumuz cumhuriyet ve inkılabın emrinde sadık ve daima seferber bir nefer kalmak... Biz, bu vazifeyi gücümüzün yettiği kadar yaptığımıza kani ve bunun içinde müsterihiz. Bundan sonra da aynı hedefe doğru yürüyeceğimize şüphe yoktur.*”⁷⁶ Cumhuriyetle birlikte doğan ve onunla birlikte büyüyen gazetenin yayın politikasını bu hedefler belirlemiş ve bu hedefler ayakta tutmuştur.

İktisadi sahada ülke ekonomisinin kalkınması üzerinde yoğunlaşan Türk Sözü, yerli malının kullanımına işaret ederek halkın bu konuda bilinçlenmesini sağlamıştır. “*Ne kadar Avrupa tezgâhlarından uzaklaşırsak o kadar hayat bolluğuna yaklaşmış oluruz*” fikriyle hareket eden gazete, hayat pahalılığını en temel sorun olarak görmekte ve bunun sebebinin yerli malına gereken önemin verilmemesinde aramaktadır.⁷⁷ Gazete siyasi, idari ve bilhassa maarif sahasında cihana parmak ısırtacak kudretli ve hayırlı değişiklikler meydana getiren Türk inkılabının iktisat cephesinde de vazifesini ihmal etmediğini ve nihayetinde ihracatın artarak yerli malına gereken önemin verilmeye başladığını belirtmiştir.⁷⁸ Maarif sahasında cihana parmak ısırtacak değişimlerden birisi harf inkılabı olmuştur. Latin harflerinin kabulü Türk inkılabı için yeni bir inkılabın başlangıç noktasını teşkil etmiştir. “*Harf inkılabıyla dilimizin esirlik düğümlerini birer birer söküp*” attığını ifade eden Türk Sözü, memleket haricindeki akislere de yer vererek inkılabımızın ışığını yansıtmaya çalışmıştır.⁷⁹ Gazetenin 30 Kasım 1928 tarihli nüshasında, harf inkılabıyla ilgili Adana Valisi Müştak Bey’in demecine yer verilmekte ve Vali Bey “*Yeni Türk harflerinin Türklüğü medeniyete, ilme en çabuk kavuşturacak bir sebep ve kuvvet olduğuna kaniyim*” demektedir. 7. Fırka Kumandanı Mirliva Hüsnü Emir ise “*Yeni*

⁷⁵ Hatta Halim Hüsnü “Kemalizm mezhebinin meydana gelmesi büyük kumandanın Türk’ü anlayan yegâne dahi olmasından başka bir sıfatla tavsif edilemez” demektedir. *Adana Türk Sözü*, 29 Eylül 1927, s. 1; *Adana Türk Sözü*, 1 Kânûn-i Sâni 1937, s. 1.

⁷⁶ *Adana Türk Sözü*, 1 Kânûn-i Sâni 1940, s. 1.

⁷⁷ *Adana Türk Sözü*, 20 Mart 1928, s. 1.

⁷⁸ *Adana Türk Sözü*, 3 Birinci Kânun 1928, s. 1.

⁷⁹ *Adana Türk Sözü*, 19 Teşrin-i Sâni 1928, s. 1.

Türk harfleri Türk tarihinde görülen en büyük inkılapdır” sözleriyle düşüncelerini ifade etmiştir.⁸⁰

Türk Sözü gazetesinin siyasi görüşüne baktığımız zaman, Cumhuriyet Halk Partisi yanlısı bir politikayı benimsediğini görmekteyiz. 1946 seçimlerinde gazetenin sayfalarında vatandaş oyunu CHP’ye kullan sloganları yer almaktadır.⁸¹ Gazetenin 19 Haziran 1946 tarihli nüshasında “*Türk Sözü yirmi iki yıldan beri emeğini, neşriyatını inkılabın ve Cumhuriyet Halk Partisi umdelerinin zaferi uğrunda seferber etmiştir*” yazısı gazetenin yayın hayatına başlangıcından o güne kadar CHP yanlısı bir politika benimsediğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.⁸²

CHP yönetimine ve ilkelerine bağlılığı kesin olunmakla birlikte, Türk Sözü’nün usulsüzlük, yolsuzluk, idare ve ekonomik geri kalmışlıkla ilgili birçok konuda parti yönetimini yüksek sesle eleştirdiğini de tespit etmekteyiz. Gazete, orman dairelerinde, defterdarlıkta, maliye ve ziraat dairelerindeki çeşitli suistimal ve yolsuzluk olaylarında gerek memurları, gerekse bu işe karışan vekilleri ve yönetimi eleştirmiştir. Belediye heyetinin iktisadi faaliyetlerde ve mahallî ihtiyaçlarda belirli dönemlerde yetersiz kaldığını ifade eden gazete, düşüncesini açık bir şekilde ifade etmekten geri kalmamıştır. Nitekim 15 Mayıs 1947 tarihinde CHP Seyhan Bölge Müfettişi Denizli Milletvekili Abidin Ege tarafından CHP Genel Sekreterliği’ne yazılan yazı bu tespitimizi doğrular niteliktedir. Abidin Ege, Ferit Celal Güven’in bu partiye kayıtlı olmasına karşılık, Adana’daki partili arkadaşlara ağır hücum ve ithamlarda bulunduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı Ferit Celal Güven’in İstanbul veya Ankara’da münasip bir görev ile vazifelendirilerek Adana’dan uzaklaştırılmasını yahut gazetesinden bütün yardımını kesilerek parti tüzüğü gereğince cezalandırılmasını talep etmiştir.⁸³

1946 ve 1950 seçimlerinde Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi arasında en çok tartışılan konulardan bir tanesi devlet başkanlığı ve parti başkanlığının aynı kişide bulunması sorunudur. 1950 seçimlerinde CHP’nin yenilgisini DP’nin zaferinden daha üstün sayan Türk Sözü⁸⁴, iktidarda olduğu süre boyunca muhalefetin çok sert hücumları karşısında kaldıklarını ancak buna rağmen çok hayırlı hizmetleri

⁸⁰ *Adana Türk Sözü*, 30 Teşrin-i Sâni 1928, s. 1.

⁸¹ *Adana Türk Sözü*, 21 Temmuz 1946, s. 1.

⁸² *Adana Türk Sözü*, 19 Haziran 1946, s. 1.

⁸³ BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1379, Dosya: 578, Sıra: 1.

⁸⁴ *Adana Türk Sözü*, 19 Mayıs 1950, s. 1.

olduğunu belirtmişlerdir. Nevzat Güven, Halk Partisi toplantısında yaptığı konuşmada CHP'nin kaybetme sebepleri olarak partinin iktidarda uzun süre kalıp aşındığını ve halka usanç verdiğini belirtmektedir. İnsanların uzun süren her şeye karşı beşeri bir isyanı olduğunu ifade eden Nevzat Güven, ikinci bir sebep olarak iktisadi durumu göstermektedir.⁸⁵

Yayın hayatı boyunca fırka ilkelerini ve devrimci düşünceyi yaymaya çalışan Türk Sözü, inkılabın zaferi için büyük emekler sarf etmiştir.⁸⁶ İnkılabın her aşamasında Türk ferдинin emeği nispetinde bugün hâlâ ılıkılığı hissedilen kanı ve gözyaşı olduğunu vurgulayan gazete, Türk inkılabını cihanı hayrete düşüren bir eser olarak kabul etmektedir. Bu eseri tamamlayacak yegâne yapının ise vatandaşların hissi, düşünce ve mefkûre birliği olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷ Gazetenin 26 Ocak 1928 tarihli nüshasında “*Tarih beşeriyetin hayatında birçok inkılap husulünü görmüştür. Fakat Türk inkılabı gibi milletlerin hayatına bu kadar ani ve bir mucize kudretiyle feyzli bir inkişâf temin edeni kaydetmemiştir*”⁸⁸ sözleri ilk günden beri gönül bağladığı cumhuriyetin ve inkılabın faziletini haykırdığını açık bir şekilde göstermiştir. Güney bölgesinde bir ileri bayrak halinde dalgalanacağı ve şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da Atatürk'ün izinde, İnönü'nün arkasında yürüyeceğini belirten gazete, bu sözleriyle yayın politikasını şekillendiren temel yapının neleri ihtiva ettiğini beyan eylemiştir.⁸⁹

⁸⁵ Adana Türk Sözü, 27 Mayıs 1950, s. 2.

⁸⁶ İnan, Tanıklık, s. 68.

⁸⁷ Adana Türk Sözü, 24 Mayıs 1928, s. 1.

⁸⁸ Adana Türk Sözü, 26 Birinci Kânun 1928, s. 1.

⁸⁹ Adana Türk Sözü, 1 Ocak 1946, s. 1.

2. BÖLÜM

EKONOMİK HABERLER

2.1. Ekonomik Haberler

3 Şubat Perşembe 1927 / 887 / s. 1 / AA

Yeni Teşvik-i Sanayi Kanunu

- Yeni kanun sanayiye hakikaten teşvik edecek mevâddı ihtiva etmektedir.

Ankara: 1 (AA) Ticaret Vekâleti tarafından ihzar ve Heyet-i Vekile'ye sevk edilen Teşvik-i Sanayi Kanun layihasının mevâddına nazaran, eski Teşvik-i Sanayi Kanun'uyla gümrük resminden muaf tutulan makine, alet ve edevâta yedek malzemede ithal olunmaktadır.

8 Şubat Salı 1927 / 891 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Milli Masnuat

Berusa (?) Türk Mensucât Şirketi Berusa'da (?) imal olunan kumaş vesaire numunelerini bir mümessil vasıtasıyla şehrimize göndermiştir. Mümessil bey, dün idarehanemizde bu numuneleri getirdi. Numuneleri gördüğümüz zaman içimizde hakiki bir gururla beraber, hakiki tesir uyandı. Çünkü vatanın bir köşesinde dokunan, örülen bu güzel sağlam ucuz şeylerden şimdiye kadar asla haberdar değildik.

Milli masnuatı aramak, milli masnuatı kullanmak vazifemiz olmalıdır. Zevklerimizi bir arada vatan mesâili karşısında feda etmeliyiz, esasen gördüğümüz birçok şeylerin en yüksek zevkin eseri olduğuna da şüphe yoktur.

23 Şubat Çarşamba 1927 / 904 / s. 2

Düğünlerde İsrâf

- Belediye düğünlerde yapılan israfatın meni çaresinde tevessül ediyor.

Belediye riyaseti tarafından makam-ı vilayete yazılan bir tezkerede; Meni İsrafât Kanunu mûcebince düğünlerde ale'l-ıtlâk cihaz, cihazın açıkta nakli, erkek tarafından iki kattan fazla elbise ihdâsı, düğün günlerine mahsus olmak üzere bir günden ziyade çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan merasimi ile ağırlık ve hedâyâ itası gibi israfât memnu' olup talimatname (...) hareket edenlerin belediyeye ait olmak üzere elliden yüz liraya kadar ceza-yı nakdi veya hapis ile mücazat ve işbu kanun ile men edilen eşya-ı müsademe ve belediyeler namına (...) fûruht ve îrâd kayd olunması hususunda bir ceza ittihazı rica edilmiştir.

24 Şubat Perşembe 1927 / 905 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İsraflarımız

Ankara'da in'ikâd eden umûmî ticaret kongresi, Türkiye'ye her sene ithal olmayan ziyaret ve lüks eşyası hususunda hükümetin nazar-ı dikkatini celb etti. Her sene Avrupa fabrikalarına lüks eşya mübâyaası için verdiğimiz para yekûnu 9 milyon lirayı geçmektedir. Bütçesi 200 milyon liradan fazla olmayan bir millet için 9 milyonun lüks eşyaya verilmesi cidden şayan-ı teemmüldür.

25 Şubat Cuma 1927 / 906 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İş Adamları

Şu son günlerde iş arayan kimselerin adedi çoğalmıştır. Bunun sebebi iki seneden beri Adana'da devam eden buhran olarak görülmektedir. Belki bu bir sebep olabilir. Çünkü çocuk kimseler ellerindeki ufak sermayelerle büyük işler yapmak teşebbüsünde bulunmuşlarsa da maksatlarına muvaffak olamayarak geri çekilmişlerdir. Teşebbüs-i şahsîlerin daima taraftarıyız, fakat herkes kendi teşebbüsüyle muvaffak olmak kudretine malik değildir.

Asıl şayan-ı dikkat olan nokta müessese-i ticarethane ve hükümet adamlarının en çok şikâyet ettiği şey var, diğer taraftan da işleri ve adam bulamayan müesseseler var. İşte acı nokta burasıdır.

21 Mart Pazartesi 1927 / 926 / s. 2

Rusya'ya İhracatımız

Rusya'ya ihraç edeceğimiz dört yüz bin liralık mal listesi Ticaret Vekâleti'nde müteşekkil komisyon tarafından hazırlanarak, Hariciye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Hariciye Vekâleti listeyi Rus sefarethanesine verecek ve liste Ruslarca vize edildikten sonra dört yüz bin liralık mal ihraç edilmeye başlanacak. Listeye tüccar ithal edilmiştir.

8 Haziran Çarşamba 1927 / 991 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İktisadi İntibah

Hakiki kurtuluş çaresini milli iktisadiyatın, inkişâf ve teşvik eden ticaret müdiriyeti şayan-ı şükran neticelere vasıl olmak üzeredir. Türk Ocağı sonbahara doğru ocak salonunda bütün Türkiye mamulat ve masnuatından mürekkep bir sergi ihzarıyla meşguldür. Bu serginin ihzarını ocak heyet-i idaresinde bulunan Ticaret Müdürü Mansur Bey deruhte etmiştir. Türk Ocağı'nın vücuda getirdiği bu sergi iktisadiyatımızın, bilhassa milli mamulat ve masnuatın ne dereceye kadar memleketimizde devam bulabileceğini bize gösterecektir.

28 Haziran Salı 1927 / 1005 / s. 1 / AA

Rusya'ya Sevk Edilecek Türk Emtiası

- Tevziât listesi tespit edildi
- Muahedename mücebince, tüccarlarımız tarafından yapılacak ihracat hakkındaki talimatname kabul olundu.

Ankara: 26 (AA) Türk-Rus ticaret muahedesi mücebince tüccarlarımız tarafından yapılacak ihracat hakkındaki talimatnameye tevfikeyin, ticaret ve ziraat vekillerince müştereken ihzar olunmakta bulunan tevziât listesi suret-i katiyyede tespit edilmiştir.

Tüccarlarımız tarafından yapılacak olan üç milyon kilo portakal ve limondan yedi yüz bin kilosu Adana, beş yüz bin kilosu Aydın ve İzmir ve diğer iki yüz bin kilosu da Artvin'den ihraç edilecektir. Bir milyon iki yüz bin kilo kuru incirden bir

milyon iki yüz bini Aydın ve dört yüz bini İzmir mıntıkasından ihraç edilecektir. Sekiz yüz bin kilo kuru üzümünden üç yüz elli bini İzmir, üç yüz elli bini Manisa ve yüz bini Gaziaıntab'dan ihraç olunacaktır.

Dört yüz altmış iki bin kilo zeytinyağı üç yüz altmış iki bin kilosu Berusa (?), yüz bin kilosu Giresun, yetmiş bin kilosu Trabzon ve elli bin kilosu Ordu mıntıkları tarafından ihraç olunacaktır. Bir milyon iki yüz bin kilo pamuk ipliğinden bin kilosu İzmir diğır dört yüz bin kilosu Mersin mıntıklarından ihraç edilecektir.

8 Eylül Perşembe 1927 / 1065 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yerli Malı

Mebus namzedleri müntehiblere bildirilen Gazi Paşa Hazretleri, neşr buyurdukları beyannamede Türkiye Cumhuriyet'inin siyasi ve askeri sahada kazandığı misilsiz zaferi zikrettikten sonra, vatandaş müsavı tutan milli vahdet hududu içinde iktisadi inkişâfa mesaimizi vakfetmek dâhili siyasetimizin esası olacaktır diyerek, bundan sonra yürünmesi ehemmiyetle nazar-ı dikkate alınacak yolu gerek ferde ve gerek cemiyete işaret etmiş bulunurlar.

13 Eylül Salı 1927 / 1069 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Pamuk Ticaretimiz

Yalnız memleketimizin değil umum Türk vatanının ihracat mevâddı arasında en mühim bir mevki işgal eden pamuk alım satım meselesi, maalesef salim bir şekilde memleketimizin menâfiine daha uygun bir hale ifrağ edilememiştir.

Mısır pamuk mütehasıslarından birisinin Mısır zirâine çok şayan-ı dikkat bir tavsiye ve nasihati var. "Dünya pamuk piyasası Amerika'nın tahakkümündedir. Binâenaleyh yapacağımız yegâne çok pamuk ekmekten ziyade mesârif-i istihsâliyeyi azaltmak çarelerini bulmakla beraber, pamuklarımızın cinsinin iyiliğini temin etmektir" diyor. Mütehasısın dediği gibi hakikaten bürün dünya pamuk piyasası, Amerika pamuklarının hâkimiyet ve nüfuzu altında olduğuna nazaran pamuklarımıza yüksek fiyatla müşteri bulmak meselesini bu nokta-i nazardan tetkik etmek icap eder zannederiz.

Geçen sene pamuk ihracat mevsiminde, Adana'dan ihraç edilmek üzere Adana istasyonundan şimendifere beş milyon kilo pamuk yüklendiği kayden anlaşılmaktadır.

13 Eylül Salı 1927 / 1069 / s. 2 (Rıza Salih)

Pamuklarımız ve Fiyatları

İhracat ve ithalat istatistiklerimizi elimize aldığımız zaman maalesef ihracatımızın ithalatımıza nispetle aşağı olduğunu şiddetle gözümüze çarpar.

Türkiye'de yapılan inkılaplar arasında iktisadi buhranlara karşı konan şedit tedâbirin yavaş yavaş semerelerini görüyoruz. Günden güne ihracatımız artıyor ve daha da fazla artması için genç cumhuriyetimiz, güzel Anadolu'yu çelik ağlarla örüyor, şehirleri ve köyleri birbirine rabt ediyor.

26 Eylül Pazartesi 1927 / 1081 / s. 2

Piyasa

- 24 Eylül 1927 -

Birinci ağız mısır pamuğu 375 ile 390, ikinci ağız mısır pamuğu 360, piyasa temizi 360, piyasa parlağı 360 ile 365, koza 450, yerli çığıdi 21,50 ile 22, mısır çığıdi 24, susam 32 ile 32,50, un çuvalı 1300 guruştur.

2 Teşrîn-i Evvel 1927 / 1086 / s. 1

Adana Ziraat Bankası Mensucât Fabrikası

- Dokuz Eylül İzmir Sergisi'nde mamulat-ı mazhar takdir olarak, jüri heyeti tarafından bir kıta altın madalya ile taltif edilmiştir.

İzmir'de 9 Eylül'de büyük bir himmet ve gayretle küşad edilmiş olan serginin hitamında, jüri heyeti tarafından sergide teşhir edilen bilumum mamulat-ı masnuat birer birer tetkik olunarak birçok müesseselere ve zevata altın, gümüş, bronz madalyalar ve takdirnameler ifa olunmaktadır.

4 Teşrîn-i Evvel 1927 / 1088 / s. 2

2 Teşrîn-i Evvel Tarihinde Adana'da Borsa Haricinde Nakd Piyasası

Türk altını 840 ile 845, İngiliz altını 935 ile 945, Mısır altını 950 ile 960, Rus altını 930 ile 940, Fransız altını 720 ile 730, mecdiye 74 ile 76 guruştur.

19 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1101 / s. 1 / BY (Moto-zâde Osman)

İddihar Sermaye Vazifesi

İntibah-ı iktisadiye sonradan mazhar olmuş her iki memleket gibi Türkiye'mizde bir illet hastalık ile mâlûl bulunmaktadır.

Harb-i Umûmî badiresi gibi bir felaket, Mücadele-i Milliye gibi yıpratıcı bir cidal geçiren memleketimizde, memnuniyette görüyoruz ki istihsâl kuvvet ve menbaları korumak istidadını değil, bilakis yeniden kışkırmak kabiliyetini yüksek bir sûrette göstermiştir. İzmir, Adana, Samsun gibi istihsâl menâkımızda en fazla hırpalanan sekene-i asliyesi en fazla gâib eden vilayetlerimiz, istihsâlatının bir tenezzül muhtemeli en fazla kabil izah vatan parçalarımız olmakla beraber istihsâlatın Harb-i Umûmî'den evvelki derecesine is'âdı için en cesurane ve meşkûr sayıları görülen menâk-ı iktisadiyemiz olmuştur.

23 Teşrîn-i Evvel Pazar 1927 / 1104 / s. 1 / BY (Motooğlu Osman)

İstihsâl Ameleleri

Müddehar sermayenin lüzumu hakkında yazdığımız bir yazının tevlîd ettiği alakadan cesaret alarak, hayat-ı iktisadiye-i hazırada sermayenin işgal etmiş olduğu yüksek mevki tekrar rücu ve bu münasebete bir defa daha vasatı dahi olsa avdet etmek istiyoruz. Malumdur ki, hayat-ı iktisadiye ve bilvasıta ale'l-ıtlak hayat doğrudan doğruya istihsâle, istihsâl kuvvetlerine, menbalarına müstenidtir. Hayat-ı beşer ancak istihsâl ile kabil idame-i münferid istihsâlatın teşkil ettiği iktisadi mücirelerin umûmîde beşeriyetin penbe-i iktisadiyesini teşkil eden o emeldir.

18 Teşrîn-i Sâni 1927 / 1127 / s. 2

Tahrir-i Sanayi

Kânûn-i Evvel'in on beşinci günü şehrimizde tahrir-i sanayiye başlanacaktır. Buna ait talimatname ve cetveller Ticaret Vekâleti'nden, mıntika iktisat müdiriyetine gönderilmiştir.

12 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1147 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yeni Evrak-ı Nakdiyemiz

Cumhuriyet hükümetinin memlekette tesis etmesine rağmen elimizde tedavül eden para, munkariz eski Osmanlı Devleti'nin ismi ve unvanını taşımakta olan paralarıydı. Bir idarenin bir memlekette birleştiğini gösteren ilk eser, o rejimin kendi ismiyle tesmiye edilen mütedavil parasından başka bir şey değildir.

Hükümet-i Cumhuriye öteden beri düşünüyordu ki elde eski, püskü tedavül eden evrak-ı nakdiye artık gayr-i kabil istimal bir hale gelmiştir. Bunların değiştirilmesi lazımdır. Bu fersûdeliği ve bundan mütevellid ziyarı ortadan kaldırmak gerektir.

Hükümet-i Cumhuriye buna teşebbüs etti, yeni evrak-ı nakdiye pek zarif bir sûrette tab' ettirdi. Şimdi de bankalar, mal sandıkları vasıtasıyla eskiyi alacak aynı miktarda yerine yeniyi verecektir. Paraya hürmet, aşağı yukarı bayrağa hürmet gibidir. Bunu ihmal edecek hiçbir vatandaş tasavvur etmiyoruz.

14 Kânûn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1149 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Milli Borcumuz

İzmir kadın terzileri geçenlerde bir içtima akdederek güzel bir karar vermişlerdir: Hariçten gelen kumaşlardan hiçbir kadın tuvaleti biçmemek ve dikmemek üzere...

Bu kararın altında büyük bir vatanperverlik gayreti saklıdır. Çünkü İzmir terzileri biçmeyecek ve dikmeyecek olurlarsa, İzmir'in umûmîyete yaptıracağı tuvaletler için yerli malı kumaşlar kullanmakta mecbur olacaklardır. Vatan hudutları dâhilinde herkesin aynı fabrika kumaşını giymesi adeta milli bir alamet-i farika gibi olmalıdır.

22 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1156 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İş Darülfünunu ve Bunun Etrafındaki Tasavvurât (1)

Memleketimiz gerek ziraat ve gerek sanayi memleketi addedilsin, her iki şekilde de bilerek çalışacak ellere muhtaç bulunduğumuzu unutmamalıyız. Herhangi sınıfta olursa olsun, işçilik terbiyesini umuma teşmil ederek küçük gibi görülen şubeler için yetişecek mütehassıslara çok muhtaç bunu itiraf etmeliyiz.

Küçük sanayi erbâbı, memlekette küçük ve lüzumsuz bir kısım gibi görülür. Hâlbuki bu sınıfın ehemmiyeti yalnız yaptırmak isteyip de erbâb-ı amele bulamadığımız zaman tezahür eylemektedir. Bu kısım erbâb-ı sanayinin, yüzde ellisini istenilen şekilde yetiştirebilirsek, kendimizi bahtiyar add etmemiz lazımdır.

23 Kânûn-i Evvel Cuma 1927 / 1157 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İş Darülfünunu ve Bunun Etrafındaki Tasavvurât (2)

Mahir ve işten anlayan amelelerin yetiştirilmesi memleketin müdafaası nokta-i nazarından haiz ehemmiyettir. Cumhuriyet Hükümeti, iş darülfünununa tesisi şu noktadan karar vermiştir. İlk ve orta tedrisat memlekette takarrür etmiştir. Bunların üzerinde mütehassıslar işlerken, tahsil geri kalma ve ziyan tevellüd etmez. Maarif Vekâletimizin tedrisata verdiği ehemmiyet itibariyle ikinci şeklin yani mütehassıs iş erbâbı yetiştirmenin, kuvve-i karibeye geldiğini ve buna karşı duyulan ihtiyaçların yerinde olduğunu burada kaydetmekle iktifâ edeceğiz.

4 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1167 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Memurlarımızın Maaşları

Malum olduğu üzere memurlarımızın aldıkları maaş, bir aslî, birde pahalılık zammı diye iki kısmı ihtiva etmekte idi. Maaş-ı aslîye nazaran zam alınıyordu.

Maliye Vekâletimiz, aslî ve zâmain namı altındaki ikiliği ortadan kaldırmakta, her memurun maaşını tevhidten vermeyi münasip bulmaktadır. Hali hazırdaki memûrin maâşâtı elli üç derece üzerine müesses iken, Maliye Vekâletimizin bulduğu formül ile bu derecât on altıya indirilmiştir.

2 Mart Cuma 1928 / 1115 / s. 2 / BY (Halim Hüsnü)

İktisat Meclis-i Âlisi

Dün Ankara'da Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri'nin iftitâh nutuklarıyla, İktisat Meclis-i Âlisi küşad edilecektir. Ankara muhabirimiz bittabi bu küşadı bize bildirecek ve bu günkü nüshamızda kârilerimiz bu haberi okuyacaklardır.

Harb-i Umûmî'nin başladığı günden beri bozulan hayat-ı iktisadiyemiz için bu güne kadar müspet bir adım atılmamıştır. Bunun sebebi, iktisadiyatımızdan daha mühim olan esaslara şimdiye kadar uğraşmak mecburiyetinde bulunmamızdır.

Memleketimizde hayat-ı umûmîye pahalıdır. Bugünkü hale nazaran hayatın kendi kendine ucuzlamasına imkân yoktur. Zannediyoruz ki, İktisat Meclis-i Âlisi en birinci ve mühim esas olarak paramızın kıymetini tespit ile meşgul bulunacaktır. En şâkî ve en katî dava mahiyetinde telakki edilmelidir.

7 Mayıs Pazartesi 1928 / 1169 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mukayese ve Netice

Rüsûmat Müdiriyet-i Umûmîye'si, 1927 senesi Kânûn-i Sâni ayı ile 1926 senesinin yine bu ayına ait bir aylık ithalat ve ihracat mukayesesini yaptı.

1927 senesi Kânûn-i Sâni'sinde, Türkiye'den harice gönderilen eşyanın baliğ olduğu miktar on beş milyon lira, hariçten Türkiye'ye gelen eşyanın baliğ olduğu para ise on yedi milyon küsur liradır. Arada bir ay zarfında görülen fark, iki milyon liradır yani her ay harice kîselerimizden iki milyon lira gidiyor ve umûmî servetimize bir daha iltihak etmemek üzere.

1926 senesinin Kânûn-i Sâni'sinde, hariçten yapılan ithalat ile bir sene sonraki aynı ayın ithalatı arasında bir milyon yedi yüz küsur bin liralık bir fark vardır. Bu miktar filhakika şayan-ı memnuniyettir. Fakat müdiriyet-i umûmîyenin mukayesesini tetkik edilirse, bu şayan-ı memnuniyet farkın hariçten gelen hububat miktarının azalmasında aranması icap eder.

İthalat ve ihracat farkı olarak her ay iki milyon liraya miktar-ı itirazlara cevaben, iki milyon vasatîsini alsak dahi yine cebimizden giden miktarın senede on iki milyon küsur liraya baliğ olduğunu dehşetle görürüz.

6 Haziran Çarşamba 1928 / 1192 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İktisadi Zafer

Geçenlerde Rüsûmat Müdiriyet-i Umûmîye'sinin bir ihracat ve ithalat cetvelini hûlasaten derç etmiş ve bu hususa dair düşüncelerimizi arîz ve amîk best ve temhid eylemiştik. Adana'nın hava gazları için on bin ton kömürün Türkiye'ye sipariş edildiği anlaşılmıştır.

İşte bizi memnuniyetten memnuniyete götüren, kalplerimizi tatlı bir sevinç ve heyecanla titreten ilk iktisadi zaferin müjdesi budur. Mütarekeden müteâkib Amerika'dan celb ettiğimiz unları, Amerika bize Anadolu'dan daha ucuza imal etmiş. Bugün maden kömürlerimizin gördüğü rağbet, yarın diğer eşya ve emtiamızın görmesine şahit olmak milli zevk ve arzuların en mühimini teşkil edecektir.

16 Temmuz Pazartesi 1928 / 1226 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Sanayi-i Dâhiliyeyi Himaye

Hükümet neşrettiği kanunlarla, devâirinde muamelatın tesrî ve teshili ve memâlik-i hariciyeden gelecek mamûl eşyaya koyduğu ağır gümrükle, sanayi-i dâhiliyemizi teşvik ve himaye için elinden geleni esirgememektedir. Fakat fert itibarıyla hiç birimiz hükümetin bu yüksek himaye zihniyetine şuurlu bir idrakla mazhar olacak en ufak bir harekette bulunmamaktayız.

17 Ağustos Cuma 1928 / 1254 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

9 Eylül Sergisi

1927 9 Eylül sergisine Alman, Leh, Rus, Amerikan, İngiliz, İtalyan, Fransız, İsviçre olmak üzere yetmiş birinci firmasını taşıyan müessesat-ı iktisadiyenin iştiraki, serginin maksada vusul için alaka celbindeki muvaffakiyetine mübalağa kaldırmayan rakamlı bir misaldir.

İzmir sergisinin Türkiye Cumhuriyeti iktisadi hayatında muazzam bir eser olduğunu ve olacağını düşünmek ve beynelmilel bir unvanla Türk şeref ve haysiyet-i

alemiye ve iktisadiyenin muvaffakiyetine yardım etmek her Türk için mühim vazifedir.

3 Eylül Pazartesi 1928 / 1268 / s. 3

Adana Ziraat ve Sanayi Odası'ndan

Rusya'ya ihracatta bulunacak tüccarlarımızın zırde münderiç talimat mütalaa ederek, Eylül'ün yirmi beşine kadar dâhil istidânâme ile müracaat etmeleri tavsiyedir. Ticaret Odası'nca tevzî edilecek mevâddın miktarı şunlardır: 200 bin kilo portakal, 125 bin kilo susam, 8500 bin kilo pamuk ipliği (Fabrikalara mahsustur), 300000 bin kilo pamuk.

Talimatname:

1- Rusya ile akd olunan ticaret ve seyr-i sefâin muahedenamesine tevfiken, 1928 senesi zarfında Türkiye'den Rusya'ya ihraç edilecek mevâdd-ı iptidaiye ve mahsulat-ı araziyenin Heyet-i Vekile'ce ittihaz olunan karar mücebince hangi odalara ve ne sûrette taksim olunacağı İktisat Vekâleti tarafından teyit ve tayin olunur.

15 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1304 / s. 1

Rusya'ya İhracatımız

Rusya'ya sevk edilmek üzere Cebel-i Bereket vilayetine 25000 kilo susam, Ceyhan'a 15000 susam, 40000 kilo pamuk, Mersin'e 10000 kilo portakal tahsis edildiği İktisat Vekâleti'nden bildirilmiştir.

31 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1317 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Kaçakçılık

- Ankara -

Dâhiliye Vekâleti'nin son günlerde vilayetlerde kaçakçılığın şiddetle men ve takibi yaptığı tâmin son derece ehemmiyetlidir.

Kaçakçılığın memleketin vaziyet-i iktisadiyesi ve ictimaiyesi üzerinde husule getirdiği tahribat, bütün ehemmiyet ve ciddiyetle teemmül edilecek bir haldir. Kaçakçılık bazı muzır, devlet hazinesine düşman, namuskâr mesaiye hasım kimseler tarafından meslek ittihaz olunmuştur. Bütün devlet teşkilatında olduğu gibi, bütün vatandaşlarında bu nevi bi hayâ şekâvet erbâbı ile mücadele etmeleri vatani bir vazifedir.

3 Birinci Kânun 1928 / 1345 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

İktisadi İnkılap

İki gün evvelki gazetelerde, bütün Türkleri alakadar edecek çok büyük ve çok hayırlı bir havadis vardı. Hükümet yeni bir kanun çıkararak yerli malların istihlâkını kanuni bir mecburiyet altına alacakmış.

Yeni harf inkılabıyla irfan hayatımızda yarattığımız bu bayram günlerinde muttali olduğumuz bu haber, Türk'ün parlak ve ebedi istikbali için katî bir delil mahiyetindedir.

6 Birinci Kânun Perşembe 1928 / 1348 / s. 1

Rusya'nın Memleketimize İhracatı Azalıyor

Yapılan istatistiklere göre son seneler zarfında Rusya'nın bize olan ihracatı azalmıştır. Rusya 924 senesinde, bize 24 milyon rublelik (Bir ruble 80 kuruştur) ihracat yapmıştı.

Son senelerde bu miktar 13 milyona inmiştir. Buna sebep Rusya'da kıtlık yüzünden hububat ihracatının azalmasıdır.

Bir sene zarfında Rusya'dan bize 4 milyon rublelik siyah ve kırmızı hayvan, 24 milyonluk petrol, 4 milyonluk şeker, 2 milyonluk lastik girmiştir. İstatistiklere göre bizden Rusya'ya 500 bin ruble daha fazla eşya girmiştir.

27 Birinci Kânun Perşembe 1928 / 1366 / s. 1

İktisadiyatımız

- İthalatla ihracatımız arasındaki fark

İçinde bulunduğumuz 1928 senesi Kânûn-i Sâni Şubat, Mart aylarında ithalat ve ihracat arasında 19.725.058 lira açık var!

Geçen sene aynı aylar zarfında açık miktarı: 13.605.437 lira idi. 1925 senesinde aynı üç ay zarfında ithalat fazlası: 1.235.895 lira idi. İki sene evvel bir milyon olan açık bu sene 20 milyona yakındır. Bu farkı yapan ithalat çokluğu değil, ihracatımızın azlığıdır.

2.1.1. Ticaret ve Şirket ile İlgili Haberler

3 Ağustos Pazartesi 1925-1345 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Milli Bir Sanatın İnkışâfına Doğru

Kütahya'da milli bir sanatımız olan çinicilik sanatını tekrar yaşatmak için bir şirket tesis etmiştir. Şirketin sermayesi olan yüz bin liranın nısfı Sanayi ve Maden Bankası tarafından verilmiştir. Şirketin heyet-i idaresini Kütahya mebusları Nuri ve Şevket, Aksaray mebusu Behçet, tüccardan Mustafa Beylerle, Nuri Paşa ve Sanayi Maden Bankası'ndan dört zat teşkil etmektedir.

3 Ağustos Pazartesi 1925-1345 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Yeni Şirketler

- Havaî nakliyat için iki şirket tesis ediyor.

Ankara: 12 Ağustos (Hususi Haberlerimiz) Milli şirketler gittikçe çoğalmaktadır. Hükümet bütün milli şirketlere azami yardımı yapıyor. Ankara'da her nevi inşaat müteahhitliği yapmak üzere 500 bin lira sermayeli bir şirket tesis etti. Pek yakında Türkiye dâhilinde, havaî nakliyat yapmak ve fabrika tesis etmek üzere de hükümetin yardımıyla iki milli şirket daha teşkil edilecektir.

İstanbul limanı tahmil ve tahliye şirketi 500 bin lira sermaye ile işe başlamıştır. Ticaret Vekâleti milli şirketlere azami yardımı vaat etmiştir.

1 Nisan Perşembe 1926 / 627 / s. 1 / AA

Türkçe Muamelat

- Bütün şirketler ve müesseseler Türkçe defter tutacaklardır.

18 Kânûn-i Sâni Salı 1927 / 873 / s. 1

Bir Buçuk Milyon Liralık Servet Üç Saat Zarfında Kül Oldu

- Orozdibak yandı. Orozdibak müessesesinin üçüncü katında çocuk oyuncaklarının bulunduğu daireden yangın çıktı.

18 Kânûn-i Sâni Salı 1927 / 873 / s. 1 (Ferid Celal)

Dünkü Yangın

Dün Adana oldukça mühim bir tehlike geçirmişti. Adana'nın en güzel binası ve en büyük müessesesi olan Orozdibak, üç saat içinde kül olup gitti. Ateşin imha ettiği servet bir buçuk milyon liraya yakındır. Bu kadara büyük bir sermayenin bir ecnebi sermayesi olmasına rağmen, memleketin bundan mütezarrir olduğuna hiç şüphe yoktur. Çünkü uzun bir müddet bu sermaye memleketimizde uzak bulunacaktır.

20 Kânûn-i Sâni Perşembe 1927 / 875 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Ticari Bir Vaziyet

Bu yazımızda küçük tüccarlarımızı bir hususta ikaz etmek istiyoruz. Orozdibak müessesenin ani bir sûrette yanması, hiç şüphesiz ki bazı emtia-ı ticariye üzerinde hicran husule getirecektir. Bu vaziyete tabii bir nazarla bakmaktayız. Çünkü bir milyon sermaye ile iş gören koca bir müessesenin açtığı boşluğu kolay kolay doldurmak mümkün değildir. Her şeyden evvel, bu bir sermaye meselesidir. Bugün bütün tüccarlarımız bir araya gelseler, açılan emtia-ı ticariye boşluğunu derhal doldurmaları maalesef mümkün değildir.

Çok ümit ediyoruz ki tüccarlarımız ihtikâr yoluna sapmaz, her zaman ki vaziyetlerini muhafazaya çalışırlar. Böyle bir gaflete düşenleri az zamanda çok kazanmak kaygısına kapıldıkları gün işin özü, kazancın özü başkalarına intikal eder.

9 Şubat Çarşamba 1927 / 892 / s. 2

Halılarımız Hakkında

Almanya'da halılarımızın ithal ve satışıyla iştigal eden mühim müesseseler nezdinde, halılarımızın revacını temine matuf ittihazı muktezi tedâbir hakkında mümessillikçe vaki olan istilâma cevaben, Almanya ile akdettiğimiz ticaret muahedesi ahkâmın mevki-i tatbik vazî tarihinden itibaren Türk halılarının külliyyetli miktarda Almanya'ya ithaline ve gümrük resminin yirmi dört markadan sekiz marka tenzili dolayısıyla eskisinden daha ehven fiyatlarla satılmasına imkân hâsıl olacağı ve

binâenaleyh halılarımızın tedricen, Harb-i Umûmîye'den evvelki mevkiini ihrâza mazhar olacağı bildirilmiştir.

25 Şubat Cuma 1927 / 906 / s. 1

Adana'nın Yılan Hikâyesi Bitti

- Elektrik meselesi nihayet hal olunarak imtiyaz Ankara'da belediye riyaseti namına ferağ edildi.
- Belediye mümessili, işi hallederek avdet etti. Sabık sahib-i imtiyaz Osman Vehbi Bey muameleyi ikmal etmek üzere yakında şehrimize geliyor.

9 Haziran Perşembe 1927 / 992 / s. 1

Şimendifer İşçileri Grev mi Yapacaklar

- Yenice-Nusaybin şimendifer idaresiyle, Türk işçileri arasında bir ihtilaf hâdis oldu.
- Türk işçilerin şirkete dermeyan ettikleri mutâlebât kabul edildiği takdirde işçiler bugün on dörtte tatil-i eşgal edeceklerdir.

15 Haziran Çarşamba 1927 / 994 / s. 1

Şimendifer İşçilerinin Grevi

- Amele ile idare arasındaki itilaf neticesinde grev bayramın birinci günü hitam buldu.

16 Haziran Perşembe 1927 / 995 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ecnebi Kumpanyaları

Şimendifer kumpanyasının bayramdaki laubaliliği ve mübalatsızlığı dolayısıyla, halkın hissiyatına tercüman olmak mecburiyetinde bulunduğumuza bizde cidden müteessifiz. Bayramda yolu düşüp de gar taraflarına gidenleri kemal-i esefle görmüşlerdir ki, vaktinden evvel istasyona gelmiş olan halk, kapıdan içeriye ayak bile atmamıştır...

On iki ay mütemadiyen didinen, çalışan halkın senede iki defa gelen bayramda eğlenmek hakkıdır. Mademki senelerden beri teamül hükmüne göre bir adet veçhile bütün Adana halkı Mersin'e gitmektedir. Neden kumpanya bunu düşünüp de ilave ettiği seferlerle beraber tahrik olunan katarlara birkaç vagon daha takamaz?

29 Haziran Çarşamba 1927 / 1006 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ticaret-i Bahriyemiz Hakkında

Türk ticaret-i bahriyesi günden güne mütekâmil bir şekle ifrağ eyleyen seyr-i sefâin idaresi, İstanbul-Mersin arasında bir ekspres seferi açmakla büyük bir terakki hatvesi atmış oldu.

Adana ve havalisinin ihraç iskelesi Mersin olduğuna nazaran, bu mahsul aylarına tesadüf eden seyr-i sefâinin bu hareketi hem tüccarlarımızın işine yarayacak ne kadar olsa tren ihracatından daha ucuza mal sevk edilecek ve zamandan mühim bir tasarruf imkânı hâsıl olabileceği gibi fiyat itibariyle de iş bu sevkiyat ehven icra olunabilecektir.

15 Temmuz Cuma 1927 / 1020 / s. 2

Elektrik İmtiyazı

- Bir Türk Anonim Şirketi'ne verilecektir.

Yeni Adana gazetesi, dünkü nüshasında elektrik imtiyazının belediye tarafından bir ecnebi şirkete verileceğini yazmış ise de bizim yaptığımız tahkikata nazaran, elektrik imtiyazının bir ecnebi şirkete verileceği katıyen mevzu-i bahs değildir. Ancak, imtiyazname mücebince bir Türk Anonim Şirketi'ne verilecektir ki bu şirkette teşekkül etmek üzeredir.

10 Ağustos Çarşamba 1927 / 1042 / s. 1

Mersin Limanı Tahmil ve Tahliye Şirketi İşe Başladı

- Resmi küşad münasebetiyle Gazi'ye, başvekil ve ticaret vekiline çekilen telgrafnamelere cevap verildi.

10 Ağustos Çarşamba 1927 / 1042 / s. 1

Şimendifer İşçileri Bugün Saat Sekizden İtibaren Terk-i Eşgal Edeceklerdir

- Greve altı yüz Türk işçi iştirak ediyor.
- Bugün sabahın sekizinden itibaren ne Adana'dan ne bir tren hareket edecek, ne de Adana'ya tren muvasalat eyleyecektir. İstanbul trenlerinin muntazam bir surette seyr-i sefer edebilmeleri temin olunmuştur.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1

Yenice-Nusaybin-Mersin Hattında Grev İlan Edildi

- Maalesef dün bazı münasebetsizliklerde vuku buldu.
- Amele tahrik edilen trene mani olmak üzere hattın üzerine yattı, polis silah istimal etti ve 29 amele nezaret altına alındı.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 2

Posta ve Grev

- Grev münasebetiyle Adana ve mülhakatı postaları otomobil ve kamyonlarla temin edecek.

Yenice-Nusaybin hattında grev ilan edilmesi üzerine postaları tehire uğramaması için Posta ve Telgraf Baş Müdüriyeti, Adana-Tarsus ve Mersin postalarının otomobillerle nakledilmesini ve Adana ile İslahiye'ye kadar olan mahallere de kamyonlarla taşınması hususunda tedâbir-i lazıme ittihaz etmiştir.

12 Ağustos Cuma 1927 / 1044 / s. 1

Grev devam etmektedir. Şarka tahrik edilen trenler Toprakkale'de tevakkufa mecbur olmuşlar, ileri geçememişlerdir. Mevkuf ameleler tahliye edilmişlerdir.

16 Ağustos Salı 1927 / 1047 / s. 1

Grev Adana ve Havalisi Ticaretini Ciddi Surette Tehdit Edecek Bir Mahiyet Aldı

- Bugün Afyon'dan bir şimendifer taburu geleceği söylenmektedir.
- Bugün Adana ticaretinde göze batan bir endişe başlamıştır. Grevden müteessir olmayan bir ithalatçı ve ihracatçı tüccar gösterilemez. Elyevm tüccarın elinde binlerce ton stok mal vardır.
- Kumpanya kendini mazur göstermek için ameleye tahribkârlık istinâd ediyor.

17 Ağustos Çarşamba 1927 / 1048 / s. 1

***Grev devam ediyor, hadise yoktur. Hatlar tamamen salim bulunmaktadır.
Beklenen şimendifer taburu gelmedi. Evvelki akşam İstanbul, Mersin trenleri
arasında bir müsademe olacaktır.***

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 1

***Grevin Birkaç Gün Daha Devamı Takdirde, Mahrukatsızlık Yüzünden Fabrikalar
da Tatil-i Faaliyet Edeceklerdir.***

21 Ağustos Pazar 1927 / 1051 / s. 1

***Grev sükûnetle devam ediyor. Kumpanyanın davetine ancak on beş kadar grevci
icabet etti. Muvasalatı beklenen Nafia Vekili Behiç Beyefendi dünkü trenden
çıkmadılar.***

- Amelenin mutalebeti kabul ettirinceye kadar greve devam edeceği anlaşılmaktadır. Hükümet, hatta vaz'-ı yed ettiği takdirde amele bir hafta meccanen çalışmaya karar vermiştir.

22 Ağustos Pazartesi 1927 / 1052 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Grev

Günlerden beri devam eden şimendifer işçileri grevi henüz bir neticeye iktiran etmedi. Şu sırada Mersin ve Halep münakalatının inkıtâ, esasen şedit bir buhran içinde bulunan Adana için telafiyesi çok müşkil bir dert olmuştur. Çünkü ihracat mevsiminin en lüzumlu bir zamanında bulunuyoruz. Memleketin bu müşkil derdi günlerden beri niçin halledilmedi? Biz bunu tarafeynin uyuşamamalarında değil, kumpanyanın kötü ve bir maksat mahsusla musırr olduğu nokta-i nazarlarında buluyoruz.

11 Teşrîn-i Sâni Cuma 1927 / 1121 / s. 1 / AA

İstanbul'da Bir Kaza-yı Bahri

- Şirket-i Hayriye'nin 70 numaralı vapuru Söğütlü yatıyla müsadere etti.

24 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1184 / s. 1

Bir Alman Grubu Adana'da Bir Şeker Fabrikası Tesis Etmek İstiyor

Ankara: 23 (Hususi Haberlerimiz) Bir Alman grubu Adana'da şeker kamyonlarında istihsâl edilmek üzere bir şeker fabrikası tesisini, Maliye Vekâleti'ne teklif etti. Maliye Vekâleti bu teklifi berây-ı tetkik şeker inhisarı müdiriyetine tevdi eyleyecektir.

27 Kânûn-i Sâni Cuma 1928 / 1187 / s. 1

Elektrik İşleri Nihayet Halloldu

- Muvakkat mukavelename dün akşam imza olundu.
- Şirketin elektrik tesisatı için sarf edeceği dört yüz bin lira, belediye tarafından on sene zarfında ödenmiş bulunacaktır.
- Tesisat on beş ay içinde ikmal edilecektir.

5 Şubat Pazar 1928 / 1194 / s. 1

Elektrik Mukavelenamesi İmza Edildi

- 1929 Mayıs'ında şehrin umûmî ve hususi tenviratı bitecek, gündüzleri vantilatör işletmek mümkün olacaktır.

5 Şubat Pazar 1928 / 1194 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mühim Bir Teşebbüs

Belediyemiz Perşembe günü merasim-i kanuniyesi ikmal edilmiş olan elektrik imtiyaz projesini, berây-ı tasdik Nafia Vekâleti'ne göndermiştir.

Mukavele mûcebince müteahhid yapacağı tesisat, dört yüz bin liralık muazzam bir iştir. Belediyemiz bunu on senede ödeyecek, ödedikten sonra bütün tesisatı devralacaktır. Elektrik meselesi, Adana için cidden mühim bir mesele halinde idi. Bugünkü tesisatın medeni bir memlekete yakışacak tarzda olmadığını kabul etmek zaruretindeyiz. Çok pahalıya mal olan maden kömürü istihlâk eden fabrikalarımızın elektrikten istifade etmesi mümkün olacağı gibi, fabrikaların ödeyeceği bedel de evvelkine nispetle çok dîn olacaktır.

Belediyemiz mukavele mûcebince bir santral binası yaptıracak, müteahhid derhal işe başlayacaktır.

28 Şubat Salı 1928 / 1113 / s. 1

Memleketimize Beş Yüz Bin Liralık Muazzam Sermaye Giriyor

- Sekiz saat müzakereden sonra elektrik şirketiyle mukavele imza edildi.
- Şirket imzadan on dört ay sonra tesisata ibtidâr eyleyecektir. Şirketin ihraç edeceği hisse senedâtının yüzde otuzuna halkımız iştirak edebilecektir. İmtiyaz müddeti elli sene olarak kabul edilmiştir.

29 Şubat Çarşamba 1928 / 1113 / s. 1

Şehre Elektrik Ne Zaman Verilebilecek?

- Elektrik şirketi mümessilinin gazetemize verdiği izahat.
- Fabrika binası eski Ziraat Sergisi'nin bulunduğu arsaya yapılacak ve şehrin o taraf tevsî ihtimaline binâen zarif bir tarz mimaride inşa edilecektir.

Belediye mukavele akdeden A.E. ki, elektrik şirketinin Adana mümessili olan Nasih-zâde Feyzi Bey'e müracaat ettik. Feyzi Bey'den aldığımız malûmatı aşağıya derç ediyoruz:

- Adana'nın elektrik mukavelesi pazar günü saat yirmi üçte Belediye Reisi Turhan Cemal Bey ile şirketin şark temsili Mühendis Mösyö Daniyel Burla, (?) tanzim edilen mukavelenameye imzalarını vasi etmişlerdir.

Mukavele mûcebince 10 bin metreden ibaret bulunan bu arsaya belediye şirkete verecek ve mukavele Ankara'dan tasdik edildikten sonra şirket belediyeye arsanın bedelini nakden ödeyecektir.

Şirket tadilatın kabulünden nihayet altı aya kadar beş yüz bin Türk liralık sermaye ile "Türk Anonim Şirketi" tesis edecektir. Şirket, bu tesisatını yüzde dokuz faizle on senede ikmal edecektir.

4 Mart Pazar 1928 / 1116 / s. 1

Elektrik Mukavelesi Memleketin Aleyhinde mi Yoksa Lehinde mi?

- Vali Efendi, elektrik mukavelesinin memleketin lehinde olduğu fikrindedir.
- Vali Müştak Lütfi Beyefendi'ye nazaran, bu gibi işler büyük sermayeler içindir. Adana'da beş yüz bin lira sermayeli büyük bir şirket teşkiline bugün için maddeten imkân yoktur.

9 Mayıs Çarşamba 1928 / 1171 / s. 2

Teşvik-i Sanayi Kanun'u

- 26. maddesi ta'dil edildi.

Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun son tatbikiyesi hakkındaki talimatnamenin 26. maddenin ta'dili hususunda İktisat Vekâleti'nin vaki müracaatı üzerine, Heyet-i Vekile âtiyedeki tadilatı kabul etmiştir.

Madde 46: Muafiyet ruhsatnamesine haiz müessesatın gümrük resminden muafin celb edecekleri mevâdda ait cetvellerin tasdiki uzadığı takdirde, faturaların tasdik ve ibrazında istirdâd eylemek üzere gümrük resmi depozitosu veya banka teminat mektubu mukabilinde tecil olunur.

20 Mayıs Pazar 1928 / 1180 / s. 1

Elektrik Meselesi Yeni Teklif

- Müteahhit şirketin teklifi hakkındaki tetkikin neticesine kadar ne vilayetçe ne de belediyece yapılacak iş yoktur.

21 Mayıs Pazartesi 1928 / 1181 / s. 2 / AA

Ticaret Kongresi

- İkinci umum kongre Ankara'da Rahmi Bey'in bir nutkuyla küşad edildi.

22 Mayıs Salı 1928 / 1182 / s. 2

Niyazi ve Ramazan Bey'in Tevsihi

- Mersin liman inhisâr şirketi meclis-i idaresinin murahhası işten el çektirmek üzere verilmiş bir kararı mevcut mudur?

Cuma günü nüshamızda, Mersin liman inhisârı şirketine ait bir havadis neşr etmiştik. Şirketin meclis-i idare azası şirket menfaatine muhalif hareket ettiğinden dolayı meclis-i idare murahhası bir kararla işten el çektirildiği hakkındaki bu havadis, gayet mevsuk bir menbadan istihbar ve neşredilmiştir.

18 Eylül Salı 1928 / 1281 / s. 1

Adana Belediyesi'nin Faaliyeti

- Mezbağa işi, yeni yollar, elektrik meselesi.

Şehrimizin yeni yolları: Belediye, şehrimiz yolları için hazırladığı projeyi münakaşaya koymuştur. Bu projeye göre belediye senede bütçesine 70-100 bin lira koyacak ve üç senede tediye etmek üzere müteahhide 210-300 bin liralık yol inşaatı tevdi edecektir.

Elektrik meselesi: Şehrimizin elektrik tenviratını deruhte eden şirketin iki mühendisi Davut Bey'le Refik iki haftadan beri buradadır. Bu mühendisler, santrale vaz' edilecek motor tellerinin tecrübelerini yapmakla meşguldür. Şimdilik Demirköprü civarındaki arazi hakkında tetkikat yapılmaktadır. Mukavelename mücebinde santral fabrikasına nisf arsayı belediye verecektir.

Elektrik fabrikası: Mukavelename mücebinde şirket santrale ancak bin altı yüz beygir kuvvetinde motor koymak mecburiyetinde olduğu halde, şehir ihtiyacının daha ziyade olduğunu nazar-ı dikkate alarak üç bin beygirlik bir santral tesisine karar vermiştir.

7 Teşrin-i Evvel Pazar 1928 / 1297 / s. 1 / AA

İstanbul'da Grev

- Tramvay amelesi ile şirket arasındaki müzakerat inkitâa uğradı bugün grev ilan muhtemeldir.

İstanbul: 5 (AA) Tramvay şirketi ile amelesi murahhasları vilayette toplanmışlar. Şirket, amelenin mutâlebeti kabul etmediğinden amele müzakerat neticesinde grev yapacağını vilayete bildirmiştir.

8 Teşrin-i Evvel Çarşamba 1928 / 1300 / s. 1

İstanbul'da Grev

- İstanbul'da tramvay amelesi grev ilan etti.

10 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1300 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Tütün İnhisârı

Eski idareler zamanında memleketin tütün işleri ve bu mahsulden alacak vâridâtın cibâyeti ve buna ait bütün muamelatın icra ve ifası reji ismini alan bir şirkete imtiyazlar verilmişti, bu yüzden her sene hazine milyonlarca lira kaybeder, kolcu ve kaçağa mücadelesi sûretinde millet efradı bir birinin kanına girerek binlerce nüfus mahvolurdu.

24 Teşrîn-i Evvel 1928 / 1312 / s. 1

Elektrik İşi Nihayet Halledildi

- Şûrâ-yı Devlet bazı tadilatla imtiyazı etti.
- Adana elektriğe kavuşuyor. İmtiyaz işi intâc edildi. Birçok seneden beri devam eden tadilat teşebbüsü Şûrâ-yı Devlet büyük himmet sarf etti. Şirket üç aya kadar işe başlayacaktır.

15 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1330 / s. 1

Çimento Fabrikası

- Teklif esas itibariyle kabul edildi.

Almanya’da mali bir grup namına Vali Müştak Lütfi Bey’e mektupla Adana’da bir çimento fabrikası tesis etmek arzu ettiklerinden ve teşkil edecekleri şirkete yerli sermayedarlarında iştirak etmesini münasip gördüklerinden bahisle, müracaat olunmuşsa da Vali Bey mektubu ve teklifnameyi Ticaret Odası’na havale ederek, oda ile lazım gelen zevatın mütalaalarını almak istemişlerdir.

Teklifi Ticaret Odası’ndaki Vali Bey’in riyasetinde bir heyet, müzakere ederek muvafık bulmuşlardır. Ancak Alman grubunun sermayeyi yüzde elliye iblağ etmesini tensîb ederek, mümessile teklif edilmesine karar verilmiştir. Alman grubu yüzde elliye kabul ettiği takdirde, üst tarafını da Adana ahalisinin tedarik etmesi için çalışacaktır.

21 Teşrin-i Sâni Çarşamba 1928 / 1335 / s. 1 / AA

Telefon Tesisatı Ne Kadar Müddet Zarfında İkmal Edilecektir

Ankara: 19 (AA) Eriksiyon şirketi ile hükümet arasında cereyan eden müzakerat hakkında aldığımız malûmata nazaran mukavele mücebince şirket şimendifer güzergâhındaki şehirlerimiz arasında telefon irtibatı vücuda getirecektir. Bir sene içinde Ankara-İstanbul ve yirmi ay sonrada Ankara-İstanbul-İzmir ve üçüncü senede Konya, dördüncü senede Samsun ve civarı olmak üzere beş sene zarfında tekmil-i tesisatı yapacaktır.

6 Birinci Kânun Perşembe 1928 / 1348 / s. 1

22.500.000 Altın Franklık Mühim Bir Dava

- Türk-Fransız muhtelit mahkemesinde Çukurova çiftliği davasına başlandı.

Türk-Fransız muhtelit mahkemesinde çok mühim bir davanın rüyetine başlanmıştır. Davanın mevzuu şudur:

Fransız şirketine harpten evvel Adana'da meşhur Çukurova çiftliği işletilmek üzere 75 sene müddetle verilmiş ve bu husustaki imtiyaznâmeyi o zamanın maliye nazırı olan Cavit Bey imza etmiştir.

Harp kopmuş, Fransız şirketine Çukurova teslim edilmemiştir. Şimdi bu şirket çiftliği işletemediği 16 sene için 222.500.000 altın frank tazminatla beraber çiftliğin iadesini istemektedir.

7 Birinci Kânun Cuma 1928 / 1349 / s. 1 / AA

Anadolu Şimendifer Hattı

- Müzakerat intâc olundu.

Adana-Mersin hattı meselesi de yakında hallediliyor. Mukaveleye nazaran Haydar Paşa, Mersin, İskenderun limanlarındaki tesisat bize kalacak.

2.1.2. Vergi ile İlgili Haberler

3 Ağustos Pazartesi 1925-1345 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Yeni Vergiler

17 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1927 / 872 / s. 1 / AA

Maktu Vergiler Haziran'da Kalkıyor

- Namlarına iki kat vergi tahakkuk ettirilmiş olan mükellefiyetten, ancak bir kat vergi alınacaktır.

22 Mayıs Pazar 1927 / 976 / s. 1 / AA

Muaddil Kazanç Vergisi

16 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1177 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Vergilerin Tevhidi

Vergiler tevhid edilecek, tarz-ı tahsilde değişecektir. Tevhid meselesinin ahali üzerinde yapacağı tesir şüphe etmiyoruz ki pek büyük olacaktır. Bir mükellef hükümete ne verecekse bunun miktarını bilelim ki ona göre bütçesini tanzim eylemelidir. Şimdiye kadar takip edilen usul, heyetin ayrı ayrı tahvili ile tespit edilmişti. Bu usulün değişmesi tahsil dairelerinin ortadan kalkması, mükelleflerin vilayet defterdarlıklarınca gönderilen ihbarnamelere göre hazırlıklarını yapmaları intâc edecektir. Mükellef aldığı ihbarname üzerine muayyen ve sabit bir zamanda borcunu götürüp Ziraat Bankası'na yatıracaktır.

2 Şubat Perşembe 1928 / 1192 / s. 1

Yeni Vergi Formülü

- Yeni formül hakkındaki layiha Heyet-i Vekile'ye sevk edilmek üzeredir.

2 Şubat Perşembe 1928 / 1192 / s. 1

Muamelat Vergisi

29 Haziran Cuma 1928 / 1212 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Vergi Bahsi

Vergi meselesi tetkik iddiası önüne sorulurken, bunu üç safhada mütalaa ve tahlil etmek ancak bizi verginin mahiyeti hakkında doğru bir noktaya bir neticeye îsâl edebilir. Bu doğru neticeye vasıl olabilmek için bizde meseleyi üç safhada neşr mecburiyetindeyiz:

- 1- Vergi niçin alınır?
- 2- Vergi nasıl tahsil edilir?
- 3- Vergi nasıl verilir?

En basit bir mesele verginin niçin alındığını izah etmek çok kolay ve itiraza mahal bırakmayacak sûrette hakikati tespit kabuldür. İnsanlar, cemiyet hayatına dâhil olduktan sonra bazen dini, bazen siyasi, bazen coğrafi sebeplerle ayrı kümeler teşkil ettikleri zaman bu kümeler yeniden mallarını, canlarını, yurtlarını muhafaza için aralarında müşterek bir idare ve yine kendileri tarafından verilen paralarla müşterek bir bütçe meydana getirerek esbâb-ı müdafaa ve istirahatlerini temine çalışmışlardır.

Kısa bir izahatla vergi hükümetin sağ eliyle bizden alıp, sol eliyle yine bize verdiği bir paradır. Vergi nasıl tahsil edilir? Hükümetin halkın müşterek iradesinden doğmuş olmakla beraber, nazar-ı kısmını bırakarak hakiki vaziyeti dikkate alırsak, hükümet ve halklarında bir vaziyet perdesi olduğuna ve arada cereyan edecek münasebetten bu resmiyet perdesinden nüfuz-ı kabiliyette olmasını düşünmemiz lazımdır.

Vergi nasıl verilir? Halk ve hükümetin mütekabil (?) vaziyetlerin bu konuda arz edecek ve bu vaziyette hükümetle halk arasında dost vazifesini ifa eden memurlarında, suret-i hareketlerini teyide çalışmak şimdi kendi vazifemizi bilmemiz lazımdır. Arz ettiğimiz gibi vergiyi sol elinden olmak üzere hükümetin sağ eline vermek mecburiyetinde olduğumuzu kabul edelim.

2.1.3. Tarım Haberleri

17 Şubat Perşembe 1927 / 899 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çiftçilikte Tesânüd

Çiftçilerimizden bazıları iki üç gün evvel, hususi bir evde içtima yaparak Adana çiftçisinin vaziyetini tetkik etmişlerdir. Konuşulan şeyin başında amele meselesi var. Adana zirâî için amele meselesi çok muğlak ve halli icap eden bir derttir. Bu derdin tedavisi kadar lazım olan bir şey tasavvur edemiyoruz. Fikrimize göre kredi meselelerinde daha evvel bu amele işleri muntazam bir usule rabt edilmelidir. Çok ümit eder ve bekleriz ki, bu sene bu dert salim bir usule rabt edilir.

17 Nisan Pazar 1927 / 946 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Küçük Çiftçi ve Bankalar

“Nüfuzlu kimseler bankalara müracaat ederek külli miktarda para alıyor. Yüzde dokuzla aldıkları bu parayı yüzde kırk, bazı defada yüzde yüz faizle küçük çiftçilere tevzî ediyor veyahut açığa mal alıyorlar. Bundan son derece mutazarrır oluyoruz, adeta ocağımıza incir dikiliyor.”

19 Mayıs Perşembe 1927 / 974 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Bu Seneki Mahsulat

Etraflıca yaptığımız tahkikata nazaran, bu sene gerek buğday, gerek arpa mahsulatı çiftçinin birkaç seneden beri çektiği ızdırabı ve felaketleri bir dereceye kadar telafi edebilecek şekildedir. Havaların son günlere kadar müsait gitmesi, mahsulatın idrake başlanması artık melhuz tehlikelerin vârid olmadığını da gösterir. Hububatın fiyatlarına gelince o da şayan-ı memnuniyet bir derecedirler. Şu hallere nazaran çiftçi bu seneki mesaisini arzu ettiği şekilde bitirmiş oluyor.

25 Mayıs Çarşamba 1927 / 979 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çiftçiliğin Hedefi

Üç seneden beri kâh mahsullerimiz iyi olmadı, kâh elde ettiğimiz mahsul para etmedi. Ağır faizlerle aldığımız paraları ödeyemedik. Bugün itiraf etmek icap eder ki Adana şedit bir buhranla boğaz boğazadır. Memleketin umûmî iktisadi terakkilerine rağmen Adana'da iktisadi bir betâet var. Üç sene evvel göze çarpan zahiri faaliyetten bugün bir eser göremiyoruz. Çünkü o gün faaliyet hiçbir ilme, usule, kaideye istinâd etmiyordu... Çare, bizden ileri gitmiş milletlere bakarak çalışma tarzımızı tanzim etmektir.

30 Mayıs Pazartesi 1927 / 998 / s. 2

Pamuklarımıza Müşteri

- Alman müesseseleri pamuklarımızın numune ve tediye şartlarını talep ediyorlar.

Amerika'da meşhur Misispi Nehri'nin taşmasıyla pamuk ekili araziden oldukça mühim bir kısmı bataklık haline gelmesi, cihan piyasasını müteessir edeceğini nazarı dikkat olan Berlin ticaret mümessilimiz, muhtelif Alman mensucât fabrikalarına müracaatla Türkiye pamuklarını almak için teşvikâtda bulunmuştur.

20 Haziran Pazartesi 1927 / 998 / s. 2

Hububat Mahsulümüz

- Adana, Karaisalı, Kozan ve mülhakatında ne kadar hububat ekildi:

Adana, Karaisalı, Kozan, Kars, Zülkadriye, Feke ve Saimbeyli'de 1927 senesinde 625,795 dönüm buğday, 315,005 dönüm arpa, 141,170 dönüm yulaf, 9500 dönüm karışık melez, 1630 dönüm çavdar, 4200 dönüm bakla, 682,704 dönüm pamuk, 155,704 dönüm mısır, 34280 dönüm darı, 31900 dönüm fasulye, 4650 dönüm nohut, 3695 dönüm mercimek, 3333 dönüm patates, 13550 dönüm soğan, 850 dönüm sarımsak ve 30,250 dönüm bostan ekilip ziraat başmüdirinin istatistiğinden anlaşılmıştır.

18 Temmuz Pazartesi 1927 / 1022 / s. 1

Ziraat Vekâleti'nin Mühim Bir Teşebbüsü

- Çiftçi nüfusumuzun miktarını tayin etmek için pek yakında muntazam bir tahrir yapılacaktır.

Bu sene tahrir edilmeden evvel memleketimizde mevcut çiftçi nüfusunun miktarı ve çiftçi nüfusu altında bulunan arazi, hayvanat ve ziraat aletleriyle, bu sene yapılan zirâ'îyat ve bu sene zirâ'îyat neticesi elde edilen mahsuller tahrir ve tespit edilecektir.

22 Temmuz Cuma 1927 / 1026 / s. 2

Ne Kadar Hububat Satıldı

Temmuz'un birinden yirmisine kadar borsada 1305902 kıyye âlâ buğday, 1232261 vasat buğdayı, 644777 kıyye arpa, 4607 kıyye yulaf ve 3330 kıyye susam, 2139425 kıyye koza, 12000 mısır çiğidi, 14100 kıyye yerli çiğid satılmıştır.

22 Ağustos Pazartesi 1927 / 1052 / s. 2

Tahrir-i Zirâî Bilfîl Başladı Tevzî Eden Cetveller Doldurularak Ağustos'un Sonuna Kadar Gönderilmiş Olacaktır

30 Ağustos Salı 1927 / 1059 / s. 1

Adana'da Zirâ'îyat

- Bu sene kışlık ve yazlık zirâ'îyatımız iki milyon küsur dönümden ibaret bulunmaktadır.

13 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1927 / 1096 / s. 1 / BY (Motooğlu Osman)

Çiftçi Kredisi

Hatıralarda olsa gerektir ki, bir hafta evvel gazete havadisi olarak Türk müessesesi-i maliyesinin itti hazı tasavvur ettiği bir tedbir memlekette derin bir alaka uyandırmış, çoktan beri beklenen bir haber beşâret gibi Adana'da kuvvetli aksi sedalar tevlid

etmiş idi. Artık birçok senelerden beri çiğnenen, söylene söylene dimâğları meşbu kılan bu fikrin saha-i tatbika çıkmak üzere olması her Türk müstahsilini bir ra'se ümit ile titretmiştir.

Mevzu-ı bahsetmek istediğimiz tedbir uzun vadeli kredi, çiftçi kredisidir. Ne kadar tekrar edilse azdır: Türkiye bir ziraat memleketidir ve birçok seneler içinde bir zirâî memleket evsafı muhafaza edecektir.

16 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1125 / s. 2

Tahrir-i Zirâ'îye Başlandı

Cetveller kâmilten tevzî edildiğinden, dünden itibaren vilayetimizin her tarafında tahrir-i zirâ'îye başlanmıştır. Tahrir muamelesi Teşrîn-i Sâni'sinin 20. günü hitam bulacak ve ondan sonra sondaj ameliyatına başlanacaktır.

18 Teşrîn-i Sâni Cuma 1927 / 1127 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ziraatın Tahriri

Bu ayın on beşinden itibaren vilayetimiz ve diğer vilayetlerde olduğu gibi tahrir-i zirâ'îye başladı.

19 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1153 / s. 1

Adana'da Tahrir-i Zirâînin Neticesi

- Merkez kazada kaç çiftçi var, kaç dönüm arazi zirâ' ediliyor ve elde ne kadara vesait mevcuttur?
- Adana merkez kazasında elyevm 14275 çiftçi bulunmakta ve 546233 dönüm arazi zirâ' edilmektedir ki bu miktarın en mühim kısmı pamuk zirâ'iyatına tahsis edilmektedir. İkinci derecede buğday ekilmektedir.

4 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1167 / s. 1

Halk Fırkası Adana Şubesinin Hayırlı Bir Teşebbüsü

- Borçlanma Kanunu ve fakir zirâî.
- Adana'nın fakir ziraî kendisinden çok bahşeden bir kanundan istifade imkânı bulacaktır.

Cumhuriyet Halk Fırkası Adana şubesinin Adanalılar için çok hayırlı ve müfid bir teşebbüse giriştiğini istihbar etti.

22 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1182 / s. 1

Mühim Bir Kanun

- Bütün pazarlara pamuk gönderebileceğiz.
- Kanun yakında Büyük Millet Meclisi'nde müzakeresine başlanacaktır.

2 Şubat Perşembe 1928 / 1192 / s. 2

Mühim Bir Tenâkus

- Cihan pamuk ticareti harpten sonra yüzde yirmi altı düştü.

Cihan pamuk ticareti, Harb-i Umûmîye'den sonra yüzde yirmi altı nispetinde tenakus etmiştir. 1924'ten evvel dünya piyasasında yüzde yetmiş üç miktarında pamuk imalatıyla uğraşan İngiltere, bugün ancak yüzde yedisini temin edebilmektedir.

20 Şubat Pazartesi 1928 / 1107 / s. 1

Ziraat Bankası Başmüdiri Cevdet Bey'in Gazetemize Beyanatları

- 928 senesi pamuk zirâ'iyatımız nasıldı?
- Bu sene fiyatların yüksekliği, çiftçinin pamuk zirâ'iyatına daha fazla ehemmiyet vermesine medâr olmuştur.

Ziraat Başmüdirimiz Cevdet Bey, 928 pamuk zirâ'iyatımız hakkında bir muhabirimize ber-vech-i âtî beyanatta bulunmuşlardır:

“Pamuk zirâ'iyatımız için bu sene geçen seneye nispetle yüzde yirmi nispetle daha fazla bir ihzar edilmiştir. Bu sene geçen seneye nazaran pamuk ve koza fiyatları yükseldi. Bu fiyat çiftçinin pamuk zirâ'iyatına daha fazla ehemmiyet vermesine medâr oluştur.”

29 Şubat 1928 / 1113 / s. 2

Türkiye Pamukları

- Japonlar pamuklarımız hem ucuz ve hem de temiz bulmuşlardır.

13 Mart Salı 1928 / 1124 / s. 1

Pamuk İhracatı

Mersin'den harice ihraç edilen pamuk miktarı 63931 balyadır. 928 senesi zarfında Mersin'den ihraç edilen pamuk miktarı 63931 balya, dâhilde istihsâl edilen yedi bin balya, 928-927 senesi pamuk mahsulü 70940 balya, Adana'ya ait olan 49368 balya bunlardan ihraç edildiğinde 21572 balya Adana'dan başka mahallerin pamuk mahsulüdür.

18 Nisan Çarşamba 1928 / 1153 / s. 1

Ziraat Bankası İkrâz Muamelesine Başladı

- Piyasada mühim tebdil hâsıl oldu.

- İkrâzat başlamadan evvel açığa 240'a satılan pamuk iki gün içinde 350 guruşa fırladı.

Ziraat Bankası tarafından Nisan'ın on beşinci Pazar gününden itibaren çiftçilere ikrâzata başlanmıştır.

19 Nisan Perşembe 1928 / 1154 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Gaz Muafiyeti ve Makinalar

Evvel emirde gaz ve benzin muafiyetinden istifade eden bir kısmın akalliyet olduğu, makina ile arazi süren çiftçiler ile çalışan çiftçilerin işledikleri arazinin miktarı 50-60 milyon dönüme baliğ olduğu, neden büyük bir ekseriyetin münafi küçük bir ekseriyete tercih edildiği söyleniyor.

6 Mayıs Pazar 1928 / 1168 / s. 1

İlk Mahsul

- İlk arpa mahsulü dün şehrimize getirildi.

Frenkoğlu karyesinden Mehmed oğlu Mustafa Efendi isminde bir çiftçi dün şehrimize bayraklarla süslediği bir araba içinde ilk arpa mahsulünü getirmiştir.

15 Mayıs Salı 1928 / 1176 / s. 1

Hububat ve Pamuk

Bu seneki mahsul feyz itibariyle geçen seneninkine çok fâiktir. Hububat mahsulü bu sene süne haşeresinden pek az müteessir olmuştur.

23 Mayıs Çarşamba 1928 / 1183 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Makine Kuvveti Karşısında

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra vasi arazimiz üzerinde haklı bir tebessümle yüzümüze gülümseyen ziraatımıza baktıkça, onlarla uğraşanları dinledikçe bir vatanperver kalbinin umut ve saadet ve kurban etmesine imkân tasvir olunamaz.

26 Haziran Salı 1928 / 1209 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Adana ve Sne Haeresi

Güzel memleketimizi bu senede yeni bir felaket tehdide başlamıştır. Felaket her yerde mala ket olacak mahiyetinde bir Şey kaybetmemekle beraber, ika ettiği tahribatın mevki ve vaziyete göre değişen neticelere rdını da muhakkaktır.

Yüzde yirmi beş derecesinde yüz yüze geldiğimiz bu acı ve müthiş felaketin önüne geçmek için icap eden tedbirin ittihazında el ele vererek çalışmanın imhali caiz olmayacak Şahsi menfaat bir taraf ve mani vazifeye olarak kabulünde tereddüt edilmemelidir.

28 Haziran Perşembe 1928 / 1211 / s. 1

Sne Haeresi İle Mücadele Nasıl Başlayacak Bu Hususta Bir Talimatname İhzr Edildi

Arazisinde sne haeresi olan bilumum çiftçilerimizin talimatname ahkmı dairesinde hareket etmeleri hem kendilerinin ve hem de memleketin menfaati iktizasındadır.

20 Temmuz Cuma 1928 / 1230 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Sne ve Hububat İhracatımız

18 Temmuz tarihli nüshamızda resmi menbadan aldığımız bir haberle, Adana'da sne haeresinin mevcut bulunması dolayısıyla İktisat Vekleti'nden vilayet vasıtasıyla ziraat baş mduriyetine Adana'dan harice ot, saman ve hububat nakliyatının men edilmesi hakkında bir emir tebliğ edilmiş olduğu yazılmıştı.

Sırf Şahsi menfaati için vatanın her köşesinin sne haeresi istilasına uğramasını arzu edecek kadar hamiyet ve faziletten fedakrlık etmeyeceğine emin olduğumuz Adana çiftçisinin bu ehemmiyetli kanaatini nazar-ı dikkate alarak icap eden tedbir-i fenniye'nin ittihazı ile hububat ihracatının devamını temin etmek ve Adana iktisadiyatı için çok elzem ve hayırlı bir iş olur.

4 Eylül Salı 1928 / 1269 / s. 1

Adana Pamukları Ziraat Başmüdiri Cevdet Beyefendi'nin Beyanâtı

- Gayr-i fenni mi toplanıyor, yoksa cins itibariyle mi bir kabuktan ayrılır, diğeri kabukla koparılır. Pamuğa narh konulabilir mi?

Memlekette nüfusun miktarı henüz kâfi derecede olmadığından, iane biçimi olan pamukların kuvvetlisini el ile toplamak müşkildir. Bunun için ekseriyetle pamuk zirâ'iyatının yerli koza olmasındaki yegâne sebep budur.

17 Eylül Pazartesi 1928 / 1280 / s. 2

Çekirge ve Süne Nizamnamesi

Kararname Numarası: 7024

Çekirge ve süne haşeratının imhası hakkında İktisat Vekâlet-i Celile'sine tanzim ve Şûrâ-yı Devlet Heyet-i Umûmîye'since ta'dîlen teklif olunan merbut nizamnamenin mer'ana vaz', İcra Vekilleri Heyeti'nin 12 Ağustos 1928 tarihli içtimasında tasvib ve kabul olunmuştur.

(12 Ağustos 1928)

(Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal)

13 Teşrîn-i Sâni Salı 1928 / 1328 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Çiftçilerimiz ve Ziraat Bankası

Geçen sene Ziraat Bankası'nın çiftçilerimize yaptığı yardım çok yerinde ve ihtiyacı tatmin edecek kadar genişti. Bilhassa arazi ve emlak terhîni üzerine uzunca vadeyle yapılan ikrâzat çiftçinin işine de pek çok yaramıştı.

2.1.4. Değerlendirme

Türk Sözü gazetesinin ekonomiyle ilgili haberlerinde ağırlıklı olarak halkı yerli malını kullanmaya teşvik eden yazılar görülmektedir. Dönem itibariyle ithalatın ihracata fazla olması önlemleri de beraberinde getirmiştir. Sanayiye teşvik edecek ve onun kalkınmasını sağlayan yapılardan birisi Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu olmuştur. Bu kanunun amacı sanayiye ülkede tesis etmektir.⁹⁰ Gazete Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun yeni maddeleri ile ilgili bilgi verirken, bu kanunun sanayiye gerçek manada teşvik edeceğini belirtmektedir. Ekonomik alanda kalkınma ve ilerleme en büyük hedefler arasında yer almaktaydı. Ülkenin içinde bulunmuş olduğu sorunları çözmeye yönelik Âli İktisat Meclisi oluşturulmuştur.⁹¹ Türk Sözü 2 Mart 1928 tarihli nüshasında, Âli İktisat Meclisi'nin en önemli görevi paramızın kıymeti ile meşgul olmaktır diye belirtmektedir.⁹² Günlük olarak piyasanın nabzını tutan gazete, sayısal verileri okuyuculara sunarak ekonomik hayatın seyrini gözler önüne sermeye çalışmıştır.

Türk Sözü'nün ticaret ve şirket ile ilgili haberlerine baktığımız zaman, Adana'nın 1928 yılında yabancı şirketlerin yatırım yaptığı önemli merkezler arasında yer aldığını görmekteyiz. Gazetenin 1928 yılında yayınladığı habere göre, Alman grubunun Adana'da bir şeker ve çimento fabrikası tesis etmek istediğini belirtmiştir.⁹³ Adana'nın ilk ve çok katlı alış verişi merkezi olarak bilinen Orozdibak'ın⁹⁴ yanması haberinde bir milyon sermaye ile iş gören bu müessesesinin açtığı boşluğun kolay kolay doldurulamayacağına değinen gazete, olayı bir sermaye meselesi olarak görmektedir.⁹⁵

1927 yılında Türk Sözü gazetesindeki haberlere nazaran Adana halkının sıkıntı yaşadığı konular arasında elektrik meselesi yer almaktadır. 1928 yılında ise şirketle yapılan anlaşma neticesinde meselenin çözümü için önemli atılımlar yapılmıştır.

⁹⁰ Yaşar Semiz, “1923-1938 Döneminde Türkiye'nin Sanayi Politikası”, *Türkler*, C. XVII, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, (2002), s. 1270.

⁹¹ Erdiñ Tokgöz, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 1993. s. 25.

⁹² *Adana Türk Sözü*, 2 Mart 1928, s. 2.

⁹³ *Adana Türk Sözü*, 24 Kânûn-i Sâni 1928, s. 1; *Adana Türk Sözü*, 15 Teşrîn-i Sâni 1928, s. 1.

⁹⁴ Bkz.: Aytekin Gezici, “Adanalılar Orosdi-Back'i Nasıl Horozdibek'e Dönüştürdü”, <http://www.5ocaknews.com/haberler/kose-yazilari/adanalilar-orosdi-back-i-nasil-horozdibek-e-donusturdu.html>, (2012), Erişim Tarihi: 03.05.2018.

⁹⁵ *Adana Türk Sözü*, 20 Kânûn-i Sâni 1927, s. 1.

Ocak ayından başlayarak Ekim ayına kadar dokuz aylık bir süreçte gazetenin haberlerinde elektrik işinin hallolduğu belirtilmektedir.

Şirket ve çalışanları arasındaki ilişkiler tarihin her döneminde belirli sebepler nedeniyle inişli çıkışlı bir hal almıştır. Adana’da demiryolu şirketi ve işçileri arasında 10 Ağustos 1927 tarihinde Adana-Yenice-Nusaybin demiryolu hattındaki grev, dönemin önemli eylemi olarak yer almaktadır.⁹⁶ Ağustos’un sonuna kadar hemen hemen her gün birinci sayfada bu konuya yer veren Türk Sözü, işçilerin trene mani olmak için hattın üzerine yattıklarını daha sonrasında ise polisin 29 işçiyi gözetim altına aldığını belirtmektedir.⁹⁷ Grev sadece işçi emekçilerini değil aynı zamanda Adana ticaretini de etkileyerek tüccarın elinde belirli bir süre de olsa malların kalmasına sebebiyet vermiştir.

Cumhuriyetin devralmış olduğu Türkiye’de tarım, ekonomi dünyasında büyük bir kütleyi oluşturmaktaydı. 1927 yılında yapılmış olan tarım sayımı Türkiye tarım hayatına ilişkin bilgi vermesi açısından önem arz etmektedir. Bu yıllarda nüfusun % 67,7’si tarım kesiminde yaşamaktaydı.⁹⁸ 1927 yılında tarım alanında önemli gelişmelerden birisi tarım sayımı olmuştur. Türk Sözü, tarım sayımıyla ilgili her türlü aşamayı okuyucularına sunmaya çalışmıştır. Yapılan tarım sayımı neticesinde Adana merkez kazasında 14.275 çiftçi bulunmakta ve 546.233 arazi ise ekilmektedir. Bu arazilerin büyük miktarına birinci derecede pamuk ekilirken ikinci derecede ise buğday ekilmektedir.⁹⁹

Türk Sözü gazetesinin 20 Haziran 1927 tarihli nüshasında, ziraat başmüdürünün vermiş olduğu bilgiye göre bölgede buğday, yulaf, çavdar, bakla, pamuk, mısır (darı), fasulye, nohut, mercimek, patates, soğan, sarımsak tarımı yapılmaktadır.¹⁰⁰ 1927-1928 yılları itibariyle Adana’da tarımsal üretimi etkileyen en önemli unsur süne zararlısı olmuştur.

⁹⁶ Şeyda Oğuz, *1927 Adana Demiryolu Grevi*, İstanbul, Türkiye Sosyal Araştırma Vakfı, 2005, s. 38; Yüksel Akkaya, “Çukurova’da Sendikacılık ve İşçi Eylemleri (1923-1960)”, *Kebikeç Dergisi*, S. 5, (1997), s. 185.

⁹⁷ *Adana Türk Sözü*, 11 Ağustos 1927, s. 1.

⁹⁸ Murat Koraltürk, “Türkiye Ekonomisi (1923-1960)”, *Türkler*, C. XVII, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, (2002), s. 1023.

⁹⁹ *Adana Türk Sözü*, 19 Kânûn-i Evvel 1927, s. 1.

¹⁰⁰ *Adana Türk Sözü*, 20 Haziran 1927, s. 2.

2.2. Mali Haberler

6 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1927 / 1090 / s. 1 / BY (Motooğlu Osman)

Para Meselesi

Bu sene memleketimizde belki ilk defa vali, izhâr ettiği vaziyet itibariyle çok memnuniyet bahş bir hadise iktisadiyeye şahit oluyoruz. Türkiye'mizin mevcut parası artık ihtiyacâtı tatmin edememekte ve muamelatına kâfi gelmemektedir.

18 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1100 / s. 2

Para Buhranı

- İstanbul ve İzmir piyasalarında müthiş bir para buhranı hâsıl oldu.

İstanbul: 17 (Hususi Haberlerimiz) Birkaç günden beri İstanbul piyasasında müthiş bir para buhranı vardır. İzmir'de aynı buhrandan müştekidir. Vaziyet tetkik edilerek, müşkilâtın pek yakında bertaraf edileceği ümit edilmektedir.

4 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1167 / s. 2

Mübadele Edilen Yeni Paralar

İstanbul'da geçen Perşembe akşamına kadar mübadele edilen yeni paraların miktarı, yirmi sekiz milyon dört yüz seksen iki bin elli sekiz liraya baliğ olmuştur.

2.2.1. Banka Haberleri

25 Şubat Cuma 1927 / 906 / s. 2

Emlak Bankası Bir Şube Açacak

Emlak Bankası'nın şehrimizde bir şube küşad edeceği memnuniyetle haber alınmıştır.

8 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1170 / s. 1

Korktuğumuz Şey Başımıza Geldi

- Numarası tam fakat yarım paraları Ziraat Bankası'nın kabul etmemesi üzerine, büyük ticarethanelerde bu gibi paraları almamaya başladılar.
- Dâhiliye ve Maliye Vekâleti'nden henüz cevap gelmedi.

22 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1182 / s. 1

Osmanlı Bankası

Ankara: 60 (Hususi Haberlerimiz) Osmanlı Bankası'nın isminin tebdilinden sonra merkezinin Ankara'ya nakli tasavvur edilmektedir.

24 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1184 / s. 1

Mebuslarımızın Şayan-ı Şükran Bir Teşebbüsleri

- Makine taksitleri on ay tecil edildi.
- Faiz meselesi çiftçiler lehinde halledilecektir. Kısa vadeli ikrâzat müdiriyet-i umûmîyece kabul edildi.

Ankara: 23 (Hususi Haberlerimiz) Adana'dan gelen bir istidâ üzerine, Hilmi ve Zamir Beyefendilerin teşebbüsleriyle takviye fazladan verilen makine taksitlerinin re's olmadığından yüzde on beş tediye eylemek üzere on ay tecil edildi. Adana Ziraat Bankası'nın gösterdiği lüzum üzerine, kısa vadeli ikrâzatın müdiriyet-i umûmîyece tasvib edileceğini istihbar eyledim.

30 Mart Cuma 1928 / 1137 / s. 1

Adana Çiftçisine Müjde, Açığa Mal Satmaktan Kurtulacağız

- Ziraat Bankası, ikrâzat için yeni bir talimatname hazırladı.
- Ziraat Bankası, Tarsus ve Mersin'de dâhil olmak üzere Adana havalisindeki zirâîye bir buçuk milyon lira ikrâzatta bulunacaktır.

30 Mart Cuma 1928 / 1137 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Milli Sermayenin Bir Zaferi

- Ankara: 25 Mart 928 -

Bundan birkaç gün evvel gazetelerde okuduk. İş Bankası bir milyon liradan ziyade para kazanmış. Faaliyetin sahası birkaç vilayeti ve münhasır ve birkaç senelik hayata malik olan bu müessesenin şu muvaffakiyeti her Türk için mûcib-i fahrdır.

Osmanlı Bankası'nın 65 senedir memleketimizde oynadığı mühim rolleri düşünecek olursak, milli sermayenin tekvinine ne dereceye kadar muhtaç olduğumuz meydana çıkar.

9 Nisan Pazartesi 1928 / 1145 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çiftçilerimiz ve Bankalar

- Ankara: 5 Nisan 928 -

Büyük bir memuriyetle görüyoruz ki şehrimizdeki bankalar, çiftçilerimize esaslî bir şekilde yardıma başlamışlardır. Gerek İş Bankası gerek Ziraat Bankası müdir-i umûmîlerinin Adana'da icra ettikleri tetkikat hiç şüphesiz ki bu yardım meselesini çok kolaylaştırmış ve fiil sahasına çıkarmıştır.

Senelerden beri Adana çiftçilerinin çok acıklı ve şayan-ı merhamet hallerini izah için uğraşıyorum. Bugün milli bankalarımızın nazar-ı dikkate aldıkları meseleler ve çiftçiye açtıkları krediler eğer daha evvel tatbik edilseydi Adana çiftçisi müşkil, çetin vaziyetlerden çoktan kurtulmuş olacaktı.

Mademki Şimdi işler yoluna giriyor, bilhassa Ziraat Bankası vasi miktarda köylü ile meşgul olmaya başlamıştır. Uzaktan uzağa aldığımız malmata nazaran bu sene Adana'mızın mahsulatı yüz güldürecek bir halde imiş.

11 Nisan arşamba 1928 / 1147 / s. 1

İŞ Bankası'nın Kıymetli Bir Mzahereti

- Adana Belediyesi lehine iki sene vadeli ve çok müsait Őeritle elli bin liralık bir kredi açıldı.

4 Mayıs Cuma 1928 / 1167 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Devlet Bankası

Maliye Vekleti'nin Devlet Bankası teşkiline dair ihzar ettiği kanun layihasının meclise verilmeden evvel, bir defa da banka ve maliye mtehasıslarına gösterilecek tetkikatı hitam bulmuştur.

28 Mayıs Pazartesi 1928 / 1187 / s. 1

Ziraat Bankası'nın iftilere Yardımı

- Bu sene Adana ziraata ikrz edilen mebalığın yeknu yedi yüz bin liraya baliğ olmuştur.

Ziraat Bankası'nın bütün hedef ve gayesi müstahsillerin istihslatını Şayan-ı memnuniyet bu surette elde çıkarması hususunu temin etmek olacaktır.

12 Birinci Knun arşamba 1928 / 1353 / s. 1

Şehrimizde Açılacak Banka Şubeleri

Ticaret ve Sanayi Bankası, Adana'da bir mensuct fabrikası açacaktır. Bu hususta tetkikat yapmak için Adana'ya bir heyet gidecektir. İstihbaratımıza nazaran Emlak Bankası da Şehrimizde bir Şube açacaktır.

2.2.2. Bütçe Haberleri

17 Nisan Pazar 1927 / 946 / s. 1 / AA

Büyük Millet Meclisi'nde 927 Bütçesi Müzakerati

- Nafia Vekâleti bütçesi 25 milyon 723 bin kırk üç lira olarak kabul edildi.

20 Mart Salı 1928 / 1130 / s. 1

928 Belediye Bütçesi Hakkında Reis Turhan Cemal Bey'in Gazetemize Beyanatları

- Yeni bütçe geçen sene bütçesinden 126 bin lira fazladır.

- Belediye Reisi Turhan Cemal Bey dün kendilerini ziyaret eden bir muhabirimize bütçe hakkında ber-vech-i âtî beyanatta bulunmuşlardır.

- Bütçenin müzakeresi hitam bulmuş, vâridât ve mesârifinin yekûnu 373901 lira olarak kabul edilmiştir.

20 Nisan Pazar 1928 / 1155 / s. 1

Vilayet Bütçesi

- Vâridât 713000 lira olarak kabul edildi.

24 Nisan Salı 1928 / 1158 / s. 1 / AA

Büyük Millet Meclisi'nde Bütçe Müzakerati

- 928 bütçesi iki yüz yedi kûsur milyon liradır.

- Maliye, Maarif, Nafia, Dâhiliye, Hariciye, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye bütçeleri de müzakere ve münakaşa edildi.

Hariciye Bütçesi:

Ankara: 22 (AA) Büyük Millet Meclisi hariciye bütçesi, dört milyon seksen yedi bin dört yüz altmış ve matbuat bütçesi de dört yüz altmış beş bin iki yüz yetmiş lira olarak kabul edilmiştir.

Maarif Bütçesi:

Maarif bütçesi altı milyon beş yüz yetmiş bin küsur lira olarak kabul edilmiştir.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye:

Sıhhiye bütçesinin müzakeresinde, sıhhiye vekilinin 927 ve 928 seneleri bütçeleri arasında bir mukayese yaparak her iki sene bütçesine sıtma, imraz, zührevi, trahom mücadeleleri için mevzu tahsisatın geçen seneye nazaran farklı bulunduğunu ifade etmişler ve bu seneye kadar beş muhtelif mıntıkada yapılan sıtma mücadelelerinin memnuniyet bahş netâic verdiğini söylemişlerdir. Müteâkiben Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye bütçesinin yekûnu için üç yüz doksan altı bin beş yüz elli üçlira olarak kabul edilmiştir.

Nafia bütçesinin muhtelif fasılları yekûnu, 32 milyon 717 bin 798 lira olarak kabul edilmiştir.

26 Nisan Perşembe 1928 / 1160 / s. 1

Bütçe Müzakerati

- Adliye ve İktisat bütçeleri de müzakere olundu.

Neticede bütçe beş milyon 643 bin 672 lira olarak kabul edilmiştir.

1 Mayıs Salı 1928 / 1164 / s. 1

***Meclis-i Umûmî'de Dünkü Fevkalade Bir içtimada Maarif ve Nafia Bütçeleri
İntâc Edildi***

1 Mayıs Salı 1928 / 1164 / s. 1 / AA

***Bütçe Müzakeratının Hitamı Münasebetiyle Başvekil Hazretleri'nin Mühim
Beyanatlari***

- Büyük Millet Meclisi İsmet Paşa Hükümeti'ne ilave bir itimat izhâr etti.

- Dâhiliye siyasetinde vuzûh ve istikamet kanunlarını bilâ-fark bilâ-imtiyaz herkes tatbik etmekte hassasiyet gösteren bir siyasettir. Demokrasinin bu tarzda tezahürü elbette kuvvet ve kudretle tecelli eder.

928 senesi bütçe kanun layihası tayin esami ile reye vaz' edilmiş ve tasnif ara neticesinde, bütçe kanununun mevâddın ittifakıyla 343 reyle kabul edildiğini makam-ı riyasetten tebliğ olunmuştur.

5 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1321 / s. 1 / AA

Devletin Yeni Sene Bütçesi

- Bütçe İcra Vekilleri Heyeti'nce tespit ve meclise tevdi edildi.
- 929 senesi bütçesi 220.298.300 lira olarak tespit edilmiştir. Yeni sene bütçesi geçen senekine nazaran 130.127.000 liradır.

15 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1330 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yol Siyaseti

İsmet Paşa Hazretleri'nin nutuklarından anlıyoruz ki, hükümet yol siyasetinde yeni bir programla harekete karar vermiştir... Hakikaten muhasebe-i hususiyelerin bütçelerinde bulunan yol parasının kilometresi 22000-25000 lira olan inşaata karşı mühim bir yekûn olmaması ve yapılacak işin ihtiyacı tatmin etmesi kabil değilken, yol parası diye bütçeye konan miktarın yalnız kâğıt üzerinde kalması işi büsbütün muvaffakiyetsizliğe sürüklemektedir.

3 Birinci Kanun Pazartesi 1928 / 1345 / s. 1 / AA

Borçlarımız

- Kuponlar İtilafnamesi.
- Encümen İtilafnamenin kabulü zaruri olduğuna 4 muhalif reye karşı 14 reyle karar verdi.

12 Birinci Kanun Çarşamba 1928 / 1353 / s. 2 / AA

Yeni Vâridât Bütçemiz İki Yüz Yirmi Milyon Olarak Tahmin Edildi

2.2.3. Değerlendirme

İş Bankası ve Ziraat Bankası'nın bölgedeki yatırımlarına yer veren Türk Sözü, ağırlıklı olarak bu bankaların çiftçilere yapmış oldukları yardımlara ve kredilere değindiğini görmekteyiz. Nitekim gazete, Adana ve havalisindeki çiftçilere yapılan yardımlar sonucunda, çiftçilerin harice mal satmaktan kurtulduklarını belirtmiştir.

Bölgenin ve bölge halkının kalkınması için önemli çabalar veren Ziraat ve İş Bankası, bu dönemde etkili olan ticari kuruluşlar arasında yer almaktadır. Türk Sözü'nün 11 Nisan 1928 tarihli nüshasında, İş Bankası'nın Adana Belediyesi lehine iki sene vadeli olmak üzere 50.000 liralık bir kredi olanağı sağladığı haberi yer almaktadır.¹⁰¹ Gazetede bir diğer haberde ise, Ziraat Bankası'nın Adana çiftçilerine yaptığı senelik yardımın 700.000 liraya yakın olduğunu belirtmiştir.¹⁰² Bankaların kredi ve yardımları dışında, bölgede yeni açılacak olan banka şubelerine de yer veren Türk Sözü, 1928 yılında Emlak Bankası'nın açılacağı haberini vermektedir.

Bütçe devletin gelir ve giderlerinin hesaplanmasında önemli bir yere sahiptir. Türk Sözü gazetesinin bütçeyle ilgili haberlerinde ise, daha çok bütçe görüşmeleri ve bu görüşmeler sonucunda belirlenen sayısal veriler üzerinde durduğunu görmekteyiz. Adana Belediye Başkanı Turhan Cemal Bey ile görüşme yapan gazete, 1928 yılı bütçesinin geçen yıla nazaran 126.000 lira fazla olduğunu, gelir ve giderlerin toplamının ise 373.901 lira olarak kabul edildiğiyle ilgili bilgilere yer vermiştir.¹⁰³ Bütçe haberlerine baktığımız zaman genel harcamaların eğitim, sağlık ve bayındırlık alanlarında olduğu dikkat çekmektedir.

¹⁰¹ *Adana Türk Sözü*, 11 Nisan 1928, s. 1.

¹⁰² *Adana Türk Sözü*, 28 Mayıs 1928, s. 1.

¹⁰³ *Adana Türk Sözü*, 20 Mart 1928, s. 1.

3. BÖLÜM

SOSYAL ve KÜLTÜREL HABERLER

3.1. Sosyal Haberler

26 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1925-1341 / 30 Cemâziye'l-âhir 1343 / 327 / s. 1 / BY

(M. Naci)

Vay Hallerine!

Dünkü çıkan bir gazetenin “Vay Halimize!” telhifi ile biten baş makalelerini okuyup bitirdikten sonra “Evet vay hallerine” demekten kendimizi alamadık.

Cidden tuhaftır; bazı insanlar vardır ki yegâne gayeleri her halde nazar-ı dikkati celb etmek ve behemehâl bir şey olmaktır. Bu arzularına muvaffak olmak için bazen müspet yolda yürür görünürler, fakat bu yürüyüşleriyle kendilerini gösteremediklerini anlar anlamaz hemen bunak koca karılar gibi her şeyden şikâyet etmeye, her şeye muhalif olmaya ve dedikodu yapıp nazar-ı dikkati kendi üzerlerine celb eylemeye yeltenirler.

28 Nisan Çarşamba 1926 / 645 / s. 3

Adana'mızın Yılan Hikâyesi

- İskenderun'dan gelmekte olan on vagon gaz, bu defada Dörtyol rüsumat idaresince müsadere edilmiş ve bu suretle gaz yine gelememiştir.

20 Kânûn-i Sâni Perşembe 1927 / 875 / s. 2

Köpekler İtlâf Ediliyor

Kuduz vukuatı zuhuru ihtimaline mebni belediyece köpeklerin itlâfına kemal-i kerem ile çalışılmaktadır.

21 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 876 / s. 2

Ceyhan'dan Bazı Köylerin alınarak Osmaniye'ye Rabtı İstenmektedir

Cebel-i Bereket: 19 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Meclis-i Umûmî akdettiği beşinci celsesinde Osmaniye azasında Mehmed Efendi Ceyhan'a merbut Azizli, Mustafabeyli, Tatarlı, Haliliye, Burhanlı, Suadiye ve Şükrüye (?) köylerinin vilayet merkezi olan Osmaniye'ye daha yakın olduklarından ve odun ve kömür ve unlarının Osmaniye'den temin edildiğinden bahisle Ceyhan'dan fekk ve irtibat ettirilerek Osmaniye'ye rabt edilmeleri temennisini nâtik bir teklifte bulundu.

25 Kânûn-i Sâni Salı 1927 / 879 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Hitam Bulan Muhakeme

Dörtyol Halk Fırkası Reisi Deli Ağa'nın oğlu bir suikast neticesi olarak vefatı hiç şüphesiz ki Deli Ağa'yı tanıyanları son derece dilhûn etmişti.

Memleketin asayışı üzerinde husûle getireceği fena tesirleri nazar-ı dikkate alan Ankara İstiklal Mahkemesi derhal meseleye vaz'-ı yed ederek, davayı rüyet ederek hükmünü verdi. Başta Dörtyol müfettişi olduğu halde şakilerin bir kısmı idam olundular. Bu hükmün mehâbetini ve ne kadar yerinde bir hüküm olduğunu anlamak için Müdde-i Umûmî Necib Ali Bey'in iddianamesini dikkatle okumak çok faydalıdır. Müdde-i Umûmî Bey Dörtyol cinayetinin siyasi bir cinayet olmayıp, alelâde husumet ve nüfuz davalarından doğmuş bir şekâvet olduğunu, pek vazîh ve pek mükemmel bir surette teşrih etmişlerdir. Husumetin veçhesi doğrudan doğruya şahıslar olmakla beraber, bir vatancılık davasının mahiyetini de taşımaktadır. Cinayeti doğrudan doğruya Dörtyol müfettişi tertip etmiştir.

Îkâdan olunan bu cinayeti ikâ edenlerin gördükleri cezanın emsallerine ibret bahş olmasını çok temenni ederiz.

28 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 886 / s. 1

Dün Hava Kurbanlarının Mübarek ve Aziz Ruhları Takdis Edildi

- Hava şehitleri, milletin ifâ-yı vazife ederken zemine düşmüş ve fakat ruhları havaya uçmuş, yükselmiş evlatlarıdır.

31 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1927 / 884 / s. 1

İstanbul'da Ne Kadar Et Yeniliyor

İstanbul: 30 (Hususi Haberlerimiz) Şehir emanetinin yaptığı bir istatistiğe nazaran; İstanbul mezbahanesinde 1926 senesi zarfında yüz altmış bin üç yüz elli hayvan kesilmiştir. Tahminen nüfus başına senede on altı kilo et isabet etmektedir.

13 Şubat Pazar 1927 / 895 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Zabıtamız

Son aylarda şehrimizde birkaç mühim cinayet ve vaka oldu. Bunların özlerindeki esrareniz perdeler halkın efkârını oldukça işgal etmişti, ortada vakalardan ve meftullerden başka hiçbir emareye tesadüf etmek mümkün olamıyordu.

İşte burada zabıtamızın faaliyetini görüyoruz. Her gün bir sahada kendini, liyakatini gösteren hükümetin zabıtası da faaliyet ve mesaisinin eserlerini göstermeye başlamıştır. Dünyanın hiçbir tarafında tam bir sükûnet olamaz.

15 Şubat Salı 1927 / 897 / s. 1

Vilayetin Bir Tekzibi

- Adana'da bir tek Yunanlı esir yoktur.

“Esirti” (?) nam-ı Yunan gazetesinde Adana'da yol inşaatında birçok Yunan esirlerinin istihdam ve bunların bir Ermeni esirinin ifadesine ithâfen vaki neşriyat üzerine icra kılınan tahkikatta Adana'da Yunan esiri olarak kimse olmadığı gibi ne ihale-i yol, inşaatı ne de şehir ve köy kilisesinde kimse ikamet etmemektedir.

(Vali Mustafa Reşad)

17 Şubat Perşembe 1927 / 899 / s. 2 / AA

Sükût Eden Kadınlar İçin Mühim Kararlar İttihaz Edildi

İstanbul: 16 (AA) Halk Fırkasına mensup cemiyet-i belediye vilayet meclisi azası dün firkada akdettikleri içtimada kimsesiz genç kızlara, çocuklu ve dul kadınlara melce olmak üzere bir çalışma, çalıştırma yurdu tesisini kararlaştırmışlardır. Bu suretle sükût eden kadınlarda himaye olunacak, çalıştırılacaklardır.

27 Şubat Pazar 1927 / 907 / s. 2

Ne Kadar Evlenme Muamelesi Oldu

Kanun-i Medeni'nin tatbikiden bu güne belediye dairesine 165 kişi müracaat etmiş olup, bunlardan 136'sının akdleri icra edilmiş, beşine ilan vesikası verilmiş ve yirmi sekizinin de muamelesi henüz hitam bulmamıştır.

6 Mart Pazar 1927 / 913 / s. 1

İftar Topları

Ramazan-ı şerif dolayısıyla saatlerini ezan saati üzerine ayar etmek isteyenler, saathânedede bulunan muvakkit Vehbi Bey'e müracaat ederek saatlerini ayar edebilirler.

7 Mart Pazartesi 1927 / 914 / s. 2

Hapishânedede Ne Kadar Mahpus Var

Düne kadar şehrimiz hapishânesi mevcudu; 208 erkek, 8 kadar ağır ceza mahkûmu, 4 erkek Şark İstiklal Mahkemesi mahkûmu, 23 erkek 1 kadın Ankara İstiklal Mahkemesi mahkûmu, 42 erkek hafif ceza mahkûmu, 19 erkek 4 kadın icra mahkûmu, 56 erkek 2 kadın mevkuf, 6 erkek misafir olmak üzere ceman yekûn 375 kişiden ibarettir. Bunlardan 235'i kapıaltı, 125'i kalafat ve 15'i nisa hapishânelerinde bulunmaktadır.

27 Mart Pazar 1927 / 931 / s. 2 (Karatepeli)

Vecizelerim

Ölüm insanların en son tecrübesidir. Bir işte muvaffak olmak istiyorsak, o iş üzerinde ısrarla durunuz. Muvaffak olmanın sırrı budur.

Vefasız erkekler, daima kadın vefasızlıklarından bahsederler, bu bühtân kendi kabahatlerini küçültmek içindir. İyi bir kadın kalbi hudutsuz bir servete benzer, böyle bir servete malik olabilen erkek dünyanın en bahtiyar erkeğidir.

10 Nisan Pazar 1927 / 940 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İntiharlar

Ne kadar şayan-ı eseftir ki Türkiye’de intiharlar günden güne çoğalıyor ve cemiyetin hayatını, manevi mevcudiyetini sarsmaya başlıyor... İntiharlar zaaftan, acizden doğmuş fena bir hastalık olduğunu kabul etmek lazımdır.

8 Mayıs Pazar 1927 / 964 / s. 2

Birkaç gündür şehrimizde hissedilecek derecede bir ekmek buhranı vardır. Fırınlarda hemen hemen hiç ekmek yok. Muhterem belediye reisimiz, bu derde deva aradığına ve yakında son bulacağına kanî olduğumuzdan mutmainiz.

10 Mayıs Salı 1927 / 966 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İnsan Çürütmek

İş başında bulunan insanların muvaffakiyetlerini teşhîl eden sebeplerden başlıcası, şahsiyetlerin temizliği ve muhitlerine telkin ettikleri itimat ve emniyettir. Ahlakına itimat edilmeyen, cemiyetin emniyetini kazanamayan kimselerin tutundukları işlerde muvaffak olamazlar. Bunun için iş başına davet olunan insanlarda aranan meziyetlerin birincisi istikamettir.

12 Mayıs Perşembe 1927 / 968 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İnkılap ve Gençlik

Civar kazalardan birisinde, kendisini memleket işlerine hasr etmiş bir gençten mahiyetindeki bazı eşraf ve mütegalibe ruhlu kimselerin gençlik aleyhindeki sarf ettikleri mücadeleden şikâyet eden bir mektup aldık. Bu gibi şikâyetleri daima almaktayız. Şurası muhakkak ki inkılabın hayat ve idamesi doğrudan doğruya gençliğin temiz duygularına, iktidarına, kuvvetine istinâd etmektedir. Bu hakikat müdrik olan eski zihniyetli eşraf ve mütegalibe kütesinin gençliğe karşı başka türlü hareket etmesinin ihmali yoktur.

13 Mayıs Cuma 1927 / 969 / s. 1

İstanbul'da Et Buhranı

İstanbul: 12 (Hususi Haberlerimiz) Fiyatların azlığından dolayı kasaplarımız et kestirmemekte devam ediyorlar. Buhrana mani olmak için şehir emaneti et kestirip sattıracaklardır.

15 Mayıs Pazar 1927 / 970 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Kanun ve Memurlar

Siirt mebusu Mahmud Bey, Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde “Meclisin Faaliyetleri” serlevhasıyla yazdığı bir makalede, ikinci meclisin dört senelik devre-i içtimaiyesinde yaptığı büyük hizmetlerden, vücuda getirdiği kıymetli kanunlardan bahsederken diyorlar ki:

“Her memlekette bedahet mertebesinde olan bir hususu burada tekrar edeceğiz; bir memleketin umûmî hayatı, muamelatının hüsn-i cereyanını temin eden âmil yalnız kanunlarının mükemmeliyeti değildir. Belki onları hüsn-i tatbik edecek kıymetli anâsırın mevcudiyetidir. Herhalde iş dönüp dolaşıp yine ciddi vazifenin aşkı, memleketin umûmî menâfiden başka endişesi olmaması lazım gelen âmir ve memurların faaliyet tarzına kalıyor.”

Kanunlar ne kadar iyi, ne kadar hüsn-i niyetle yapılırsa yapılsın vazifesinin ehemmiyetini layıkıyla idrak edemeyen memurların ellerine düşerse fayda yerine zarar ihdasına sebep olabilir.

16 Mayıs Pazartesi 1927 / 971 / s. 2

İstanbul'da Ne Kadar Sabıkalı Var

İstanbul zabıtasında mukayyed 5044 kadın ve 42677 erkek sabıkalı mevcut olup, bunların hepsinin zabıtada parmak izleri mevcuttur.

21 Haziran Salı 1927 / 999 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Muzır-ı Neşriyat

Maarif vekilimiz Necati Beyefendi, İstanbul'dan Ankara'ya dönerlerken gazetecilere verdikleri beyanat arasında vekâletin muzır-ı neşriyat hakkında ki layiha-i kanuniyyesinden bahsetmişlerdir...

Büyük Millet Meclisi'nin birkaç mesai saatini işgal edecek bu mevzu üzerinde, diğerlerinin de münakaşasını faydalı bulmaktayız.

Gençliğe verilecek ahlak prensiplerinin ilk temelini de pek çok yeniliklere kararı lahik olan Büyük Millet Meclisimizin, bu münakaşasından beklemekteyiz ve bunda zannediyoruz ki birazda haklıyız!

22 Haziran Çarşamba 1927 / 1000 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mütekabil Hareket

Gazetemizin evvelki günkü nüshasında İstanbul'dan Adana'ya gelen bir hanıma vazifedâr bir zabıta memuru tarafından vuku bulan tecavüz üzerine, vilayetimizin gayur polis müdiri beyefendi, derhal tahkikata vaz'-ı yed ederek mütecasır memura işten el çektirilmiştir.

22 Haziran arşamba 1927 / 1000 / s. 1 / AA

Türk Halıcılığı hakkında Yunan Propagandası

- Güya Türkiye’de inhitata yüz tutmuş!
- Halıcılık sanatı Türk’ün yed kudretinde bilakis günden güne terakki ve tekâmül etmektedir.

İzmir: 21 (AA) Atina’da intişar eden Ticaret ve Sanayi Odası mecmuası, büyük bir sanat ve fen eseri olan şark halıcılığının bu sanatta mütehassıs ve amele olan Anadolu Rumlarının mübadelesi dolayısıyla, Türkiye’de inhitata yüz tuttuğunu yazmaktadır.

Bu istatistiğe nazaran, İzmir iktisat mıntıkasında Rum ve Ermenilerin mübadelesinden evvel mevcut halı tezgâhlarının adedi sekiz bin iki yüz altmış, mütehassıs ve amele miktarı yirmi bin beş yüz elli biri Türk ve üç bin yedi yüz ellisi Rum ve Ermeni olmak üzere ceman 24257 işçiden ibaret ve senevî halı imalatı 992 bin 60 arşın murabbaya baliğ oluyordu.

26 Haziran Pazar 1927 / 1003 / s. 2

Deliler Gittikçe oğalıyor

İstanbul: 25 (Hususi Haberlerimiz) Şehrimizde deliler gittikçe çoğalmaktadır. İmraz-ı akliye mütehassısı Doktor Mazhar Osman Bey beyanatta bulunarak demiştir ki “On dört senelik mütemudi harplerin, mahrumiyetlerin insanları çıldırtmadığına şaşılmalıdır” demiştir.

22 Temmuz Cuma 1927 / 1026 / s. 2

Buz Buhranı Devam Ediyor

Şehrimizde buz buhranı dün yine devam etmiştir. Akşama doğru birkaç fabrika tarafından piyasaya pek az miktarda buz çıkarılmış ise de, bu da ancak birkaç saat kifayet edebilmiştir. Halk son derece sıkıntı çekmektedir.

28 Temmuz Perşembe 1927 / 1031 / s. 1

Adana-Feke

- İlk otomobil Adana'dan Feke'ye bi'l-arıza gitti.

Feke 26 Temmuz şimdiye kadar araba gelmemiş olan kazamıza cumhuriyet idaremizin feyzi ve muhterem kâimmakamımız Kerem Refi Bey'in, ehemmiyetiyle bu ilk defa olarak bizzat kâimmakam beyin râkıb olduğu otomobil Feke'ye gelmiş, yüz seksen kilometreden ibaret olan Adana-Feke tarîkini beş saatte kat etmek şerefini Hayta-zâde Hamadi Efendi'nin sahip olduğu ve Şoför Bahri Efendi'nin idaresindeki Kurt otomobili ihrâz eylemiştir.

(Feke Belediye Reisi Şükrü)

3 Ağustos Çarşamba 1927 / 1036 / s. 2

Şehrimizde Buz Buhranı Kalmadı

Fabrika piyasaya vasi miktarda buz çıkardıklarından buz buhranı kalmamıştır. Buzun beher kalıbı bir liraya satılmaktadır.

3 Ağustos Çarşamba 1927 / 1036 / s. 2

Koyun Eti Fiyatına Zam

Dünden itibaren belediye meclisi kararıyla koyun etlerine on kuruş zam yapılmıştır. Bundan böyle koyun etleri altmış guruşa satılacaktır.

3 Ağustos Çarşamba 1927 / 1036 / s. 2

Ne Kadar Et Yedik

Geçen Temmuz ayı zarfında mezbahanedede 4784 koyun, 871 keçi, 106 sığır ki ceman yekûn 5761 hayvan zebh edilmiştir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Ekmek Meselesi

Son zamanlarda fırınlarda çıkan ekmeklerde nazar-ı dikkati celb edecek derecede bozukluk hâsıl olmuştur.

Yaptığımız tahkikata nazaran bunun sebebini de yakın zamana kadar üç yıldız undan ekmek yapan fırınların mühim bir kısmının ekstra undan ekmek yapmaya başlamaları ve Baltıca (?) fabrikalarının bu müşterilerine ekstra çıkarmaya mecbur olmalarıdır.

21 Ağustos Pazar 1927 / 1051 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

2500 Mesele!

- İstanbul -

Geçen gün İstanbul gazetelerinde biri Harb-i Umûmî'den evvelki bugünkü hayatı mukayese ediyor ve bu müddet zarfında pahalılığın bazı eşyada 2500 defa arttığını yazarak anketine verilerin salâhiyetdâr zevatın cevaplarından uzun uzadıya bahsediyordu.

Birkaç zamandan beri gözlerimiz gazetelerde intihar, katl, sirkat gibi vekâyi okumaya alışmış olduğu için, 2500 defa artan hesabâtın birden bire kavrayamamış olduğumuzu itiraf ederiz.

23 Ağustos Salı 1927 / 1053 / s. 1

Kızken Erkek Olanlar

- Hafize Hanım'dan sonra, hemşerisi Zeynep Hanım'da erkek oluyor.

İstanbul: 22 (Hususi Haberlerimiz) Geçenlerde Antalya'dan şehrimize gelen Hafize Hanım ameliyattan sonra tamamen erkek olarak Hıfzı Bey ismiyle hastahânenen çıkmıştır.

Zeynep Hanım da Antalya'dan şehrimize gelerek aynı suretle müracaat etmiş, on seneden beri evli olduğunu ve kadınlıktan ziyade erkek hisleriyle mütehassis

bulduğunu söylemiş ve muayenesini talep etmiştir. İki ameliyattan sonra Zeynep Hanım'da kardeşi Hıfzı Bey gibi erkek olarak hastahânenen çıkacaktır.

21 Eylül Çarşamba 1927 / 1077 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yollarımız

Milletlerin hâkim olmak ve nüfuz etmek istediği her sahada ilk iş olarak “Yol” meselesini halletmek istemesi, yollar hakkında kâfi derecede bir fikir verebilecek ehemmiyet ve kıymete haizdir. Harp, istila, iktisadi rekabet, istifade bütün bunlar ancak yollarla kabil-i tatbik hareketlerdir.

Kıymetli Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri'nin yollara verdiği ehemmiyet ve bu ehemmiyetin husûlü için sarf ettiği şayan-ı şükran faaliyet milletin hayatına her safhada feyzli bir inkişâf teminine uğraşan cumhuriyet idaresinin hayat damarı olan yollarımızın, ıslah imarının faaliyet programının birinci maddesini teşkil ettiğine kuvvetli bir imâredir.

4 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1088 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Karışık İşler

Nerede olursa olsun mutasavver işlerinde mevsimleri vardır mesela, ilkbahar hatta yazın ilk haftaları şurada, burada mütemadiyen kongreler akd olunur, müzakereler cereyan eder, kararlar verilir, hat ve hareketler tayin eder.

Sonbahar geldi mi ricâl-i devlet yazın âtil bıraktığı faaliyetlerine germî veririler; ecnebi memleketleri nezdinde ziyaretler başlar, siyasi cereyanlar, dedikodu hamleleriyle köpürürler. İşte şimdi tam bu işlerin mevsimi hulul etmiştir artık...

5 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1089 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Zaruret Yüzünden

Zaruret yüzünden her gün üç beş kişi canına kıyıyor. Birkaç seneden beri memlekette intihar müedde oldu. İntiharların önüne geçmek için matbuat lazım gelen alakayı gösteriyor, fakat bunun önüne geçmenin imkânı bulunamıyor.

Hayat pahalılığı gün geçtikçe artan, eksilmeyen bir afettir. Ortada sabit olan bir şey var; herkes intihar ediyor. İstedığımız bîgünah vatandaşlara biraz hayatı sevdirebilmek ve onları hayata bağlayabilmektir.

15 Teşrîn-i Sâni Salı 1927 / 1124 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Genç Fikirler

Türk milletine medeni rehberlik vazifesini yapan Reis-i Cumhur Hazretleri'nin evvelki sene îrâd buyurdıkları bir nutuktan bir cümle alıyorum:

“Genç fikirler demek, hakiki fikirli demektir.” Bu bir vecizedir, bunu her genç fikirli olmak isteyen, istediği kadar tevsî edebilir.

Cumhuriyet idaremizin istinâd ettiği esas yeniliktir, gençliktir. Her genç için hayat mukaddirdir, yaşamak mukaddirdir. Binâenaleyh yeni idaremizde, yeni ve genç fikirle yaşayacak pâydâr olacaktır.

21 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1927 / 1129 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İşsizlik

Zaman zaman gazetelerde göze çarpan işsizlik meselesi, memleketin aşağı yukarı bir derdi sırasına girmiştir. Bazı İstanbul rüfekâmız sütunlarına halkın gönderdiği ilanları meccanen derç ediyorlar ve bu sütunlarda insan öyle hakikatlere tesadüf ediyor ki müteessir olmamak kabil değildir.

Bir müteakid binbaşı çocuklarını tahsil ettiremediğinden, dokuz kişilik bir aileyi geçindirememekten mütevellid acı şikâyetleri serdederek intiharın şerefli bir şey olduğunu, maalesef sefil bazı işleri göremediğinden âtıl kaldığını yazıyor.

1 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1138 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Günün Meseleleri

Kadını hayata teşrik etmek prensibini kabul ettikten sonra, nazarlarımız daima muhitimize çevirmek mecburiyetindeyiz.

Türkiye inkılabı, tarihin kaydettiği inkılapların en büyüklerinden bir inkılapdır. Üç beş sene evvelki hayatımız ile bugünkü hayatımızı mukayeseye imkân göremiyoruz. İnkılabın kemal-i cesaretle yürüdüğü şu devrede milli niyetin istinâd edeceği sağlam ayak doğrudan doğruya ahlaktır, buna şüphe etmiyoruz.

Etrafta birçok dedikodular vardır, güya ahlak zaafa düşüyormuş! Buradaki ahlaktan gerçi hangi mananın istihracı lazım gelmekte olduğunu bilemiyorsak da şu ciheti bu vesile ile tekrar etmek mecburiyetinden de kendimizi müstağni göremiyoruz. Beşeri sefalet numunesi olan bir takım kadınların sokaklarda, mağazalarda, şuralarda, buralarda umûmî hayata karışmaları ailevi terbiyemiz için çok acı tesadüftür.

5 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1141 / s. 2

İstanbul'da Kaç Otomobil Var

İstanbul'da otomobil adedi gittikçe çoğalmaktadır. Elyevm piyasada işleyenlerin miktarı 1600'ü geçmektedir. Buna mukabil araba adetleri günden güne azalmaktadır. Çift atlı arabaların miktarı 381'e, tek atlılarınkı de 402'ye düşmüştür.

1 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1164 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sevinç'in Kurbanları

Birkaç gün evvel İstanbul'dan Mudanya'ya giden Sevinç vapurlarıyla, Mudanya'dan İstanbul'a gelen Marmara vapuru Yüz Burnu açıklarında müsademe etti ve Sevinç battı.

Sevinç'in içinde olup da Marmara'nın hareketinden sonra tahlîs çaresi arayan birçok zavallılar boğuldu. Sevinç kurbanlarının hayatına mal olan bu hadisede acaba bir hale ictisâr etmişler midir? Bu bir, ikincisi ise Sevinç gark olurken vapurun içindeki tahlisiyye-i âlât ve edevât bilhassa küçük sandallar hepsi istimal edilememiştir, bu da iki.

Bu makalemizde zemin ittihaz ettiğimiz nokta şudur, kumpanyaların gafletinden halkı kurtarmak. Vakadan sonra alınan derslerin kıymeti yoktur. Temenni ediyoruz ki bu feci hadiseden sonra şimdiye kadar kumpanyalarca hukuk ve hayatı hiç

düşünülmeden halkın bundan sonra yegâne düşünülecek hak olduğuna kararlar vermesi temin olunsun.

16 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1177 / s. 2

Türkiye’de Kaç Mahkûm Var

1926 senesi Türkiye hapisâhanelerinde mevcut mahkûmların miktarı Adliye Vekâleti istatistik ve neşriyat şubesinde bir grafiğe göre 9857’ye balığ olmuştur.

20 Kânûn-i Sâni Cuma 1928 / 1181 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yeni Mücadeleler

Dâhiliye Vekâletimizin bir tâmimi ile merkez ve vilayetler yeni mücadelelere girişiyorlar; kumarla mücadele edilecek, fuhuşla edilecek, ahlaksızlıkla mücadele edilecek.

25 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1185 / s. 1

Türk Bayrağı

Haber aldığımızı göre kulübe ve banka gibi alelade binalar hariç olmak üzere diğer bilumum resmi müessesat ve devâir-i hükümete, her gün Türk bayrağı keşidesi taht-ı karara alınmıştır. Bayraklar geceleri de muhafaza olunacaktır.

31 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1190 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Gaf ve Gaflet

Avrupa’da bir kadın cemiyeti varmış. Yapacak iş, söyleyecek bir söz bulamamış, düşünmüş, taşınmış bir yenilik yapmak istemiş sonra da mesai programına şöyle saçma bir madde ilave eylemiş: Cemiyet Türkiye’de harem hayatına nihayet vermek için teşebbüsatta bulunmaya taht-ı kararı almıştır.

Türk kadınlığı hiçbir hayır müessesesinin irşâdiyete müftekir değildir. Türk kadını kendisini bilir, çalışmasını bilir hatta o cemiyetin efrad-ı müennesi kadar giyinmeyi ve söz söylemesini de pekâlâ bilir.

10 Şubat Cuma 1928 / 1199 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Tedbir Almak Lazımsa

Dâhiliye Vekâletimizin bir tâmimi ile memleketin her tarafında içki, kumar ve fuhuş ile mücadele edilemeye karar verilmiş ve faaliyete geçilmiştir. Çok güzel ve tam yerinde bir fikir olmak itibariyle bu hüsn-i niyeti candan alkışlamayacak hiçbir ferdin mevcut olacağına kanı değiliz

12 Şubat Pazar 1928 / 1100 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Küstahlık Numunesi

İstanbul rüfekâmız yazıyorlar: Galatasaray Fransızca muallimi Tomas namzed, talebeye yaşasın kelimesini yazdırmış sonra bunun aksini sormuş talebe cevap vermiş, kahrolsun.

Muallim Tomas Efendi bunun bir misal ile îrâdını istemiş, talebe de istenilen şekli yazmış ve kahrolsun kelimesinden sonra muallimin hiddeti galeyan ediyor. Yazılan millet yerine Türk kelimesinin ilavesi muallim tarafından iltizâm ediliyor. Mektep idaresine şikâyette bulunmuş, idare işe vaziyet etmiş şüphesiz tahkikata ibtidâr olunmuş. İşin şayan-ı dikkat noktası merkûm muallimin Fransızca İstanbul gazetesinde bir de müdafaaname neşretmiş olması.

Kendi nokta-i nazarımıza göre isteriz ki, merkûmun yirmi dört saat zarfında pasaportları hazırlansın ve Türkiye hudutlarından dışarı kovulsun.

16 Şubat Perşembe 1928 / 1104 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Gururdan Fedakârlık

İstanbul rüfekamızın bazıları geçen gün çok mühim bir esasa temas etmişlerdir. Gazetemizin sahihi, günün vukuatını emtiaya kâfi gelmediği için bizde düşüncelerimizi münasip bir zaman telakki eylemiştik.

İnkılaba dâhil olan milletlerin gaye gözetmeleri tabiidir. Bunun haricinde atılan adımların heder olması nasıl tabii ise!

23 Şubat Pazar 1928 / 1110 / s. 1

Dünkü Kar

- Üst üste iki senedir Adana'ya kar yağıyor.

Dün Adana'ya kar yağdı. Sabahleyin başlayan kar, yağmurla karışık olarak on bire kadar devam etti. Bununla üst üste iki senedir ki Adana'ya kar yağıyor. Son kar 335 senesi Şubat'ında yağmış ve iki üç gün yerde kalmıştır. 335'den sonra dünyaya gelen için dünkü kar hayretle karşıladıkları bir hadise oldu.

23 Şubat Perşembe 1928 / 1110 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Seciyyenin Tahvili

İnsanların ruhlarında sabit görünen seciyyeden malumdur ki akvamın tarihleri çıkmıştır. Seciyyelerin ruhu asırları istihâle ve tahvile o kadar ağır dâhil olur ki bunu hissetmek bile mümkün olmaz. Fakat zaman, bu ağır istihalelerden günün birinde bir medeni tekâmül tevlid eder ve bu insanlarda taraftarlık hissini uyandırır.

1 Mart Perşembe 1928 / 1114 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bol Keseden

Bundan üç beş ay evvel Milliyet refikimiz, hayat pahalılığı hakkında çok müspet ve hakiki esaslara istinâd eden vesaiki cem' ve telfiki edecek bir makale neşr etmişti.

Milliyet refikimiz mevzu-1 bahs eylediği bu meseleden şu netice çıkmıştı ki hayat pahalılığı umûmî harpten evvel ile bugünlerin mukayese edilirse pahalılık yüzde 2500 kadar bir fiyat irâe eylemektedir.

Binâenaleyh yetmiş guruşa amelenin çalışması hayat pahalılığının mevcut olmadığına delalet etmez, bilakis zaruret ve ihtiyacın bulunduğunu işrab eder.

6 Mart Salı 1928 / 1118 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Türk Amele

İstanbul refiklerimizden birine, Bomonti fabrikasında çalışan bir Türk amele mektup yazıyor. Amele bu mektubunda diyor ki: “Fabrika ecnebi bir fabrikadır. Burada muhtelif milletlerden işçiler var. Fakat müdiriyet Farskullaper (?) ufak bir kusur görünce Türk amelelerin işine nihayet veriyor. Buna mukabil gayrimüslim veya ecnebi amele, Türk amelelerin kusurunun on, yüz misli fazlasını yaptığı halde onlar himaye ediliyor.”

8 Mart Perşembe 1928 / 1120 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Beyanat Münasebetiyle

Yenice-Nusaybin ve temdidi demiryolları kumpanyası nezdinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile başkomiser beyefendi, bir arkadaşımıza gazetemizin dünkü nüshasında münderiç beyanatı lütfetmişlerdir.

Komiser beyefendi, verdikleri beyanatla birçok noktalara temas eylediklerinden kendilerine borçlu olduğumuz teşekkürâtı iblağ ederken birkaç ufak nokta üzerinde tevkif mecburiyetini hissettiğimizi de itiraf ederiz.

Bu hatta eşya nakliyatı için tüccarlarımızca birkaç seneden beri emniyet tamamen münselib bir halde bulunmaktadır. Yolsuzluğa sebep olan birkaç memurun hizmetinden çıkarılması, belki bu günün teşebbüslerine karşıdır. Ya şimdiye kadar olan yolsuzluklara kumpanya neden bakmamıştır, kulak asmamıştır.

18 Mart Pazar 1928 / 1128 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Mersin

Siyasi, iktisadi bütün varlığıyla evlatlarının Türk'n varlık mücadelesindeki kahramanlığı ile velhasıl zrh ve gayr-i zrh bütün mevcudiyetiyle Türk ve Türklüğün malı ve göz bebeğı olan bir Anadolu şehrinin yabancı ve gayr-i nüfuslardan hsıl olmuş sebepten kirlî bir gölge altında benliğini göstermemesi itmmla tahlile değer Şayan-ı dikkat bir vaziyettir.

Taşı ile toprağıyla bütün zevatıyla Türk olan Mersin'e gittiğiniz zaman istasyonda muhtaç olduğu bir lokma gıdayı bile Türk parasıyla temin eden Şimendifer hamallarının Arapça yabancı sesleri kulağınızı tırmalanmaya başlar.

20 Mart Salı 1928 / 1130 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Hayat Pahalılığı

- 16 Mart 1928 -

Bu sene İsmet Paşa Hazretleri kabinesinin takip edeceği programı okurlarken, hayat pahalılığıyla mücadele edeceklerinden de bahsediyorlardı. Daima memleketin en acil ve zaruri dertlerini müşahde ve halde müstesna liyakatlere malik olan başvekilimiz, hayat pahalılığından bahsetmek suretiyle çok mühim bir noktaya daha temas etmiş oluyorlardı.

İşte hayat pahalılığının başlıca sebepleri yerli emtiaya, yerli mahsulata rağbetsizliktir. Bizim fikrimizce Avrupa tezghlarından, imalathanesinden ne kadar uzaklaşssak o kadar hayat bolluğuna yaklaşmış oluruz.

27 Mart Salı 1928 / 1134 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Karakterin Ehemmiyeti

Türk milleti azim inkılabını cihana tasdik ettirmeye muvaffak olduktan sonra khen-i desatiri birer birer silmeye uğraşmak vazifesiyle mükelleftir. İdareler değiştikçe, kanunlar asr ihtiyaçlarımıza göre ta'dil olundukça yeni açılan hayati sahada muvaffakiyet oldukça mühim bir mesele haline gelecektir.

Müsâdif olduğumuz bazı laubalilik veya lakaytlık biz bu satırları yazmaya sevk etmiştir. Türk vatandaşı namını taşıyan her fert, yegân yegân Türk inkılabını düşünmekle ve bu düşünceden sonra varacağı katî noktaya parmak basarak esaslı bir kanaat sahibi olmak mecburiyetindedir.

28 Mart Çarşamba 1928 / 1135 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Adana Yolları

Adana'mızın en büyük dertlerinden birisi ve belki birincisi de yolsuzluk derdidir. Vatanın en zengin addedilen ve her sahada terakki ve teâlîye en müstaid bir köşesi olan Adana'nın, memleket hayatı için can damarı telakki edilen yollardan mahrum bulunması, hakikaten herhangi cepheden tetkik edilse, çok acınacak elem bir vaziyettedir.

Adana'nın, Kozan, Saimbeyli, Feke, Karaisalı ve civarı daha birçok Anadolu şehirlerinin faaliyet-i ticariyesinde mütevassıtlık vazifesini yaptığını nazar-ı dikkate alırsak, bu mahrumiyetin bilhassa kışın yalnız Adana'nın değil birçok Anadolu şehirlerinde de hayat-ı umûmîyesine sekte verdiğini kabul etmek icap eder.

8 Nisan Pazar 1928 / 1144 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Belediyemizin Faaliyetleri

Ankara: 2 Nisan 928

Genç, dinç belediye heyetinin, genç belediye reisinin heyet-i faaliyetlerini okuyoruz. Adana için uzaktan uzağa hissettiğim zevklerin en güzidesi budur.

Görüyoruz ki bugünkü belediye heyetinde, genç belediye reisinde bir maksat, bir program tahtında çalışmak gayreti var.

10 Nisan Salı 1928 / 1146 / s. 2

Ekmek Fiyatları

Buğday fiyatlarının terfi dolayısıyla belediye meclisince ekmek fiyatları bir guruş fazlasıyla on sekiz guruşa iblağ edilmiştir. Ekstra ekmek fiyatları da yirmi para zamlı yirmi bir guruş olarak kabul edilmiştir.

13 Nisan Cuma 1928 / 1149 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Neşriyat Sahamız

- İstanbul -

Hiç şüphe yok ki neşriyat sahası, medeni ilmin başlıca sahnesidir. Bâb-ı Âlî yokuşunu sıralayan kitapçı dükkânlarının camekânlarında göz gezdirmek, insanın içine iftihar yerine acı ve derin bir sızı veriyor.

Muhterem müelliflerin hatıralarını rencide etmeyerek söylemek istiyoruz ki, 1927 senesi zarfında bu sınıfta yazılan hikâye ve romanlardaki müşterek tarz şudur: Ya Türk kadını sevgisine veya sevgilisine hıyanet eder yahut Türk erkeği sevgisine veya sevgilisine hıyanetle mükelleftir. Bu nokta üzerinde düşünmeye bile lüzum görmüyoruz. Fakat kısaca arz etmek lazım gelirse şu suali sormak hakkımızdır; hakikat gösterildiği gibi filhakika bundan mı ibarettir? Ele alınıp içinden çıkılacak ilim ve fenni kitabımız dahi yoktur.

30 Nisan Pazartesi 1928 / 1163 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yevmi İhtiyaçlar

Gayr-i tabiiilik; fazla soğuk, fazla sıcak derken netice ile karşılaştık. Buğday ihracatını keseceğiz çünkü kâfi buğdaya malik değiliz. Geçen gün Ankara'da intişar eden bir refikimizde şehrin bir ekmek hicranına uğradığı, halkın fırınlar önünde nöbet beklemeye mecbur olduğu yazılı idi. Ankara şehir emininin izahatı meseleye ne kadar çaresiz olmuştur bilemeyiz fakat her halde zan ve tahmin ettiğimize göre bulunan çareler muktedirdir.

13 Mayıs Pazar 1928 / 1174 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Vaziyete Muhtaç Değiliz

Avrupa'nın en büyük gazetelerinde sayfalarına geçirdikleri mühim ve siyasi havadisleri artık mizah perdesine bürümeye başladılar. Ciddiyetiyle şöhret almış Tan'dan tutunda, ciddiyetin üst basamağı Times, Debel (?), Ekspres gazetelerine kadar bu hükmü teşmil ediniz. Göreceksiniz ki en ciddi bir mesele bu sayfalarda mizah şekline girivermiş.

16 Mayıs Çarşamba 1928 / 1177 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Cennetin Yolu

Din ile dünya işlerini ayırdıktan sonra hâlâ geniş bir nefes alamadıysak bu kabahat günün ihtiyaçlarını tespit edememizde aranmalıdır. İnsan ölecek, toprağa gömülecek ve cennete gidecek. Binâenaleyh bunun kestirme yolu camiler olmak icap eder. Camide kılınacak namaz ve yapılacak ibadet, mademki cenneti temin edecek o halde kısa yoldan kapıdan çıkınca doğru mezara gitmek kadar tabii hangi düşünce olabilir.

Cennetin yolu caminin yanındaki mezarlık değildir, artık bunu anlamanın zamanı gelmiştir. Cennetin yolu herkesin kalbinin içindeki küçük yeredir. Cennete mezardan gidilmeyecek, ancak kalpten yol bularak oraya varılacaktır.

Anasını, babasını, akrabasını sevmeyen, ona hürmet etmeyi bilmeyen ferdi cemiyete ve bi'l-iltica insaniyete bağlı olmaz. Şüphesiz dine hürmetkârız fakat ecdadın harap mezarlarını çiğneyerek ibadethaneye girmekte en büyük günahın irtikâb edildiğine de fani bulunmaktayız.

18 Haziran Pazartesi 1928 / 1202 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Kötü İctihâd

Adana kıymet-i zatiye itibariyle Mısır'dan ağırdır. Çünkü Mısır'ın gayr-i mevrû kısımları kum deryası olduğu halde Adana'nın gayr-i mevrû kısımları ya madendir yahut zengin ormanlardır. Bunu daha evvelki nüshaların birinde de söylemiştim.

19 Haziran Salı 1928 / 1203 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Müşterek Mesai

Milletimizin beşeri mesaiye taalluk eden herhangi bir işte zekâ ve istidâd itibariyle ferdi kabiliyeti kabil inkâr olmayan yüksek bir derece ile kendini her an ve zaman gösterdiği halde müşterek sermaye ve mesai ile iş yapmak hususunda kaydedebileceğimiz muvaffakiyetimiz maalesef hiç yok denmezse de, nedret kelimesinin hududu aşacak bir mevcudiyet îrâd edemez.

Umûmî kaide ve hakikate inkılap eden bir nazariye olarak kabul edilmesi mevcudiyeti iktisadi kudrete varılmaya istinâd etmeyen milletler, beynelmilel ihrâzı lazım gelen şeref saflarındaki hak ve mevkiini kuvvet-i iktisadi varlığından alan milletlere terke mecbur ve ikinci safta mevki almaya mahkûmdur.

Müşterek mesai icap ettiren herhangi bir işin başına geçtiğimiz zaman ilk yapacağımız şey derhal kendi ihtirazımızın tatmini için bin bir hikâye, çeşit çeşit aykırı hareketlere nusul etmek oluyor.

26 Temmuz Perşembe 1928 / 1235 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Adana'nın Hapishânesi

- 21 Temmuz 1928 İstanbul -

Bilmem kaçınıcı defadır Adana hapishânesinde tüyler ürpertici katller, cinayetler olmaktadır. Her sene müteaddid kanlı hadiseler cereyan ettiğine şahit oluruz. Fakat esefle söyleyelim ki bu güne kadar bu faciaların önüne geçmek için icap eden tedbirleri alamadık. Devirlerin değişmesine, zihniyetlerin alt üst olmasına rağmen Adana hapishânesinde eski devirlerin korkunç zihniyeti yaşamaktadır.

29 Temmuz Pazar 1928 / 1237 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Memleket Derdi

Memleketin derdi o kadar çok ve o kadar acı ki, insan başını hangi tarafa çevirse bilmediği, görmediği yepyeni şekilde halkı inim inim inleyen bir yaranın kemreli, iğrenç manzarasıyla karşı karşıya geliyor. Bu bilinmeyen ve hakikaten görülmesi güç

fakat ızdırabı derin yaralar o kadar çok ve o kadar muhtelif ki, insan bunların izâlesi çarelerini hemen tahammül edemeyecek derecede bir acz ve fütûre düşüyor. Bunların içinde öyleleri var ki, hükümet teşkilatının kontrol ve nüfuzundan uzak kalması pek tabii ve kolay bir surette temin edilmiş şekildedir.

2 Ağustos Perşembe 1928 / 1241 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Teşrîfât Bahsi

Dünyanın medeni ve gayr-i medeni her köşesinde yaşayan milletlerin fert itibariyle yazdıklarıyla münasebetlerinde gerek cemiyet itibariyle temaslarında bir takım kayd ve şarta riayet etmesi ihmal etmemiştir.

Resmi vaziyette ise efradın memurla, memurun mâfevk her devlet ricâlinin halkla teması, halkın ricâl hükümetle münasebatını tanzim etmek mazbut ve mukayyed kaide ve şartı vardır ki teşrihat dediğimiz bu kaydı ihmal etmek bu vaziyete hürmetkâr olmak hepimizin, herkesin vazifesidir.

*9 Ağustos Perşembe 1928 / 1247 / s. 1 / BY (Türk Ocakları Merkez Umûmî Heyeti
Reisi Hamdullah Suphi)*

Ya Seydi!

“İkdam’dan”

Birkaç zamandır Ahmed Haşim Bey’le Peyami Safa Bey arasında cereyan eden münakaşayı ben de takip ediyorum. Kalem ve fikir adamlarının bir mevzu etrafında uzun bir mücadeleye girmeleri, bazen ne kadar hayırlı bir telkin ve irşâd vasıtası olabilir. Mektubumuzun başına koyduğum “Ya seydi” hitabı Ahmed Haşim’in Türk değil, fakat Arap olduğunu iddia ediyor.

Ahmed Haşim Fuzuli’den daha az Türk değildir. Kendisini idrak ettiği günden beri kalemiyle ve lisanıyla Türk gençliği, Türk harsî ve Türk sanatı için çalışan bir muharrir, bir şair, bir Arap, bir Türk olmak için kimseden müsaade almaz. Türklük bir aşktır, bir imandır, aşk ve iman dağıtmaz, toplar kendine çeker.

10 Ağustos Cuma 1928 / 1248 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Vatandaş Hukuku

Her şahsın hukuk ve hürriyet hududunun diğerinin hukuk ve hürriyetiyle tayin etmiş olduğunu cemiyet hayatında yaşayan bütün insanlar kabul etmiş ve bu nazariyat sahasını geçen bir hakikat olarak muamelat ve temasımızda tespit mevkiini etmiştir.

Yalnız son söz olarak şunu söyleyelim ki; Türkiye Cumhuriyeti'nde hâkimiyet yalnız kanundur.

22 Ağustos Çarşamba 1928 / 1258 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

İntihâbla Alakamız

Hakikat daima acıdır. Fakat bu acılık hakikate kıymetinden en ufak bir zerre ziyana sebep vesaik olamaz. Binâenaleyh bu düsturu daima riayet, hakikatperest olanlar için bir vazife ve kaybedilmesi ihtimali olmayan muvaffak bir tarz-ı hareket olur. Bu malum bütün dünyanın kabul ettiği düsturu kendimize rehber ittihaz etmek, bizde vazife bildiğimiz içindir ki aklımızın derin ve uzun muhakemeden sonra kabul ettiği hakikati açık olarak söylemek cihetini daima iltizama çalışıyoruz. Bütün bu vaziyeti nazar-ı dikkate alarak tekrar ediyoruz ki yazdıklarımızı hakikat olarak hiçbir hisse tabi olmadan yalnız ve yalnız memleketin nef'ne olduğunu muhakeme ve kabul ederek yazıyoruz.

Belediye intihâbı, Hilâl-i Ahmer intihâbı velhasıl ne kadar resmi ve gayr-i resmi teşekkül ve intihâb edilecek heyet varsa hepimiz aynı mahrumiyet içerisinde, aynı tespit dâhilinde iştirak etmiş reylerle o vazifeyi kabul etmektedirler. Vazife hakkını bilmeyenlerin ilk karşılaştıkları mesele ihmal ve mahrumiyetten başka bir şey değildir.

23 Ağustos Perşembe 1928 / 1259 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Muhtar İntihâbatı

Hiç şüphe yoktur ki benim gibi herkesin de nazar-ı dikkatini celb eden işlerden birisi de mahalle muhtarâtının bu günkü vaziyetidir. Herhangi bir işiniz için müracaat edeceğiniz herhangi bir mahallerin karşınıza çıkan muhtarı, devlet teşkilatının ilk temel taşı olması lazımken bu makam hakkına sizi şüphe ve tereddüte sevk edecek bir haldedir.

Muhtarlık gibi şerefi, memleketin bütün umûmî ve hayat-ı muamelatının başladığı ilk resmi makam ehil ellere tevdi edilirse bu muhtarlık bugünkü zavallı vaziyetinden kurtarılır.

4 Eylül Salı 1928 / 1269 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Kendi Kusurlarımızdan

Evet, biz gazeteciler birazda kendi kusurlarımızı, hatalarımızı görmek ve tashih etmek mecburiyetindeyiz.

Esasen mevki ve vaziyetimizin nezaketi, bizi bu iptidai vazifemizi ifaya sevk edecek ilk saiktir. Vatana ve millete ifa edebileceğimiz hizmetin ehemmiyeti kendi kendimizi kontrol için başlı başına mühim bir sebeptir. Matbuatın efkâr-ı umûmîyedeki mevkiini düşünecek olursak bilerek, bilmeyerek yapacağımız hatalarla gayemize kastetmiş bir vaziyete düşeriz.

27 Eylül Perşembe 1928 / 1289 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Ne Oluyor ve Ne Oluyorsunuz?

Sık sık tekrar ediyor. Artık sükûnet ve soğukkanlılıkla karşılanacak bir hale geldi. Adana-Misis ve Adana-Karataş yolu gece yolcuları için muayyen ve mukarrer bir tehlike vaziyetinde... Çeşit çeşit can ve mal taarruz şeklinde vukuat birbirini takip ediyor.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun seksen sekizinci maddesiyle Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibarıyla Türk ıtlak olunur diyerek, Türkiye

Cumhuriyeti'nin nüfusunda olan vatandaşlık hakkını mutlak bir şekilde izâfe ediyor ve alınmış sekizinci maddesiyle her Türk hür doğar, hür yaşar, hürriyet başkasına muzır olamayacak her türlü tasarrufâtta bulunmaktadır.

Neticede şunu demek istiyoruz ki, her Türk camiası içinde herkes bilâ istisnâ kanunun bahşettiği hak ve sıfatları benimsediği ve istimal ettiği gibi kanunun emrettiklerini yapmak vazifesiyle mükelleftir. Esasen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Türkiye Cumhuriyeti hududu dâhilinde yaşayan ve Türk nüfusuna mukayyed olan herkes Türklük sıfatını izâfe ve vatandaşlık hakkını verirken bunun karşısında icrası ve ikası mutlak bir vazifeyi de beraber göstermiş, vermiştir.

3 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1294 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Ufak Vâridât

Evkafın memleketin hayatındaki vaziyeti ilmin ve ihtiyacın tarif ve icap ettirdiği iktisadiyatla zerre kadar alakası olmayan ve yalnız yeşil çömleğe para hapseden bir cahil adamdan farkı yoktur.

Bu vaziyeti her hangi nokta-i nazardan tetkik edersek edelim, memleketin imarı cihetinden evkafın mevcudiyetine devam imkânını bahşedecek makul ve mantıki bir neticeye vasıl olmak kabil değildir.

Dün imarı ve daha ziyade hayr etmek arzularından doğmuş bir idarenin, bu günün ihtiyacına cevap vermesinden sarf-ı nazar yapılan ve yapılmak istenen imara engel olduğu tebeyyün etmiş bir hakikattir.

Cumhuriyet Hükümeti bu karar ve hareketle medeni ilimdeki mevkiinin bir kat daha yükselmesini ve sağlamlaşmasını temin etmiştir ki şükranımızı celb eden bir haldir.

5 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1296 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Düşünülecek Mesele

Bu sene, Orta Anadolu'yu kuraklık oldukça müşkil bir vaziyete soktu. Sivas, Kayseri, Konya ve civarı vilayetlerimizin insanları gerek kendisi ve gerek

hayvanlarının bu senenin kışını zararsız geçirmek çarelerini araştırmaya, bulmaya ve bu hususta bazı fiili hareketlere sevk etmiştir.

8 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1298 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Memur Şerefi

Devlet memurîninden herhangi bir zevatın kendi şahsi taşıdığı ve sahip olduğu haysiyet ve şereften başka devletin vazife icabı izafe ettiği yüksek bir şeref ve haysiyetin gölgesinde bulunduğuna şüphe yoktur. Fakat bu gölgenin şahsen mevcut olan şeref ve itibara ilave ettiği kıymetin aynı zamanda o şahsıların omuzlarına yüklediği vazife ve mesuliyeti de unutmamaları icap eder.

Devlet müessesinde vazife ifa eden bir şahsa ve devletin izafe eylemiş olduğu şerefe hürmetkâr olmak, her vatandaşın ihmal etmeyeceği bir borçtur. Herkes için bu mecburiyet muhakkak olmakla beraber, devlet devâirinde vazife gören memurlarında bu itibarı nakis edecek tarzda hareket etmemeleri lazımdır. Çünkü o şeref kendilerine vazifeyi hüsn-i ifa ettikleri müddetçe emaneten izafe edilmiştir.

9 Teşrîn-i Evvel 1928 / 1299 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Şehrimizin Asayışı

Epeyce zamandan beri unuttuğumuz, kulaklarımızın işitmediği, gözümüzün görmediği vukuat havadisine bu günlerde sık sık tesadüf etmeye başladık. Şehir haricinde adam soymak, cinayet işlemek, şehir dâhilinde eve hırsız girmek, cebinden para çarpmak, güpegündüz kız kaçırmak gibi vukuatsız geçen günler pek azaldı ve hatta hemen hiç yok diyecek bir halde.

14 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1303 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Meşru Ticaret ve Faizciler

Birçok yazılarımızda tekrar ettik, bugün bir daha söylüyoruz Türkiye Cumhuriyeti'nde hürriyet lâyetenâhidir, hudutları ancak başkasının hürriyetiyle ve kanunla tayin ve işaret edilmiştir. Hayat ve muamelâtımızın her safhasında sahip

olduğumuz bu hürriyet hiç şüphesiz ki ticaret işlerinde de tam manasıyla mevcuttur. Yalnız ticaret serbesttir kaydıyla bu hürriyeti teyit eden bir kanun birçok maddeler ile de bu hürriyetin istimal tarzını tespit etmektedir.

22 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1310 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Elektrik Bahsi

İşte bir mesele ki tarihe mal olmuş bir maziye sahip ve Adana'nın bu işteki talii geceleri gibi karanlık. Senelerden beri elektrik bahsinin ardı arkası kesilmez bir havadis menbası olarak gazetelerde tekerrürü artık Adana için tahammülü güç bir yem borusu halini almıştı. Bir zaman imtiyaz sahibi para tedariki için çalıştı, çırpındı ve yoktan eline geçmiş yağlı bir parça farz ettiği bu büyük işi kaçırmamak sevdası ile Adana'yı zulmette bıraktı; sonra meydana imtiyazı belediyeye devredecekmış şayiası çıktı. Birkaç sene bunun için bekledik ve nihayet bu intizarımız bir buçuk sene evvel hakikate münkalib oldu ve imtiyaz belediyeye geçti.

28 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1315 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Su

- Ankara -

Su meselesinin zeriyaı için bir hayat meselesi olduğu artık tahakkuk etmiştir. Türkiye'nin feyyaz topraklarından layıkıyla istifade için toprağın karnını su ile bol bol doyurmak elzemdir. Dünyanın en feyzli toprağı olan Çukurova, hemen ekseri seneler susuzluktan cayır cayır yanar. Bin emekle meydana getirilen mahsulat mahvolur.

Şunu bilmeliyiz ki Nil suları Mısır pamukları için ne ise, Ceyhan suları da Adana pamukları için aynıdır. Çukurova bu iki nehrin sularına kavuştuğı gün mucize gibi bir feyz-i berekete şahit olacağız.

2 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1319 / s. 1 / B.Y (Baki Tonguç)

Nutku Dinlerken

Dün Türk Ocağı'nın aldığı tertibat sayesinde Büyük Gazi'nin nutkunu dinledik. Tarihi günün sarî heyecanı BMM'nin salonundan taşarak engin ovaları, yüksek dağları aşmış, ocak salonunda toplananları da istila etmişti. Ajansın tebliğine göre malum olan saat ikiye sabırsızlıkla intizar ediyoruz. Gözler saatlerde, kulaklar hoparlörde saniyeleri sayıyoruz. Radyonun ayarı tamam... İlk işittiğimiz sadâ, mecliste nisâb-ı ekseriyetin hâsıl olup olmadığını anlamak için yoklama yapan bir ses, en son isim: Ferit Bey... Meclis reisinin sesi işitildi:

- Efendim, nisâb-ı ekseriyet var, celse küşad edilmiştir. Gür ve alışkın bir ses:
- Efendim, burası Ankara telsiz telefonu, şimdi telsizimiz Gazi Hazretleri'nin büyük nutuklarını tebliğ edecektir, radyolarınızı ayar ederek hazır olmanızı rica ederiz...

Pek az bekliyoruz, hoparlör bir alkış tufanı ile çınıyor ve sonra derin derin bir sükûnet... Muhterem Efendiler... Bu hitapla anlıyoruz ki tarihi günün en büyük ve hamuleli anları başlamıştı. Gazi nutkunu söylüyor. Siyasi, askeri, iktisadi ve şehir işlerine varıncaya kadar bir senelik maziye hülâsa ettikten sonra en nihayet istikbalimizle çok sıkı alakası olan meseleye kuvvetle işaret buyurarak, yeni harfleri kabule milletin ve vatanın medeniyet ailesi arasında kazandığı ve kazanacağı mevkiî işaret ederek "Milletler ailesine münevver yetişmiş büyük bir milleti, yüksek ve yeni bir camiayı kazandıracak üçüncü BMM'nin yalnız Türkler için değil, bütün insanlıkta mümtaz bir kıymet olacaktır. Bu milletin asırlardan beri hal olunmayan bir ihtiyacını tamamen temin edebilmek gözleri kamaştıran bir muvaffakiyettir" demişlerdir.

4 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1320 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Ahlaki İnkılap

Geçen gün Milliyet gazetesinde Yakup Kadri B.'nin bir serlevha yazısını okudum. Çok mühim ve tedavisi çabuk yapılması lazım gelen yaralardan birisini neticenin iyiliğinden emin hâzık bir doktor ciddiyetiyle teşrih eden bu yazıyı okumak, noksansız bir vatanperverliktir.

Hakikaten Yakup Kadri B.E.'nin dediği gibi garple şarkı yekdiğerinden ayıran ne kifayet, ne yaşanış tarzı, ne de muhittir. řu muhakkaktır ki bizi garpten ayıran ahlak ve dūřünüř farkıdır. Vatan hainleri affetmekle, onlarla mūnasebette bulunmakta hişbir kayda hūrmet etmeyiz, vatana ve şahsımıza yapılan fenalıkları unutmaktaki istīcalimiz hayrete şayandır.

6 Teřrīn-i Sāni Salı 1928 / 1322 / s. 2

Bir Ay Zarfında

řehrimizde Eylül 928 zarfında 211 darp, bıçak ve silahla 26 cerh, sopa ile 1, bıçakla 1, silahla 3 katl, 1 çocuk dūřürme, 1 izāle-i biki vakası olmuřtur.

7 Teřrīn-i Sāni arşamba 1928 / 1323 / s. 1

Habip Neccar Tūrbesi

- Sultan Sokađı'nda bir tūrbe bulundu.

Geřen gūnkū nūshalarımızdan birinde Adana ve havalisinde meskūn Araplara ait iki tūrbe keřfedildiđini yazmıřtık. Dūn haber aldıđımıza nazaran yine Araplara ait bir tūrbe daha keřfedilmiřtir. Bu tūrbe Sultan Sokađı'nın garb tarafında, bir sakız ađacının altındadır. İsmine de Sultan Habip Neccar Tūrbesi denilmektedir.

7 Teřrīn-i Sāni arşamba 1928 / 1323 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Tūrk Sanatkārları

Sırası dūřtūkçe iř namusu, vazife telakkisi hususunda lākaydisini gōrdūđümüz Tūrk sanatkārlarını tenkit ve muāhezede kusur etmedik, fakat tam bir bi-taraflıkla hareket lazımsa Tūrk sanatkārlarının haklı olduđu cihetleri de meydana atmak icap eder. Tekrar ediyoruz, iřçilerimiz kusursuz deđildir fakat řu da inkār kabul etmez bir hakikattir ki onlar layık olduđu derecede himaye ve teřvik gōrmemektedirler.

8 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1324 / s. 1

Ekmek

- Ekstra ekmeğe yeni narh.

Ekstra unun çuvalı yirmi iki lira iken yirmi iki buçuk liraya çıktığından bugünden itibaren ekstra unundan mamul ekmeğin beher kıyyesinin, yirmi dört buçuk guruşa satılmasına belediye meclisince karar verilmiştir.

13 Teşrîn-i Sâni Salı 1928 / 1328 / s. 1 (Mustafa Nuri)

İstikbalde Adana

Adana üç, dört sene sonra Türkiye'nin en güzel bir şehir olmaya namzeddir. Bir seneye kadar elektrik gecelerimizi gündüz yapacaktır. Senenin 4 ayını azap içinde geçiriyorduk. Elektrikten cereyan alacak olan vantilatörler cehennem sıcaklarını ılık bahar havasına kalbedecektir. Geniş asfaltlı Seyhan'dan makinalarla sulanacak caddelerde dolaşmak, güzel bahçelerde dinlenmek ve medeni ihtiyaçları tatmin etmek.

16 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1331 / s. 2

Şehrimizde Ne Kadar Mahkûm Var

Elyevm Adana hâpishânesinde 187 ağır ceza mahkûmu, 140 hafif ceza mahkûmu, 20 ceza mahkûmu, 95 mevkuf tahsilat komisyonu kararıyla 12 mahkûm ki ceman yekûn 454 kişi bulunmaktadır. Bunlardan on beşi kadındır.

18 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1332 / s. 2

Kozan'da Belediye İntihâbâtında Bir Gasp Vakası

- Kozan: 16 (Muhabirimizden) Belediye intihâb varakaları tamamıyla ikmal edilmiştir. İntihâbâta Kânûn-i Evvel'in birinci günü başlanacak ve on beşinde ikmal edilmiş olacaktır. Bir şahsın kazamıza tabi eski Kabasakal Köyü'nden Mehmed oğlu Hamit ve Hüseyin'in validesi Ayşe'ye ait yüz keçilerini gasp ederek Suriye'ye götürdüğü haber alınmış ve yapılan takibat neticesinde gaspın Karabucaklı

karyesinden ve sabıkalı güruhundan Yusuf Ağa-zâde Nuri olduğu anlaşılmiş ve merkûm Adana'da pasaport çıkartırken derdest olunmuştur. Gasp edilen keçilerde Suriye hududu civarında bulunarak müsadere ve sahiplerine teslim edilmiştir.

21 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1335 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Biraz Vicdan

Belediye et sucuğu ve buna mümâsil şeyler yapmak isteyenlerin kesecekleri hayvanların behemehâl resmi kontrol altında, mezbahânedeki kesilmesini istiyor, bundan maksatta herhangi bir fenalığın önünü almaktan ibaret.

Mezbahânedeki yalnız sağlam bir hayvan keserek hariçten yaralı, hastalıklı hatta kokmuş koyun, sığır, eşek, deve, beygir etleriyle et sucuğu yaparak halka yedirmek suretiyle menfaatlerinden başka bir şey düşünmüyorlar.

21 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1335 / s. 2

Kokmuş Sucuklar

Sıksa ve hastalıklı hayvanların mahalle arasında gizli surette kesilerek etlerinden sucuk yapıldığı ve bunların ucuz fiyatla fukaraya, halka satılmakta olduğundan şikâyet edilmektedir.

22 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1336 / s. 2

Et Fiyatları

Belediye meclisince koyun etinin okkasının 70, keçi etinin 45, sığır etinin 30 guruşa satılmasına karar verilmiştir.

4 Birinci Kânun Salı 1928 / 1346 / s. 2

Ne Kadar Et Yiyoruz

Teşrîn-i Sâni ayı zarfında Adana mezbahasında 3477 koyun, 1777 keçi, 206 inek, 163 sığır, 108 dana, 24 manda hayvanâtı kesilmiştir.

7 Birinci Kânun Cuma 1928 / 1349 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Doğru Bir İş

Epeyce zaman evvel yazdığımız bir yazıda Adana'da faizciliğin çok fena ve zalimane bir çığırda yürüdüğünden ve meşru ticaret sahasını çoktan tecavüz eden bir soygunculuk mahiyetini aldığından şikâyet ederek, hükümetimizin bu hususta bir tedbir düşünmesini rica etmiştik.

İki, üç seneden beri bu memlekette akla sığmaz muhtekir zihniyetle gayr-i meşru kazanç usulünü sokanlar bu zalimane kazançlardan hükümete de hiçbir vergi vermemekte idiler.

18 Birinci Kânun Salı 1928 / 1358 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Kırtasiyecilik

Öyle zannediyorum ki bu çok fena tabiat ve itiyattan ayrılmakta epeyce müşkilât çekeceğiz. Dikkat ediyorum hemen hemen istisnasız denebilecek kadar umûmî bir halde bütün millet efradı inkılabın bütün icabâtına intiba eden bir faaliyet gösterdiği halde, yalnız bu kırtasiyecilik itiyat ve zihniyetinden kendimizi ve dolayısıyla işlerimizi kurtaramıyoruz.

24 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1363 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Hariçte İş Arayanlar

İstanbul refiklerimizin kâri sütunlarında sık sık tesadüf ettiğimiz kâri sualleri var. Bu suali araştırmak nihayet öğrenmek arzusunun hududunda kalmıyorsa hakikaten dikkati celb edecek bir vaziyettir.

Türkiye gibi çalışacak ve inkişâfa müsait sahası çok geniş bâkir memlekette lisan, mazi ve istikbal müşterek millettaşlar arasında hali hazır irfan seviyemizin iş görebilmesi imkânını bulamadıktan sonra bizden çok yüksek seviyeli başka milletler arasında ve yabancı topraklarda kazanç aramak gülünç olmasa bile merhamet edilecek bir safiyet olur.

31 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1369 / s. 2

Bir Ayda Vilayetimiz Dâhilinde Kaç Vaka Oldu

İkinci Teşrîn zarfından vilayetimiz dâhilinde 141 darp, bıçakla 32 cerh, silahla 9 cerh, 2 katl, 1 boğulmak, 1 zehirlenmek, 2 otomobil altında vefat, 6 izâle-i bîkr, 1 livata vakası olmuştur.

3.2. Kültürel Haberler

26 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1925-1341 / 30 Cemâziye'l-âhir 1343 / 327 / s. 2

Adana'da Tiyatro

Son zamanlarda Adana'da tiyatro namına hiçbir piyese tesadüf etmek mümkün değildir. Her gün en işlek caddelerde gezdirilen tabloları gördüğümüz zaman dikkat ederseniz ilan edilen piyese isimlerinden tuluat kumpanyalarının ahlakı zehirlemekte devam ettiğini anlarsınız. Hâlbuki küçük çocukların mekteplerine mukabil, büyükler için mektep olarak kabul edilen tiyatrodan her halde maksat bu değildir.

1 Nisan Perşembe 1926 / 627 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Dans

Dans, içtimai hayatın zaruri bir ihtiyacıdır. Dans, yürümenin edebiyatıdır. Dans, bedî zevklerimizimizin bir kısmıdır. Cemiyet halinde yaşayan, çalışan insanların cemiyetin vücuda getirdiği arzu ettiği heyecanlara, eğlencelere uymaya mecbur olduğunu kabul edenlerdeniz. Fakat bir şartla bütün bu eğlencelerin, bütün bu heyecanlar aklımızı, fikrimizi yerinden oynatmak, çılgın sarhoş bir hale düşmemek şarttır.

Medeni âlemin bütün hareketlerini, fikirlerini kabul ederken modellerine, eğlencelerine, danslarına kapılarımızı kapayamazdık.

7 Şubat Pazartesi 1927 / 890 / s. 2

Hilâl-i Ahmer Balosu

Hilâl-i Ahmer menfaatine Mart'ın üçüncü günü akşamı verilmesi mukarrer olan balonun, bazı esbâba binâen Şubat'ın yirmi dördüncü Perşembe günü akşamı verilmesi kararlaştırılmıştır.

31 Mart Perşembe 1927 / 935 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Sahne ve Sanaatkârlarımız

Birkaç günden beri şehrimizde Türk sanatkârlarından mürekkebe kıymetli bir heyet bulunmaktadır. Bâhusus bu heyetin yanında Reşad Rıza Bey gibi bütün ömrünü sahneye hasır etmiş ve birçok muvaffakiyetlere vasıl olmuş bir sanatkârın bulunması ayrıca şayan-ı ehemmiyettir.

Dün Reşad Rıza'yı tiyatro sahnesinden arkadaşlarıyla beraber kan ter içinde tıpkı bir amele gibi dekorları tanzim, sandalyeleri temizlerken gördük. Sahnenin birinci sanatkârları elinde keser ve çekiç bir ustabaşı gibi çalışıyordu.

Bu mükâfatı da gece gördük. Beş altı yüz kişilik bir tiyatro binasının birçok sandalyeleri bomboştu. Sanat namına gösterilen bu alakasızlığa bu uyuşukluğa karşı teessür duyduk.

18 Mayıs Çarşamba 1927 / 973 / s. 1 / A.A

İzmir'de Bir Sergi

- 20 Mayısta İzmir'de bir hayvanat-ı ehliye sergisi açılacaktır.

2 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1165 / s. 2

Sıtma Filmi

Bu faydalı film ocak sinemasında halkımıza meccanen gösterilecek.

7 Mart Çarşamba 1928 / 1119 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İnkılap Müzesi

Maarif Vekâletimiz bir inkılap müzesi vücuda getirmeye karar vermiştir. Bu kararı canı gönülden alkışlamayacak bir Türk vatanperverinin bulunacağına kanı değiliz.

İnkılap müzesi küşad olunduktan sonra Milli Mücadelemizin tarihinden kopmuş canlı bir kaynak olacak ve bu müzeyi ziyaret eden her Türk, inkılabın attığı adımları safha safha takip edebilmek fırsatını elde etmiş bulunacaktır.

İnkılap tarihimiz, Türk inkılabı kadar muazzam bir eser olan büyük dâhinin Mücadele-i Milliye günlerinde kullandığı elbiseden, yazı yazdığı kaleme, etrafta yaptığı muhasebelere kadar bütün bu tarihi şeyler o müzeye kıymet verecektir.

27 Mart Salı 1928 / 1134 / s. 2

Muallimler Birliği Balosu

Mart'ın 29. Perşembe günü akşamı muallimler birliği salonunda muallimler birliği menfaatine bir balo verilecektir.

27 Mart Salı 1928 / 1134 / s. 2

Mahfil-i Askeri Balosu

Bayramın ikinci günü akşamı mahfil-i askeriyede bir balo verilmiştir. Balo çok mükemmel olmuş ve sabaha kadar devam etmiştir.

29 Mart Perşembe 1928 / 1136 / s. 1

Dârülbedâyi Dün Şehrimize Geldiler

Dârülbedâyi heyeti dün akşamki İstanbul treniyle şehrimize gelmişler ve istasyonda Ocak müdiri Hüsnü Bey tarafından istikbal edilerek Cumhuriyet Oteli'ne misafir edilmişlerdir. Heyet, evvelce ilan ettiğimiz piyesleri her gün akşam sırasıyla Türk Ocağı sinemasında temsil edecektir.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 1

Resim Sergisi Komisyonu

Ankara'da teşhir edilecek âsârın tefrîk-i muamelesini ikmal etmiştir. Ankara'da küşad edilecek resim sergisi için teşekkül edilen komisyon teşhir edilecek âsârın tefrîk-i muamelesini ikmal etmiştir.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 2

Ocakta Alafranga Konser

Bu akşam saat yirmi birde Türk Ocağı'nın yazlık bahçesinde ocak musiki heyeti tarafından alafranga bir konser verilecektir.

27 Mayıs Pazar 1928 / 1186 / s. 1 / AA

Resim Sergisi

Ankara beşinci resim sergisi açıldı. Beşinci Ankara resim sergisi bugün saat on beşte Cumhuriyet Halk Fırkası salonunda küşad olunmuştur.

24 Haziran Pazartesi 1928 / 1027 / s. 2 (Seyyar)

Adana Türk Müzesi

Adana'da bir Türk müzesi vardır. Fakat her Adanalı kendi memleketinin bu müzesinden haberdar mıdır acaba? Dün uğradığım zaman müzenin hatıra defterinde mevcut zevat-ı esamisini birer birer tetkik ederken maalesef gördüm ki bu sene bir takım mektep talebesinden başka oraya bir kimse uğramamıştır.

Hâlbuki Adana Müzesi eserlerinin kıymeti itibarıyla hiçte kabil ihmal bir kıymet değildir. Adana Müzesi'ni gezerken (...) kütüphanesinin de ihmal edilmemesi lazım gelir. Burada beş altı yüz senelik el yazması eserlerden başka bir eşi daha bulunmayan birçok ehemmiyetli mücaledât ve muhaledât mevcuttur. Adana Müzesi mevcut daireler itibarıyla pek ziyade bir kıymeti ihtiva etmesine rağmen mevkiinin gayr-i müsait bulunması itibarıyla da büyük bir müşkile maruz bulunmaktadır. Dinlediğime göre kış mevsiminde bu odalar tamamen damlamakta ve yağmur

hesabıyla mevcut âsâr günden güne tahribata uğramaktadır. Bir taraftan mevcut âsârın bu suretle tahribata maruz kalması, bir taraftan da korunmak için her sene azim masraftan ihtiyâr edilmekte olması nazar-ı dikkate alınması yeni bir müze binası temin ve tedarikinin ne kadar lazım olduğunu meydana çıkarır. Bugünkü bina bir eski müzeden ibaret ve küçük bir bahçeyi havi bulunmaktadır... Müze meselesi Maarif Vekâleti'ni alakadar ettiği kadar, halkımızı da alakadar etmektedir.

12 Temmuz Perşembe 1928 / 1223 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Modaların Müthişi

- 8 Temmuz 1928 İstanbul -

İpek çorap güzel kadınların bacaklarına kadar intikal etti. Gramofon iptilâsı ruhların, zevklerin ihtilalini mevcub olmakla kalmayıp aile bütçelerinin mühim bir kısmını yiyip bitiriyorlar. İstihsâlatını yaptığı masrafla tekabül ettiremeyenlerde bedbahtlık en feciine uğruyorlar.

Bu şâşâanın manasını idrakten aciziz. Yarı aç, yarı cahil, yarı bedbaht bir milletin içinde bu heves, bu arzu ve müsabakası kime ve neye? Sırf zevk iptilâsından dolayı bu müthiş moda derdine müptela olanlara acırız.

18 Eylül Salı 1928 / 1281 / s. 2

Himaye-i Etfâl Çocuk Bakımı Filmi

Ankara Himaye-i Etfâl çocuk bakımı filmi bugün akşam Şeref Sineması'nda, halka meccanen gösterilecektir.

15 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1304 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Aks-i Seda

Ocakları necib, asil reisi on yedi seneden beri devam eden çetin yolculuklarında zaman zaman muzlim gölgelere, şüphelere karşı îrâd ettikleri nutuklarını bir kitap halinde neşrettiler. Bu kitabın adı "Dağ Yolu". Hamdullah Suphi Bey'in kitabına

koyduğu bu ad uzun, yorucu mesailerinin derunî manasını pek şümüllü bir şekilde zihinlerimize çizmektedir.

Dağ Yolu'nun etrafında dalgalanan pürüzsüz, saf kalp sesleri on yedi senelik necat haykıran bir sesin aks-i sedalarıdır.

17 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1306 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

At Koşuları

İnkılab-ı ricâlimizin dikkate şayan vasfı mümeyyizlerinden birisi de ilk nazarda ehemmiyetsiz gibi görünen ihtiyaçları görüp, o ihtiyacın hakiki vaziyetini takdir ve tayin etmeleridir. Gazi Hazretleri'nin himayelerinde ve İsmet Paşa Hazretleri'nin riyasetlerindeki yarış ve hayvanat-ı ıslah komisyonu işaret ettiğimiz evsafın en canlı bir misalidir.

24 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1312 / s. 2

Adana'da Hayvanat-ı Ehliye Sergisi

- Teşrîn-i Sâni'de Adana'da küşad edilecek sergi ikramiyeleri için beş bin lira tahsis olunmuştur.

26 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1314 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Lüks Merakı

En yakından tanıdığımız bir hanımefendinin, beyefendinin baştan aşağı giydiklerini tetkik ediniz. Göreceğiniz manzara Avrupa fabrikalarının seyyar reklamcılığı halidir. Otomobil piyasasına bakınız hemen hemen hepsi asgari üç dört bin liralık lüks markalardır. Bizde olmayan eşyalara ait ihtiyacımızı hariçten tedariki mazur görsek bile en ucuzu ve harice en az paranın gideceği kısmını almamayı iyi bir hareket olarak kabul edemeyiz. Bilhassa hiç yapmamak lazım olan lük arzumuzu tatmin edecek kendi mamulâtımız varken üstümüzdeki lüks eşyanın yabancı fabrika markası ile iftihar etmeyi yurda ve millete hainlik olarak görmek icap eder.

1 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1318 / s. 1

Balo

Medeni hayatın memleketimize getirdiği içtimaî inkılaplar arasında balolar bilhassa çok mühimdir. Balo öyle geri fikirli, mazi düşkünü, fazla muhafazakâr insanların tasavvur ettikleri gibi bir bit'at değildir. Balo nezaket ve nezaketin ta kendisidir.

Kıbar, içtimaî hayatın incelikleri en vakıf, aynı fikir ve histeki ailelerin neşe ve sünurları muhakkaktır ki baloda canlanır. 29 Teşrîn-i Evvel 928 Türk Ocağı balosu bütün bu vasıfları çatısının altında toplamıştı; nezaket, zarafet, şetâret bütün ince şeyler...

6 Teşrîn-i Sâni Salı 1928 / 1322 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Sergi Münasebetiyle

Geçen bir yazımızda koşuların faydasından, ehemmiyetinden bahsederek halkımızın seyirci vaziyetinde de olsa koşulara ve sergilere iştirak ederek bu çok kıymetli teşebbüslere zahir olmasını temenni etmiştik.

Yalnız; Adana'nın bu husustaki şevk ve gayretini arttıracak bir iki noksanın ikmalî icap ettiğini söylemek lazımdır. Birincisi ve en mühimi bir koşu sahası bulunmamasıdır.

31 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1369 / s. 1

Konser

- Fikrîye Hanım ve arkadaşları ocakta bir konser verdiler.

Sanatkâr Fikrîye ve Suzan Hanımlar Lütfullah Bey'in iştirakiyle evvelsi gece Türk Ocağı binasında hususi bir konser vermek suretiyle ocaklılara müstesna bir gece yaşatmışlardır.

Sanatkârlar dün akşam da yine Türk Ocağı Sineması'nda malûl gaziler menfaatine bir konser vermişlerdir.

3.3. Sağlık Haberleri

28 Nisan Çarşamba 1926 / 645 / s. 2

Sıtmanın Çaresi

- Yarasanın sarı tehlikenin ordularını imha ettiğini bir doktor söylüyor.

Bu hafta gelen Alman fen mecmualarından birinde on seneden beri hayatını malarya hastalığının esbâb-ı define hasır etmiş olan Alman etıbbasından Karl Kompel'in (?) bu hastalığın vasıta-ı intışarı olan sineklerin izâle-i vücudu için yarasa kuşlarının en kıymetli vasıta olduğu neticesine varmış olduğuna dair şayan-ı nazar bir haber intışar etmiştir.

18 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1152 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Kıymetli Bir Müessese

Elli sene evvel tesis edilip bugüne kadar devam eden müesseselerimiz çok azdır, belki hiç yoktur. İşte elli sene evvel bu milletin âlâm ve ızdırabını teskîre geceli gündüzlü çalışan yegâne şefkat müessesemiz Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'dir.

1864 tarihinde Türkiye'de ilk defa olarak teşkil olunmuş olan Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, yorulmak bilmez bir sa'y ile mütemadiyen çalışmış, didinmiş ve bu mesaisiyle ya bir yaralının ızdırabını dindirmeye veya bir öksüzün feryadını susturmaya muvaffak olmuştur.

1 Şubat Salı 1927 / 885 / s. 2

Ceyhan Hastahânesi Açılıyor

Cebel-i Bereket: 30 (Muhabir-i Mahsumumuzdan) Meclis-i Umûmî-i Vilayet akd eylediği bir celsesinde Misd (?) ve Davlan (?) Ceyhan Hastahânesi'nin Vilayet Hastahânesi namıyla ve 25 yataklı olmak üzere yeniden küşadını ve mesârif-i tamiriyeye ve tesisi için de 4000 lira tahsisini kabul eyledi. Hastahâne Haziran iptidasında hâl-i faaliyete geçecektir.

8 Şubat Salı 1927 / 891 / s. 1

Türkiye’de Çocuk Vefâyatı

- Facianın dehşeti bizi harekete getirmelidir.
- Çocuklarımızın yüzde yetmiş ölüyor büyük felaket karşısında bütün vatandaşlara ikaza, intibaha davet edilmelidir.

18 Nisan Pazartesi 1927 / 947 / s. 2

Halka Çiçek Aşısı

Yarından itibaren Kuruköprü ile belediye dairesi altındaki sıtma mücadele dispanserlerinde halka çiçek aşısı yapılması Sıhhiye ve Muâvenet-i İçtimaiye Müdiriyeti’nce taht-ı temine alınmıştır.

5 Mayıs Perşembe 1927 / 962 / s. 2

Hilâl-i Ahmer Dispanseri

Nisan zarfında Adana Hilâl-i Ahmer dispanserine 890 hasta müracaat etmiş, bunların muayeneleri icra ve muâleceleri meccanen îtâ kılınmıştır.

16 Mayıs Pazartesi 1927 / 971 / s. 2

İstanbul’da Veba Var

İstanbul: 15 (Hususi Haberlerimiz) Küçük Pazarda bir veba vakası zuhur etti.

1 Haziran Çarşamba 1927 / 985 / s. 2

İstanbul’da Verem Tahribatı

İstanbul: 31 (Hususi Haberlerimiz) Şehrimizde veremden ayda yüz elli, yüz altmış vefâyat vuku bulmaktadır. Veremle mücadele cemiyeti faaliyete geçmiştir.

8 Ağustos Pazartesi 1927 / 1040 / s. 1 / AA

İran'da Kolera

- İran'da Kolera gittikçe tevessü ediyor.

Berlin: 6 (AA) İran'da kolera süratle tevessü etmektedir. Berlin ve Paris'ten tayyare ile külliyatlı miktarda kolera aşısı gönderilmiştir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

İstanbul'da Bağırsak Hastalığı

Bir hafta zarfında İstanbul'da bağırsak hastalığından yetmiş iki kişi vefat etmiştir. Bunlardan altmışını çocuklar teşkil etmektedir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Tabibi Olmayan Kazalarımız

Vilayetin tabibsiz bulunan Karaisalı, Feke ve Saimbeyli kazalarına açılan tabib tayini lüzumu Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti'ne arz edilmiştir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Adana İçin Bir Adliye Tabibi

Adana şehri için iki hükümet tabibi bile kifayet etmediği cihetle münhasıran tabâbet adliye ile iştigal edecek bir tabibin Adliye Vekâlet-i Celile'sine tayini hususunun temini Sıhhiye Vekâlet-i Celile'sine arz olunmuştur.

16 Eylül Cuma 1927 / 1073 / s. 1

Adana'mızın En Büyük Eczanesi

- Rub' asırlık bir hayata malik olan Mustafa Refet Eczanesi yevm tesisi dün ocakta parlak bir surette tes'îd edildi.

Dün Adana'mızın en büyük ve en eski eczanesinin, Mustafa Refet Eczanesi'nin yirmi altıncı sene-i devriyesi birçok zevat-ı âliye ve halk huzuruyla parla bir surette tes'îd edildi.

18 Eylül Pazar 1927 / 1074 / s. 2

İstanbul'da Bir Veba Vakası

İstanbul: 17 (Hususi Haberlerimiz) Ayasofya'da bir veba musâbı görülmüş ve derhal hastahâneye kaldırılmıştır. Veba zuhuruna karşı İstanbul Sıhhiye ve Muâvenet-i İçtimaiye Müdiriyeti tedâbir-i lazıme ittihaz etmiştir.

26 Eylül Pazartesi 1927 / 1081 / s. 1

Veba-yı Bakarî

- Kozan'ın Konak karyesi hayvanatında veba-yı bakarî zuhur etti. Kozan'ın Konak karyesi hayvanatında da veba-yı bakarî zuhura gelmiş ve mücadele baytarları tarafından icap eden tedâbir-i fenniye ittihaz edilmiştir.

Kozan merkez kazasıyla, Tufanbeyli ve Konak karyeleriyle Hakkı Efendi Çiftliği'nde veba-yı bakarî olması dolayısıyla umûm karakolların idaresi altındaki karye ve çiftlikler hayvanatında veba-yı bakarî olup olmadığı ve hastalık bulunduğu takdirde derhal baytar müdiriyetine bildirilmesi zabıta-i sıhhiye-i hayvaniye komisyonunca taht-ı karara alınmıştır.

6 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1927 / 1090 / s. 2

İlk Mekteplerde Muayene-i Sıhhiye

Umûm ilk mektep talebelerinin esaslı bir surette sıhhi muayenelerine başlanmıştır. Şimdiye kadar Namık Kemal, İstiklal, 23 Nisan ve Yeni Mekteplerin ahval-i sıhhiyeleri teftiş edilmiş, Namık Kemal'de 50, İstiklal'den 17, 23 Nisan'dan 14, Yeni Mektepten 4 göz hastalıkları görülerek tedavilerinin temini için üç gün mektebe devam etmeleri men edilmiştir. Diğer mekteplerde ahval-ı sıhhiyesi bu esasa tabi tutulacaktır.

*11 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1094 / s. 1 / BY (Göz Hastalıkları Mütahassısı Doktor
Ahmed Muhtar)*

Tıp Kongresi Münasebetiyle

Hükümet-i Cumhuriye'nin takdire şayan işlerinden birisi de muhtelif meslek ve ihtisas şubelerinin inkişâfında mühim bir amel olduğunu şüphesiz bulunan kongrelere büyük bir kıymet ve ehemmiyet vermesidir.

8 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1144 / s. 1

Sıtma Mücadelesinin İki Buçuk Senelik Muvaffak Mesaisi

- Ekrem Tok Bey'in gazetemize beyanatları
- İki buçuk sene evvel Adana muhitinde nüfusun yüzde elli üçü sıtmalılı iken bu sene bu miktar ancak vasatî yüzde yirmiye kadar düşmüştür.

Sıtma mücadelesinin bu ve evvelki seneler mesai ve netâici hakkında sıtma mücadele reisi Ekrem Tok Bey dün bir muharririmizi lütfen kabul ederek ber-vech-i âfî beyanatta bulunmuşlardır:

1925 senesinde nüfusun yüzde elli üçü sıtmalılı iken geçen sene bu miktar yüzde yirmi üçe inmiş ve bu sene ancak yüzde yirmiye bulmuştur. Son 1927 senesinde Teşrîn-i Sâni nihayetine kadar Adana vilayetinde 38546 muayene yapılmış, Mersin vilayetinde 49482 kişi muayene edilmiş ve Cebel-i Bereket vilayeti dâhilindeki 4 şubemiz tarafından da 51380 şahıs muayene edilmiş ki bu muayene edilen insanlar arasında görülen sıtmalılılar taht-ı tedaviye alınmaktadır. Bu süratle Adana vilayetinde bu sene 13793 sıtmalılı tedavi edilmiş, Mersin vilayetinde 9636 ve Cebel-i Bereket vilayetinde de 13183 kişi tedaviye tabi tutulmuştur. Bir sıtmalılı dokuz hafta tedavi ediyoruz. Bu süratle muntazam tedaviye tabi tutulanlardan Adana vilayetinde 8306 tedavisini ikmal etmiş. Mersin vilayetinde 5752, Cebel-i Bereket vilayetinde de 8015 sıtmalılı muntazam tedavilerini ikmal etmişlerdir. Adana vilayetinde 7044 şahıs, Mersinde 5275 şahıs, Cebel-i Bereket'te 8253 şahıs koruma tedavisine tabi tutulmuştur. Gerek tedavi ve gerek korunma için bu sene zarfında Adana vilayetinde 307 kilo, Mersin'de 256 kilo, Cebel-i Bereket'te 366 kilo kinin sarf ve tevzî ettik.

15 Teşrîn-i Sâni tarihine kadar bu sene laboratuvarımızda 23875 kan muayenesi yapılmıştır. Hülâsa bu seneki mesaimizi şu şekilde zikredebiliriz; 927 Mart'ından Teşrîn-i Evvel gagesine kadar bu senenin 7, 8 ayı zarfında mücadelenin tekâmül şubeleri dâhilinde 139408 şahıs muayene edildi ve aralarında bulunan 35612 sıtmalı taht-ı tedaviye alındı. 20575 şahsa sıtmadan korunmak için 12 hafta müddetle kinin tevzî edildi ve bu müddet zarfında 929 kilo 961 gram kinin sarf ve tevzî edildi.

16 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1177 / s. 2

Hilâl-i Ahmer'in Kaç Şubesi Var?

Hilâl-i Ahmer'in memleket dâhilinde kaza ve vilayetlerde 400 şubesi olduğu anlaşılmıştır. Nahiyeler bu miktara dâhil değildir.

10 Nisan Salı 1928 / 1146 / s. 2

Teşekkür

Adana'da tesis olunacak Sıtma Enstitüsü için Sıhhiye ve Muâvenet-i İçtimaiye Vekâleti tarafından Almanya'dan celb olunan pavyonların Mersin'de vapurdan tahliyesi ve on iki vagon derununda olarak Adana'ya sevki hususunda pek kıymetli muâvenetlerde ve yardımlarda bulunan Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne Adana mıntıkası sıtma mücadele riyasetince alenen arz-ı teşekkür olunur.

8 Mayıs Salı 1928 / 1170 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Aynı Bahs Etrafında

Milli servet ve milli sermayenin harice akmaması için bütün ihtiyaçlarımızın dâhilden tedariki noktası üzerindeki dünkü tevakkufumuza ilaveten bugün de güzel bir misal ile keyfiyeti tevsik eylemekten kendimizi alamadık.

Hatıralardadır ki, Umûmî Harb'in ilk evvelki seneleri zarfında Rusya'da bir kıyamet kopmuş umûmî bir inhilâl hâsıl olmuş. İşte bu kadar badire ve muhataralardan sonra Rusya'nın inkılap hükümeti işi eline alması, kendi kafasına, kendi düşünüşüne nazaran onu tedvire başlamıştı.

Her şeyi yakan, yıkan eskilik namına ne varsa hepsini temizlemek azmini gösteren Rus inkılapçılarının ellerini temas ettirmediklerini işittirseler bile onun kırılmasına meydan veremedikleri müessesat ancak ilmi ve fenni müesseseleri olmuştur.

Rusya'ya ithalat ve ihracat esası üzerinde en derin hesaplarını yapan ona göre vaziyet alan, cihanın hükümetine karşı en iyi silah olarak bunu kullanan hemen hemen yegâne hükümettir diyebilir.

Müdür mûmâileyhin fikrine göre Rusya'daki veremli hastaların İsviçre'de şurada, burada tedavi edilmek üzere para sarf etmelerine lüzum yoktur. Müdirin bir keşfi bu paranın memlekette kalmasını temin edecektir. Kesâfet-i nüfus ve müessesat-ı sâîyenin fazlalığı dolayısıyla bozulan şehir hirâsının yükseklerde hatta Alp Dağları'nın en yüksek zirvelerindeki hava kadar saf olduğu iddia edilmekte ve bu uğurda sarf edilecek fazla paranın birkaç sene sonra hatt-ı asgariye etmesinin mümkün olduğu kanaati ileri sürülmektedir. İşte Rus ilminin keşfi ve nokta-i nazarı budur. Bundaki maksat açıkça tesrih edilmiştir.

Biz henüz balonlara muallak hastahânedен vücuda getirmekten bahsetmek nihayetinde değiliz, yalnız paramızın memleket dâhilinde kalması esbâbının istikmâli cihetine gidilmesini arzu ve temenni ediyoruz. Milli bir hükümet bunu temenni edecektir. Fakat bu hükümetin biran evvel tezahürünü görmekle hissedilecek mahzûziyyet ve memnuniyetin derecesinin takdiri keyfiyetini biz bu misal ile aziz kârimizin selim düşüncelerine terk ediyoruz.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 1

Sıtma Mücadelesi Müdür-i Umûmîsi Teftişatta

Sıtma mücadelesi ve hıfzu's-sıhha dairesi müdir-i umûmîsi Asım İsmail Bey refakatte Sıtma Mücadele Reisi Ekrem Tok Bey olduğu halde dün berây-ı teftiş Tarsus ve Mersin'e gitmişlerdir.

27 Mayıs Pazar 1928 / 1186 / s. 2

Sıhhiye Müdirimizin Teftişati

Sıhhiye müdirimiz Nazmi Aziz Bey çarşı ve mahalle aralarını gezerek teftişatta bulunmaktadır. Mûmâileyh gayr-i sıhhi bulduğu şeyleri derhal men ettirmektedir.

22 Haziran Cuma 1928 / 1206 / s. 1

Ölümlere Karşı

- Halkımız ve belediyemizin nazar-ı dikkatine.

Sıtma mücadelesinin gün geçtikçe feyzi ve faydası tebarüz etmektedir. Bu hususta hükümet ve belediyeler sıtma mücadele heyetleri geceli gündüzlü çalışmaktadır.

29 Haziran Cuma 1928 / 1212 / s. 1

Sıtma Mücadele Reisi Ekrem Tok Bey'in Beyanatları

- Sıtma hastalığı tenâkus etmektedir. Bu sene Mart'tan itibaren 21520 şahıs muayene ve halka 208,5 kilo kinin tevzî edilmiştir.

139408 şahıs muayene edilmiştir. Bu sene Mart'tan itibaren Adana'da 21520 şahıs muayene edilmiş, Mersin'de 9996, Tarsus'ta 81052, Osmaniye'de 1973, İslâhiye'de 1423, Dört Yol'da 1340, Ceyhan'da 101 muayene yapılmıştır ki 44505 yekûna balığ olmaktadır.

9 Temmuz Pazartesi 1928 / 1220 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Meşkûr Bir Netice

- 3 Temmuz 1928 -

Sıtma mücadele reisinin Türk Sözü'ndeki beyanatlarını okuduğum zaman nazarlara beş altı sene evvelki Adana'nın sıtmadan inleyen, harap olan hali tecelli etti.

Cumhuriyet devrinin halkın sıhhatine gösterdiği itinaya sıtma mücadele reisinin beyanatları izah ediyor. Küçük bir istatistik 1925 senesinin mevcut sıtmalılarını yüzde elli üç buçuk gösterirken, 1928 senesinin nısfında bu nispeten yüzde on altıya düştüğünü görüyoruz. Şu hale nazaran Adana'da yaşayan insanların yüzde sekseni sarı tehlikenin ızdıraplarından halâs bulmuşlardır.

12 Temmuz Perşembe 1928 / 1223 / s. 2 / AA

Sıhhiye Vekâleti'nin Bir Tekzibi

- Vekâletin elyevm kazalarda üç yüz iki hükümet tabibi bulunmaktadır.

22 Temmuz Pazar 1928 / 1231 / s. 1 / AA

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti

- Kuraklık sahasındaki muhtaciye beş yüz bin liralık muavenette bulunacaktır.

10 Eylül Pazartesi 1928 / 1274 / s. 1 / AA

Sıhhiye Vekâleti Yunanistan'da salgın halde olan dang hastalığını tarif ediyor.

Memleketimizde tedâbir ittihaz edilmiştir. Endişeye mahal yoktur.

7 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1297 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Sıhhat Bahsi (Baki Tonguç)

İhmal ettiğimiz çok hayati işlerden birisi de şüphesiz sıhhat meselesidir. Bu vaziyet karşısında maalesef münevver, gayr-i münevver olsun hiç birimizin ele alacak müstesna bir mevki yoktur. Hâlbuki sıhhat işi doğrudan doğruya her şeyden evvel şahsımızı alakadar eden, zarar ve faydası kendimize ait olan çok mühim ve dikkat edilecek bir meseledir.

11 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1928 / 1301 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Hayırlı Bir Müessese

Bugün küşad resmi icra edilen Sıtma Enstitüsü memleketimiz için cidden çok hayırlı ve faydalı yeni bir müessesedir. Bu teşebbüsün âtiyen edeceği sıhhi fevâidi göz önünde canlandırabilmek için üç seneden beri Adana muhitinde icra-yı vazife eden sıtma mücadelesi teşkilatının yaptığı hizmetleri ve elde ettiği neticeleri gözden geçirmek icap eder.

Üç sene evvel Çukurova'nın her köşesinde sıtmanın ölüm saçan tasallutundan kurtulabilmiş sıhhati tam insana tesadüf etmek hemen hemen muhâl gibi bir şeydi. Bu miktarı rakamla ifade etmek lazım gelse, yüzde seksen demekte mübalağa yoktur. Üç senelik bir mücadelelerin neticesinde bu nispeti katî ve fennî bir ölçü ile bugünkü vaziyetin tam bir hakikati olan yüzde beşle olduğunu söylerken memnun olmamak, şükran hissi duymamak kabil değil.

11 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1928 / 1301 / s. 1

Sıtma Enstitüsü Dün Merasimle Küşad edildi

- Memleket yeni ve çok kıymetli bir müessese kazandı.

1 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1318 / s. 1

Encümen Mukarreratı

- Fukara hastalar Memleket Hastahânesi'nde meccanen tedavi edileceklerdir.

1 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1318 / s. 2

Hilâl-i Ahmerimizin Halka Yardımı

Adana Hilâl-i Ahmer Dispanseri'ne Teşrîn-i Evvel zarfında 1387 hasta müracaat etmiş, bunların meccanen muayeneleri icra ve mualeceleri verilmiştir.

29 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1342 / s. 1

Grip Sarî Hastalık Var mı?

- Sıhhiye müdiri memlekette grip olmadığını söylüyor.

Sıhhiye Müdirimiz Necmi Aziz Bey demişlerdir ki “Memlekette grip hastalığı yoktur. Olmadığı etıbbaya yazılan sirkülere aldığımız cevaplarda anlaşılmaktadır. Vakıa tebeddülâtı havaiye dolayısıyla ve rutubetin fazlalığı hesabı ile nezle ve baş ağrısı gibi hastalıklar vardır.”

4 Birinci Kânun 1928 / 1346 / s. 1

Hilâl-i Ahmer Dispanseri

Adana Hilâl-i Ahmer Dispanseri’ne Teşrîn-i Sâni ayı zarfında 945 hasta müracaat etmiş, bunların muayeneleri icra edilmiş ve ilaçları meccanen verilmiştir.

3.4. Eğitim Haberleri

14 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 870 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çocuk Ansiklopedisi

Maarif Vekâleti talim ve terbiye dairesinin himayesine mazhar olan birkaç gayretli zat, Türk irfan ve aile ocakları için çok mesut, çok değerli telakki edilebilecek bir eser meydana getirdiler. Bu eserin adı “Çocuk Ansiklopedisi”dir.”

1 Şubat Salı 1927 / 885 / s. 1

Amerika Darülfünunluları

- İstanbul’a beş yüze müteceviz Amerikan Darülfünun talebeleri geldi.

İstanbul: 31 (Hususi Haberlerimiz) New York Darülfünun’undan altı yüz kadar talebe ile elli beş müderris bugün şehrimize gelmişlerdir.

13 Mart Pazar 1927 / 919 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Devrimizin Maarifi

Anadolu Ajansı bugünkü maarif teşkilatımızı mufassal istatistiklere istinaden sahit bir surette neşretmektedir. Neşr olunan bu istatistiğe nazaran Türkiye’de mekteplerde okuyan çocuk ve gençlerin adedi 419408, muallimler 17675, mektep adedi ise 6029’a baliğ olmaktadır. Türkiye’nin nüfus-ı umûmîsi nazar-ı dikkate alınacak olursa gösterilen şu yekûn çok ümit bahş bir yekûndur.

13 Mart Pazar 1927 / 919 / s. 2 / AA

Maarif-i Umûmîyemiz Ne Vaziyette Bulunuyor

- Maarif Vekâleti Türkiye dâhilinde mevcut mekteplerle muallim ve talebe miktarını gösteren bir istatistik ihzar etti.

Ankara: 10 (AA) Maarif Vekâleti Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde mevcut mekteplerle muallimlerin ve talebenin miktarını gösteren mufassal bir istatistik ihzar etmiştir. Bu istatistiğe nazaran Türkiye’de 5883 ilk mektep ve 11766 ilk mektep

muallimiyle bu mekteplere devam eden 385455 talebe mevcuttur. Ecnebi mektepleri bu yekûna dâhil değildir. Orta mekteplerin adedi 86'dır. Bu mekteplere 12751 talebe devam etmektedir. 19 liseye müdavim talebe 7233'tür. 21 muallim, mektebin 484 muallimi ve 4602 talebesi vardır. Darülfünunda 265 müderris ve muallim tedrisatta bulunmaktadır. Talebesi 2837'dir.

8 Nisan Perşembe 1927 / 938 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Ziraat Mektepleri

Adana Ziraat Mektebi senelerden beri açıktır. Fakat ne kadar yazık ki Çukurova köylerinde çalışan bir tek şakirdi yoktur. Böyle olduktan sonra bu mektebin devlet bütçesinde vücuda getirdiği boşluğa niçin sebebiyet verilir. Eğer muallim, memur lazımsa muallim, memur yetiştirecek müesseselerimiz mevcutturlar.

8 Nisan Perşembe 1927 / 938 / s. 1

Ziraat Mektepleri

- Adana Ziraat Mektebi tevsî edilecek, bilhassa pamukçuluğa dikkat olunacak.

1 Mayıs Pazar 1927 / 958 / s. 2

Ameli Tiyatro Mektebi

Hükümetçe ameli bir tiyatro mektebi küşadına karar verilmiştir. Bu mektep Sanayi-i Nefise Mektebi'nin bir şubesi olacak ve Ertuğrul Muhsin Bey tarafından sanata intisâb eden gençlere ders verilecektir.

3 Mayıs Salı 1927 / 960 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Müderrisler Kavgası

Darülfünun nur ocağı olduğunu daima söyleyip iftihar ederiz, fakat böyle nur ocaklarının bazen ays çıkarmaları cidden ızdırap avar olmaktan hali kalmamaktadır.

Darülfünun divanından rica ederiz; meselenin hali her neye mütevakkıf ise işi uzatmadan derhal bu yangını itfâ eylesin.

18 Temmuz Pazartesi 1927 / 1022 / s. 2

Bir Kurs Açılıyor

Maarif emaneti tarafından Ağustos birde başlamak üzere vilayetimizde bir (A) kursunun küşad edileceği haber alınmıştır.

19 Temmuz Salı 1927 / 1023 / s. 1 / AA

Meslek Mektepleri

- Meslek mekteplerinin ıslahı etrafında

Ankara: 17 (AA) Meslek mekteplerinin ıslahı tetkik eden komisyon ticaret mekteplerinin buldukları muhite göre programları tetkik edilirken teşekkül edecek heyetlere meclis ticaret odalarınca müntehib bir murahhas ithali lüzumunu kararlaştırmışlardır.

20 Temmuz Çarşamba 1927 / 1024 / s. 2

Orta Mektep

- Yeni açılacak mektep yüz elli yatağa havi bulunacaktır.

Şehrimiz lisesinin orta mektep kısmı bu sene liseden ayrılarak, kız muallim mektebinin bulunduğu binaya nakil edilecektir. Lisede orta mektep talebelerine mahsus olmak üzere yüz yatak mevcut bulunmaktadır.

2 Ağustos Salı 1927 / 1035 / s. 1

Muallim Kursları Dün Açıldı

- Kursu yüz seksen kadar muallim devam edecek, iştirak edenlerin yirmisi kadın.

9 Ağustos Salı 1927 / 1041 / s. 1 / AA

Sanat Mektepleri Hakkında Mühim Mukarrerat

- Maarif Vekâleti meslek mekteplerini daha feyyaz bir hale getirmek için yeni bir teşkilat programı yaptı.

9 Ağustos Salı 1927 / 1041 / s. 2 / AA

Mustafa Kemal Erkek Muallim Mektebi

Ankara: 2 (AA) Maarif Vekâleti tarafından istasyon civarında yeniden inşa edilecek olan Gazi Mustafa Kemal Erkek Mektebi binasının temel atma merasimi, yarın saat on yedide başlayacaktır. Asrî bilcümle vesaiti ihtiva edecek olan binanın merhum Mimar Kemaleddin Bey tarafından planı ihzar edilmiş olup beş yüz talebeyi istiâb edecektir.

9 Ağustos Salı 1927 / 1041 / s.2

Muallimin Maaşatı

İlk mektep muallimlerinden bir kısmı Haziran maaşlarını geçen hafta almışlar ve para yetişmediği cihetle diğer kısmı bir hafta beklemek mecburiyetinde kalmışlardır. Dün tediyât günü olduğundan maaşlarını alamayan bu muallimler idare-i hususiyeye müracaat etmişler ve fakat çok garip bir muamele karşısında kalmışlardır. Güya idare-i hususiyeye ile Ziraat Bankası arasında bir hesap meselesi olduğundan maaşların bu hafta verilemeyeceği bildirilmiştir. Tediyât günü haftada bir gün olduğuna nazaran, gelecek Pazartesi'ye kadar beklemek mecburiyetinde kalacaklardır.

23 Ağustos Salı 1927 / 1053 / s. 2

Muallim Mektepleri

- Önümüzdeki sene-i devriye için her iki mektebin kadroları iki yüz olarak kabul edildi.

1927-1928 sene-i devriyesinde şehrimizin erkek ve kız muallim mektepleri kadroları iki yüz olarak kabul edilmiştir. Erkek muallim mektebine bu sene

Gaziyıntab mıntıkasından on altı, Adana mıntıkasından 30, kız muallim mektebi ve Gaziyıntab mıntıkasından 20, Elaziz'den 10, Van'dan 10, Adana mıntıkasından 25 olmak üzere yüz on bir ve ayrıca her iki mektepte nehârî talebe alınacaktır.

24 Ağustos Çarşamba 1927 / 1054 / s. 2

Yeni Sene Muallim Mekteplerinin Vaziyeti

- Maarif Vekâleti önümüzdeki sene-i dersiyeye ait Adana maarif emanetine mühim bir tāmim gönderdi.

Maarif Vekâleti'nden mıntıka maarif emanetine muallim mekteplerinin önümüzdeki sene-i dersiyeye ait sureti ber-vech-i âtî derç ediyoruz.

1- 927-928 ders senesi iptidasından muallim mekteplerimizin vaziyetleri ber-vech-i âtî olacaktır:

A- Muallim mektepleri teksif ve heyet-i idarelerini tanzim esasında devam olunacak. Bu sene İzmir kız ve Sivas erkek mekteplerine paviyonlar ilavesine başlanmıştır.

B- Edirne kız muallim mektebi dört yüz mevcutlu bir mektep haline kalîb edilmek için eski Harbiye Mektebi alınarak tamirata başlanmıştır.

C- Adana erkek muallim mektebi sabık şehriyâtı mektebine nakil olunarak binasının tamiratına başlanmış ve iki yüz mevcutlu mekteplere kalîb ve Adana kız muallim mektebi binasına nakil edilmiş.

2- Yeni inşa etmekte olduğumuz büyük muallim mektebinden birincisi olan Gazi Muallim Mektebi'nin Ankara'da temeli atılmış ve bu sene içinde Ankara ana ve musiki muallim mektebiyle Balıkesir ve Konya erkek muallim mekteplerinin planları ikmal edilmiş olup münâkasa ve zamları derdest bulunmuştur. Erzurum ve Kastamonu muallim mektepleri için planlar hazırlanmaktadır.

3- Bu sene Balıkesir ve Ordu kız muallim mekteplerinin Edirne ve İzmir kız muallim mekteplerinde teksifi hakkında talim ve terbiye dairesince verilen karar tasdik edilmiştir.

4- Bilumum muallim mekteplerinin karyola ve sofrta takımlarından geçen sene gönderilmeyenlerin bu sene ikmalî icap eden miktar münâkasaya konulmuştur.

- 5- Ankara'da açılan levâzım-ı dersiye sergisinden icap eden levâzım alınacaktır.
- 6- Bu sene-i dersiye iptidasında ana ve orta muallim mektepleri Ankara'da açılacağı gibi ayrıca Denizli'de de bir köy muallim mektebi açılacaktır.
- 7- Yüksek tahsil kemâfissâbık İstanbul'da devam edecektir.
- 8- Muallim mekteplerimizin orta, ana musiki on ikisi erkek ve yedisi kız ve ikisi köy muallim mektebi olmak üzere mecmûyu yirmi beş olarak devam edeceklerdir.

25 Ağustos Perşembe 1927 / 1055 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Muallimlerimizin Çektikleri

Bugün üçüncü ay, Adana muallimleri maaşlarını henüz alamadılar. Bu mahrumiyetin ne demek olduğunu ancak bütün hayatını, ailesinin refahını, aldığı beş on guruşa hasreden kimseler takdir ederler.

27 Eylül Salı 1927 / 1082 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Mektep Derdi

Türk inkılabının milli varlığımızda açtığı en mühim ve feyzli saha hiç şüphesiz dimâğ ve hislerimizde tahsil için uyandırdığı bu yüksek duygu ve intibahtır.

Hükümet, bu sene bir kararla muhasebe-i hususiyelerin toplayacağı maarif vergisini tamamıyla ilk mekteplerine tahsisini temin etmiştir. Mevcut ihtiyaç denizde damla olsa da yeniden bir orta mektep açmak suretiyle bir yardım yapmıştır. Hükümetin daha birçok bu gibi faydalı tesisatına karşı bu ihtiyaç karşısında biz elimizi bağlayıp, boynumuzu bükmekten başka ne yapabildik?

28 Eylül Çarşamba 1927 / 1083 / s. 2

Mektep ihtiyacı

- Maarif idaremiz bu sene yirmi bir mektep açıyor.

Memlekette maarif ihtiyacını daha doğrusu mektep buhranına daima nazar-ı dikkatte bulunduran maarif idaresi, geçen seneye nazaran bu sene binden fazla talebe

kabulü için lazım gelen tertibatı almıştır. Haber aldığımızı nazaran merkez vilayette on derslane ve şimdiye kadar maarif ikinci derecede ihtimam gören Feke kazasında yeniden beş, Saimbeyli kazasında beş, Kars kazasında dört ve Kozan kazasında yeniden üç mektep açılmasına karar verilmiştir. Geçen sene tedrisat yapan 174 muallime mukabil bu sene 224 muallim tedrisat yapacaktır.

14 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1927 / 1123 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Maarif Faaliyetleri

Maarif Vekâleti, Türkiye maarifinin yeni esaslarını çizdi; darülfünun için ehemmiyetli mevâddı havi bir kanun hazırladı.

Muallim mekteplerinin umûmî vaziyetten maada mezkûr mekteplerin ilk üç sınıfı ile orta mektepler tedrisatının aynı hale getirilmesinin münasip olup olmayacağı da nazar-ı itibara alınacaktır.

Bundan maada, İstanbul'da Sanayi-i Nefise Akademisi'nde bir tiyatro şubesi tesisi de tekrar etmiştir. Buna ait talimatname ve dahi Heyet-i Celile-i Vekile'ye arz edilmiş ve kabul olunmuştur.

Maarif Vekâletimizin yukardan beri saydığımız mühim teşebbüslerini kemâl-i samimiyetle alkışlar ve bu teşebbüste muvaffakiyeti can ve gönülden temenni ederken, bilhassa bir nokta üzerinde tevakkuf etmek mecburiyeti hissinde ketme lüzum görmemekteyiz.

Türk milletin yaptığı inkılap hareketi, yüksek mevkiinde tutabilmek ve bu inkılabı müceddide doğru daima muvaffakiyetle yürütebilmek için inkılabı mutlak cezrî esasata, ilmi müsnedlere istinâd ettirmek zaruretinde milletlerin bir cümle ile yaptıkları hareketin müşir ve neticeye bariz olabilmesi için muhakkak irfan seviyesinin yükselmesi pek çok lazım bir keyfiyettir.

18 Teşrîn-i Sâni Cuma 1927 / 1127 / s. 2

Kazalarda Halk Dershaneleri Açıldı

Saimbeyli, Feke, Karaisalı kazalarında Maarif Müdüriyeti'ne gelen telgrafnâmelerde mezkûr mahallerde halk dershaneleri açıldığı ve birçok kimselerin kaydedildiği bildirilmiştir. Diğer mahallerde de yakında halk dershaneleri açılacaktır.

24 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1927 / 1132 / s. 1

Mıntıka Maarif Emini İsmail Habib Bey'in Gazetemize Beyanatları

- Emaret mıntıkasının maarif faaliyeti.
- Adana vilayetinin ilk mektepler talebe yekûnu 6579 ve muallimlerin adedi 224'tür. Bu sene kız talebe adedi erkek talebe adedi nispetinde artmıştır.

Mıntıka Maarif Eminimiz İsmail Habib Beyefendi dün muharririmize mıntıka maarifi hakkında ber-vech-i âtî beyanatta bulunmuşlardır:

İlk mektepler: İlk tahsil kanunen mecburidir. Teşkilat-ı Esasiyemiz mücebince yalnız maarif makinesi değil bütün devlet teşkilatı bu tahsil-i mecbureyi teminle ve onu fiil haline kalb için müzaheretle mükelleftirler. İlk tahsil maarifinde yapabildiğimiz iş eldeki bütçeler ve elimizdeki vesaitle azami nispette tahsil-i mecburenin inkişâfına çalışmak olmuştur.

1- Mektep adedi: Geçen sene Adana vilayetinde 85, Mersin'de 84, Niğde'de 85, Silifke'de 61 ki ceman 315 mektep vardı. Bu sene Adana'da 94, Mersin'de 87, Niğde'de 93, Silifke'de 83 ki ceman 42 fazlasıyla 357 ilk mektep vardır. Muallim bulabilirsek Adana'da yedi, diğer vilayetlerde bir o kadar ki daha 14 mektep açabilecek ve mektep adedi fazlasını 56'ya iblağ edebileceğiz.

2- Talebe adedi: Geçen sene Adana vilayetinde 347'si erkek 1216'sı kız olmak üzere 5563 talebe vardır. Bu sene 5803 erkek ve 1670'i kız olmak üzere 6473 talebe vardır. Binâenaleyh bu sene yeniden 456 erkek, 454 kız ki ceman 910 talebe daha fazla okutmuş oluyoruz.

3- Muallimler: Adana vilayetinde geçen sene 62'si mezun olmak üzere 185 muallim vardı. Bu sene 123'ü mezun olmak üzere muallim kadrosu 234'tür. Mersin'de 58'i mezun olmak üzere 141 idi. Bu sene 70'i mezun olmak üzere 151'dir.

4- Ana mektepler: Mıntıka dâhilinde Adana, Mersin, Silifke vilayetlerinde ikişer ana mektebimiz ki ceman altı mektebimiz vardır.

4 Kânûn-i Evvel Pazar 1927 / 1140 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mıntıka Maarifi

Bir haftadan beri Türk Sözü kâripleri mıntıka maarifi hakkında Maarif Emini İsmail Habib Bey arkadaşımızın gazetemize verdikleri beyanatı okuyarak memleket maarifi hakkında neler yapılmış olduğunu, neler yapılmaz tasavvur edildiğini pekâlâ anlamış oldular.

Memlekette cumhuriyet-i idarenin tesisinden sonra umûr-ı maliye, zirâîye, ticariye ve nafia gibi şubeler için derin tetkiklerin neticesi olarak girişilen faaliyetlere maarif hakkında da pek büyük ehemmiyetler atfedilmiştir. Milli hayatın muhtaç olduğu şeyleri ihzar ederek müstakbel hayatına göre tanzim eylemek için sarf edilen mesai şayan-ı tebriktir. Çünkü eskiden kim hangi hükümetin maarif programından sadece terceme edilip (...) maarif hayatı ona göre idare edilirken ne zamanın ne de mekânın hususiyetleri nazar-ı itibara bile alınmamıştı. Bunu ufak bir misal ile arz edelim: Üç yüz yirmi bir veya yirmi iki senelerinde vefa idadiyesine dâhil olmuştur. Bütün derslere az çok hevesimin olduğu halde Ermenice dersini bir türlü öğrenemez, bir türlü bu derse ısınamazdım. Bunun bittabi ağır cezalarını çektim. Nihayet benden ümit olan mektebin müdiri beni teşvik saadetinde dedi ki “Hiçbir şey olmasa bile saraya mükemmel bir hafiye olursun, bu derse çalış.”

19 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1153 / s. 2

Ticari Kurslar

- Maarif emaneti şehrimizde ve Mersin’de birer ticaret kursu açtı.

Mersin’de bir ticaret kursu açılmıştır. Kursa seksen talebe devam etmektedir. Kursa Mersin Belediye’si ve Ticaret Odası lazım gelen muavenette bulunmuşlar ve maarif emaneti de muallimleri tayin etmiştir.

Bundan başka evvelki günden itibaren şehrimizde de bir ticaret kursu açılmıştır. Şimdilik bu kursa otuz kişi devam etmektedir. Kurs için lazım gelen mesârif ve vâridât mahallince temin ve tedarik edilmiştir. Muallimleri de keza mıntika tüccar ve esnaf halkımızın ticari, iktisadi malûmatlarını tevsî için büyük fedakârlıklar ihtiyarıyla açılan bu kurslara devam etmeleri kendi menfaatleri iktizasındadır.

29 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1162 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Halk Maarifi

Maarif Vekâleti, memleketin her tarafında yeni yeni teşkilatlarla halk arasında intişarını gaye bildiği içindir ki halk dershaneleri küşad etmiştir.

Halk dershanelerinden maksat, on beş yaşından yukarı yaşta olup da hiç okumak, yazmak bilmeyenlerin veya okuyup yazması az olanlara amelî bir tahsil vermekten ibarettir. Halk dershanelerine, halkın gösterdiği rağbet büyüktür. Bir taraftan küçük yaştakiler mekteplerde okurken, diğer taraftan da okumayı her nasılsa ihmal eden ve bir mecburiyetle mektebe devam edemeyenlerin malûmat noksanını telafiye hâdim olacaktır.

12 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1174 / s. 1

Mezunlar Cemiyetinin Müsmir Faaliyeti

- Şehrimizde şimdiye kadar açılmamış olan bir hanımlar dershanesi küşad olunmuş ve bu dershaneye devam eden hanımların yekûnu yüz yirmiye baliğ olmuştur.

10 Şubat Cuma 1928 / 1199 / s. 2

İmla Tedris Usulü

Maarif Müdirimiz Muhlis Bey, imla tedrisi için yeni bir tâimim yapmıştır. Bu tâimimde her sınıf derecesine göre kaç kelime öğrenmesi lazımsa muallim o kadar kelimelik bir kadro yapacak ve o sene, yalnız o kelimelerin üzerinde imla yazdırılacaktır.

30 Mart Cuma 1928 / 1137 / s. 2

Köylerde Maarif

- Mıntıka dâhilindeki köylerden kaç tanesinde mektep ve muallim var?

Adana maarif mıntıkası dâhilinde hiç muallim ve mektebi olmayan köy miktarı 750'dir. Bunların kısm-ı mühimini küçük köyler teşkil etmektedir. Muallim ve mektebi olanların adedi ise 282'dir. Mektebi olup muallimi olmayan köylerde 100 tanedir.

4 Nisan Çarşamba 1928 / 1141 / s. 1

Köy Muallimleri

- Köy muallimlerinin Kazanç Vergisi'nden muaf tutulmaları icap ediyor.

Mükellefiyet itibariyle köy sandıklarından maaş alan muallimlere idare-i hususiye bütçesinden maaş alan muallimler arasında fark olmamasına köy, çırak mektepleri muallimleri hakkındaki muafiyet maiyet-i iştigâllerine matuf ve keyfiyet kanunu mutlak suretle mezkûr bulunmasına mebni muvazene-i umûmîye ve hususiyeden maaş alan köy muallimlerinin Kazanç Vergisi'nden muaf tutulmalarının icap eylediği Dâhiliye Vekâleti'nden bildirilmiştir.

6 Nisan Cuma 1928 / 1143 / s. 1

Maarif Müdürü Muhlis Bey'in Gazetemize Beyanatları

- Memleket maarifi ne vaziyette?

- Maarif Müdürümüz Kozan ve Kars kazalarındaki tetkikatın neticesi hakkında malûmat vermektedir.

Geçenlerde Kozan ve Kars kazalarına giderek evvelki gün akşam avdet ettiğini yazdığımız Maarif Müdürümüz Muhlis Bey meşhudât ve tetkikatının neticesini soran bir muhabirimize ber-vech-i âtî izahatta bulunmuşlardır:

- Kaza mekteplerimiz hiçbir suretle vilayet mekteplerinden tahsil itibariyle dûn değildir. Gerek Kars gerek Kozan'da yalnız merkez kaza muallimleriyle değil civar köylerin bütün muallimlerini de merkezde topladım, uzun saatler kendileriyle tedrisat ve terbiye üzerine konuştuk. Kars, Pozantı, Kozan gibi mahallerde çok fakir olanlarına iâne etmek suretiyle pansiyonlar tesis ettik, bütçeye bunun için kâfi miktarda meblağ koyduk.

- Yeni sene bütçesinde vilayet merkezi için ne düşünülüyor?

- Bütçemizin vaziyeti malumdur. Bunun için ilk yaptığımız iş mekteplerin levâzım-ı dersiye noksanlarını itmâm ve tahsile karşı büyük bir hücumu, iştiyâkı tatmin için inşaatı üç seneden beri muattıl bulunan Tepebağı Mektebi'ni ikmal etmektir.

2 Mayıs Çarşamba 1928 / 1165 / s. 1

Meclis-i Umûmî Dünkü İçtimada Çok Mühim Kararlar Verdi

- Maarif bütçesi 246628 lira olarak kabul edildi.

4 Mayıs Cuma 1928 / 1167 / s. 1

Beş Mayıs Mektepliler Bayramı

- Yarın bütün mektepler talebesi kırlara çıkacaklardır.

- Bayram münasebetiyle Pazar günü mektepler tatil edilecektir. Pazartesi günü mübaşeret olunacaktır.

8 Mayıs Salı 1928 / 1170 / s. 1 / AA

Büyük Adımlar ve Semereler

Şark maarifi vatanın diğer merâkiz-i irfanından geri kalmamıştır. Maarif Müşaviri Celil Bey berây-ı teftiş Mardin'e gelmiştir. Mûmâileyhin Anadolu Ajansı muhabirine beyanatta demiştir ki "Şarkta bilhassa Urfa, Mardin, Diyarbakir, Van, Bitlis, Elaziz, Hakkari, Siirt vilayetlerinde maarif mesaiyi fevkalade bir surette cereyan etmektedir."

11 Mayıs Cuma 1928 / 1173 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mektep Musikisi

Cumhuriyet maarifi eskiyi ıslah ederken, yeniyi de ihmal etmemekte ısrar ediyor. İki gün evvel Ankara'da mektep musikisi tedarik ederek yeni bir mektebin temeli atıldı. Bu vaka cumhuriyet maarifi için ne kadar derin bir minnet ve şükran manasına ihtiva ediyorsa, o kadar da müstakbel terbiye üzerinde imal olunacaktır.

13 Mayıs Pazar 1928 / 1174 / s. 1

Lise ve Orta Mekteplerde Mezuniyet İmtihanı

- Maarif Vekâleti'nin yeni bir tâmimi.

Tahrir-i imtihan sualleri vekâletten gönderilecek ve lise ve muallim mektepleri mümeyyizleri vekâletçe tayin edilecekler.

17 Mayıs Perşembe 1928 / 1178 / s. 1 / AA

Edebiyat Fakültesi

- Riyasete Köprülü-zâde Fuat Bey intihâb edildi.

Darülfünun Edebiyat Fakültesi riyaseti için yapılan intihâbta Köprülü-zâde Fuat Bey müttefikan intihâb edilmiştir.

20 Mayıs Pazar 1928 / 1180 / s. 1

Kız Muallim Mektebi İzçileri

- Cuma günü Kız Muallim Mektebi izçileri yaya olarak Yenice'ye gittiler ve köy hanımları ile temas ettiler.

22 Mayıs Salı 1928 / 1182 / s. 2

Mekteplerde Talebe Sergisi

Her ilk mektep talebeleri bu sene mekteplerinde birer sergi açmışlar ve bir sene zarfında vücuda getirdikleri eserlerini buralarda teşhir etmeye başlamışlardır.

27 Mayıs Pazar 1928 / 1186 / s. 1

İlk Mektepler El İşleri ve Dikiş Sergisi

- İlk mektep sergilerinde teşhir edilen eserler ve eşyalar birer şaheserdir. Talebeler bu sene derece ile muvaffak olmuşlardır.

5 Haziran Salı 1928 / 1191 / s. 2

Ayıntab Maarif Emaneti

Gaziyıntab, Maraş, Cebel-i Bereket maarifi Adana mıntıkasına devredildi. Gaziyıntab maarif emanetinin 1 Haziran 1928'den itibaren lağvederek Gaziyıntab, Maraş ve Cebel-i Bereket maarifi Adana mıntıkası maarif emanetine devredildiği Maarif Vekâleti'nden mıntika maarif emanetine bildirilmiştir.

12 Haziran Salı 1928 / 1197 / s. 1 / AA

Maarif Vekilimizin Teftiş Seyahati

Necati Beyefendi seyahatleri esnasında Adana'ya da uğrayarak bir müddet kalacaklardır. Maarif Vekili Necati Bey Çarşamba günü şehrimizden hareketle Konya, Niğde, Adana, Sivas, Erzurum, Trabzon ve sahil vilayetleriyle, Kastamonu,

İstanbul ve Trakya havalisi ve müteâkiben Balıkesir ve İzmir’de mektepler ve maarif müessesatını teftiş edeceklerdir.

17 Haziran Pazar 1928 / 1201 / s. 1

Maarif Vekilimiz Dün Adana’mıza Teşrif Etiler

Vekil Bey, Yenice’de ve Adana istasyonunda hararetli bir surette istikbal edildi. Necati Bey, Adana’mız için demişlerdir ki “Güzel ova, cennet gibi, insan buraları gördükten sonra bir türlü ayrılmak istemiyor.”

18 Haziran Pazartesi 1928 / 1202 / s. 1

Necati Beyefendi Adana’mızda

- Vekil beyefendi dün vilayeti, firka kumandanlığını, Halk Fırkası’nı ve mektepleri ziyaret ederek hasbıhallerde bulunmuştur.

Öğle üzeri Türk Ocağı’nda vekilin şerefine bir ziyafet verilmişti. Muhterem maarif vekilimiz dün sabah saat tam dokuzda refakatlerinde İstanbul mebusu Müderris Doktor Nureddin Ali, Bayezid mebusu Halid, Urfa mebusu gazetemiz sahibi Ferid Celal, Adana mebusu Kadri, talim ve terbiye reisi Muhammed Emin, orta tedrisat müdürü Cevat, kalem-i mahsusa müdürü Cemil ve sicil müdürü Rasim, Adana maarif emini İsmail Beyefendiler olduğu halde evvela makam-ı vilayette vali beyefendiyi, maarif eminliğini, Halk Fırkası’nı ziyaret ederek samimi hasbıhallerde bulunmuşlar ve buralarda limonatalar, ayranlar ikram olunmuştur.

21 Haziran Perşembe 1928 / 1205 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Meslek Mektepleri

Maarif Vekâleti İstanbul, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerde Maarif Vekâleti’ne merbut mektepleri açmaya karar vermiştir. Avrupalı bir şahıs bundan bir sene evvel Türkiye’yi dolaşarak hangi vilayetlerde hangi nevi meslek mekteplerinin açılması lazım geldiğini mufassal ve çok etraflı olarak Maarif Vekâleti’ne bildirmiştir. Bu meyanda Adana vilayetinin de bu husustaki ihtiyacını tespit ediyor.

Avrupa’da meslek mekteplerini sanayi, ziraat ve ticaret ilminden mühim roller ifa ettiği izahıtan müstağnîdir. Bu mekteplerde mezun olanlar ya muallim ya da memur olacaktır. Şu halde memleketin muhtaç olduğu sanayi erbâbını, ticaret ehlini yetiştirmek ziraat ilminde ciddi ve amelî inkişâfları temin edecek insanları yaratmak için Avrupa’da birçok nevileri olan meslek mekteplerini biran evvel memleketimizde de tesis etmek lazımdır.

25 Haziran Pazartesi 1928 / 1208 / s. 1

Maarif Eminimiz İsmail Habib Bey’in Beyanatları

- Maarif mimarı tetkikata başladı.
- Şehrimizin erkek ve kız muallim mekteplerine banyo daireleri, yemekhane, matbah ve muallim ikametgâhları ve liseye de büyük bir arma pavyon ilave edilecektir.

25 Haziran Pazartesi 1928 / 1208 / s. 2

Adana Ticaret Mektebi

Adana’da milli mensucât fabrikası karşısındaki binada ticaret mektebi bulunmaktadır. Bu mektep Ticaret Vekâleti’ne merbut olarak 34 senesinde tesis edilmiştir. Mektep orta derecededir. Talebeler imtihana tabi tutulmakta ve muvaffak olanlar mektebe kayd ve kabul olunmaktadır. Bu mektebin gayesi küçük ticaret memurları yetiştirmektir.

5 Temmuz Perşembe 1928 / 1217 / s. 1 (Seyyar)

Adana’da Erkek Muallim Mektebi

- Bu sene on sekizinci devresini de ikmal etti.
- Şimdiye kadar mektebin yetiştirdiği mezunların adedi 191 olup bunlardan birinci devrede birincilikle mezun olan muallim de Hafız Ahmed Atıf Bey’dir.

Adana Erkek Muallim Mektebi ilk defa 325 senesinde merhum büyük Cemal Paşa tarafından inşa ettirilen, şimdiki kız muallim mektebi binasında açılmıştır. Adana Erkek Muallim Mektebi ilk defa iki sınıf üzerine müesses iken bilâhère beş

sınıfa iblağ ve tesisatı ona göre ikmal edilmiştir. Şimdiye kadar yetiştirdiği mezunların adedi bu sene çıkanlar hariç olmak üzere 164 ve elyevm mektebin mevcut talebesi ise 215'tir. Mekteplerde idare heyeti bir müdir, bir muhasebeci ve bir hastahâne memurundan ibarettir.

Mektebin bütçesi, geçen sene 38300 lira mesârif-i umûmîye, 33500 lira inşaat ve tamirat ve 5000 lira dahi tesisat olmak üzere 76800 liradan ibaret olup maaşât bu hesaba dâhil değildir.

Bu seneki imtihanların netâicine gelince; birinci sınıftan 23, ikinci sınıftan 15 ki ceman devrolanın 140 mevcudundan 45 talebe yoklamasız sınıf geçmiştir. O halde mektebin bu seneki mezunları da evvelki yekûnu ilave edilince şimdiye kadar Adana Muallim Mektebi'nden çıkanların yekûnu 191'e baliğ olur ki bunların içinde mektebin birinci devresinde mukayyed ve birinci olarak çıkan zat da elyevm ilk mekteplerin el işleri muallimi bulunan Hafız Ahmed Atıf Bey'dir.

6 Temmuz Cuma 1928 / 1218 / s. 1

Adana Kız Muallim Mektebi

- Hakiki ve samimi bir aile ocağı ve ciddi bir terbiyegâhtır.

- Artık bundan sonra burada sadece bir konak ve süs hanımı değil, fakat mükemmel bir iş ve terbiye hanımı yetiştiriliyor. Bu mektepte kişinin bir gayesi olmuştur.

Adana Kız Muallim Mektebi, samimi bir aile ocağı ve ciddi bir terbiyegâh olmak itibariyle en çok nezahet ve asalet taşıyan bir irfan müessesidir. Mektep Şakir Paşa'ya giden büyük cadde üzerindeki tütün ve sigara fabrikasının arka cihetinde vakidir. Mektebin tarih-i tesisi 326'dır.

6 Temmuz Pazar 1928 / 1218 / s. 1

Maarif Vekilimiz

- Başmuharririmize gönderdiği bir telgrafta ocağın gösterdiği alakaya teşekkür etmiştir.

Maarif Vekili Mustafa Necati Beyefendi başmuharririmiz ve kâtib-i umûmîsi Baki Tonguç Bey'in kendilerine çekmiş oldukları telgrafa ber-vech-i âtî telgrafi göndermişlerdir.

“Adana ocağının gerek memleket gençliğine karşı gösterdiği alakaya ve gerek hakkımdaki hissiyata teşekkürler ederim.”

(Maarif Vekili Mustafa Necati)

9 Temmuz Pazartesi 1928 / 1220 / s. 2

Maarif Vekâleti

- Bu sene berây-ı tahsil Avrupa'nın muhtelif mahallerine elli bir talebe gönderecektir.

Ecnebi lisanı usûl-i tedrisatına vakıf tedris ettiği lisanı sahip lisan muallimi yetiştirmek maksadıyla kız ve erkek muallim mekteplerinden geçen sene mezun bulunan ve bu sene çıkacak olan gençlerden; beşi Fransa'ya, beşi İngiltere'ye ve beşi de Almanya'ya açılacak el işleri ve resim muallim mektepleriyle muallim kurslarına muallim yetiştirmek üzere biri resim pedagojisi diğeri el işleri pedagojisi ve diğeri ikisinden bir İsveç'te, diğeri Danimarka'da tahsil etmek üzere dört efendi ve memleketimizin iktisaden muhtaç bulunduğu küçük sanayi tanzim ve ıslah etmek maksadıyla teşkil olunacak mesleki mektep ve kurslarına muallim yetiştirmek için on iki kız ve yirmi erkek talebelerin bi'l-müsabaka ve şerâit-i mukarrere dâhilinde Avrupa'ya izamlarının tekrar ettiği Maarif Vekâleti'nden maarif emanetine bildirilir.

10 Temmuz Salı 1928 / 1221 / s. 1

Ticaret Odası'ndaki dünkü İçtima

- İhzar edilen rapor aynen kabul olundu. Neticede Sanayi-i Hadidiye ve Haşebiye Meslek Mektebi'nin tesisi kabul edilerek mütehassısın Adana'ya daveti kararlaştırıldı.

11 Temmuz Çarşamba 1928 / 1222 / s. 2 (Seyyar)

Adana Ziraat Makinist Mektebi

Adana bir ziraat ve makine memleketi olmak itibariyle Ziraat Makinist Mektebi de en hakiki bir ihtiyacın mevdudesi sayılır. Burası bidayetden ziraat mektebi olarak açılmış ve birde makine şubesi tesis edilmişti. Ancak her nedense geçen sene mektep lağv olunarak sadece ziraat makinist kısmı ibkâ edilmiştir.

İşte Ziraat Makinist Mektebi elyevm bütün mesaisini bu gayenin husûlü etrafında tekeşşüf ederek çalışıyor. Mektebin iki sınıf vardır. Dersleri nazarî ve amelîdir. Talebe öğleye kadar nazarî tedrisatta ve öğleden sonra da atölyede amelî tatbikatta bulunmaktadırlar. Elyevm on talebesi vardır. Bu sene dokuz efendiye mezuniyet şahadetnamesi verilmiştir.

Mektebin tarih-i tesisi olan 327 senesinden 339 senesine kadar mevcut kuyudat Fransızlar tarafından imha edilmiş olduğu için tarih küşadından beri mezun talebe miktarı malum değildir. Yalnız 926 senesinde ziraat mektebinden 22, makinist mektebinden dahi 32 talebe çıkmıştır. 927 senesinde ise ziraat kısmından 19 ve makinist kısmından da 9 talebe mezun olmuştur. Mektebin Müdürü Feyyaz Bey isminde kıymetli bir ziraat mütehassısıdır.

16 Temmuz Pazartesi 1928 / 1225 / s. 1 (Seyyar)

Adana Lisesi

- Muayyen bir mefkûre sistemiyle ve kuvvetli bir terbiyeci ruhuyla çalışan ve muvaffak olan yegâne müessesedir.
- Adana Lisesi'nin kurduğu sistem taklit değil; hakikattir ve burada ibdâ'kâr bir elin mucizeleri tecelli eder.

Bugünkü Adana Lisesi bir taraftan Hükümet Caddesi'ne, bir taraftan da Seyhan Nehri'ne karşı cephe açan kırk dört senelik imara malik bir kârgir binadır. Lise binası o tarihte gerçi Rüşdiye-i Askeriye olarak inşa edilmiştir dedik fakat bu suretle tesis ve küşad edilmiş olduğu halde Rüşdiye-i Askeriye mezunu olarak hiçbir talebe çıkarmadan 1303 tarihinde mektep beş senelik idadiye kalıp ve müdiriyetinde o zaman Hamdi Bey isminde bir zat tayin edilmiştir. Çünkü mektep 1307 tarihinden itibaren de yedi senelik idadiye kalıp ve müdiriyetindeki Mekteb-i Mülkiye'den mezun Kıraslı (?) Ali Rıza Bey denmekte maruf bir zat tayin edilmiş bulunuyor. Beş senelik idadinin müdiri Hamdi ve yedi senelik idadinin ilk müdiri Ali Rıza Beydir.

22 Temmuz Pazar 1928 / 1231 / s. 2 (Seyyar)

Adana Lisesi

Mektebin elyevm 226 talebesi mevcut olup 15 tanesi kız talebedir. Bu yekûndan ellisi altıncıda, ellisi yedincide, kırk dördü sekizde, kırk altısı dokuzda, on dördü ondan ve yirmi ikisi de son sınıftadır.

Mektebin bütçesi şudur: Mesârif-i umûmîye 19833 liradır, inşaat ve tamirat 510 liradır, levâzım-ı tesisiye 211 liradır, revir 75 liradır, maaşât 5424 liradır, tahsisat 6459 liradır, makam-ı tahsisat 600 liradır, ücret 4060 liradır, lisan-ı ecnebi 600 liradır.

16 Eylül Pazar 1928 / 1279 / s. 1

Heybeliada Rum Rahip Mektebi

İstanbul: 15 (Hususi Muhabirimizden) Harb-i Umûmî esnasında Bahriye Nezareti'nce istimlak edilen Heybeliada Rum Rahip Mektebi mütareke ve işgal esnasında Rumlar tarafından tekrar tetkikat yaptırıyor.

16 Eylül Pazar 1928 / 1279 / s. 1

Mekteplerde Tedrisat

İstanbul: 15 (Hususi Muhabirimizden) Mekteplerde edebiyat yeni Türk harfleriyle, fen eski kitaplarla okutulacaktır.

21 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1309 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Maarif Cemiyeti

Son günlerde şehrimizde cereyan eden hadiseler arasında birkaç gün evvel çok yüksek bir gaye ile vaki olan bir içtima yapılmıştır ki bu hareketin çok şümüllü ve derin manasını tam bir ihâta ile anlamak için bu büyük gayeli hadisenin üzerinde biraz durmak ve tahlil etmek lazımdır.

23 Teşrîn-i Evvel Salı 1928 / 1311 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Mektepler Açılırken

Mektepler açılarak tedrisata başlandı. Tedrisat bahsinde maarif erkân ve mensubiyetine muvaffak olmak temennisinden başka söyleyeceğimiz bir söz yoktur. Esasen meslekin içinde bulunmadığımız için bu hususta fazla söz söylemeyi zait buluruz.

7 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1323 / s. 2

Bir Teşebbüs

- Ticaret mektebimiz için ne düşünülüyor.

Ticaret mektebinin derecesi bugüne kadar orta mektep idi. İptidai mektep mezunları bilâ imtihan kabul ediliyorlardı. Şimdi ise mezkûr mektep İstanbul'daki Ticaret Mektebi derecesine getirilmek istenilmektedir. Bu hususta bir layiha tanzim edilmiştir. Vekâlet kabul ettiği takdirde tatbik edilecektir.

12 Birinci Kânun Çarşamba 1928 / 1353 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yerinde Bir Tâmin

İki gün evvelki nüshamızda maarif müdirinin mektep muallimlerine hitap eden bir tâmininden bahis bir haber vardı. Maarif müdirliği bu tâminiyle hakikaten en mühim bir meseleye temas etmişlerdir.

12 Birinci Kânun Çarşamba 1928 / 1353 / s. 1

Millet Mektepleri Kadrosu

Şehrimizde yüz on sekiz Millet Mektebi açılacaktır. Bunlardan doksan altısı vilayette, yirmi ikisi merkeze mülhak köylerde olup muallimlerin kadrosu, maaş ve masraf bütçesi maarif dairesince tanzim olunmaktadır.

24 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1363 / s. 1

Millet Mektebi Mahallâta Okuyup Yazma Bilmeyenlerin Tespitine Başladı

Millet Mektepleri için vilayetten verilen emir mücebince ve dünden itibaren mahallâta 16 yaşından 40 yaşına kadar olan kadın ve erkeklerin isim ve şöhetlerinin tespitine başlanmıştır. Mektep müdavimleriyle yeni harflerle okuyup yazma bilenler bu tahrirden istisna edilmektedirler.

3.5. Dernekler ve Cemiyetler

16 Şubat Pazartesi 1925-1341 / 22 Receb 1343 / 282 / s. 2 (Türk Ocağı Heyet-i İdare Reisi Fahri)

Adana Türk Ocağı

- Adana Türk Ocağı siyasetle iştigâl ettiği hakkında İstiklal yanlış haber neşr ediyor.

İstanbul'da münteşir İstiklal gazetesi aldığı yanlış bir haberle, Adana Türk Ocağı'nın siyasetle iştigâl ettiğini ve bunun ocaklar yasası mücebince muvaffak olmadığını yazıyor. Biz İstiklal gazetesinin neşriyatı ile ocak riyaseti tarafından gazeteye çekilen tezkîb telgrafnamesini aynen neşr ediyoruz:

“Türk Ocakları'nın yasası şudur: Ocak siyasetle iştigâl edemez. Ocak Türk muhitine yalnız ilim ve irfan, seciyye ve birlik nuru dağıtmak, ocaklıları milli varlığımızın feyzli harareti etrafında toplamak için yapılmıştır. Böyle olduğu halde bazı taraflarda siyasetin harîs parmakları bu ocakları da karıştırmaya başladığını görüyoruz.”

Binâenaleyh vereceğimiz âtiyedeki izahatın aynı sütuna dercini rica ediyoruz:

- 1- Adana Ocağı'nda Fazıl Berki Bey'in davetiyle siyasi bir içtima olmamıştır.
- 2- Ocakta Halk Fırkası namına propaganda yapılarak fırkaya aza kaydedilmesi gayr-i vakidir.
- 3- Adana Ocağı şuurlu ve yasanın çizdiği yoldan şaşmayan azalardan teşekkül ettiği için böyle siyasi dedikodular ocak hariminde yer vermezler ve vermemişlerdir.

Binâenaleyh Adana Ocak Heyeti bütün azaları namına gazetedeği mezkûr neşriyatı teessürle protesto ederler.

11 Kânûn-i Sâni Salı 1927 / 867 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Ocaklar

5 Kânûn-i Sâni münasebetiyle cenub mıntikasındaki ocaklarda teati edilen nutukların inkılap nokta-i nazarından çok mühim değerleri vardır. Bu nutukların en bariz hususiyet ve kısmını ocaklıların inkılap ve cumhuriyet etrafında ve üzerinde gösterdikleri dikkat ve ehemmiyettir. Esasen bütün ocakların şahsiyet-i

maneviyesinde tecelli eden kuvvet inkılapçı, cumhuriyetçi ve milletperver olmasından doğmuştur. İnkılapçı, cumhuriyetçi olmayan ne bir ocaklı ne de bir ocak tasavvur etmek mümkün değildir.

Ocağın manası bir bina, bir heyet-i idare, birkaç sandalye demek değildir. Ocak bütün ihtirasların, kavgaların, şahsi emellerin sevindiği ve unutulduğu bir mabet olmalıdır.

13 Kânûn-i Sâni Perşembe 1927 / 869 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Tayyareciliğimiz

Cumhuriyet müesseselerinin içinde en çok muvaffak olan müesseselerin birisi de Tayyare Cemiyeti'dir. Bu cemiyet doğrudan doğruya halkın vatan ve millet hissiyatına, halkın istiklal ve hürriyet aşkının derece-i kudret ve salahiyetine istinâd ediyor. Bunun için cemiyetin bütün faaliyet ve hizmetlerini teshîl, cemiyetin muvaffakiyetine yardım her vatandaşın vazifesidir. Bu kudsî vazifeyi tek bir vatandaşın gözden kaçırmaması, ihmal etmesi caiz olamaz.

Tayyare Cemiyeti'nin başlayıp muvaffak olduğu işlerden birisi de tesis ettiği piyangosudur. Buna alelade bir mesele gibi bakmak doğru değildir. Tayyare piyangosu bir fikrin, bir mesainin parlak bir semeresidir.

23 Kânûn-i Sâni Pazar 1927 / 877 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İçki Mücadelesi

Hilâl-i Ahdara mensup iki muallim hanımla tesadüf bir yerde bizi münakaşaya sevk etti. Bu hanımlar yakalarında en nadide bir ziynet olarak yeşil hilalli beyaz bir rozet taşıyorlar. İlk şikâyetleri şu oldu "Adana'da içki umûmî ve fena bir şekil almıştır." Çok esef olunur ki hanımlarımızın gördükleri bu maraz memleketimizin bünyesine yerleşmiş melun bir kurttur. Aksine müdafaa edemedim utandım.

En mühim ve en müşkil nokta derdi görmek değil, derdin tedavisiyle meşgul olmaktır, tedavi çarelerini bilmektir. Bunların hepsinden ehem bulunan cihet yarınki nesli bu iptilâdan, bu melun salgından kurtarmaktır.

3 Şubat Perşembe 1927 / 887 / s. 1

Adana Ocağı Adana'nın Hayat Menbaıdır

- Ağa oğlu Ahmed Beyefendi'nin Adana Ocağı hakkındaki mühim konferansları.
- Adana'da hayat ve ocağın tesiriyle husule gelmiştir.

Adana'da nereye gidilse Türk Ocağı'nın tesirlerine, nüfuzuna tesadüf edersiniz. Türk Ocağı Adana hayatının nazmı olmuştur. Bu hayata, milli mefkûreyle meşbu bir istikamet vermiştir. Bundan dolayı bu ocağın başında bulunan gençler hepimizin minnet ve şükran istihkak kesb etmişlerdir.

4 Şubat Cuma 1927 / 888 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Adana Ocağı

Kars mebusu Ağa oğlu Ahmed Bey'in Adana Türk Ocağı'nda, Adana Türk Ocağı'nın faaliyet ve mesaisine dair vermiş oldukları konferans her Adanalının ve Adana'daki gençlerin göğsünü kabartacak bir mahiyettedir. Adana gençliğinin ruhundaki kabiliyet ve inkişâfin hangi cihetten doğduğunu ve hangi âmil ve müessesenin Adana gençliğini numune-i imtisal bir hale getirdiğini izah ederken "Türk Ocağı Adana hayatının nazımını olmuştur. Bu hayata, milli mefkûre ile meşbu bir istikamet vermiştir" diyorlar.

Ahmed Bey diyor ki, "Adana Ocağı'nın muvaffakiyetini seri ve hükümetini ise bu gençlerin ittihad, ittifak ve ahenk nam içinde çalışmalarında gördüm. Buradaki Türk Ocağı, Türkçülük mefkûresini şimdi tahakkuk ettirmek üzeredir. Her türlü şahsi endişeden uzak, rekabet ve ihtiraslardan beri olan bu gençlerin arasında yegâne hâkim olduğunu gördüğüm âmil mefkûre yolunda samimiyet ve sadakatle çalışmaktan ibarettir."

Adana Ocağı cidden mühim vazifeler deruhte etmiştir. Deruhte ettiği işler ne bir nümayiş, ne de bir yapmacıktır. Ahmed Bey "Adana'nın her tarafında müessir olan ruh ocaktan geliyor" buyuruyordur. Adana bu ruhu, bu kuvveti doğrudan doğruya Adana halkının, Adana gençliğinin asil ve temiz ruhundan almıştır.

6 Şubat Pazar 1927 / 889 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çocuklar İhmal edilir mi?

Dün Adana Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin senelik konferansı Adana Türk Ocağı'nın salonunda in'ikâd etti. Kongreye otuz beş aza iştirak etmiştir. Nüfusu elli bin geçen bir şehirde çocuk sıhhat ve hayatının mesuliyetlerini deruhte eden bir hayır müessesesinin bu kadar aza ile bir kongre yapması yüzlerimizi kızartacak, başımızı döndürecek, vicdanımızı müteessir edecek bir hadisedir.

Çocuk sıhhat ve hayatının vatan meselesi olduğunu memleketin, Türk milletinin istikbali belki bu kadarcık bir teşekkülü kâfi görebilir.

2 Mart Çarşamba 1927 / 910 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Dâhiliye Vekâleti'nin Tâmimi

Gazetemizin evvelki günkü nüshasında Dâhiliye Vekili Muhterem Cemil Beyefendi'nin vilayete gönderdikleri bir tâmim sureti münderiçti. Kıymetli dâhiliye vekilimiz bu tâmimlerinde diyorlardı ki “Yıkılan imparatorluğun enkazı arasında istiklaline ve memleketine sahip Türk milletinin doğuşuna saik esbâb meyanında şüphesiz milliyet fikirlerinin ilk mübeşşiri naşiri olan Türk Ocakları'nı hürmetle anmak lazımdır.”

8 Mart Salı 1927 / 915 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Dernek Münasebetiyle

4 Mart Türkiye'de bütün Türk Ocakları'nın dernek günü idi. Telgraf haberleri akdedilen derneklerde o kanun raporlarda bir sene zarfında görülen işlerin pek muvaffakiyetli işler olduğunu, bilhassa ocaklılar arasındaki tesânüd ve vifâkın mükemmel olduğunu kaydetmektedir.

Adana Ocağı'nın, gayz ve ihtiras bir tarafa bırakılarak düşünülecek olursa, mesainin bilançosu asla istisgar olunamaz. Ocakların deruhte ettikleri vazifelerin hassasiyetini ehemmiyet ve nazar-ı dikkate almalıyız. Adana ocaklıların bu sene dernek münasebetiyle eski heyet-i idareye karşı gösterdikleri teveccüh, itimat medeni

yetişmiş insanların cemiyet ilerinde aldıkları dürüst, kâmil biz vaziyetten başka bir şey değildir.

Ocak derneğinde yüz altı aza bulundu, bu yüz altı azanın doksan yedisi reylerini sabık heyet-i idarenin tekrar lehinde istimal ederek iş başına getirdiler.

25 Mart Cuma 1927 / 930 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

16 Sene Sonra

Birkaç gün evvel Ankara'da Türk Ocakları merkez heyeti binasının temel atma merasimi yapıldı. Bu merasimde Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri'yle on altı seneden beri ömrünü, mevcudiyetini, hayatının bütün varlığını Türk Ocakları'nın inkişâfına, tealisine hasreden Ocaklar Reisi Hamdullah Suphi Bey şayan-ı dikkat nutuklar îrâd ettiler.

Gerek İsmet Paşa Hazretleri'nin, gerek Hamdullah Suphi Bey'in bu mesut vesile ile îrâd ettikleri nutukların, milletperver Türk gençliğinin ruhu üzerinde derin intibâlar bırakacağından şüphemiz yoktur... Mesut bir tesadüf şu satırların neşr olunduğu gün, ilk Türk Ocağı'nın kurulduğu gündür.

22 Mart Salı 1927 / 927 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Vatan Zekâtı

Dünya yüzündeki düşmüş insanlara, zaruret ve sefalet içinde yüzen zavallı insanlara dinimizin emrettiği bir mürüvvet vardır. Biz buna zekât diyoruz. Serveti, huzuru, saadeti tam olan insanlar bu gibi şeylere nail olmayanlara karşı yardım ile mükelleftir. Bu mükellefiyetin tatbik zamanı ise Ramazan ayıdır. Yani içinde bulunduğumuz şu ayda fitre ve zekât vereceğiz. Biz bu zekâtı, fitreyi kime verelim?

Münferiden düşmüş insanlara, sefil insanlara yapılacak ve yapılan muavenetin bugün hiçbir hayrı ve menfaati yoktur. Çocukların himaye için bir Himâye-i Etfâl, zavallılara bakmak için bir Hilâl-i Ahmer, gençleri korumak inkılabı yardımcı olmak için Türk Ocakları, vatan müdafaasına hasr-ı nefis etmiş Tayyare Cemiyeti var. Zekât ve fitre vermek isteyenler bu cemiyetlere verilerse daha dini, daha şuurulu bir iş yapmış olurlar.

1 Nisan Cuma 1927 / 936 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Ocaklar ihtiyarlamıyor

Milliyet refikimizde Yakup Kadri Bey'in ocaklar hakkında iki makalesini gördük. Bu kıymetli muharrir artık Türk Ocakları'nın ihtiyarladığına, heyecan ve ateşini kaybederek yağlı, şişman bir sütnine mevkiine düştüğüne, ocaklar içinde hakiki muasır bir medeniyet ve muaşeret havasının esmez olduğuna kanı olmakta, bu sebeple de teessür ve elemelerini uzun uzadıya yazmaktadır.

Biz Yakup Kadri Bey'le asla beraber değiliz. Türk Ocakları zaman ve hadisatın keşmekeşleri içinde vasıl olmak istediği gayenin tahkikini görmüş olmaktan mütevellid bir neşe ile köşesine çekilmiş, tembelliğe dalmış değildir.

Ocakların inkılap sahasında ihtiyarlamadığına, dinç olduğuna, kendisine icabına tevdi olunacak vazifeyi layıkıyla ifa edebileceğine en kavî delillerimizden birisi de inkılap rehberlerinin sık sık Türk Ocakları'na karşı gösterdikleri teveccüh ve itimattır.

27 Nisan Çarşamba 1927 / 955 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ocakların Kurultayı

Her sene 23 Nisan'da Ankara'da senelik umûmî içtimanı akdeden Türk Ocakları, bu sene de aynı günde memleketin her tarafından giden müntehib murahhasların huzuruyla senelik içtimanı akd eylemişlerdir.

Bu içtima münasebetiyle kurultaya iştirak eden muhterem arkadaşlarımıza vazifelerinde azmi muvaffakiyetler temenni ederiz.

4 Mayıs Çarşamba 1927 / 961 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Son Mühim Karar

Ocaklar Kurultayı'nın Ankara'da in'ikâdı üzerine geçenlerde yazdığımız bir makalede muazzam işlerle uğraşması tabii bulunan müntehib murahhasların yeni fikri bir sahada, yeni kararlar vermesini hâlisâne temenni etmiştik.

Kurultay evvelki gün son içtimanı akdederek müzakeratına nihayet vermiştir. Yasa encümeni, ocakların maksadı hakkında yasanın iki maddesini muaddilen şöyle kabul etmiş ve Heyet-i Umûmîye’de de bu maddeler alkış ve memnuniyetle kabul edilmiş ve karşılanmıştır.

6 Mayıs Cuma 1927 / 963 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Ocak Meseleleri

Bu sene Adana Ocağı namına iştirak ettiğim ocaklar kurultayından döndüğüm zaman çok şayan-ı hayret sualler karşısında kaldım. Kurultayın ilk içtima gününden itibaren İstanbul matbuatına in’ikâs eden havadislerin yanlışlığı, zihinler üzerinde bir takım mühim şeylerin husulüne sebep olmuş, insan harice in’ikâs eden müzakerat ve mukarreratı mukayese edince bizdeki bazı gazetecilerin sırf şahsi endişelerle yaptıkları mugalatalara teessüf ediyorum.

Yapacağımız neşriyatta bir müessese ile şahısları ayırmak lazımdır. Bir şahıs için bir müessesenin hem de cumhuriyete ve inkılabı en sadık, en vefakâr bir müessesenin itibar ve vakarını vuzûhsuz bir takım dedikodularla encümenin inkılap aleyhtarlarının maksat ve arzularına tamamen uygundur.

7 Eylül Çarşamba 1927 / 1064 / s. 1

Adana Türk Ocağı Nasıl Çalışıyor

- Büyük bir dispanser yapılıyor.
- Pek yakında Kürkçüler Dispanseri’nin temel atma merasimi icar edilecek. Ocak Sineması tamir ediliyor, piyango ihzarına başlandı.

Aldığımız malumata nazaran Adana Türk Ocağı her sene olduğu gibi bu sene de birçok faaliyetler sarfına devam etmektedir. Bilhassa köy teşkilatı bütün intizamıyla maksat ve hedeflerine doğru yol alıyor. Bu sene Kürkçüler’de bir tek sıtmal şahıs kalmamıştır. Kürkçüler’de bugün cüzi miktarda göz hastalığı vardır. Ocak doktoru Abdurrahman Bey ve sıhhiye memuru Mehmed Efendiler bu hastalığında önüne geçmek için faaliyet gösteriyorlar.

Birkaç güne kadar on bin lira sarfıyla bir dispanserin inşası merasimi icar edileceğini ayrıca öğrendik dispanserlerde aynı zamanda sekiz yatak bulunacak, eczane ve bütün medeni sıhhiye teşkilatı bu binanın içinde bulunacaktır.

20 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1128 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Milletin Ulüvv-i Himmeti

Türk Tayyare Cemiyeti Merkez-i Umûmîsi geçen Salı günü altı aylık içtimamı akdetmiş ve heyet-i idarenin mesai raporunu takdirle tasvîb eylemiştir.

Tayyare Cemiyeti'nin bu içtimamında öğreniyoruz ki, cemiyete aza olan vatandaşların miktarı üç yüz bin kişiye baliğ olmaktadır. Diyebiliriz ki, memlekette şimdiye kadar hiçbir cemiyet bu kadar azaya malik olmuş değildir. Fakat ilave edelim ki büyük mücadeleye girişmiş, büyük işler başarmış olan Türk milleti için üç yüz bin rakamı kâfi değildir. Nüfus-ı umûmîyenin on dört milyon oluşuna nazaran gönül arzu eder ki aza adedi hiç olmazsa yarı yarıya, altı, yedi milyona baliğ olsun!

17 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1178 / s. 2

Türk Ocağımızda Yeni Faaliyetler

- İdare heyeti verdiği kararların tatbikine başladı.
- Daktilo, Fransızca ve musiki kurslarına seksen talebe iştirak etmektedir.

Adana Türk Ocağı heyet-i idaresi evvelce verdiği mühim kararların tatbikine başlamış ve yeni bazı mühim kararlar daha vermiştir. Bilcümleden olmak üzere geçen Cumartesi'nden itibaren daktilo, Fransızca ve musiki kurslarına başlamış ve kurslara seksen zat talebe olarak iştirak etmiştir.

6 Şubat Pazartesi 1928 / 1195 / s. 2

Himaye-i Etfâl Cemiyeti

- Umûmî kongrede Adana'yı temsil etmek üzere Hasan Ferid Bey'i murahhas intihâb etti.

7 Şubat Salı 1928 / 1196 / s. 1

Heyet-i Merkeziye Dün Yeni İdare Heyetini İntihâb Etti

İntihâb ber-vech-i âtî şeklinde icra edilmiştir: Reis: Doktor Şerif Bey, reis vekili: Hafız Refet Bey, kâtib: Nahid Cemal Bey, muhasebe: Debbağ-zâde Rağıb Bey, veznedar: Doktor Abdullah Bey.

9 Şubat Perşembe 1928 / 1198 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Azami Mesai ve Muavenet

İstanbul refikimiz Kadınlar Birliği'nin haftalık içtimanda yapılan müzakeratı neşretti. Kadınlar Birliği, birlik dairesinde dikiş diktirerek ve evlerinde makinaları olanlara dikiş vererek hissiyâtlarını temin etmek ızdırabında bulunan zavallılar için çareler aramaktadırlar. Bir de Berberler Cemiyeti'ne müracaat edip genç kadın ve kızlarımızın saç kesmek, manikür, pedikür sanatlarını öğrenmelerini temin ettirmek için teşebbüsâta bulunduğunu haber alıyoruz.

12 Şubat Pazar 1928 / 1100 / s. 1

Ocak Derneği Evvelsi Gün İn'ikâd Etti

- Bütçe müzakeresi gelecek içtimaa kaldı.
- Yeni heyet-i idareye Fahri, Ekrem Tok, Baki, Nahid Cemal, Fesih, Vehbi ve Adil Beyler intihâb edildiler.

5 Mart Pazartesi 1928 / 1117 / s. 1

Türk Lisanı ve Türk Emtiası

Geçenlerde Adana Türk Ocağı Derneği'nde müttefikan verilen karar mücebince, azanın birçoğu yerli malından elbiseler yaptırarak giymeye başlamışlardır.

Bundan başka ocak tarafından, vatandaşların Türkçe konuşmalarına dair yetmiş, seksen kadar levha yaptırılmış olup, bunlarda yakında şehrin münasip mahallerine talik edilecektir.

27 Mart Salı 1928 / 1134 / s. 1

Ocaklılar Bayramı Fevkalade Tes'üd Edildi

- Bayramlaşma pek samimi olmuştur.
- Pek tatlı ve zarif bir surette devam eden eğlenceler caziband (?) başladıktan sonra çok coşkun bir neşe haline inkılap etmiştir.

24 Nisan Salı 1928 / 1158 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ocak Kurultayı

Her sene 24 Nisan'da içtimaı mukarrer olan Türk Ocakları Kurultayı'nın Ankara'da dün toplanması mukarrer idi. Memleketin her tarafından gelen murahhasların iştirak ettiği bu müzakerelerde, ocakların bir sene zarfındaki faaliyetleri tetkik edileceği gibi önümüzdeki sene yapılması lazım gelen faaliyetleri de tespit olunacaktır.

Türk Ocakları Anadolu'nun şurasında, burasında adeta bir şefkat yuvası olmuştur. Hastalıkla, cehl ile, eskilik ile mücadelenin ne demek olduğunu bilmeyen içimizde yoktur. Bunlarla mücadelenin ömür törpüsü tabirine mâsadak olacak derecede güç olduğunu kabul ve tasdik etmek lazımdır.

29 Nisan Pazar 1928 / 1162 / s. 1

***Türk Ocağı Kurultayı'nda Merkez Heyeti Riyasetine Hamdullah Suphi Bey
İntihâb Edildi***

6 Ağustos Pazartesi 1928 / 1244 / s. 1

Tayyaremiz Bugün Geliyor

- Tayyaremizin ad konma merasimi bugün koşu mahallindeki sahada yapılacak.

1 numaralı Adana tayyaresi bugün Eskişehir'den şehrimize gelecek ve koşu mahallinde ihzar edilen sahada merasim-i mahsusa ile ismi konacak ve Tayyare Cemiyeti tarafından kıymetli tayyarecilerimize altın saatler hediye edilecektir.

17 Eylül Pazartesi 1928 / 1280 / s. 1

Yüksek ve Çok Necib Bir Hareket

- Adana Mebus Muhteremesi Ramazan-zâde Kemal Beyefendi ve aile-i muhteremi bütün emval ve emlaklarını Adana Türk Ocağına vasiyet ediyorlar.
- Muhterem Kemal Beyefendi ve aile-i muhteremesinin bu hareketleri servetlerini yalnız kendi ihtiraslarını tatmin telakki edenlere unutulmaz bir fazilet ve insaniyet dersidir.

10 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1300 / s. 2

Mezunlar Cemiyetinin Ziyafeti

Adana mıntıkası emrine verilen, mezunlar şerefine ilim mektepleri mezunlar cemiyeti tarafından Türk Ocağı'nda evvelsi akşam bir çay ziyafeti verilmiştir.

17 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1306 / s. 1

Türk Ocağı'nda Dünkü İçtima

- Üç yüz kişiden mürekkebi bir münevverin kütlesi dün çok yüksek tezahürat içinde Türk Maarif Cemiyeti'nin Adana şubasını tesise karar verdi.

19 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1333 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Tayyare Cemiyeti

Millete yaptığı fedakârlığı hissetmeyecek piyango vesaire gibi tedâbirle yardım edebilecek vaziyet ihdas eden cemiyet erkânının bu yardım ve fedakârlığı tam ve katî bir hüsn-i niyetle mahalline sarf etmeleri şükran hislerimizi katmerleştiren faziletli ve doğru hareketlerdendir.

27 Birinci Kânun Perşembe 1928 / 1366 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Esnaf Cemiyeti

Gazetemizin üç gün evvelki sayısında bir havadis vardı: Adana mıntıkası müdirliğinin delâlet ve teşvikiyle bir esnaf cemiyeti teşkil ediyormuş.

Millet için hakikat olan bu vaziyet zümreler içinde aynı kuvvete haizdir. İş ve ihtiyaçları beraber olan insanların birleşerek, dertlerine devalarını düşünmelerindeki fayda elle tutulacak kadar açıktır. Tek başına düşünölmeyen birçok güzel ve işe yarayan fikirler, toplanan arkadaşlar arasından doğabilir. Mesleki ihtiyaçlar müşterek düşünce ve mesai ile daha kolay ve daha faydalı bir şekilde temin edilebilir ve nihayet istihsâli icap eden hukukun temininde, devlet müessesatıyla vaki olacak münasebette cemiyet hayatının çok büyük fevâidi itiraz götürmeyen bir hakikattir.

3.6. Bayramlar ile İlgili Haberler

4 Kânûn-i Sâni 1927 / 862 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Misafirlerimiz

Yarın Adana'nın kurtuluş gününün yıldönümüdür. Bütün memleket evlatları güzel bayramı tes'îd etmek için günlerden beri sabırsızlanmaktadırlar. Herkes bir iman kuvvetiyle bir mefkûrenin zaferle netice dolayısıyla bayramın şeref ve büyüklüğünü can ve gönülden bir daha tes'îd etmek istiyoruz. Şüphesiz ki bu haklı bir tes'îddir; haklı ve şerefli bir bayramdır.

Bu bayramın yıldönümünün Adana halkına bahşettiği ve edeceği servere iştirak eylemek üzere dün akşam treniyle Büyük Millet Meclisi azasından bir heyette şehrimizi şereflemiştir.

Adana gençliği çektiği azab ve ızdırabı henüz unutmuş değildir. Adana gençliği, Adana halkı bu bayramı tes'îd etmek için hazırlanırken kendi aralarında Büyük Millet Meclisi azası kerâmından mürekkebe muhterem bir heyetin bulunması da memnuniyet ve minnet ile karşılanmaktadır.

5 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 863 / s. 1

Gazi'ye Vatanı Kurtarmak Fikri Adana'da Gelmiştir, Herkes Ümitsizlik İçinde Çırpınırken

5 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 863 / s. 2 (Ahsen Ali)

Adana'nın Büyük Bayramı

Bugün Adana'da, Adanalılarda büyük bir saadete memnun ve müteheyyiştir. Bundan beş sene evvel Adana diğer meşgul vilayetlerimiz arasında ilk olarak düşmanın esaret zincirini kırdı, parçaladı ve ilk olarak hürriyet ve istiklal havasını teneffüs etti.

Adana'nın beş sene evvelki istihlâsı, bütün Türk vatanı için daima zafere ve hulâsa gidileceğinin ilk mübeşşiri idi. Adana o gün kurtuldu ve diğer zulm altında inleyen bucaklarımızdaki zavallılara:

- Sen de bizim gibi yap!... Dedi.

Adana acı günlerin elemi henüz unutmamıştır. O elemi unutmayanlardır ki, bu günlerin kıymetini ruhlarında tadar ve hissederler.

7 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 864 / s. 1

5 Kânûn-i Sâni Kurtuluş Bayramı Nasıl Geçti?

- 5 Kânûn-i Sâni: Birçok gündür, o gün ayan oldu ki Adana dedikleri gibi enkaz değil, abidedir. Müstemleke değil, vatandır!

- Adanalılar evvelsi gün bu aziz ve kudsî bayramı coşkun bir heyecanla kutladı.

Adana kurtuluşunun yıldönümü olan 5 Kânûn-i Sâni'yi evvelsi gün fevkalade tezahüratla kutladı. Binlerce halkın kalbi bu heyecanla çarptı. İlkbaharı andıran bir gündü, Adana baştanbaşa bayraklarla ve defne dallarıyla süslenmiştir.

Merasim programı mücebince tam saat onda başladı. Evvela valimiz Mustafa Reşad Beyefendi çıktılar ve nutuk îrâd ettiler, vali beyefendinin nutukları:

- Muhterem Misafirler, Aziz Hemşeriler!

Yedi sene kadar evvel memleketimiz Türk'ün yurdu, bir bir istilalara uğramış ve bu meyanda bir hisse-i felaket ve kederde Adana'ya düşmüştü. Bugün o kurtuluşun yıldönümünü tes'îd etmek, yaşatmak için toplanan aziz hemşerilerime tebrikâtımı arz ederken vatanın selameti için yegâne yol, inkılabın açtığı necded yolu olduğunu ve selameti için bu yolu takipte çok imanlı ve azimli olmamız ve onu çok kıskanmamız lazım geldiğini de söylememe müsaade ettiğiniz aziz hemşerilerimi tekrar tebrik eder, başta halas ve dehanın inkılap ve teceddüdün dönümü olan, büyük ruhu olan Büyük Gazimiz olduğu halde, mücâhedemize mücahidlerimle takdis eylerim.

Ferid Celal Bey'in nutku:

- Aziz Misafirler! Kahraman Hemşeriler!

Kıymete baha olmayan bir vatan köşesinin, yabancı ellerden kurtarıldığının altıncı yıldönümü idrak etmekte kalplerimiz en heyecanlı sürurla çarpmakta. Başlarımız en yüksek gururla doğrulmaktadır. Kahramanlığı Türk mücadele tarihinin kıymetli bir sayfası olan Adana'nın kurtuluş bayramını yaparken, bu

kahramanlıkların ikinci fakat birincisine takdim eden eserinin muvaffakiyetlerinden de bahsetmeden geçmeyeceğiz.

7 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 864 / s. 1

Gazi'den Selam

- Adana'nın tezahüratı Gazimizi çok mütehasis etmiş ve selamlarını Adana halkına göndermek nezaketinde bulunmuşlardır.

Gazi'den Gelen Telgraf

“Adana'nın kurtuluş gününün yıldönümü vesilesiyle muhterem Adana halkının hakkımda izhar buyurdıkları necib hissiyata ve muhterem arkadaşlarımın sevgi tebriklerine ve mahiyetlerine teşekkür eder, Adanalılara selam ve hürmetlerimin iblağını rica ederim, efendim.”

(Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal)

9 Kânûn-i Sâni Pazar 1927 / 865 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İnkılap ve Rehber Muhabbet

Adana'nın 5 Kânûn-i Sâni'de gösterdiği tezahürat, her sene yapılan tezahüratlardan başka türlü oldu; yani daha medeni, daha şuurlu. Çünkü gayr-i muntazam şeylerde şuurlu ve mana denilen bir şey bulunamaz.

Bu sene tezahüratın daha genç bir siması vardı. Gördük anladık ki, yapmak, mutlaka arzu etmek; arzuları tespit edebilmektir. Nitekim muhterem Heyet-i Mebusan'ın Büyük Gazi'ye keşide ettikleri telgrafın bir parçasında deniliyordu ki: Adana gençliği demek, gençlik asil ve temiz şayan-ı takdir bir şekilde göze çarpıyor. Bu inkılabı candan seven Adana için bir tâlidir. Nerede ki bir gençlik kuvveti, gençlik ruhu vardır; orada cumhuriyet, istiklal artık emniyet altına girmiş demektir.

11 Kânûn-i Sâni Salı 1927 / 867 / s. 2

Cebel-i Bereketlilerin Bayramı

- Cebel-i Bereket halkı fevkalade tezahüratla kurtuluşları tes'îd ettiler.

Cebel-i Bereket: 8 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Cebel-i Bereket vilayeti ve havalisinin kurtuluş günü olan 7 Kânûn-i Sâni tarihinin altıncı sene-i devriyesi fevkalade merasimle tes'îd olundu.

14 Nisan Perşembe 1927 / 944 / s. 1 / AA

Urfa Bayramı

- Urfalılar dün kurtuldukları günün sene-i devriyesini tes'îd ettiler.

Urfa: 12 (AA) Bugün Urfa'nın kurtuluş bayramı fevkalade parlak merasimle kazalar, nahiyeler ve köylerden gelen binlerce halkın iştirakıyla tes'îd edilmiştir.

Kahramanın hizmetleriyle Urfa'nın kurtuluş mücadelesi tarihinde unutulmaz hatıralar bırakan Kozan mebusu Ali Saib Bey davetli olarak merasimde bulunmuş Urfa mebusu Refet, Vali Fuad ve Urfa gazetesi müdürü Nureddin Nabi Beyler tarafından nutuklar îrâd edilmiştir.

17 Nisan Pazar 1927 / 946 / s. 2

Çocuk Bayramı

Nisan'ın yirmi üçüncü Cumartesi günü çocuk bayramı olarak kabul edildiğinden o gün mektepler kapalı bulunacaktır. 23 Nisan'da mektepler arasında bu hususta hiçbir merasim yapılmayacaktır. Yalnız 23 Nisan Mektebi'nde muallimler tarafından talebeye 23 Nisan hakkında konferanslar verilecektir.

24 Nisan Pazar 1927 / 952 / s. 1

23 Nisan Bayramı Nasıl Geçti?

- Dün bazı mekteplerde müsamereler verildi ve bayramı tes'îden on bir pare top atıldı.

- Yirmi üç Nisan kız mektebi tarafından verilen müsamere çok parlak oldu.

26 Nisan Salı 1927 / 954 / s. 2 (Nihad Kemal)

Cebel-i Bereket'te 23 Nisan

Osmaniye: 24 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Bu sene Osmaniye'de 23 Nisan tezahüratsız fakat çok samimi bir surette tes'îd edildi. Çarşı bayraklarla güzelce süslenmiştir. Bilhassa mektepler çok enfes bir surette donatılmıştı. Sabahleyin umûm mektep talebeleri yedi Kânûn-i Sâni Mektebi'nin büyük salonunda içtima etmiş ve mektebin kıymetli müdiri Ahmed Bey etraflı bir surette talebeye yirmi üç Nisan'ı anlatmıştır.

23 Nisan aynı zamanda bir Himaye-i Etfâl günü de olduğundan bir haftadan beri bu cemiyetin hummalı bir faaliyet münevverlerine ve hali vakti müsait olanlarına hususi zarflar gönderilmiş ve yetimlere yardım talep edilmiştir. Yalnız esefle söylemek lazımdır ki, memleketin en zengin bazı zevatı bu hayra iştirakten kaçmışlardır.

1 Mayıs Pazar 1927 / 958 / s. 2

Bir Mayıs Amele Bayramı

İstanbul'dan bir Mayıs günü amelelerin cemiyet binası dâhilinde toplanarak tes'îdatta bulunabilmesine müsaade edilmiş ise de hariçte toplu bir halde gezmelerine izin verilmemiştir.

6 Mayıs Cuma 1927 / 963 / s. 1 / AA

İstanbul'da Mektepliler Bayramımız

7 Haziran Salı 1927 / 990 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Kurban İanesi

Birkaç gün sonra Kurban Bayramı, birçok kimseler bayramı tes'îd için kurban keseceklerdir. Bu dini merasimin hikmet vücudu düşünül­düğü zaman, cenabı hakkın bir hayvan kanına muhtaç olmadığını ancak böyle sevinçli günlerde fakir insanların birkaç lokma et yemelerinin temini için bu gibi merasimlerin kabul edildiğini akıl ve mantık insana ihtar eder.

Tayyare Cemiyeti bu şekildeki dini muhabbetlerin, dini borçların vatan işlerine sarfı için Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfâl ile teşrik-i mesai ederek kurban bedellerini, kurban deri ve bağırsaklarını vatandaşlardan talep ediyor. Bu üç büyük cemiyetin bizlerden talep ettikleri borçların ne dereceye kadar doğru olarak sarf edileceğini söylemeye lüzum görmüyoruz.

7 Haziran Salı 1927 / 990 / s. 2

İstanbul'da Kurban Bayramı Hazırlığı

İstanbul: 6 (Hususi Haberlerimiz) Kurban Bayramı hazırlıkları başlamıştır. Kurban fiyatları sekiz, on beş lira arasındadır.

10 Haziran Cuma 1927 / 993 / s. 1 (Halim Hüsnü)

Bayramda Vazifemiz

1914 senesinden beri idrak ettiğimiz gerek dini, gerek milli bayramlarımız vatandaşları şurada, burada ekseriya serhatlerde vatan için döğüşür, vatan için vuruşur, vatan için didikleşirken buluyordu.

Birkaç sene var ki bayramlarımız bizi artık aile ocaklarımızda, sevgililerimizin yanında belki biraz fakir olarak fakat gönlümüz ve ruhumuz büyük bir istiklalın, büyük bir hürriyetin en büyük bir inkılabın hülasa büyük bir şan ve şerefin verdiği haz ve vicdan ile bulmaktadır.

Vatandaşlar! Her millet, her memleket; işte bizim düsturlarımız... Milletimiz, 1914'ten beri bayramlarını gözyaşıyla idrak etti ise bunun sebebi ya hudutta boğuşan

evladının ölümüyle veyahut memleketinin esaret acısı ile bağı yanmakta olduğundan idi.

Kurban Bayramı'nı bugün idrak ve tes'îd eden vatandaşlar hep bu düşünceleri göz önünde bulundurarak kesecekleri kurbanın etini, kemiğini, derisini neye muktedir ise onları Tayyare Cemiyetlerine vermekte mükelleftirler.

22 Ağustos Pazartesi 1927 / 1052 / s. 1

İstanbul'da Tayyare Bayramı

28 Ağustos Pazar 1927 / 1057 / s. 1

30 Ağustos Zafer Bayramı

- Salı günü yapılacak merasim-i mûtada hakkında Yedinci Fırka Kumandanlığınca bir program tertip edildi.

- Bayram günü bilumum re'sini devâir-i müessesât mesaisini tatil edecektir.

30 Ağustos Salı 1927 / 1059 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Zaferimiz

30 Ağustos zaferi yalnız kazanılan bir meydan muharebesi değildir. Bu büyük meydan muharebesinde yıkılan, imha edilen düşman ordusuyla beraber melun bir saltanat, milli bünyemizi kemiren hurafeler, eski zihniyetler hülâsa ruhumuza diz çökmüş ne kadar karanlık ve sefil şeyler varsa Yunan ordusuyla beraber vatanın her yerinde can verdiler.

30 Ağustos Salı 1927 / 1059 / s. 1

Bugün Memleketin Her Köşesinde, Her Bucağında Altı Sene Evvelki Bir Türk İnkılabının Yeni Bir Türk Vatanının Doğduğu Halas Günü Tes'îd Edilecek

9 Eylül Cuma 1927 / 1066 / s. 1

Bugün Güzel İzmir'in Kurtuluşunu Tes'îd Ediyoruz

- Beş sene evvel bugün milli ordu İzmir'e girmiş, tarihin bir millete nasip etmediği en şerefli bir zafer istihsâl etmiştir.

28 Teşrîn-i Evvel 1927 / 1109 / s. 1

29 Teşrîn-i Evvel Cumhuriyet Bayramı

- Bayram için Dâhiliye Vekâleti'nce hazırlanan merasim programı dün telgrafiyen bütün vilâyâta tâmim olunmuştur. Evvelki program muteber değildir.

- Merasim saat dokuzda başlayacaktır.

29 Teşrîn-i Evvel Cumartesi 1927 / 1110 / s. 1

Beş sene evvel bugün memlekette cumhuriyet ilan edilmişti. İlk Reis-i Cumhuriyetimiz olan Gazi Mustafa Kemal Hazretleri, o güne kadar çekilen elem ve ızdırabı 29 Teşrîn-i Evvel 1923'te nihayete erdirdi. Kudret ve imanın şahsi bir timsali olan Gazi Hazretleri'nin irşadı bu memlekete bundan böyle saadet ve hayat bahş olacaktır. Türk gençliği cumhuriyeti muhafazaya yemin etmiştir, cumhuriyet yaşayacaktır!

29 Teşrîn-i Evvel Cumartesi 1927 / 1110 / s. 1 (Refi)

Bayram

Tanzimat'tan beri geceli gündüzlü çocukları ve kadınlarıyla bütün güzide genç ve ihtiyarıyla çalışan Türk'ün fevkalbeşer sarf ettiği himmet, bu büyük günü doğurdu. Büyük Gazi'nin büyük nutkunda dediği gibi, Osman'ın milletinden gasp ettiği hak dört sene evvel bugün istirdâd olundu.

29 Teşrîn-i Evvel 39'da genç cumhuriyetimizi ilan eden toplar, bütün medeni beşerini hayretlere sevk eyleyen bir hadise idi. Asırlardan beri Türk'ün izzet-i nefsi ile Türk'ün şerefi ile istihza eden mağrur siyasilere vatan düşmanlarıyla teşrik, gayret

ve mukadderat ederek milletin zillet ve esaretinde kendi saadet ve saltanatları idameye çalışan saray gürhuna muazzam darbe bugün indirilmiştir.

Cumhuriyetimiz sabır ve imanımızın, azm ve tahammülümüzün zade-i meşrudur. Onu evladımız gibi bakıp yaşatmayı borç edindik. Ahdımızda ebediyete kadar sadığız.

29 Teşrîn-i Evvel Cumartesi 1927 / 1110 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Cumhuriyet Mefhumu

Bugün yıldönümünü tes'îd ettiğimiz cumhuriyet, âm ve şamil manasıyla yeni idarenin evvelki ve eski ızdıraplarından alınan derslerden sonra teşekkül etmiş bir nüvesinden başka bir şey değildir.

Hepimiz biliriz ki cumhuriyet bir varlıktır, bir kudrettir ve bir mefhumdur. Ferdin cumhura, cumhurun bir iyi ve yeni idareye, idarenin de yeni ve kurtarıcı bir yola gitmesi ve götürülmesi, fertlerin birleşmek ruhiyatından doğan vahdeti ve bu vahdette hükümetin azamet ve şerefini vermekle kesb-i imtiyaz eder.

15 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1150 / s. 1

5 Kânûn-i Sâni Kurtuluş Bayramı Programının İhzarına Başlandı

1 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1164 / s. 2 (Ahsen Ali)

Sene Başı

Koca bir seneyi kullandık, kullandık, derleyip, toplayıp bir yığın defter gibi bu akşam bir tarafa fırlatıyoruz. O fırlattığımız defterin yapraklarını belki birkaç sene sonra yakalayacağız.

Evet, aziz kâriiler 1927 senesinin iyilik ve fenalıkla dolu sayfalarını birer birer üstüne yığarak bir köşeye fırlatıyoruz. Yarın herkes gözlerini açtığı zaman biliyorum ki 1928 senesinin ilk gününü yaşayacak. 1928 senesi başlarken kocasını kaybeden dullar, gözlerinin yaşını henüz kurutmayan yetim çocuklar, nişanlısının ölümüne ağlayan bakireler, oğlunun tabutuna gözyaşı döken analar, kızının elem iftirâkına

dayanamayan kimsesiz babalar, kardeşler, hep hepsi geçen sene yeni seneye dâhil olurlarken kim bilir ne kadar mesut edilir?

2 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1165 / s. 1 / AA

Meclis Kurtuluş Bayramlarına Heyet Göndermeyecek

- Süleyman Sırrı Bey bir takrîr verdi.
- Belediyelere bu hususta yapılacak mesârifin mahallerinde umûr-ı nafiaya tahsisi şüphesiz daha faydalı olacaktır.

4 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1167 / s. 1

Bayram Hazırlıkları

- Milli müfrezeler bugün şehrimize geliyorlar.
- Hazırlıklara faaliyetle devam ediliyor. Muhtelif semtlere tâklar kuruldu.

6 Kânûn-i Sâni Cuma 1928 / 1169 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Milli Heyecan

Kânûn-i Sâni'sinin beşinci dünkü günü Adana'nın kurtuluşunun yıldönümüne müsâdifdi. Halk bugünü nasıl sevinçle karşıladı, nasıl kendini tutamaz, zabt edemez bir halde memnun, müsterih ve emin şurada buradaki günlerin yâdıyla dolaştı durdu.

Bizim burada ifade etmek istediğimiz dünkü o azamet ve heyecan için mütesadif olduğumuz yalnız bir noktaya temas etmektir. Dün herkesin gördüğü ve sezdiği veçhile küçüğünden en büyüğüne, zengininden en fakirine kadar kalplerde ve hislerde aynı müsavi hissin galeyanyla bir heyecan kitlesinin (Tabiri maruz görülsün) mütemadi dalgalanması idi. Bir milleti, bir nokta etrafında tehyiç etmenin usulünü bulabilmek için Avrupa psikologları ciltlerle kitap yazmışlardır da yine bu yazılan şeyler nazariyatta kalmıştır. Bir milleti tehyiç etmek kolay değildir.

13 Mart Salı 1928 / 1124 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Bayram Hazırlığı

Ramazan geldi; yarısı da geçti, şimdi bayrama hazırlanılıyor dükkânlar, mağazalar binlerce alıcı ile dolu...

Dini bayrama, dini bir hürmet için kimsenin hazırlanmamasını ortaya atacak değiliz. Bilakis bu gibi bayramlar yüksek İslam dininin şanına layık derecede tes'îd edilmelidir. Bizim söylemek istediğimiz büsbütün başkadır. Mademki ortada bir hazırlık vardır ve mademki eksik, gedik hepsinin tamamlanmasını arzu ediyoruz o halde göz önünde bulundurmakla mükellef olduğumuz şu iki noktayı da ihmal etmemiz icap eder:

- 1- Yerli malına rağbet.
- 2- Öksüz ve yetimlere yardım edecek olan Himaye-i Etfâl'e müzaheret.

23 Mart Cuma 1928 / 1133 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Bayram

Bütün İslam âlemi bir ay Ramazan'dan sonra bugün bayramın birinci gününü idrak ettiler. Dul, öksüz, yetim olanların gözlerindeki yaş belki bugünün verdiği dini bir sevinç ile denebilir. Çünkü memleketin her tarafından yer yer teşkil eden cemiyetler bu gibi öksüz, yetim ve dul olanlara himaye elini uzatıyor onlara yiyecek, giyecek temin ediyor.

On, on beş seneden beri idrak edilen bayramların ne acı, ne elem, ne feci hatıralarla hafızalarımızda yaşadığını elbet unutmadık. Fakat bunu unutmamakla beraber itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki dönen o nuhuset çöktüren bulutlar bugün üzerimizden sıyrılmış gitmiştir.

16 Nisan Pazartesi 1928 / 1151 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Çocuklar Bayramı

- 16 Nisan 928 Ankara -

Birkaç gün sonra bütün Türkiye’de çocukların bayramı var. Ankara şimdiden bu 23 Nisan gününe faal bir surette hazırlanmaktadır. Mini miniler için muhtelif eğlenceler, balolar, piyangolar tertip olunmakta. İlkbaharın bu güneşli parlak gününde çiçekler açarken, kışlar öterken bunların arasında da çocuklarımız cıvıldaşacaklar.

Ne kadar güzel, faydalı ve neşeli olacağını tasvir edebildiğimiz böyle bir günde bütün ailelerin, bütün büyüklerin senenin uzun günlerini çok defa yoksulluk, kasvet içinde geçiren çocuklarımızla alakadar olmaları pek tabiidir.

22 Nisan Pazar 1928 / 1156 / s. 1

Çocuk Bayramı

İcab Eden Bütün Tertibat Alınmıştır

- Şehrimizde çalışan tiyatro ve sinema sahipleriyle, araba ve otomobil sahipleri çok şayan-ı takdir bir alaka gösterdiler.

- Yarın bilumum tiyatro, sinema, otomobil ve arabalar çocukların emrine amade bulunacaktır.

23 Nisan Pazartesi 1928 / 1157 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

23 Nisan

Türk inkılap tarihinin ilk sahifesi bu günden itibaren başlar! Harb-i Umûmî’yi takip eden meş’um mütareke devri iyiyi, fenayı, acıyı, tatlıyı bu millete hissettirmiş olduğu içindir ki biran gözlerimizi o günlere çevirmek ızdırabını duyuyoruz.

336 senesinin 16 Mart’ı, merkezi esaretin resmen bütün dünyaya ilan edilmesi ile ehemmiyet kesb etmiştir. 16 Mart’tan 23 Nisan’a kadar geçen otuz yedi günlük bir zaman, meclisi Ankara’da topladı ve meclis vatanın her köşesinde ecnebi tazyikinden âzâde bir serbesti ile 23 Nisan’da küşad edilerek ilk içtimamı akdetti.

Biz bugün inkılap tarihimizin ilk sahifesine ait bir yıldönümünü tes'îd ederken, Türk milletinin hamâset ve celladını avucunun içindeki hararete yumuşatmasının yolunu bilen ve ondan muazzam eser çıkaran dahi reis-i cumhurumuzu da takdis ederim.

23 Nisan Pazartesi 1928 / 1157 / s. 1

Türk Sözü 23 Nisan Bayramının Yıldönümünü Kârilerine Tebrik Eder

İlk Büyük Millet Meclisi 23 Nisan'da Ankara'da toplanmıştı. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk esas temeli bugünde atıldığı içindir ki vatanın her köşesinde bugünün şerefine büyük şenlikler icra edilmektedir. Bugünü bize idrak ettiren dehanın önünde hürmetle eğilmek hepimize milli bir borçtur.

23 Nisan Pazartesi 1928 / 1157 / s. 1

Bayram Programı

İlk mektep talebeleri bugün Namık Kemal Mektebi'nde bayramlaştıktan sonra müdür ve muallimlerin nezareti altında Demirköprü'ye giderek akşama kadar orada eğleneceklerdir.

24 Nisan Salı 1928 / 1158 / s. 1

Çocuk Bayramı Nasıl Geçti?

- 23 Nisan bayramı bütün hazırlıklara rağmen maalesef çok fena şerait altında geçti.

21 Mayıs Pazartesi 1928 / 1181 / s. 2 / AA

19 Mayıs

- Gazi'nin Samsun'dan Anadolu'ya çıktıkları ilk gün.

- 19 Mayıs gününü bayram ittihaz eden Samsunlular bu büyük ve tarihi günü derin bir coşku ve tezahüratla tes'îd ettiler.

30 Mayıs Çarşamba 1928 / 1189 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bayram Alışverişleri

Dün bi'l-münâsebe bazı mağazaları dolaştık. Bayram alışverişleri diğer senelere nispeten durgundu. Bunun sebebini çiftçinin sızlanmasında aramalıyız, sebep odur ki çiftçi veya zirâî mahsulün iyi veya fena olduğuna göre piyasada en güzel barometre vazifesini görür. Gerçi zirâî vaziyet bu senekinden daha iyi, daha şayan-ı memnuniyet bir derecede ise de ne çare ki yine bayram hazırlığında biraz ihmal görülüyor.

Filhakika memleketimize Avrupa'dan ipekli celb etmek birçok kayıt ve şüruta tabi olduğu halde ucuz satılan eşyaya da her yerde tesadüf edebiliyoruz, bu ucuzluk neden çıkıyor? Kaçakçılığın önünü almaya azm-ı kafî ile karar veren hükümetimiz, bittabi bir gün bunun önüne de geçecektir. Hükümetimiz bu siyasetini takip ederken vatandaşlarında ona zahir olmasını, yalnız buğday ve un meselelerinde değil, ipekli ve diğer üründe de yerli mallarına rağbet temin etmek suretiyle varlıklarını göstermeleri çok şayan-ı arzu bir siyasettir.

30 Mayıs Çarşamba 1928 / 1189 / s. 2 (Ahsen Ali)

Kurban Bayramı

Eskiden dövüştürme âdeti vardı; mağlup koçlar satılığa çıkarılır, yaldız ve kurdelelerle süslenerek gelin haline getirilirdi. Bunları alanlar da doğruca onu yeni geline veya nişanlı bir kıza hediye gönderirdi. Sabah namazı ve bayram namazı arasında camide kalmak, vaaz ve nasihat edenleri dinlemek hoşuma giderdi.

İsmi unuttuğum bir Fransız muallim derste coşmuştu da giyotin edilen siyasi mahkûmlar hakkında malûmat vermişti. Arz ettiğim bu sahne ön bahçesinde bir bayram sabahı tekrar edilirken ben muallimin anlattığı sahneyi görüyor gibi oluyordum. Kurban bayramında ilk döktüğüm gözyaşı; kendi büyüttüğüm bir kuzunun kurban edilmesi ve bir de bu son düşünce ile gözlerimden sızmıştı.

Sırat köprüsünü geçmek için gönderilen nakil vasıtaların ruhu bizi orada bekleye dursun, yaşadıkça o kanı her sene dökmeye hazırlanırdık.

Kesilmekten kurtulduğumuz için koyunları kestikten sonra dört gün, dört gece bayrama baliğ hak kazanılırdı. İşte bugün tekrar ettiğimiz adet, o bayramlardan birisinin idrakiyle yalansız sevinenlerin yıldönümüdür. Hayatı bir koyun feda etmekle kurtardıktan sonra neden sevinilmesin. Bugün herkesle benim de sevinmem lazım.

30 Ağustos Perşembe 1928 / 1265 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

30 Ağustos

30 Ağustos, Türk için yalnız bir zafer günü değil, yalnız düşmanı mahvettiği bir gün değil, her şeydir; bir intihâdır. Türk ruh ve heyecanın temsil ettiği kahraman “Ordular ilk hedefiniz Akdeniz ileri!” kelimeleriyle verdiği bu kumandanın manası o günden beri geçen altı sene bize daha katî vuzuhla izah etmiştir. İleri kumandasının yalnız Akdeniz’e yetişecek orduya değil, aynı zamanda ak ve parlak istikbale kavuşacak millete de ait olduğunu göstermiştir.

30 Ağustos bir istikbaldir. Bu günümüzün ve yarınımızın yüksek ve tealiye müteveccih hamleler dolu olacağı beşaretini o gün anlamalıydık. İstikbalimizi yalnız kendimiz işleyip müstakbel tarihimizi, yalnız şan ve şerefle değil, ilim ve irfanla kendimizin yazacağımızı o gün ahdetmiştik.

31 Ağustos Cuma 1928 / 1266 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Bayramlar ve Makâmat-ı Resmiye

Evvelsei gün akşama kadar matbaada dünkü merasim için bir tebliğ gelmesi ihtimali ile boşu boşuna intizarda kaldık. Belki kendimizin bir kazaya uğraması yüzünden bu tebliğden mahrum kalmamız ihtimalini düşünerek dört gözle Yeni Adana refikimizin intişarını bekledik. Onda da resmi bir makamdan merasime ait yapılmış bir tebliğe tesadüf etmedik ve bu sebeptendir ki merasimin tarz ve zaman icrası hakkında hiçbir malumata sahip olamadık.

Hâkimiyet-i Milliye bayramı gününde aynı mechûliyet ve aynı sükût icra-yı hüküm etmiştir. Devâir-i hükümet tatil edildiği halde o günün bayram olduğunu en ufak resmi bir tebliğle neşredilememiştir.

17 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1306 / s. 2

En Mühim Tarih

29 Teşrîn-i Evvel tarihi Türklerin en büyük bayramı, en büyük bir günleridir. Milletın hâkimiyetini işaret eden ve Türk'e yaşamak hakkını bahşeden bu tarih hafızalardan silinmeyecek, Türk gönlünde kuvvetli izlerle yaşayacaktır.

25 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1928 / 1313 / s. 1

Cumhuriyet Bayramı Hazırlıkları

- Bayram günü yapılacak büyük resmigeçide bin izci iştirak edecektir.

26 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1314 / s. 1

Cumhuriyet Bayramı

- 29 Teşrîn-i Evvel Cumhuriyet Bayramı için dokuz maddelik bir merasim programı tespit edildi.

- Merasim dokuzda başlayacak.

29 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1316 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

Cumhuriyet Bayramı

Bugün altıncı senesine ayak bastığımız aziz cumhuriyet, beş sene içinde Türkiye'yi tanınmayacak bir şekilde sokmuştur. On asırda kaydedilmeyen harikalar beş sene gibi milletlerin hayatı için biran demek olan müddet zarfında vücuda geldi. Hele harf inkılabı bu tarihe müzeyyen, parlak bir hâle ördü...

İşte bugün bizim bu kadar yüksek bir mana ifade eden bayramımızdır. Bunu tes'îd ve takdis ederken ulu rehberlerimize milletin candan kopan şükran borcunu eda ettiğimize kanıyız.

29 Teşrîn-i Evvel Cumhuriyet Bayramı'nı Evvelsi Gün Adanalılar Çok Samimi ve Yüksek Tezahüratla Tes'îd Etiler

31 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1317 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

Bayram

Cumhuriyet Bayramı... Bugünün müstesna bir şerefi vardır. Tekmîl Türk tarihini muhabbetle koynunda taşıyan bu bayram günü dün Adana'yı pek coşkun hisler içinde buldu.

Bu tarihi dakikada Adanalıya hitap için bir edibimizin hitabesinden örnek alıyorum: Ey güneşi güzel, ovası güzel, Torosları güzel, Seyhan'ı ve Ceyhan'ı güzel fakat kalbi bunların hepsinden daha güzel Adanalılar. Dün siz bu havayı bir daha yaşattınız.

3.7. İdare ile İlgili Haberler

3 Ağustos Pazartesi 1925-1345 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Belediyenin İmarat Programı Nedir?

- Belediye heyet-i fennî müdiri Mühendis Ratıb Bey bu sene belediyenin birçok işler göreceğini söylüyor.

- Belediye Adana için bir inşaat nizamnamesi hazırlamış, Millet Bahçesi ve sebze hâli bu sene içinde ikmal edilecektir.

Dün bir muharririmiz belediye heyet-i fennîye müdiri Mühendis Ratıb Bey'le görüşmüştür. Ratıb Bey, belediyenin bu seneki imar programı hakkında muharririmize âtiyedeki malumatı vermişlerdir:

“Heyet-i fennîye şimdilik en çok dört hususla meşgul olmakta, hemen bütün faaliyeti bu dört şeyde temerküz ettirmektedir. Evvela şehrin müstakbelde alacağı şekil tespit olunmakta, şehirde yapılacak bilcümle mebânînin asri bir surette meydana getirilmesi için Adana'ya mahsus bir inşaat nizamnamesi ihzar edilmektedir. Belediyenin tespit ettiği şekilde inşa edilmeyen evler, dükkânlar bu nizamname mücebince derhal yıkılacak ve sahibi yaptırmadığı takdirde belediye yaptırarak sarf ettiği parayı icârından istifa edecektir. Tespit olunacak şekiller sokağa, caddeye göre tebdil edecek inşaatta bilhassa sıhhat-ı memleket nazar-ı dikkate alınacaktır.

Bu istihzarata müvazi olarak pamuk hanı namıyla maruf mahalde inşa edilecek olan hâle ait projeler tertip edilmektedir. Bütün kasaplar, sebzeçiler, meyve satanlar, yoğurt, süt, yumurta, balık bilcümle açık makulat satıcıları buraya alınacaktır.”

19 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 874 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Aşındırma mı?

Sabık belediye heyetinin hangi saik ve ne gibi âdem-i muvaffakiyet karşısında bir nümâyış ve âlâyışle istifa ettiğini söylemeye hacet görmüyoruz. Dört sene gibi uzun bir müddet iş başında atıl ve muvaffakiyetsiz bir halde oturan nihayet Adana gibi her türlü terakki ve inkişâfa müstaid bir şehri en iptidai ve sefil şekilde terk eden bu heyetten belediyeye teslim olanlar çok çetin bir iş deruhte etmişlerdir. Değil büyük

işler, ufak bir boru teşkilatı bile yapmaya lüzum görmeyen sabık heyetin perişan kâğıtlarını toplamak ve bir yere yerleştirmek için bile uzun zamanlara ihtiyaç olduğunu söylemeye lüzum görüyoruz.

Görüyoruz ve işitiyoruz ki; daha bir ay evvel belde işlerini deruhte eden heyet ve belediye reisi hakkında bir takım gazezkârâne hücumlar yapılıyor. Bu hücumların hedefi önümüzdeki belediye intihâbını maksatlara ve arzularına göre tanzim etmektir.

1 Şubat Salı 1927 / 885 / s. 1

Adana'nın İmarı

- Şehrin imarı yolunda belediyemiz mühim bazı teşebbüsata girişmiştir.

Bazı ecnebi grupları hükümet-i merkeziyeye müracaat ederek, Ankara ve diğer vilayet belediyelerinde imar teşebbüsleri ve arsa hükümetin keyfiyetiyle para ikrâz ve aynı zamanda şehir imar alanını deruhte edeceklerini bildirmişlerdir. Bunu haber alan belediye riyaseti icap eden makâmata müracaat etmiş ve müsait cevaplar almıştır. Birkaç Amerikan grubu Dâhiliye Vekâleti'ne müracaat ederek muayyen faizle para ikrâz etmek ve buna mukabil Türkiye şehirlerinde elektrik, gaz, su tesisatı, liman tesisatı, tramvay, hal, kanalizasyon, tiyatrolar gibi inşaat deruhte eylemek istediklerini bildirmektedir. Belediyemizin müracaatını ehemmiyetle nazar-ı dikkate alan vekâlet, Adana şehrinin bu müzaheret-i maliyeden istifadesi için vilayetin ve belediyenin mütalaasını sürmüştür.

2 Şubat Çarşamba 1927 / 886 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Şehrimizin İmarı

Şehirlerimizi imar için her şeyden evvel ecnebi sermayelerine, ecnebi gruplarının telkinlerimizde icra-yı faaliyet edebilmesine imkân bulabilmeliyiz. Bugün artık yaşamanın, hayattan nasip almanın, parayı niçin kazandığımızın hikmetini öğrenmiş bulunuyoruz. Böyle bir vukuflla bugünkü kirli, zavallı, çarpık Adana'da yaşamak fedakârlıktan başka nedir? Adana'da hissederek yaşayanlar hiç şüphesiz ki vatanla

büyük ve derin alakası olan kimselerdir ki onlar bu harap şehri memure, bu kirli sokakları, karanlık köşeleri temiz ve nur içinde görmek istiyorlar.

Dün gazetelerde okuduk ki belediye, merkez hükümete müracaat etmiş, şehir imarı için sermaye vaz' edecek gruplara Adana Belediyesi'nin de tavsiyesini rica etmiş. Bu rica derhal nazar-ı dikkate alınmış olmalıdır ki belediyemize birkaç sermayedar grup gönderilmiştir. Bu temastan iyi bir netice hâsıl olduğu zaman Adana'mızın birçok esaslı şeylere nail olabileceğine şüphemiz yoktur. Çünkü belediyenin başında bulunan değerli gence çok itimadım vardır.

30 Mayıs Pazartesi 1927 / 983 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Belediyenin Temizliği

Avrupa'da seyahat yapan vatandaşlarımız, Avrupalıların temizlik hususunda şayan-ı hayret titizliklerinden bahsediyorlar. Sokaklarındaki karları eritmek için sıcak sularla sokak yıkayan milletler, bir çöp parçasının bile yerde görünmesi tahammül edemeyen medeni halk acaba şu bizim sokaklarımız, caddelerimiz, yaşadığımız şehirler için ne diyorlar. En temiz lokantamızda asgari yüz bin sinek bulunur. Bütün bunların sebebi hep biziz. Çünkü her türlü nezaketi belediyeden bekliyoruz. Fakir bütçeli bir belediyenin evlerimize kadar girip temizlik yapmasına ihtimal yoktur.

Şehrimiz sıtma, trahom, dizanteri gibi sârî ve mühlik hastalıkların yuvası olmuştur. Bilhassa temizliğe dikkat, pislik ile mücadele vazife-i asliyemiz olmalı sokakları, çarşıları, pazarları adeta evimizin bir köşesi telakki etmeliyiz.

1 Eylül Perşembe 1927 / 1060 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Şehrimizin Tezyini

Uzun zamandan beri şu sütunlarda şehrimizin imarı ve tezyini lüzumundan bahsettik. Adana'mızın harap, perişan daha doğrusu mülevves manzarasını güzel mamûr bir hale getirmek bugünkü neslin esaslı vazifesinden birisi idi.

Dün yeni belediye heyeti metruk belediye bahçesini yeni baştan ihya ederek halkın istifadesine vaz' etti. Bahçeyi baştanbaşa gezdik. En müşkil pesent insanların, celb etmeye muvaffak olan bu yerde vakf hüsn-i niyet sahibi bir insanın yorulmak

bilmeyen faaliyetlerinin izleri göze çarpıyordu. Her şey yerli yerinde idi diyebiliriz ki vatanın en mâmur ve güzel bir köşesi olan İstanbul'da bile emsaline nadir tesadüf edilen bir zarafet, yenilik içinde kendimizi bulduk ve bundan dolayı da sevindik.

Belediye heyetini ve heyetin riyasetinde bulunan Turhan Cemal Bey'e faaliyet ve muvaffakiyetlerinden dolayı takdir etmeyi bu şehrin bir evladı sıfatıyla vazife bilmekteyim.

11 Eylül Pazar 1927 / 1067 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Suistimaller

Gerek vilayetimiz gerek İstanbul gazetelerinde sık sık tesadüf edilen suistimal hadiseleri şayan-ı dikkat bir şekilde tekerrür etmektedir. Maalesef vilayetimizde kâh muhasebe-i hususiye kâh vergi şubesinde ve nihayet maliye veznesinde tekerrür eden bu çirkin ve iğrenç bulaşıklar yalnız böyle nazarı bir mütalaa ile afv ve müsamahası kabil olmayan mühim birer hadisedir. İlk nazarda pek sade gözükken bu hadiseler, bir memurun vicdanının karası gözlerini karartarak yaptığı basit bir hareket ve suistimalden ibaret suretinde tetkik ve tahlil eylememelidir.

12 Eylül Pazartesi 1927 / 1068 / s. 2

Belediyenin Siparişleri

- Avrupa'ya sipariş edilen yangın itfâ aletleri İstanbul'a geldi.

7 Teşrin-i Sâni Pazartesi 1927 / 1117 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Ehemmiyetli Bir Teşebbüs

Belediyemizin birkaç zamandan beri şehrin imarı için lazım gelen parayı tedarik niyetinde bulunduğundan bunun esbâbını taharrî etmekteydi. Müştak Beyefendi'nin evvelki gün belediye içtimasında hazır bulunmaları, Belediye Reisimiz Turhan Cemal Beyefendi'nin vaziyeti izah saadetindeki mukni beyannamelerinden sonra bir nokta etrafında bütün fikirlerin birleşmemesiyle neticelenmiştir.

Vali Müştak Beyefendi'nin bu hususta buldukları formül, Adana'da çıkan mahsulattan yüzde bir, iki guruşa kadar bir para alınmak suretiyle belediyenin elde edeceği meblağın şehrin imarına yani yollarına, lağımına, açılacak suyuna sarf edilmesi keyfiyetidir.

13 Kânûn-i Evvel Salı 1927 / 1148 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Karardan Sonra

Evvelki gün Vali Müştak Lütfi Bey'in riyasetinde içtima eden tefviz komisyonu Payas Bahçesi meselesiyle meşgul olmuş ve evvelce cereyan etmiş olan tefviz muamelesini şayan-ı kabul görmüştür. Yani mezkûr bahçe, kemakân muhasebe-i hususiyenin elinde bırakılmıştır.

Vakanın bu suretle halledileceğini evvelceden tahmin ettiğimiz içindir ki, bu karardan fevkaladelik görmüş oluyoruz. Koalisyon bir kararın reddiyle işe netice verebilir, fakat geçen Temmuz'dan dünkü tarihe kadar geçen müddet zarfındaki hazinenin zararını kim ödeyecektir.

11 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1173 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İdari Taazzuv

İdari ve siyasi taazzuv, ortaya bittabi medeni bir millet, medeni bir hükümet koymuştur. Medeniyet eskiden bize öğrettikleri gibi iktidarı emile emile kudretsiz bir hale sokulanları himaye ediyoruz diye onların başını ezmek değildir. Medeniyet bilhassa medeni taazzuvla, herkesin hukukuna riayetkâr ve herkes hakkında kanunu şayan gören teşekküllerin iktisâb eylediği fedailik ifadesidir.

12 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1174 / s. 1

Adana Sokakları Birkaç Günden Beri Karanlıkta Kaldı

- Elektrik meselesi ne vaziyette bulunuyor?
- Elektrik meselesinin süratle hal ve intâcı için belediye reisimizin yakında Adana'ya geleceği söylenmektedir.

Evvvelsi gün ve gece elektrik yanmamış olduğundan sokaklar karanlıkta kalmıştır. Esbâbı hakkında yaptığımız tahkikata nazaran müteahhid Arif-zâde Asım Efendi yeni fabrikasının makinesi fazla kömür yaktığından, müste'ciri bulunduğu Buduroğlu (?) Fabrikası'na nakli için belediyeden müsaade almış ve bundan dolayı birinci gün şehre cereyan verilememiştir.

12 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1174 / s. 2

Karaisalı Maliyesinde Suistimal Yapanların Yakında Mahkemeleri Başlayacak

Suistimallerden dolayı mukaddema işten el çektirilen Karaisalı kazası mal müdiri Hüsnü, vâridât kâtibi Mustafa, tahsildar Ziya Efendilerle muhasebe kâtibi haklarındaki evrak Şûrâ-yı Devlet'ten tasdikken iade edilmiştir.

26 Şubat Pazar 1928 / 1112 / s. 1

Yeni Suistimaller

- Orman dairelerinde vazifelerinde suistimalleri tahkik eden memurlara işten el çektirildi.

Tarsus orman dairesinde vasi miktarda suistimal vuku geldiği ve mıntıka Orman Müfettişi Mahmud Celal Bey'in meseleye vasi ederek tahkikat ve tetkikata başladığını tahkik etmiştir.

20 Nisan Pazar 1928 / 1155 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Belediye İdaresi İnşası

- 16 Nisan 928 Ankara'dan -

Adana gazetelerinde inanmak istemediğim bir havadis okudum. Belediye, her sene oturduğu bina için bedel-i îcâr olarak iki bin lira verdiği için cemiyet-i umûmîye-i belediye bu ağır îcârdan kurtulmak için yeni bir bina inşasını lüzumlu görmüş.

Verilen malumatın bu kısmı çok güzel şayan-ı takdir, fakat bu binanın inşasına karşılık olmak üzere bütçeye konulan paranın miktarı 10 bin lira. Paranın miktarını görünce gözlerime bir türlü inanamadım.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 1

Dâhiliye Vekâleti Bir Kanun Layihası Tanzim Etti

- Valilere büyük salahiyetler veriliyor.
- Polis ve jandarma tamamen valilerin emrinde bulunacak ve halkın işleri azmi süratle intâc edilecektir.

14 Mayıs Pazartesi 1928 / 1175 / s. 1

Tam Teşekküllü Nahiyeler Vücuda Getirilecek

- Meclis-i Âli, bu sene bu tarzda yüz nahiye teşkili için tahzizat kabul etmiştir.
- Bu nahiyelerin bir müdiri, bir kâtibi, nüfus, tapu ve vergi memurları ve bütçenin müsaadesi nispetinde sulh mahkemeleri mevcut olacaktır.

20 Mayıs Pazar 1928 / 1180 / s. 1

Maliyede Bir Suistimal Meydana Çıktı

- İstihlâk pul satışından zimmetine dört beş bin lira geçiren Tahsil memuru Hasan Efendi tevkif edildi.

27 Mayıs Pazar 1928 / 1186 / s. 2

Suistimaller Silsilesinden

- Ziraat dairesinde bir suistimal meydana çıkarıldı.

28 Mayıs Pazartesi 1928 / 1187 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Suistimaller

- 22 Mayıs 928 -

Adana gazeteleri birbirini takip eden suistimallerden bahsediyorlar. Orman dairesinde, gümrükte, defterdarlıkta, muhasebe-i hususiyede şurada, burada nazara hoş görünmeyecek bir takım çirkinlikler ortaya çıkıyor. Birkaç eski vekilin suistimal ve yolsuzlukları, meclis veznesindeki hadise ve bunlara benzer bazı fenalıklar fikirler üzerinde bir menfi iz bırakabilir.

Gün geçmiyor ki ufak veyahut büyük yolsuzluk ile karşılaşmamış olalım. Bir tahsildarın, bir veznedarın nihayet bir vekilin devlet hazinesini kendi menfaatine istimal etmeye kalkışması hiç şüphesiz ki bir vatandaşın kalbini son derece mütezzî eden bir keyfiyettir.

4 Haziran Pazartesi 1928 / 1190 / s. 1

Dört Gün Zarfında Vukua Gelen Zabıta Vakaları

Dört günde dört sirkat, iki yan kesicilik, sekiz darb ve cerh, iki yangın, iki sarhoşluk vakası zuhura gelmiştir.

14 Haziran Perşembe 1928 / 1199 / s. 2

Ziraat Dairesindeki Suistimal Tahkikatı

- Yeni bir suistimal daha çıkarıldı.

- Hortumoğlu Mahmud Ağa'nın aldığı üç yüz teneke gazdan mühim bir kısmı istirdâd edildi.

Ziraat dairesinde vuku bulan gaz suistimali hakkındaki tahkikata gaz ve benzin inhisarı müfettişi Nureddin Bey tarafından devam edilmektedir. Müfettiş bey dün bazı zevatı daireye celb ederek ifadelerini almıştır.

Güneşli karyesinde mukim Hortumoğlu Mahmud Ağa'nın oğlu 12 Kânûn-i Sâni 928 tarihinde yüz seksen teneke ve 13 Mayıs 978 tarihinde de yüz yirmi teneke

ceman üç yüz teneke gaz aldığı ve bunlardan elli bir tenekesi bir mahalle sevk edilirken yakalanarak müsadere edilmiştir.

22 Haziran Cuma 1928 / 1206 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Şehrin Tanzimi

Birçok seneden evvel Adana şehrinin tanzim ve ümran vazifesini genç reisi tevdi etti. Acaba bu heyet ne yapacaktı? Küçük bir meselede bile azam ederek istimal edenler oldu. Şehirler yanında feci bir harabe manzarası arz eden temiz, güzel garb memleketlerinin yanında pek kirli ve geri kalan şehrimizin ne dünkü, ne bugünkü, ne de yirmi, otuz sene sonraki hali düşünen, gören, bilen insanları tatmin edebilecek bir hal arz etmez. Bunun için maksad-ı mahsusalardan uzak olarak yapılan feryatlar, tenkitler elbette haklıdır.

Dört beş ay Adana'dan uzak bulundum, tekrar şehre avdet ettiğim zaman genç reisin, genç belediye heyetinin göze çarpılacak faaliyetlerinin izlerine tesadüf ettim. Şehrin içinde nispi bir temizlik var. Ana caddede sarsıntısız gezmek mümkün. Belediye bahçesi Türkiye'nin birinci sınıf bahçesi, arabacılar da bilhassa bir intizam var. Şehrin mühim caddeleri sık sık sulanıyor. Bunlardan maada, belediye yeni birçok işle tatbik sahasına vaz' etmek üzere muvaffak istikrâzlar yapılmış en şayan-ı teşekkür olan nokta belediye kasası o müflis halden kurtulmuş, Adana'nın şimdiye kadar görmediği küçük fakat muntazam bir itfaiye teşkilatı var. Şehrin ihtiyaçları pek çok ve tedavi gayr-i mümkündür. Bunun için yapılan işler çok değildir. Bir daha tekrar ederim ki, beş ay içinde Adana'mızda esaslı bir tahvil, ıslahat meşhud.

24 Haziran Pazar 1928 / 1207 / s. 2

Karataş Belediye Reisi Çalıkuşu-zâde Ali Efendi Dün Tevkif Edildi

3 Temmuz Salı 1928 / 1215 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Devâirde Mesai Saati

Adana, İzmir gibi sıcak muhitlerde yazın sıcak günlerinde hakikaten hararetin bunaltıcı tezayuku altında şiddetini kaybetmeyen bir mesai ile çalışmak, cidden tahammülü güç bir halde hararetin şiddetinden dimâğlarda düşünmek, adalelerde hareket etmek kabiliyeti hemen hemen sıfır denecek bir hiçliğe, acze düşmektedir.

Muhitin bu müstesna vaziyetini nazar-ı dikkate alan hükümet bu gibi yerlerde memurîn hükümetin mesai zamanlarını tağyîne mahalli bazı müsaidatta bulunarak memurların selamet fikir ve istirahat bedenle iyi iş görebilmelerini temin gayesini istihdaf ettiği muhakkaktır.

25 Temmuz arşamba 1928 / 1234 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

İskân İşleri

Bundan sekiz, dokuz ay evvel iskân müdiriyetinden iskân işlerinin arzu edildiği kadar salim bir tarikte yürüyemediği için, gazetemize vaki olan şikâyetler dolayısıyla, mezkûr müdiriyetin doğru bulmadığımız o zamanki vaziyetini tenkit suretinde neşriyatta bulunmuştuk. O vakitten şimdiye kadar geçen uzun zaman arasında iskân müdiriyeti aleyhine müteveccih şikâyeti câlib bir halin mevcudiyetini göstermek izam ve ehemmiyete değer bir sızıltı işitmediğimizden, mezkûr dairenin bu geçen sekiz on aylık müddet zarfında işlerine salim bir istikamet vererek dedikoduya zemin olabilecek noksan ve yanlışlıkları izale ettiği kanaatini hâsıl etmiştir.

3 Ağustos Cuma 1928 / 1242 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Şehircilik

Evlerimizin, sokaklarımızın tarz-ı inşası fenn-i sıhhat, ihtiyaç namına en ufak bir arzuya cevap verecek şekilde değildir.

Medeni memleketlerde şehircilik bir ilim haline gelmiştir, bu ilmi hareketlere halk bütün kuvvetiyle zahir olduğu içindir ki garb şehirleri rüyamızda bile tahmil edemeyeceğimiz temizlik, güzellik meşhuru haline gelmiştir.

13 Ağustos Pazartesi 1928 / 1250 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yerinde Bir Tebliğ

Dâhiliye Vekâlet-i Celile'si bütün vilayetlere gönderdiği bir tâmimle, son teşkilat ve taksimat-ı mülkiye dolayısıyla vaki olmuş bazı yanlışlıkların tashihi hususunda, bize gelen tetkikatın icrasıyla müdellel bir rapor halinde kroki ile beraber vekâlete irsalini emretmiştir. Vekâlet-i Celile'nin bu tâmimindeki isabetin katiyet ve ehemmiyetini izah edebilmek için teşkilat esnasında vaki noksanları ve bu noksanların sebep ve mevlidini zikretmek ve neticede meydana gelen vaziyeti doğru ve olduğu gibi tetkik ve mütalaa lazımdır.

16 Eylül Pazar 1928 / 1279 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Karataş Yolu

İşte bir mevzu ki mazisinin uzunluğu kadar vasi ve tekrara müsait bir zenginlikte. Aylar geçmiş, yıllar geçmiş, rebi-i asır geçmiş, yarım asır geçmiş yoldan yapıla yapıla beş kilo metre yapılmış. Bu gidişle daha kim bilir kaç asırlar geçecek; fakat Karataş yolunun yapılıp bitmesi nasip olmayacak. Üç buçuk arşınlık yol şimdiye kadar belki arşını başına müteahhid değiştirdi, muamele gördü, inşaatı inkitâya uğradı. Bu vaziyet o kadar tekrar etmiştir ki, yol bu acıklı haline kendi kendini misal olarak göz önüne sermiştir. Üç buçuk arşınlık yolun bir buçuk arşını yapılmak nasip olmadan diğer bir buçuk arşını geçilmez bir hale gelmiştir.

Memleket Hastahânesi'nden itibaren Kadri Bey Çiftliği yakınına kadar tamir ettirilmesine teşebbüs edilen yol, ince bir zamandan beri yolculara sedd edildi.

25 Eylül Salı 1928 / 1287 / s. 2

Karataş Belediye Reisi Üç Ay Hapse Mahkûm Oldu

2 Teşrîn-i Evvel Salı 1928 / 1293 / s. 1

Evkaf Vâridâtı Belediyelere Verilecek

16 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1331 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Adana'nın İmarı

Bütün şöhretine rağmen itiraf etmek lazımdır ki Adana'mız nihayet büyük bir çiftlik vaziyetindedir. Şehir kurulurken o kadar karışık ve zevksiz yapılmış ki sarf edilen bütün emekleri nankör bir ısrarla belli etmektedir. Şehrin büyüklüğü ile belediye bütçesinin zavallılığı karşılaştırılınca Adana'nın muntazam ve asgari güzellik ve temizliği mevcut bir şehir olabileceği hakkında insanı ümitsizliğe düşürüyor. Adana'nın bu müstesna vaziyetidir ki belediyede iş başına gelmeye razı olan zevatın hareketine fedakârlık izafe ettiriyor.

Senelerden beri sürüklene sürüklene bir yılan hikâyesi kadar uzamış elektrik meselesini fiiliyat sahasına getirdikten sonra memleketimizin en mühim ihtiyaçlarından birisini daha temin eden muvaffakiyetli bir hamle yapmıştır. Belediye bütçesi ile uzun zaman yapılması imkânı olmayan şehir caddelerinin yapılmasını mukaveleye rabt ederek bir sermayedara ihale etmek küçük görülecek bir muvaffakiyet değildir.

Büyük bir hususiyetle çalışan ve muvaffak olan belediye heyeti mezbaha, su, lağım işlerinde de aynı muvaffakiyet yolunda yürüyebilirse, memlekete karşı fedakârlıkla taahhüt ettikleri hizmeti tam bir surette yapmışlardır demektir.

22 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1336 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Muhasebe-i Hususiyeler

İsmet Paşa Hazretleri'nin mecliste okudukları ve kabinenin yeni programını bildiren nutku kayd ve tahlil ederken, hükümetin faaliyet-i istikametini üç ana hat üzerine tevcih ettiği neticesine varmış; maarif, yol ve iktisat sahalarında teksif edilecek çok hayırlı neticeler doğuracağını ilave etmiştik. Buna misal olarak da yeni programda inkişâfına çalışacak yol inşaatının umûmî ihtiyaca nazaran süratle

yapılması için merkezden ve bir elden idare hususunda hükümetin isabetli kararını takdirle karşılamıştık.

Şimdiye kadar yol inşasında hususi ve umûmî olarak iki taraflı takip edilen usulün faydasızlığı gibi, maarif siyasetinde de hususi ve umûmî bütçelerle ayrı ayrı idare sisteminin arzu edilen faydayı temin etmediği anlaşılmıştır. Binâenaleyh hükümet itilâmın esası olan maarif işlerinde de bir elden ve merkezden idareyi muvaffak bulmakta en doğru ve isabetli işi yapmıştır.

27 Teşrîn-i Sâni Salı 1928 / 1340 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Vilayet Hudutları

Bir köyün, bir nahiyeden alınıp diğer bir nahiyeye rabtı için nahiyelerle olan münasebatındaki vesaiti gözden geçirmek lazımdır. Cebel-i Bereket vilayetiyle, vilayetimiz arasındaki hudutta da bu şerait-i iptidaiyenin hiç birisine ehemmiyet atfedilmemiştir. Mesela, Misis nahiyesine iki saatlik mesafede olan köyle on saatlik bir yere ve zirâî, ticari işleri Adana ile olduğu halde senede bir defa gitmeleri ihtimali olmayan Osmaniye'ye ve bütün Türk'ü muvasala Adana ile münasebatı teshil ederken hiç yol olmayan yerlere rabt edilmişlerdir. Kadirli kazasına merbut bazı köylerin hali de bu acıklı safhadadır.

3.8. Gazete ile İlgili Haberler

7 Haziran Perşembe 1928 / 1193 / s. 1

Hangi Yüzle ve Cüretle

- Üç reis Yüzelliliğin kardeşi ve Süleymaniyeli Fani'nin oğlu Baki bizi de dava etti.

Efendi! Türk vatanını kurtaran Gazi'yi ve bu yâda Gazi'ye yar olmuş meçhul kahramanları alkışlayan Türk elleri içinde, zehirli hislerin yuva kurduğu göğüslere şeref halesi takılmasını alkışlayamaz.

Türk Sözü gazetesi müdüriyetine:

“Gazete gerek 30 Mayıs 928 tarihli nüshasının birinci sayfasında aleyhimdeki neşriyattan dolayı müdir-i mesulünüz hakkımda dava ikame ettim. Cumhuriyet mahkemelerinin adil kararları meseleyi halledecektir. Matbuat kanununun madde-i hususası ahkâmına tevkiyen bu mektubumun gazetenizin aynı sayfasına dercini talep ederim.”

(5 Haziran 928)

(Doktor Baki)

13 Haziran Çarşamba 1928 / 1198 / s. 1

Doktor Baki'nin Aleyhimize İkame Ettiği Dava Cumartesi Günü Başlıyor

- Baki'nin hıyanetine mahkemede şahadet etmek isteyen on yedi zat matbuatımıza müracaat etti.

15 Haziran Cuma 1928 / 1200 / s. 1

Baki'nin Adana Gazeteleri Aleyhinde Açtığı Dava Mersin'de Şiddetli Bir Alaka Uyandırdı

- Mersin avukatları da Baki'nin davasını kabul etmedi.

15 Haziran Cuma 1928 / 1200 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Necib Bir Mücadele

Adana gazeteleri iki haftadadır şedit bir mücadele halindedirler. Mücadeleyi vücuda getiren hadise, memleket halefince malumdur. İşgal esnasında işgal kuvvetleriyle teşrik-i mesai eden üç şahsa büyük bir yanlışlık neticesi olarak istiklal madalyaları verilmiş. Bu üç şahıs memleket efkâr-ı umûmîyesince, kendilerinden son derece nefret edilmiş kimselerdir. Gazeteler bu müthiş hatanın tashihini hükümetten rica ederlerken ortaya diğer bir mesele çıktı oda Doktor Baki olayıdır. Bu toprak üzerinde herhangi bir ferdin mahkemelerine taleb-i adalet hususunda müracaatını garip görenlerden değiliz. Fakat bu efendinin haysiyet ve şerefini ve gaye maksadıyla memleket matbuatına bir cerem isnat ederek mahkemelerimizde adalet talebi cidden dikkattir. Gazeteler Baki Bey'in namus ve şerefini ihlal maksadıyla müşterek bir harekete karar vermiş değillerdir. Baki Bey istiklal madalyasının o yüksek şerefine nail olmasaydı, köşesinde sessiz sedasız afva mazhar olmuş bir insan olarak kalmış olsaydı kimsenin kendisine dokunacağı yoktur. Çünkü Baki Bey gibi memleket nazarında cidden günahkâr olanlar, günahlarına sadık olarak kaldıkları müddetçe onlara dokunan olmaz.

Adana gazetelerinin bugünkü feryadı, memleketin kahramanlık cidaline, kahramanlık şerefine bir zamanlar işgal ordularıyla teşrik-i mesai eden insanların iştirakini mani için hükümetin müdahalesini temin maksadıyladır.

17 Haziran Pazar 1928 / 1201 / s. 1

Yüzellilikler Ailesinin Oğlu Baki'nin Aleyhimize Açtığı Davanın İlk Safhası

- Davaya dün başlandı, salon müthiş bir halk kitlesiyle dolmuştur.
- Mazinin hesabını verebileceğini söyleyen Baki, yazılan şeylerin ispatını arzu eder misiniz? Suali karşısında sararmış, şaşırmış ve hayrete düşmüştür.

26 Eylül Çarşamba 1928 / 1288 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Muhakememiz Münasebetiyle

Müstahak olmadığı halde istiklal madalyası tevcihinin yanlışlık eseri olması ihtimalini yazdığımız Süleymaniyeli Kürt Fani'nin oğlu ve Yüzelliliklerden Ferdacı Ali İlmi, Abidin ve Mesut Fani'nin kardeşi Doktor Baki'nin aleyhimize açtığı davanın epeyce bir müddetten beri devam ettiği malumdur. Evvelce de bilmünasebe söylediğimiz gibi mahiyeti bizce malum olan bir şahsın karşısında maznun sandalyesinde bulunmak insani, vatani hissimize girân gelen bir vaziyet olmakla beraber, cumhuriyet adaletinin hükümden evvel yüksek bir tecellisi şeklinde olması bizim için kıymetli, nihayetsiz bir teselli menbaı oluyor. Mazisi ve mahiyeti bütün Adana ve hatta Türkiye'ce malum günahlarından ancak afv ile kurtulabilmiş bir adamın da cumhuriyet kanunlarının himayesi ve siyanetinde bulunduğunu görmek vatani, cumhuriyeti seven her Türk gibi bizi de memnun ve münşerih etmektedir.

Onun günahkâr mazisini tam manasıyla bilen Adana efkâr-ı umûmîyesine tercüman olan gazeteleri dava edecek hak ve salahiyeti bahşeden Türk kanunlarına ve bu davayı kanunun çizdiği yollardan giderek halletmek vazifesini ifaya uğraşan cumhuriyet muhakemesine karşı şüphedar bir ağızla söz söylemek cüretini çok dikkate şayan bir his mahsulü olarak görüyoruz.

3.9. Değerlendirme

Türk Sözü gazetesinde yer alan haberlere nazaran, Adana’da sosyal hayat içerisinde karşılaşılan ve halkı olumsuz yönde etkileyen konular arasında sıtma ile mücadele, eğitim sorunu, sivil toplum kuruluşları ve şehrin imarı meselesi yer almaktadır. Bununla birlikte yol meselesi, buz buhranı ve gıda üretimindeki usulsüzlükler de diğer sorunlar olarak gösterilebilir. Savaş sonrası gün geçtikçe artan hayat pahalılığı, sosyal hayat içindeki dengeyi bozmuştur. Bazı insanların bu zorlu koşullara uyamamış olması onları intihara sürüklemiştir. Gazete intihar haberlerinde sebep olarak bunları göstermektedir.

1927-1928 yıllarında Adana’da sağlık alanındaki faaliyetlerin büyük çoğunluğu salgın hastalıklarla mücadeleye ayrılmıştır. Salgın hastalıklardan biri olan sıtma ile mücadele, Adana’da sağlık alanında yapılan önemli çalışmalardan olmuştur. Gazetenin 29 Haziran 1928 tarihli nüshasında, Ekrem Tok Bey’in sıtma ile mücadelede vermiş olduğu bilgilere göre 1928 yılının Mart ayından itibaren Adana’da 21520, Mersin’de 9996, Tarsus’ta 81052, Osmaniye’de 1973, İslahiye’de 1423, Dört Yol’da 1340, Ceyhan’da 101 kişi muayene edilmiştir.¹⁰⁴ Yapılmış olan çalışmalar neticesinde Adana’da yaşayan insanlar “**Sarı Tehlike**” olarak adlandırılan sıtma hastalığının pençesinden büyük ölçüde kurtulmuş oldular. Bu mücadelenin sürekli olması için, 1928 yılında Adana Sıtma Enstitüsü açılmıştır. Gazete bu tesisi “**Hayırlı Bir Müessese**” başlıklı başyazı ile halka duyurmuştur.¹⁰⁵

Sağlık alanında emek harcayan önemli kuruluşlar arasında Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin ayrı bir yeri vardır. Hilal-i Ahmer, harp yıllarında cephede hasta ve yaralı askerlere, cephe gerisinde ise göçmenlere ve halka büyük olanaklar sağlayarak yardım elini uzatmıştır.¹⁰⁶ Türk Sözü gazetesinde yer alan bir yorumda, “*Milli Mücadele’de kimsesiz ve yardımsız Türk’e ilk elini uzatan vatanş eli Hilâl-i Ahmer’in şefik ve insanî eli olmuştur. Türk camiası içinde iyiliğini görmemiş, şefkatinin lezzetini tatmamış kimse yoktur*”¹⁰⁷ ifadesiyle cemiyetin geniş çaplı yardım faaliyetlerinden bahsetmiştir.

¹⁰⁴ Adana Türk Sözü, 29 Haziran 1928, s. 1.

¹⁰⁵ Adana Türk Sözü, 11 Teşrin-i Evvel 1928, s. 1.

¹⁰⁶ Seçil Karal Akgün, “Cumhuriyet Duyurulurken Geride Bırakılmayan Bir Kurum: Hilal-i Ahmer Cemiyeti”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, C. 39, S. 1, (2012), s. 114.

¹⁰⁷ Adana Türk Sözü, 18 Kânûn-i Evvel 1927, s. 1.

Türk Sözü gazetesinin 9 Mart 1927 tarihli nüshasında, bölge eğitimiyle ilgili önemli bilgiler verilmektedir. Adana Milli Eğitim Müdürü'nün 1927 yılında vermiş olduğu beyanata göre mıntika dâhilinde ortaöğretimde bir lise, iki öğretmen okulu ve üç tane de ortaokul bulunurken, ilköğretimde ise 17946 öğrencinin devam ettiğini belirtmiştir. 17 adet halk mektebi bulunan şehirde 875 öğrenci bu okullara devam etmektedir. Ayrıca, Amerikan Okulu olarak Tarsus erkek ve Adana kız kolejinin bulunduğu bilgisini vermiştir.¹⁰⁸ 1926 yılında Adana'da 315 adet okul var iken eğitim alanında yapılan faaliyetler neticesinde 1927 yılında bu sayı 357'ye yükselmiştir.¹⁰⁹ Eğitimde varılan bu noktaya binaen mıntika dâhilinde hiç öğretmeni ve okulu olmayan köylerin adedi 282, okulu olup da öğretmeni bulunmayan köylerin adedi ise 100'dür.¹¹⁰ Gazetede yer alan haberlere göre öğretmen maaşlarının geç ödenmesi eğitimle ilgili önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Türk Sözü gazetesinin haber ve yorumlarında yer tutan bir başka konu ise, bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesidir. Bunlar arasında yer alan Türk Ocağı 25 Mart 1912 tarihinde kurulmuştur.¹¹¹ Türk Ocakları'nın Adana şubesi, 1923 yılında kurulmuştur. Türk Gücü Derneği'nin Türk Ocağı'na dönüşmesinde Mustafa Kemal'in teşvikleri etkili olmuştur.¹¹²

Türk Sözü gazetesi, Türk Ocağı teşkilatını Adana halkı ve gençliği için önemli bir kuruluş olduğunu düşünmektedir. 1925 yılında İstiklal gazetesi, Adana Türk Ocağı'nın siyasetle uğraştığı gerekçesiyle eleştiren bir haber yayınlamıştır. Türk Sözü bu haber üzerine 16 Şubat 1925 tarihli nüshasında, Türk Ocağı'nın siyasetle uğraşmadığını, Türk Ocakları'nın amacının Türk muhitine ilim ve irfan dağıttığını, bununla birlikte çevresinde bulunan ocaklıları ise milli varlığın feyzli harareti etrafında toplamak için yapıldığını belirterek İstiklal gazetesinin görüşüne karşı çıkmıştır.¹¹³

Adana'nın imarı meselesi gazetede önemle vurgulanan konular arasında yer almıştır. Türk Sözü gazetesi, yabancı sermayelerinin şehrin imarı ve tanzimi için değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. 1927 yılında şehrin yolları, imarı,

¹⁰⁸ *Adana Türk Sözü*, 9 Mart 1927, s. 1.

¹⁰⁹ *Adana Türk Sözü*, 24 Teşrin-i Sâni 1927, s. 1

¹¹⁰ *Adana Türk Sözü*, 30 Mart 1928, s. 2.

¹¹¹ Yusuf Sarıncay, "Türk Ocağı", *DİA*, C. 41, s. 545.

¹¹² Pınar, "Adana Türk Ocağı", s. 537.

¹¹³ *Adana Türk Sözü*, 16 Şubat 1925, s. 2.

temizliği ve elektrik sorunu idareyi ve halkı uğraştıran en temel sorunlar arasında yer almıştır. Bu dönemde belediye bütçesinin az olması, bunun yanı sıra belediye heyetindeki bazı kişilerin görevlerini layıkıyla yerine getirmemiş olması sorunların artmasına neden olmuştur. Ferit Celal Bey, 1928 yılına gelince artık bu sorunların çözülmeye başladığını ve şehirde esaslı bir ıslahat olduğunu belirtmektedir.¹¹⁴

Adana bölgesinin basın kuruluşu olan Türk Sözü, dönem itibariyle hapisâhânde kaç mahkûmun olduğunu, ne kadar et tüketildiğini bunun yanı sıra şehirde ne kadar olay olduğuyla ilgili bilgilere yer vermektedir. Buna örnek olarak, 1928 yılının Kasım ayı zarfında şehirde 141 darp, 32 bıçakla yaralama, 9 silahla yaralama, 2 öldürme, 1 boğulma, 1 zehirlenme, 2 otomobil altında kalarak vefat etme ve 6 tecavüz vakası yaşanmıştır.¹¹⁵

Türk Sözü gazetesi dinî ve millî bayramlar arasında özellikle Adana'nın kurtuluş günü olan 5 Ocak törenlerine ağırlık vermiştir. Ayrıca 19 Mayıs, 23 Nisan ve 29 Ekim gibi özel günlere de yer verdiği görölmektedir.

Balo sergi ve at yarışları gibi sosyal hayatı etkin kılabilecek kültürel gelişmelere yer veren Türk Sözü, bunların lüks ve eğence olarak değil, bilakis kültürel alanda ilerlemenin göstergesi olması gerektiğini düşünmektedir.

¹¹⁴ *Adana Türk Sözü*, 22 Haziran 1928, s. 1.

¹¹⁵ *Adana Türk Sözü*, 31 Birinci Kânun 1928, s. 2.

4. BÖLÜM

SİYASİ HABERLER

4. 1. Türkiye Haberleri

1 Teşrîn-i Evvel Cuma 1924-1340 / 11 Rebî'ü'l-evvel 1343 / 236 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Adana-Halep Hattı

- Bu hat iktisadiyatımızı öldürüyor.

Bugüne kadar şekl-i idaresi bir türlü takarrür edemeyen, Adana-Halep hattı şimendifer hattı bir türlü intizam ve mükemmeliyete avdet edemedi. Bu âdem-i intizam ve kayıtsızlık Cenubî Anadolu'nun iktisadi, zirâî faaliyetini son derece bozmakta ve tehdit etmektedir.

Bu hattın Fransızlara intikalinden bugüne kadar ne halk, ne tüccarlarımız, ne de zirâî memnun oldu. Şimendiferlerin saatlerinde, hareketlerinde zerre kadar intizam olmadığı gibi ücret-i nakliyelerin pek fâhiş olması tüccarlarımızı son derece üzmektedir.

Şimendifer idaresi, bugüne kadar yüzlerce şikâyete rağmen en mühim işlerinde Yahudi ve Hristiyanları kullanmakta ve Türklerden kumpanyaya bir müracaat vaki olursa ya reddetmekte veyahut ceza-i maaşla aylarca çalıştırılmaktadır. Hâlbuki buna mukabil Hristiyanlar zamlarla, tahsisatlarla müreffeh bir surette istihdam edilmektedir.

1 Teşrîn-i Evvel Cuma 1924-1340 / 11 Rebî'ü'l- evvel 1343 / 236 / s. 1

Yeni Bir Fırka mı?

- Rauf Bey'in riyasetindeki bir fırka teşekkül ediyormuş?

- Yeni firkanın kâtib-i umûmîliğine İstanbul mebusu İsmail Canpolat Bey deruhte edecek ve Rauf Paşa'da istifasını geri alarak firkaya dâhil olacaktı.

1 Teşrîn-i Evvel Cuma 1924-1340 / 11 Rebî'ü'l-evvel 1343 / 236 / s. 1

Musul Etrafında

- İngiliz mahâfilinde telakkiler.

“Deyli Meyl” gazetesinin muhabiri yazıyor:

Mahâfil-i siyasiyede öyle zannediliyor ki Musul ihtilafı Cemiyet-i Akvam tarafından bir komisyona havale edilmekle suret-i katiyyede halledilmiştir. Fethi Bey istatokunun muhafaza edileceğini vaat etmişse de istatoku kelimesinde sarahat yoktur.

Fethi Bey ahiren Türk kıtaatı tarafından işgal edilen arazinin tahliye edileceğini deruhte etmediği gibi, bir havali-i mezkûredeki kuvvetlerin çekilmek niyetinde olduklarına dair hiçbir emare görülmemektedir.

16 Şubat Pazartesi 1925-1341 / 22 Receb 1343 / 282 / s. 1

Şark Vilayetlerinde Aşiretlerle Müsademe

- Genç ve Ergani vilayetleri arasında aşiretler jandarmalarımızla şiddetli müsademede bulunmuşlardır.

- Asabilerin tedibi hususunda kıtaat-ı askeriye, jandarmaya yardım edecek hadise ehemmiyetsiz telakki edilmektedir.

3 Ağustos Pazartesi 1925-1341 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Musul Raporu

- Tahkik heyeti Musul Türklere verilmelidir diyor.

İstanbul: 12 Ağustos (Hususi Haberlerimiz) Times gazetesi Musul tahkik heyetinin raporunu neşretmektedir. Raporda deniliyor ki “Musul havalisi Irak’a verilecekse, Cemiyet-i Akvam’ın Irak mandası 20-25 sene idame edilmelidir. Aksi takdirde

menâzi'-fih arazi Türkiye'nin olmalıdır. Cemiyet-i Akvam'ın mandası idare edildiği ve menâzi'-fih arazinin taksimi icap ettiği takdirde hatt-ı taksim küçük Zap Nehri takip edilmelidir.”

Times: Bu hat Musul'u Türklere Süleymaniye'yi, Kerkük'ü ve Kürtlerin bulunduğu havaliyi Irak'a verecektir. Bu netice ise kimseyi memnun etmez diyor.

3 Ağustos Pazartesi 1925-1345 / 13 Muharrem 1344 / 1340 / s. 1

Kıbrıs'a Toplanıyorlar

- Yüzellilik listesine dâhil olan hainlerin birer birer Kıbrıs'a toplandıkları anlaşılıyor.

10 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1927 / 866 / s. 1 / AA

***Ankara İstiklal Mahkemesi'nde Geçen Senenin Mart'ından Bir Kânûn-i Sâni'ye
Kadar Kaç Davaya Rüyet Edildi ve Kaç Kişi Mahkûm Oldu***

Ankara: 9 (AA) Ankara İstiklal Mahkemesi 7 Mart 1925 tarihinden 1 Kânûn-i Sâni 1927 tarihine kadar geçen 122 ay zarfında 348 muhtelif dava rüyet etmiş ve bunlara dâhil 2351 maznundan 948 kişinin muhtelif cezalara mahkûmiyetine ve 1237 kişinin de beraatına karar vermiştir.

16 Kânûn-i Sâni Pazar 1927 / 871 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Türkiye'nin Nüfusu

Vasi, feyzli bir vatan üzerindeyiz. Şimdi yegâne endişemiz bu feyzli topraklar üzerinde mesut, müreffeh bir millet haline geçmektir. Bize kısaca hedefimizi sorsalar vereceğimiz cevap şu olacaktır: Vatan hudutları dâhilinde sulhperver, mesut, müstakil, müterakki bir millet olarak yaşamaktır.

Yalnız mücadele senelerinde vesair birçok hususattan istidlâl edildiğine nazaran Türkiye'nin nüfusu on beş milyondan asla aşağı değildir. Bizde hâsıl olan kanaatlere nazaran Türkiye topraklarında sarf edilmiş on beş milyon Türk vardır.

16 Kânûn-i Sâni Pazar 1927 / 871 / s. 2

Türk-İran Münasebatı

- İran'la münasebat-ı iktisadiye ve ticariyemizde hayırlı bir hadise.

İstanbul: 15 (Hususi Haberlerimiz) Son iki ay zarfında İran'a yüz elli Türk girmiştir.

Bu münasebat-ı iktisadiye ve ticariyemizde hayırlı bir hadisedir.

26 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 880 / s. 1

Lozan Muahedesi ve Amerika

- Amiral Bristol tarafından bir muhtıra verildi.

- Lozan Muahedesi'nin Amerika ayanı tarafından reddedilmesi Türkiye'de yaşayan Amerikalılarca büyük bir teessürle karşıladı.

4 Şubat Cuma 1927 / 888 / s. 1 / AA

Türkiye-Fransa Münasebat-ı Dostanesi

- Hariciye vekilimizin bir Fransız muhabirine beyanatı.

- Vaziyet-i hazırda Türkiye-Fransa arasındaki münasebatın inkişâfı için fevkalade müsaittir.

Ankara: 2 (AA) Havas Ajansı bir Fransız gazetesi muhabirinin Hariciye Vekilimiz Tevfik Rüştü Beyefendi'yle yaptığı mülakatı bildirmektedir. Buna nazaran Tevfik Rüştü Bey Fransa ile Türkiye arasında menâfi-i tezâdı tehdit etmesi imkân ve ihtimalini görmemekte, bilakis her iki memleketin menfaatlerinin müşterek bulunduğu vasi sahaların mevcudiyetine kail bulunmaktadır.

10 Şubat Perşembe 1927 / 893 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Garazkârlıklar

Suriye matbuatı Türkiye inkılabını bir türlü hazmedemiyor. Suriye gazetelerinde sık sık Türkiye Cumhuriyeti aleyhinde münteşir makale ve havadislerle tesadüf

edilmektedir. Bu gibi neşriyatın ne gibi maksatları istihdâf için yazıldığını, neşredildiğini basit bir tefekkürle anlamak mümkündür.

Bu gibi garazkârlıklara ancak zararı yapanlardır. Hüsn-i niyetimizi rencide edenlere teessüf duyarız. Türkiye asırlardan beri nail olmadığı refah ve yenilikler içinde hedefine vasıl olmak emeliyle çırpınmaktadır. Bunu herkesin bilmesi ve öğrenmesi icap ederdi.

20 Şubat Pazar 1927 / 901 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Türkiye-Amerika

Amerika Reis-i Cumhuru, Lozan Muahedesi'nin Amerika ayanınca reddi üzerine Amerika teşkilat-ı esasiyesi mücebince haiz olduğu salahiyeti istimal ederek Hükümet-i Cumhuriyetimiz ile siyasi münasebatın tesisine zarar vermiş ve bu kararını Ankara'da bulunmakta olan Amerika mümessili Amiral Bristol cenabları vasıtasıyla hükümetimize iblağ eylemiştir.

Hariciye Vekilimiz Tevfik Rüştü Beyefendi, geçen gün Amiral Bristol cenablarını Hariciye Vekâleti'nde kabul ederek, evvelce ihzar edilen ve mukaddema Amerika ayanınca reddedilen itilafname üzerinde uzun uzadıya müzakere icra etmişler ve bu müzakeratı hüsn-i neticeye îsâl eylemişlerdir.

21 Şubat Pazartesi 1927 / 902 / s. 1 / AA

Çin'deki Teşrik-i Mesaiyeye Mukabil İngiltere Hükümeti İtalya'yı Aleyhine

Serbest Bırakmaya Muvaffak Etmiş!

22 Şubat Salı 1927 / 903 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İtalya

Anadolu Ajansı'nın Cenevre muhabiri şu şayan-ı dikkat telgrafı vermektedir "Bazı mahâfilin istihbaratına nazaran İtalya'nın İngiltere ile Çin'de teşrik-i mesaisine mukabil, İngiltere İtalya'yı Türkiye aleyhine serbest bırakmaya muvafakat etmiştir." Bu telgrafta bizi en ziyade hayrete düşüren nokta İngiltere'nin, İtalya'yı Türkiye

aleyhine serbest bırakmış olması kayıdır. Güya İtalyanlar Türkiye'ye tecavüz ve taarruz edeceklermiş de İngiltere İtalya'yı bu hareketinde serbest bırakmıyormuş.

Belki İtalya'nın Çin mesâili için İngiltere'ye yardımına mukabil, İngiltere de İtalya'ya Türkiye vesair mesâil hususunda yardım etmeyi taahhüd etmiş denilse daha kuvvetli bir ihtimal karşısında bulunduğumuzu zannediyoruz. Aleyhimizde İngiltere tarafından serbest bırakıldığı söylenen İtalya için bütün düşüncemizin mahiyeti "Gelecekleri varsa görecekları de vardan" ibarettir.

22 Şubat Salı 1927 / 903 / s. 1 / AA

Kozan'da Duvarlara Beyanname Yapıştırırlar İstiklal Mahkemesi Halkı İfsâd ve İrticaya Teşvik Etmekte Maznun Olanların Muhakemesine Başladı

Ankara: 21 (AA) Bugün Kozan'da halkı ifsâd ve irticaya teşvik maksadıyla beyanname tâlik etmekte maznun Kozan müfettişi İzzet, Çamurdan-zâde Zahid, Çamurdan-zâde Cevdet, Yarım-zâde İsmail, Timur-zâde Abdulsamed Efendilere ait muhakemenin rüyetine başlamıştır.

23 Şubat Çarşamba 1927 / 904 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Kozan Davası

Bundan bir müddet evvel Kozan'da bazı kimselerin iştirakıyla irtica hareketi yapılmak istenildiğini, hatta sokaklara yafta yapıştırıldığını haber almıştık. Hükümet bu mühim meseleye derhal vaz'-ı yed etmişti. Meselenin ehemmiyetini ve hükümetin takibat ve tetkikatını nazar-ı dikkate alarak, bu hususta şimdiye kadar bir şey yazmamıştık. Yalnız mantığımız bizi bir noktada tenvir ediyordu o da, Kozan gibi küçük ve asla böyle mühim bir hareket idare edemeyecek bir mıntıkada böyle bir tertibatı yapmak ve harekete gelmek için yapanların yâdli veyahut da bir iftiraya maruz kalmış olmaları noktası idi.

28 Şubat Pazartesi 1927 / 908 / s. 1 / AA

Türk-Yunan İtilafı

- Yunan Meclisi itilafnamelerin tasdikine ait kanunu kabul etti.

2 Mart Çarşamba 1927 / 910 / s. 1 / AA

Cumhuriyet Halk Fırkası Grubunda Takrir-i Sükûn Kanunu'nun Hitamı Takrîb Etmesi Münasebetiyle Vaziyet Tetkik ve Mütalaa Olundu

- Başvekil İsmet Paşa Hazretleri beyanatta bulunarak Takrir-i Sükûn Kanunu'nun iki sene daha temdidi lüzumunu izah buyurdular.

Ankara: 28 (AA) Takrir-i Sükûn Kanunu'nun hitamı takrîb etmesi üzerine vaziyet Cumhuriyet Halk Fırkası grubunda bugünkü içtimanda mütalaa ve tetkik olunmuştur. İsmet Paşa Hazretleri, Takrir-i Sükûn Kanunu'nun iki sene müddetle temdidi lüzumunu izah buyurmuş ve 7 Mart'ta müddeti hitam bulacak olan İstiklal Mahkemeleri'nin yeniden intihâbını hükümetin teklif etmeyeceğini, memleketin ahval-ı hazırası bu karara müstenid olduğunu beyan ederek İstiklal Mahkemeleri'ni ifa ettikleri hizmetlerden dolayı teşekkür ve tebriklerini tekrar etmiştir. İsmet Paşa'nın beyanat ve teklifâtı müttefikan tasvib edilmiştir.

3 Mart Perşembe 1927 / 911 / s. 1 / AA

Türkiye-Rusya

- Ticaret muahedesi esaslarında itilaf hâsıl oldu.

6 Mart Pazar 1927 / 913 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Tezviratın Cezası

Kozanlıların Ankara İstiklal Mahkemesi'nde cereyan eden muhakemeleri hitam buldu. Kozan'daki irtica hareketinin baştanbaşa bir sanîa olduğu, birkaç kişinin mevki ve servet için karşısındaki rakiplerini üzme, imha etmek maksadıyla böyle bir harekete tevessül ettikleri anlaşıldığından müfteriler cezaya, diğer maznunlar beraat ettiler.

Mahkemenin her safhası bizi hayretlerden hayretlere düşürdü. Rakip kuvvetleri ortadan kaldırmak için Kozan belediye reisi ve rüfekasının çevirdikleri manevra, öteden beri istimal masruf bir hareketin tamamen aksine olarak tezahür etmiştir. İki senelik mesailerinin bütün safhası inkılap tarihi içinde zîşan bir sahife teşkil edecek olan İstiklal Mahkemesi, böyle bir tezviri elbette cezasız bırakmayacaktı. İnkılabın en çok hürmet ettiği şey vatandaş hukukudur.

6 Mart Pazar 1927 / 913 / s. 1

***Times Gazetesi İstiklal Mahkemeleri'nin Lağvı Hariçte Memnuniyet
Uyandıracığını Yazıyor***

7 Mart Pazartesi 1927 / 914 / s. 1 / AA

Türk-Yunan İtilafnamesi Büyük Millet Meclisi'nde

- İtilafnamenin tasdiki hakkında bir kanun layihası müzakere ve kabul olundu.
- Hariciye vekilimiz “Hüsn-i neticemizi ilan ederken, karşı cumhuriyetin de bizim gibi düşünmekte olduğunu ümit etmekteyim” diyor.

11 Mart Cuma 1927 / 918 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Bir Suriye Gazetesine Cevap

Geçenlerde El Ahrar gazetesinin İstanbul muhabiri gazetesine yazdığı bir mektupta, Büyük Millet Meclisi azalarını masala bir dostluk eseri addolunmayacak şekilde tenkit etmiş ve Türkiye'nin dâhili asayişini de fena bir şekilde göstermişti.

Bize dost olanlar yaptığımız binlerce iyi ve muvaffakiyetli işleri mensup oldukları milletlere, memleketlere iyi göstermekle dostluklarını ancak ispat edebilirler. Aksi takdirde iddia edilen dostluğun ne kıymeti olabilir? El Ahrar'ın İstanbul muhabiri Türklere dost bir muharrir ise bir daha yalan, iftira dolu mektupları gazetesine göndermekten sarf-ı nazar etsin.

8 Mart Salı 1927 / 915 / s. 1 / AA

İstiklal Mahkemeleri Müddetinin Hitamı Münasebetiyle

- Adliye vekilimizin bir tāmimi.
- Haklı zaîfleri cumhuriyetin en koyusu ve haksız kuvvetleri en zaîf bir ferdi addetmek Türk adliyesinin şiarıdır.

Ankara: 6 (AA) Adliye Vekili Mahmud Esat Bey İstiklal Mahkemeleri'nin müddet-i kazâiyelerinin hitamı münasebetiyle müdde-i umumiliklere aynen âtiyedeki tāmimi telgrafla göndermiştir:

Madde 1: 7 Mart 925 sabahında İstiklal Mahkemelerimiz inkılap tarihinde sitâyiş şükran kaydedeceği yüksek faaliyetlerine nihayet vermiş ve uhdelerinde bulunan vatanın ve vatandaşların mukadderat-ı hukuklarını adliyeye teslim etmiş bulduklarından sarsılmaz bir iman, gerilik kabul etmez bir zihniyetle yeniden kurulan cumhuriyet adliyesi kendisini doğrudan doğruya inkılabın eseri ve onun tesis ettiği haklarla usul-ı idarenin müdafaa olarak tanır. Milletın kanunlar halinde tecelli eden idaresini milli camianın yüksek menfaatlerini ve muasır medeniyetin tahsil etmesine rehber ittihaz ederek tatbikte salahiyettar olan Türk adliyesi cumhuriyetin ve inkılap prensiplerinin müdafaası rolünü esasen yaşayacaktır.

16 Mart Çarşamba 1927 / 922 / s. 1 / AA

Türkiye-Amerika Münasebat-ı Siyasiye ve İktisadiyesi

- Siyasi ve iktisadi mesâilin halli zımnında Hariciye Vekilimiz Tevfik Rüştü Bey'le Amiral Bristol cenabları arasında nota ve mektuplar teati edildi.
- Tarafeyn mümessilleri mütekabiliyet şartı ile hukuk umûmîye-i düvel-i esasâtınca müesses muameleye mazhar olacaklardır.

27 Mart Pazar 1927 / 931 / s. 1 / AA

Türkiye-Lehistan Konsolosluk Mukavelesi

1 Nisan Cuma 1927 / 936 / s. 1 / AA

Türkiye-Almanya Münasebat-ı Ticariyesi

- İmza olunan muahede ticaret ve hariciye encümenleri tarafından tetkikten sonra Heyet-i Umûmî'ye verildi.

15 Nisan Cuma 1927 / 945 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Bir Dereceli İntihâb

Hükümet Büyük Millet Meclisi'ne, müntehib-i sânilik usulünün ilgasıyla bir dereceli mebus intihabına dair bir kanun layihası tevdi etti. Bu layiha berây-ı tetkik Kanun-i Esasi encümenine havale edilmiştir. Kuvvetle tahmin ettiğimize nazaran, Büyük Millet Meclisi hükümetin bu musib teklifini bilâ-tereddüt kabul edecektir.

Bir dereceli intihâb halkçılığın esaslarından birisidir. Hükümet bu suretle intihâb hakkını doğrudan doğruya halkın yed-i iktidarına terk ediyor.

15 Nisan Cuma 1927 / 945 / s. 1

Halk Mebusunu Eliyle İntihâb Edecek

- Bir dereceli intihâb kanununu meclis Kanun-i Esasi encümenine havale etti.

27 Nisan Çarşamba 1927 / 955 / s. 2

Kadınlara Siyasi Hak

- Nezihe Muhiddin Hanım Vuku Bulan İtirazlara Karşı Köpürüyormuş

İstanbul: 26 (Hususi Haberlerimiz) Kadınlar Birliği Reisi Nezihe Muhiddin Hanım, kadınların hukuk-ı siyasiyesi hakkındaki itirazlara köpürüyor ve;

- Bizimde şuurumuz, kalbimiz, idrakımız var, Saka Ahmed mebus intihâbı için rey versin, çamaşırcı Ayşe neden veremesin? Mesele prensip meselesidir.

28 Nisan Perşembe 1927 / 956 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Cumhuriyetin Feyzi

Devrin muhterem Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri'nin programında memleketin halâs-ı iktisadiyesini temin edecek yegâne vasıtanın şimendifer olduğuna dair bulunan kayd, musarrahan mevcuttur.

İsmet Paşa Hazretleri'nin şimendifercilik siyaseti, memleketinin ihyasına matuf ihyakâr bir siyaset olmuştur. İşte evvelce başlanan bir hat yirmi beş, otuz gün sonra Kayseri'ye vasıl olmuş bulunacaktır. Üç dört senelik mesaiden sonra görülüyor ki, cumhuriyetin ilk eserleri feyzli birer numune olarak gözlerimizin önünde birer birer canlanmaya başlamışlardır.

5 Mayıs Perşembe 1927 / 962 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Balkan Misakı

Fransa matbuatı, Türkiye'nin de dâhil olması arzu olunan bir Balkan misakı etrafında neşriyata başlamışlardır.

Fransa matbuatının, Atina gazeteleri bu husustaki neşriyatı Balkanlarda eğer böyle siyasi bir teşekkül olacak olursa Türkiye Cumhuriyeti'nde bu teşekküle dâhil olmasını arzu etmek en makul ve dürüst bir mantıktır. Türkiye Cumhuriyeti kendisini alakadar eden bütün vukuat-ı siyasiyeyi büyük bir nüfuz-ı nazar takip eylemek mecburiyetindedir.

6 Mayıs Cuma 1927 / 963 / s. 2

Yeni Paramız

- Bir ve beş liralık cumhuriyet paralarımızdan ilk posta dün İstanbul'a geldi.

8 Mayıs Pazar 1927 / 964 / s. 1 / AA

Türkiye-Macaristan

- Macar Meclisi iktisadi muahede ile ikamet mukavelesini tasdik ve tasvib etti.

17 Mayıs Salı 1927 / 972 / s. 2

Şehrimizde Nüfus Muameleti

- Nisan zarfındaki nüfus muameleti şayan-ı memnuniyet bir haldedir.

Şehrimizde Nisan zarfından tam bir aylık nüfus vukuatı şayan-ı memnuniyet bir haldedir. Nüfus dairesinden aldığımız istatistiğe nazaran: Mektumat: 417, münâkehat: 36, tevellüdat: 96, tebdil-i mekân: 48, talâk: 10, vefâyat: 42, tashih-i kuyûd: 43 ki ceman 691 nev' nüfus vukuat-ı muameleti rica olunur.

20 Mayıs Cuma 1927 / 975 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Kayseri'de Şimendifer

Birkaç gün evvel telgraf haberleri Ankara-Sivas hattının Kayseri'ye vasıl olduğunu, Kayserililerin bir bayram günü yaşadıklarını bildirdi. Bugün Ankara'dan Kayseri'ye trenlerin yolcu nakline başladıklarını öğrendi. Ankara'dan hareket eden bir yolcu on dört saat sonra Kayseri'ye vasıl olabiliyor.

Tren hattının bir memleketin inkişâf-ı iktisadiyesi ve zirâiyesi üzerinde ne derece müessir olduğunu muhtelif misallerle izah mümkündür.

25 Mayıs Çarşamba 1927 / 979 / s. 2

Antakya'daki Türkler

- Fransız memurları Antakyalı olup da Türk tâbiyyetine girenlere işkenceler yapıyorlar.

Haber aldığımızı nazaran Antakyalı olup da Türkiye tâbiyyetine geçen ve Türkiye'den Antakya'ya bazı hususi işlerini görmek üzere giden Türk tebaası, Antakya'da Fransızlar tarafından işkencelere maruz bulunmaktadırlar.

25 Mayıs Çarşamba 1927 / 979 / s. 2 / AA

Büyük Millet Meclisi'nde Müzakereler

- Rusya, Macaristan, Finlandiya ve Almanya ile akdettiğimiz mukavele ve muahedemeler tasdik edildi.
- İnşa edilmiş ve edilecek demiryolları ve limanları inşa ve işletmek üzere bir devlet demiryolları ve limanları idare-i umûmîyesi ihdas olunuyor.

31 Mayıs Salı 1927 / 984 / s. 1 / AA

Hayalin Hakikate inkılap Etmekte Olduğu Günler

- Ankara-Kayseri hattı küşad edildi.
- Bu hat Türk'ün tek başına neler yapmak kabiliyetinde olduğunu gösteren misallerden birisidir.
- Bu hat büyük Gazi'nin dehası ile şarktan garbe yükselen istiklal zaferini yine o büyük iradenin tesiri altında garpten şarka doğru koşturuyor.

15 Haziran Çarşamba 1927 / 994 / s. 2

Mebus Olabilecekler mi?

- Meclis reisi, kadınların daha evvel müntehib olabilmek için çalışmaları lazım geldiğini söylüyor.

16 Haziran Perşembe 1927 / 995 / s. 2

Yetmiş Bin Muhacir

- Anavatana Kafkasya'dan yetmiş bin Türk muhacir geliyor.

İstanbul: 15 (Hususi Haberlerimiz) İskân müdir-i umûmî muavini Maruf Bey tâbiyyetimizi tercih eden yetmiş bin Kafkasyalı Türk muhaciri getirmek üzere Batum'a gitti.

22 Haziran Çarşamba 1927 / 1000 / s. 1

Kadınlara Siyasi Hak

- Ecnebi muhabir, kadınların siyasi hak talepleriyle fazla meşgul oluyorlar.

İstanbul: 21 (Hususi Haberlerimiz) Şehrimizdeki ecnebi muhabirler kadınlarımızın siyasi hak taleplerine karşı çok alaka göstermektedirler. Muhabirler Nezihe Muhiddin Hanım'a bir ziyafet çekmişler, siyasi talebin is'âfindan şüphe ettiklerini söylemişlerdir. Nezihe Hanım da Türkiye'de artık taassub ve kadın aleyhtarlığı olmadığını beyan ederek "Topraklarımızda kadınları da, erkekleri de doyuracak büyük menbalar var" demiştir.

23 Haziran Perşembe 1927 / 1001 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Esaret Değil

Meclis reisimiz Kazım Paşa Hazretleri'nin son İstanbul seyahatlerinde, Kadınlar Birliği'nin teşebbüsü üzerine kadınlarımızın mebus olup olamayacağını soran gazete muhabirlerine müşârinileyh hazretleri cevaben demişlerdir ki "Kanunda böyle bir kayıt yoktur."

Filhakika intihâb-ı mebusan kanununda böyle bir kayıt mevcut değilse de içinde bulunduğumuz inkılap, o kanuna bir gün bu kaydı da yazacaktır.

23 Haziran Perşembe 1927 / 1001 / s. 1 / AA

Büyük Millet Meclisi'nde Müzakereler

- İntihâb-ı Mebusan Kanunu'nun bazı idarelerin ta'dîli hakkındaki kanun layihası kabul edildi.

26 Haziran Pazar 1927 / 1003 / s. 1 / AA

Kadınlarımızın Askerliği

- Receb Bey Efendi'nin nutku gazetelerde sehven makûs şekilde çıkmıştır.

Ankara: 23 (AA) Büyük Millet Meclisi'nin Salı günkü içtimasında kadınların askerliği hakkında serd olunan mütalaata cevaben Müdafaa-i Milliye Vekili Receb Beyefendi vaki olan beyanatında, kadınların askerlik yapmalarının doğru olmadığını zikretmiştir. Bu keyfiyet bazı gazetelerde sehven ve makûs bir tarzda yazıldığı görüldüğünden tashih olunur.

27 Haziran Pazartesi 1927 / 1004 / s. 2 / AA

Büyük Millet Meclisi'nde Müzakereler

- Umûmî müfettişlik teşkilatı ve mükerrer sigorta mecburiyeti hakkındaki kanun layihaları kabul edildi.

28 Haziran Salı 1927 / 1005 / s. 1 / AA

İkinci Büyük Millet Meclisi'nde Devre-i İntihâbiyesi Nihayet Buldu

- Meclis dünden itibaren tatil-i faaliyet etti.

- İkinci meclis hayalleri hakikatlere, asırları senelere kalb etmiş, tarihimizde yeni devrin müessesesi olmak şerefine ihrâz eylemiştir.

1 Temmuz Cuma 1927 / 1008 / s. 2

Yüzellilikler

- Türkiye tâbiyyetinden iskat edildiler.

3 Temmuz Pazar 1927 / 1009 / s. 1 / AA

Bahtiyar İstanbul, Gazi'nin Şeref-i Muvâsalatıyla Tarihinde Misilsiz Bir Sahne-i Coşku ve Huruş Yaşadı

4 Temmuz Pazartesi 1927 / 1010 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Gazi ve İstanbul

- 30 Haziran 927 Beylerbeyi -

İstanbul'a Türk tarihinin, hürriyet ve kahramanlık tarihinin en büyük adamı misafir olarak gelmektedir. Bundan daha büyük ne olabilir? Bu güzel memleketi kurtaran Mustafa Kemal'i selamlamak, onu alkışlamak için kim geri durabilir?

İstanbul vecd içinde istikbal merasimiyle meşgul, hem de tarihi muazzam bir istikbal merasimi. Bir gün sonra bu mavi durgun suların, şu yeşil yamaçların, gökyüzüne doğru en narin bir eda ve zarafetle yükselen minarelerin, kalelerin, sahillerin üzerinde neler olacak? Bunları şimdiden tahmin etmek çok mümkün.

İstanbul borcunu ödemek için uğraşılıyor. Kendisini bir defa Anafartalar, ikinci defa Dumlupınar zaferiyle kurtaran Gazi'ye kendisini samimi bir muhabbet demeti halinde takdim edecek.

5 Temmuz Salı 1927 / 1011 / s. 1

Gazimizin Bir Heykelleri Adana'mızı da Tezyin Edecek

- Dün içtima eden cemiyet-i umûmîye-i belediye Gazi'nin bir heykelini rekze karar verdi.

- Heykelin Köprübaşı'nda açılacak büyük bir meydana rekzi düşünülmektedir. Heykel buraya rekz edildiği takdirde şehrimizin birçok mahallerinde görülmesi mümkün olabilecektir.

6 Temmuz Çarşamba 1927 / 1012 / s. 1 / AA

Şûrâ-yı Devlet İşe Başladı

- Dün Nusret Bey'in riyasetinde ilk içtima akd ve devâir azaları tefrîk edildi.

12 Temmuz Salı 1927 / 1017 / s. 1 / AA

Gazi Hazretleri Afgan Hariciye Nazırını Kabul Buyurdular

- Reis-i Cumhur Hazretleri İstanbul'da ziyaretlerine devam buyurmaktadırlar.

İstanbul: 11 (AA) Gazi Hazretleri dün öğleden sonra Dolmabahçe Sarayı'nda hariciye vekilimizin delâletleriyle Afgan Hariciye Nazırı Mahmud Tarzî Han Hazretleri'ni kabul buyurmuşlardır.

13 Temmuz Çarşamba 1927 / 1018 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Gazi'nin Heykelleri

- 10 Temmuz 927 –

İstanbul: (Başmuharririmizden) Türkiye'nin birçok yerlerinde Gazi'nin heykelinin rekzine başladı. Bu hususta Adana Belediyesi'nin de faaliyete geçtiğini gazetelerde okudum. Eğer Adana'da iktisadi, zirâî buhranlar olmasaydı iki sene evvel teşekkül eden komisyon bu işi çoktan yapacaktı. İki sene sonrada olsa belediyemizin bu işe teşebbüsünü takdir etmemek mümkün değil.

Yalnız şurada heykelin rekzi hususunda şahsi fikirlerini serdedeceğim. Verilen malumata nazaran Gazi Hazretleri'nin heykelleri, Heykeltıraş Kanunika'nın (?) ihzar ettiği heykellerden birisinin kopyası olacaktır. Buna sebep de tasarruf fikridir. Bu iş asla doğru değildir. İzmir'de, Berusa'da (?) rekz olunacak bir heykelin aynen Adana'da rekzi hiçbir mana ifade etmez.

17 Temmuz Pazar 1927 / 1021 / s. 1 / AA

Ne Diyelim, Allah Akıl Versin!

- Hindistan'da Müslümanlarla Mecusiler din için mütemadiyen birbirlerini kırıp geçirmektedirler.

18 Temmuz Pazartesi 1927 / 1022 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Heykel Bahsi

Bugün memleketin her tarafında bir tek arzu dalgalanıyor: Gazi'nin heykeli! Bu heykel için her vilayetimiz ayrı ayrı tasavvurlar beslemektedir.

Adana Belediyesi'nin de Adana için büyük müncinin bir heykeli ile bu feyyaz memleketi süsleyeceğini haber almaktayız. Belediyeden rica ederiz, eğer rekz edilecek heykel için bu fedakârlığı yapabilirse bütün memleket evlatları namına biz kendisine müteşekkir kalırız! Yok, eğer Konya'dakinin yahut İstanbul'dakinin bir aynısı imal ettirecek ise bu Adanalılar için günah olur. Çünkü Gazimizin bu heykelleri ile kendi büyük şahsiyeti arasında o kadar uzun, o kadar nihayetsiz bir boşluk var ki...

18 Temmuz Pazartesi 1927 / 1022 / s. 2 / AA

Trabzon Umûmî Nüfusu

Trabzon: 16 (AA) İstatistiklere nazaran Trabzon vilayetinin nüfus-ı umûmîyesi üç yüz altmış bir bindir.

19 Temmuz Salı 1927 / 1023 / s. 1

Boğazlar Komisyonu'na Verdiğimiz Cevap

İstanbul: 18 (Hususi Haberlerimiz) Boğazlar Komisyonu'nun geçenlerde vermiş olduğu rapora karşı donanmamızın boğazlardan mürur ve uburunu Boğazlar Komisyonu'na ihbar etmek mecburiyetinde olmadığımızı ve ecnebi vapurlarının boğazlardan geçerken telsiz kullanmasını mene salahiyettar olduğumuz cevabı gelmiştir...

25 Temmuz Pazartesi 1927 / 1028 / s. 1 / AA

Şerefli Bir Günün Yıldönümü

- Dün hayat ve istiklalimizi bütün dünyaya tanıtan Lozan Muahedesi'nin imzalandığı gündü.

3 Ağustos Çarşamba 1927 / 1036 / s. 1

Türkiye-Suriye Hududu

İstanbul: 2 (Hususi Haberlerimiz) Suriye hududumuzun tahtında Fransızlarla aramızda ihtilaf zuhura gelmiştir. Ankara'da bulunmakta olan murahhasımız Miralay Abdi Bey'in yakında hududa avdeti ümit edilmektedir.

4 Ağustos Perşembe 1927 / 1037 / s. 1

Kaç Mebus Çıkaracağız

- Adana'mız bu devre-i intihâbiyede dört mebus çıkaracaktır.

Adana merbutâtının en son tespit edilen erkek nüfusu 77965 adede baliğ olmuştur. Müfredat itibariyle Adana: 33493, Karaisalı: 12196, Kozan: 12525, Kars: 8048, Feke: 4174, Saimbeyli: 7529 erkek nüfusa malik olarak gösterilmektedir. Bu hesaba nazaran geçen devre-i intihâbiyede üç mebus çıkaran Adana'mız bu devre-i intihâbiyede dört mebus çıkaracaktır.

4 Ağustos Perşembe 1927 / 1037 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Sahte Vatanperverlik

Türkiye matbuatı birkaç günden beri bir mesele ile meşgul olunmaktadır. Heyet-i mahsusa, Milli Mücadele senelerinde İngiliz Muhipler Cemiyeti âmâlini tercih ve İngiliz himayesini esas itibariyle tercih ederek mezkûr cemiyete aza kayd olunanların veya müzakerelerine iştirak eyleyenlerin esamisini tespit etmiş ve bazı gazete muhabirleri bu isimleri neşr eylemiştir. Neşredilen bu esami meyanında yüksek mevki işgal eden bazı zevat ile iki mebusunda isimleri zikredilmektedir.

Biz bu listeye dâhil bulunan zevattan bir kaçını tanır ve ekseriya mükâlemelerinde bu zevatın şöyle fedakârâne çalıştıklarını, böyle cansiperane hizmet eylediklerini dinler ve işgal eyledikleri makamlarına bu fedakârlıkları, bu vatanperverlikleri yüzünden eriştiklerini düşünerek hatta birazda gıpta ederdik.

Gazeteler, bu zevatın bazılarının masum bulduklarına dair yazdıkları mektuplarında neşre başlamışlardır. Fakat gazete sütunlarında münakaşa edilen bu

meselenin iç yüzü şudur ki: Kendi itirafları veçhile bu zevat İngiliz Muhipler Cemiyeti'ne girmişler, müzakerelerine iştirak eylemişler ve o zamana göre bu fikri kabulde tereddüt bile göstermemişlerdir.

Bunlardan bir tanesini tanıyoruz ki; Hâkimiyet-i Milliye gazetesi muharrirliğini ifa eylediğimiz sırada, sırf kendi eserlerini gazeteye koymamızı temin için etrafımızda pervane gibi dolaşıyor, türkü şaklabanlıklar bize göre türlü iz'âatla eserinin gazeteye dercinde bizi muztar kılarıdı.

7 Ağustos Pazar 1927 / 1039 / s. 1

İntihâb Dün Bilfiil Başladı

- Halk fevç fevç intihâb sandıklarının bulunduğu mahalle giderek reyini istimal etmektedir.

Müntehib-i sâni intihâbâtı dün şehrimizde ve nahiyelerde bilfiil başladı. Saat dokuz buçukta rey sandığı heyet huzurunda muayene edilerek temhir edilmiş ve ilk reyi Cumhuriyet Halk Fırkası reisi Fahri, ikinci reyi vali beyler atmışlar ve bundan sonra halkımız fevç fevç gelerek reylerini istimal eylemişlerdir.

7 Ağustos Pazar 1927 / 1039 / s. 1 / AA

İstanbul'da İntihâbât

- Beyoğlu, Üsküdar, Bakırköy kazaları mülhakatında intihâbât neticelendi.

7 Ağustos Pazar 1927 / 1039 / s. 2 (Ş. Tevfik)

Cebel-i Bereket'te İntihâbât

- Gerek merkezde, gerek mülhakatda kâmilan fırka namzedleri intihâb edildi.

Osmaniye: 5 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Reylerin tasnifiyle heyet bugün neticeye vasil olmuş ve Halk Fırkası namzedlerinden aşağıdaki zevat ekseriyetle müntehib-i sâni intihâb edilmişlerdir:

Halk Fırkası mutemedi Çalık-zâde Ahmed Hamdi, Hacı Çiçek-zâde Ömer Faik, Serkomiser Kemal, Ziraat Müdürü İbrahim Saib, Halk Fırkası Kâtibi Mehmed Ali, Sandık Emimi Mehmed, Yalalı-zâde Meclis-i Umûmî azasından Mahmud, Ali Bekir-zâde Dede, Diyulim-zâde (?) Hacı, Müftü Esbek Yusuf Ziya, Turun Yusuf, Çörelî Mehmed Ağa-zâde İbrahim, Sefali-zâde Hacı Ahmed, Dervişiyeden Bekçe oğlu Ali, Kalemдар Hacıağa-zâde Hayal, Mamu Mehmed, Ciyak Halil, Cend-zâde Abdülkadir Bey ve efendiler.

Merkeze merbut nevâhîde de intihâbât bitmiş ve tamamen Halk Fırkası namzedleri kazanmıştır.

8 Ağustos Pazartesi 1927 / 1040 / s. 1

Karataş'ta İntihâbât

- Halk müttefikan fırkamızın gösterdiği namzedlere reyini verdi.

8 Ağustos Pazartesi 1927 / 1040 / s. 1 / AA

Anadolu'da İntihâbât

- Halk her tarafta fırkamızın gösterdiği namzedleri intihâb etmektedir.

Uşak: 6 (AA) Cumhuriyet Halk Fırkası ikinci mıntıka müfettişi Ali Nazmi Bey, şehrimize gelmiştir. Mıntıka dâhilinde Kocaeli, Eskişehir, Kütahya, Bilecik vilayetlerinde ve bir iki kazası henüz ikmal olunamayan yolu, Afyonkarahisar'da muntehib-i sâni intihâbâtını müttefikan Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri kazanmışlardır.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1 / AA

Muntehib-i Sâni İntihâbâtı

- Her tarafta Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri ittifakla intihâb edildiler.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1 / AA

Bir Tekzib

- Türkiye, Rusya, Almanya arasında bir askeri ittifak akdi haberleri asılsızdır.

15 Ağustos 1927 / 1046 / s. 2

Bahçe'de İntihâbât

Bahçe: 11 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Bahçe kazası müntehib-i sâni intihâbâtı hitam buldu. Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri ittifakla intihâb edildiler.

16 Ağustos Salı 1927 / 1047 / s. 1 / AA

Türk-Sırp Münasebatı

- Yugoslavya Ticaret gazetesinin Türk-Sırp münasebatı hakkındaki makalesi.

Belgrad: 14 (AA) Yugoslavya tacirler mahâfilinin nâşir efkârı olan Terguiniski Galastik (?) gazetesi "Türkiye ile Müzakerat" unvanlı makalesi sulh ve selamet siyasetini takip eden Yugoslavya yarın Türkiye müstesna olmak üzere Harb-i Umûmî dolayısıyla münasebatı inkitâyâ uğrayan tekmil Avrupa devletleriyle münasebat-ı ticariyeye yeniden tesis edilmiş olduğunu kaydederek, münasebatın idaresini başlıca mani her iki memlekette eşhasa ait emval üzerine mevzu-i bahs meselesidir ki, buna da uzun münasebattan sonra tamamen halledilmiş nazarıyla bakabiliriz diyor.

16 Ağustos Salı 1927 / 1047 / s. 2

Şehrimiz Asayışı

Geçen yirmi dört saat zarfında şehrimiz dâhil ve haricinde hiçbir zabıta vukuatı olmadığı polis ve jandarma kuyudatından anlaşılmıştır.

17 Ağustos Çarşamba 1927 / 1048 / s. 2

İstanbul İntihâbâtı

- İstanbul bin dört yüz altmış bir müntehib-i sâni çıkardı.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İntihâb İşleri

İkinci Büyük Millet Meclisi tatil-i faaliyet ettikten sonra, devrenin nihayete ermesiyle yeni intihâbâta ait istihzârat artık nihayete ermiş ve memleketin muhtelif mahallerinden alınan haberlere göre müntehib-i sâni intihâbâtı hemen hemen hitam bulmak üzere bulunmuştur.

Anadolu'nun muhtelif yerlerinden gelen arkadaşlarla vaki mükâlemelerimizde kemal-i memnuniyetle ve gösteriyoruz ki; müntehib-i sâni intihâbâtında firkamızın namzedleri hemen ittifaka karîb ve pek çok yerlerinde ittifak ara ile ihrâz ekseriyet eylemektedir.

Bu netice Türk milletinin ızdırap gören, memleketi satılan, düşmanlara teslim edilen, ırzına, namusuna, haysiyet-i şerefine tecavüz olunan Türk milletinin akl-ı selimine rey musîbine delil addedilmedir.

25 Ağustos Perşembe 1927 / 1055 / s. 1

Umûmî Tahrir-i Nüfus

İstanbul: 24 (Hususi Haberlerimiz) Pek yakında umûmî tahrir-i nüfus başlanacaktır. İstanbul tahrir-i nüfusu Teşrîn-i Evvel'de icra kılınacaktır.

26 Ağustos Cuma 1927 / 1056 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

26 Ağustos

Sakarya zaferinden sonra ordularımız Afyonkarahisar önünde uzun müddet tevkif etmişti. Bu tevkifteki sırrı bir türlü anlamayan bir takım zavallıların artık Türk ordusunun Yunan sürülerini hudutlarımızın haricine defedebileceğine kanı

olmayanlardı. Hatta bu zihniyet Büyük Millet Meclisi'nin içindeki kimselere bile sirayet etmişti.

26 Ağustos sabahı güneş dünyaya ılık, tatlı ışıklarını serperken Türk topçuları Afyonkarahisar'ın önünde ahz-ı mevki eden düşman sürülerinin tepelerine yıldırım gibi gülleler, ölüm yağmurları yağıyorlardı. Uzun sürmeyen şedit bir hücumdan sonra Afyonkarahisar ordumuzun eline düştü... 26 Ağustos tarihimizde açılan yeni, mübarek, şerefli bir devrin ilk günüdür

28 Ağustos Pazar 1927 / 1057 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İntihâbât Arifesinde

Şu birkaç gün mebus namzedlerinin ilanına muhakkak nazarıyla bakabiliriz. Halkın Cumhuriyet Halk Fırkası'na karşı müntehib-i sâni intihâbâtına gösterdiği itimat ve teveccühü nazar-ı dikkate alırsak, fırkanın bütün memleket tarafından candan sevilen reisinin ilan edeceği namzedlerde bütün müntehib-i sânilerin hiç düşünmeden, tereddüt göstermeden rey vereceklerine de şüphemiz yoktur. Çünkü uzun senelerden beri memleket mukadderatını en felaketli devirlerde bile harikulade bir görüş ve liyakatle idare eden, koca bir milleti feci bir badireden kurtaran o büyük insanın işaretlerini nazar-ı dikkate almayacak bir kimse tasavvur edemiyoruz.

28 Ağustos Pazar 1927 / 1057 / s. 2

Tahrir-i Nüfus

- Bu husustaki talimatname tebliğ edildi.

927 senesi Teşrin-i Evvel'in yirmi sekizinci Cuma günü umûmî tahrir-i nüfus yapılması takarrür etmiştir.

29 Ağustos Pazartesi 1927 / 1058 / s. 1 / AA

Hainler Vatan Aleyhindeki Faaliyetlerine Devam Ediyorlar

- Hükümet daima müteyakkız ve basiretkârdır.
- Siyasi suikast maksadıyla memleketimize giren Hacı Sami çetesi meyten ve mecruhen ele geçirildi.

29 Ağustos Pazartesi 1927 / 1058 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Hain Maksatlar

Yüzellilik listesine dâhil olanlardan Çerkez Hacı Sami bir çete teşkil ederek İzmir civarında çıkmış, maksadı suikast tertip etmek imiş. Anadolu Ajansı'nın verdiği malumata nazaran ölü olarak yakalanan bu hain haricin teşvikat ve yardımlarıyla işe teşebbüs etmiş imiş.

Bugünkü Türkiye'yi ne hariç ve ne de aksi inkılapçılar çekememektedirler. Bugün Çerkez Sami'yi tahrik edenler, yarın tahrik edecek birçok anâsır bulacaklardır. Çerkez Sami'ler, şunlar veyahut bunların bu memlekette yapabilecekleri şeyler canlarını vermektir. Hainlerin müteaddid tecrübeleri bunları göstermektedir.

29 Ağustos Pazartesi 1927 / 1058 / s. 2

Heyet-i Vekile Gazi'nin Riyaseti Altında İçtima Etti

- İçtimaya Başvekil İsmet ve Kazım Paşa'lar da iştirak ettiği bu içtimada intihâbât mesâilesinin konuşulduğu tahmin edilmektedir.
- Namzedlerin yarın, öbür gün ilanı kuvvetle ihtimaldir.

1 Eylül Perşembe 1927 / 1060 / s. 1 (Heyet-i Teftişiye Reisi Turhan Cemal)

İntihâb Yarın

Eylül'ün ikinci Cuma günü yarın Adana merkez kazası mebus intihâbı ve merkez kazası müntehib-i sânilerin o gün öğleden sonra saat dörtte belediye dairesinde hazır bulunmaları lüzumu ilan olunur.

1 Eylül Perşembe 1927 / 1060 / s. 1 (Gazi Mustafa Kemal)

Fırkamızın Üçüncü Devre-i İntihâbiye Mebus Namzedleri Tespit ve İlan Edildi

Aziz Vatandaşlarım, Cumhuriyet Halk Fırkası namına bütün memlekette Türkiye Büyük Millet Meclisi azalığı için namzedi olarak tensib ettiğim zevatın Heyet-i Umûmiye'sini itilânıza vaz' ediyorum. Her vatandaş için yeni devrede beraber çalışmayı münasip gördüğüm arkadaşların Heyet-i Umûmiye'sinin birlikte görülmesinin faydalarını addettim. Bunlarda her daire-i intihâbiyeye tefrîk edeceğim mebus namzedlerini imzam tahtında arz edeceğim.

2 Eylül Cuma 1927 / 1061 / s. 1 / AA

Orduda Terfiler

- Kumandan ve zabıtlarımızdan birçoğu terfi ettiler.
- Ali Said ve Naci Paşa'lar hazarete birer derece terfi ettiler.

2 Eylül Cuma 1927 / 1061 / s. 1

Fırkamızın Adana Mebus Namzedleri

- Adana daire-i intihâbiyesi mebusluğu için Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri olarak tefrîk ettiğim zevatın isimleri ber-vech-i âtîdir:
- Adana mebusu Çiftçi Zamir Bey, Adana mebusu Çiftçi Kemal Bey, Cumhuriyet Halk Fırkası Adana mıntıkası müfettişi ve Sabık Adana Valisi Hilmi Bey, çiftçilerden Kadri Bey.

2 Eylül Cuma 1927 / 1061 / s. 1

İntihâb Bugün Dörtte Belediye Dairesinde İcra Edilecek

- Cumhuriyet Halk Fırkası'nın daire-i intihâbiyeler namzedleri listesi tebliğ edildi. Bütün devâir-i intihâbiyelerin mebusları bugün aynı saatte tayin edecektir.

4 Eylül Pazar 1927 / 1062 / s. 1

İntihâb Bitti

- Fırka namzedleri müttefikan intihâb olundular.

Şehrimizde mebus intihâbı evvelki gün fevkalade merasimle icra edilmiştir. Saat on sekizde reyler tasnif edilmiş ve neticede fırkamızın namzedleri Zamir, Kemal, Hilmi ve Kadri Beylerin müttefikan intihâb edildiği anlaşılmıştır.

4 Eylül Pazar 1927 / 1062 / s. 1

Başmuharririmiz Ferid Celal Bey Müttefikan Urfa Mebusluğuna İntihâb Edildiler

Dün Urfa'dan birçok zevat tarafından gazetemize gönderilen telgraflara nazaran Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından Urfa mebusluğuna namzed olarak gösterilen gazetemiz sahip ve başmuharririmiz Ferid Celal Bey müttefikan Urfa mebusluğuna intihâb edilmişlerdir.

4 Eylül Pazar 1927 / 1062 / s. 3

Tahrir-i Nüfus

- Nüfus Müdüriyeti'ne talep edilen mükellefin esamisi gelmeye başlamıştır.

5 Eylül Pazartesi 1927 / 1063 / s. 1 / AA

Anadolu'da İntihâbât

- Kırk sekiz vilayette mebus intibâhâtı hitam buldu.

Ankara: 4 (AA) Dün saat on sekize kadar Cumhuriyet Halk Fırkası kâtib-i umûmîliğine gelen malumata nazaran kırk sekiz vilayette mebus intihâbâtı hitam bulmuş ve Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri her tarafta müttefikan intihâb edilmişlerdir.

6 Eylül Salı 1927 / 1063 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İntihâbât ve Vahdet

Bugün Türkiye'nin her bir köşesinde mebus intihâbâtı tamamen hitam bulmuş olacaktır. Vilayetlerden gelen haberlere nazaran her tarafta Halk Fırkası namzedleri müttefikan rey almak suretiyle mebus olmuşlardır. Şu hal gösteriyor ki; Cumhuriyet Halk Fırkası'na ve bu firkanın başında bulunan Gazi Hazretleri'ne karşı halkta derin, sarsılmaz bir itimat ve kanaat var. Biz bu itimadın tecellisine doğrudan doğruya "Milli Vahdet" diyeceğiz.

9 Eylül Cuma 1927 / 1066 / s. 1 / AA

Lotus Davası

- Beynelmîlel Divan-ı Adalet Türk nokta-i nazarını kabul etti.

Lahey: 7 (AA) Beynelmîlel daimi Divan-i Adalet Lotus meselesi hakkındaki reyini vermiştir. Arada tesâvî vaki olduğu cihetle Türkiye'nin bu meselede beynelmîlel hukuka muhalif hareket etmemiş olduğunu beyan eden reisin bulunduğu tarafın reyini kabul edilmiştir.

11 Eylül Pazar 1927 / 1067 / s. 1 / AA

Ankara Telsizi İşlemeye Başladı

- Dünyanın ikinci sınıf telsizlerinden olan Ankara telsizi ilk muhaberesini Moskova ile yaptı.

12 Eylül Pazartesi 1927 / 1068 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Fikrî Zafer

Türk ve Fransız Hükümetlerinin Lahey’de beynelmilel Divan-i Adalet’e tevdi ettikleri dava lehimize verilen bir kararla neticelenmiş. Mesele yalnız bugünün gelip geçici basit bir hadisesi mahiyetinde olmuş olsa idi, nihayet bir ajans havadisi alarak okuyup geçmek kâfi gelebilirdi.

Fakat Lotus davası ismi olan bu hadisenin tarihini ve geçmediği safahat ile eriştiği neticeyi dikkatle tetkik ve tahlil edecek olursak Lahey beynelmilel Divan-ı Adalet’inde kazandığımız bu zafer çok şümüllü ve yüksek neticeye doğru atılmış bir adımdır.

14 Eylül Çarşamba 1927 / 1070 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Nüfus Meselesi

Otuz seneden beri tahrir muamelesi görmemiş ve müteaddid harplerde birçok tahsilata uğramış nüfusumuzun hakiki miktarını bilmek birçok nokta-i nazardan bizim için çok büyük ehemmiyeti haizdir.

Ricalimizin ve mütehasısların mükerreren söylediği ve Türk Ocakları’nın tâmin ettiği gibi hükümetin bu hareketinde küçük büyük, cahil münevver her Türk’ün samimi ve candan zahir olması bir borçtur.

15 Eylül Perşembe 1927 / 1071 / s. 1

İstanbul'da Bir Ermeni Komitesi

- Komite mühim baskın için toplandığı sırada polis tarafından abluka ve bi'l-müsademe derdest edildi.
- Müsademe esnasında bir komiserimiz şehit, iki komiser mecruh oldu. Komitecilerden biri maktulen, üçü mecruhen derdest edildiler.

18 Eylül Pazar 1927 / 1074 / s. 2

Türk-Macar İtilafı

Hükümetimizle Macaristan Hükümeti arasında akd olunan ikamet ve ticaret mukavelenamesinin bir sureti Ticaret Vekâleti'nden, mıntika iktisat müdiriyeti'ne gönderilmiştir.

18 Eylül Pazar 1927 / 1074 / s. 2 / AA

Türkiye-Çekoslovakya

Ankara: 15 (AA) Türkiye ile Çekoslovakya arasında mevcut olup müddeti 11 Teşrîn-i Evvel'de hitam bulacak olan muvakkat ticaret itilafnamesi mezkûr tarihten itibaren altı ay daha temdîd olmuştur.

22 Eylül Perşembe 1927 / 1078 / s. 1 / AA

Tahrir-i Nüfus

- Hazırlıklara faaliyetle devam edilmektedir.

Ankara: 20 (AA) 28 Teşrîn-i Evvel tarihinde müsadif Cuma günü Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde icra edilecek umûmî nüfus tahriri için muktezi ihzarâta faaliyetle devam edilmektedir. Bu husus için tanzim edilen talimat, cetveller bütün vilayetlere gönderilmiştir. Tahrir esasını teşkil eden numarataj muamelesi bitmek üzeredir. Elliye müteceviz vilayette bu ameleye ikmal olunmuştur. Ayrıca tahrir-i

nüfus işleri için Ankara ve İstanbul'da birer tahrir-i nüfus komisyonu teşkil olunmuştur.

26 Eylül Pazartesi 1927 / 1081 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Nüfus Tahriri

Geçenlerde yazdığımız bir makalede tahrir-i nüfusun milletlerin hayat ve bekası itibariyle haiz olduğu ehemmiyete işaret ederek küçük, büyük, âlim, cahil bütün milletin tahrir-i nüfus işini vatani bir vazife telakki mecburiyetinde olduğunu zikretmiştik. Birkaç gün evvel İsmet Paşa Hazretleri neşrettikleri beyanname ile umûmî tahrir-i nüfusun ne demek olduğunu kendilerine mahsus samimi ve veciz bir lisanla şümullü bir şekilde izah etmişler ve bunun yalnız bir hükümet işi olmayıp milletin her ferdine bir vazife tahmil eden vatani ve kudsî bir mesele olduğunu tek'îd ve tespit etmişlerdir. Şu saiktedir ki bu mevzu bize göre daha avdet etmek mecburiyetini hissettik.

29 Eylül Perşembe 1927 / 1084 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Kemalizm

Memleketimizde tetkik seyahati yapan bir Fransız muharriri, ihbaren müşahede ve mülahazalarını toplayarak bir eser vücuda getirmiş ve eserini tab' eylemiştir. Eser baştanbaşa yeni Türkiye, yeni Türkiye'de yenilikler gibi bir takım mübahatı ihtiva ediyor. Bir ecnebi gözünün Türk ve Türklüğe bu kadar nüfuz ettiğini görmediğimiz ve görmeye alışmadığımız için bize büyük ve kalbi bir huzur bahş eyledi.

Eserin muharriri bizden ve memleketimizden bahsederken serlevha ittihaz eylediğimiz "Kemalizm" kelimesini sık sık kullanmaktadır ve bunda muharririn cidden hakkı vardır.

"Kemalizm" mezhebinin meydana gelmesi büyük kumandanın Türk'ü anlayan yegâne dahi olmasından başka bir sıfatla tavsîf edilemez. Biz bunu her zaman görmeli, düşünmeli, anlamalıyız.

30 Eylül Cuma 1927 / 1085 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Tahrir-i Nüfus

Gazetelerde, duvar levhalarında, sinemalarda, şurada, burada bugünlerde sık sık tesadüf ettiğimiz bir cümle var: Umûmî tahrir-i nüfus diye...

Her medeni devlet, milletin nüfus adedini bilmekle işlerini ona göre tanzim etmek, ona göre makinasını işletmeye başlamıştır. 322 tahrir-i nüfusunda, umûmî bir tahrir yapılmamış, bazı aşâir ve bilhassa şark havalisinde bu işle meşgul bile olunamamıştır. Devlet vergiyi, nüfusun adedine göre almakla olduğuna nazaran tahrir dâhil olmayan yani, devletin defterlerinde isimleri mukayyed bulunmayan vatandaşların hissesini de tahrir dâhil olanlar ödemektedir. Vatandaşlar vergilerin ağırlığı bittabi bu noktada aramalı ve yine tahrir-i nüfustan maksat vergilerin arttırılmak niyetiyle değil, bilakis vergilerin ağırlığını bir kısım vatandaşların omzundan almak esasından başka bir fikirle mülhem olmadığına kanı olmalıdır.

2 Teşrin-i Evvel Pazar 1927 / 1086 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Mahâkim Harçları

Mahâkim Harçları Kanunu, vâzı kanunun göstereceği en mühim muvaffakiyet vaz' edilen kanunun milletin ruhundan ve ihtiyacından doğmuş olmasını temin etmek olduğuna nazaran, Mahâkim Harçları Kanunu'nun neşri bunun mütekâmil muvaffakiyetli bir misali addedilebilir.

Kanunun 1-59'uncu maddesine kadar olan mevâddını tetkik edersek hakikaten harçlar bir misli tezyid edilmiştir. Fakat birinci maddede mezkûr tarifenin ikinci faslı mülgadır demekle meydana gelen netice çok mühim ve çok şayan-ı dikkattir. Birinci maddenin ikinci faslı lağv edilmekle bundan sonra mahkemeye haklarını aramak için müracaat edecek fakir, zengin her şahıs yalnız elli guruş gibi bir para ile ikame-i dava edilecektir. Şimdiye kadar ikame-i dava için asgari yüz elli liradan başlayarak binlerce lira harç vermek mecburiyetinde olduğumuzu nazar-ı dikkate alırsak bugünkü vaziyetin kıymetini takdir ve takdis etmek mecburiyetinde kalırız.

6 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1927 / 1090 / s. 1 / AA

Türkiye-İran

- Hudut hadisatı dolayısıyla İran'a bir nota verdik.

7 Teşrîn-i Evvel Cuma 1927 / 1091 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şark Hudutlarımızda

Birkaç günden beri İran Hükümeti ile aramızda hall-i arzu ettiğimiz bir hadiseden dolayı ufak bir nahoşluk var. Sebebi, bir takım eşkıyanın hududumuza dâhil olarak önüne gelen şeyi yağma etmiş, çalmış, çırpmış olmaları sonrada tenkiline giden kuvvetlerimizin elinden yakalarını kurtararak İran hudutlarından, İran toprağına dâhil etmiş bulunmalarındır.

Bu hadise bir defa ile kalsaydı belki o kadar büyümek istidadını göstermezdi. Hadise tekrar etmiş ve filhakika şakiler münhezim ve perişan tekrar İran topraklarına iltica etmiş iseler de kuvvetlerimizden bir iki vatandaşı da esir alarak götürmüşlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, mesele ile bittabi alakadar olmuş ve İran Hükümeti nezdinde icap eden teşebbüsâtı icra eylemiştir. İran öteden beri biliriz ki, ecnebi siyasetlerin en ziyade çarpışmaya müsait olduğu bir ülkedir! Zannediyoruz ki bu meselede de İran aynı siyasetin memuru olmaktadır.

9 Teşrîn-i Evvel Pazar 1927 / 1092 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Hüsn-i Niyet

Cumhuriyetin ilanı dünden bugüne kadar her yerde, her tarafta büyük bir faaliyetle şahit olmaktayız. Hükümet-i Cumhuriye her şeyden evvel şimendifer ve yol siyasetine atf-ı ehemmiyet etmiştir. Bu siyasetin meşkûr neticelerine yavaş yavaş vasıl olunmakta ve merkeze uzak memleketlerimizin mahsulat ve masnuat etrafa sevk edilerek halkımız bu büyük nimetten istifade etmektedir.

Bazı garip tabiiyette yaratılmış insanlar vardır ki; yapılan işler her ne olursa olsun beğenmemek ve sevmemekle mümtaziyet kesb etmişlerdir. Bunların ruhi tahlilleri iki şeyi öğretebilir:

- 1- Ya bu adamlar hastadırlar.
- 2- Yahut beğenmediklerini etrafa işâa etmekte gizli bir maksat takip eylemektedirler.

9 Teşrîn-i Evvel Pazar 1927 / 1092 / s. 1

Belediye Reisimizin Numarataj Hakkında Beyanâtı

- Belediyemiz numaratajını muvaffakiyetle başarmıştır. Cetveller alakadar devâire tevdi edilmiştir. Sokaklar ve cadde ismi yerine numara konmaktadır.

10 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1093 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

En Mühim Vazife

28 Teşrîn-i Evvel'de yapılacak umûmî tahrir-i nüfus için memleketin her tarafında hummalı bir tertibat faaliyeti devam etmektedir. Bu faaliyete Adana dahi germi vermiştir.

Adana senelerce imarı ihmal edilmiş bir memleket olmak itibariyle her ne yapmak arzu edilse, işi mutlak geniş ve büyük tutmak mecburiyeti ile karşılamak tabii idi. Bugün Cumhuriyet Hükümeti'nin verdiği kararlarla yapılacak olan tahrir-i nüfustan maksat her sokağın bir isimle tevessümü değil, belki tahririn yanlışsız olarak teminidir. Şu halde mesâkinin numaralanma keyfiyeti hitam bulduktan sonra iş kolaylaşmış demektir.

12 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1095 / s. 1

Tahrir-i Nüfus

- İstihzarat bitmek üzeredir. Tahririn hitamı ahaliye topla bildirilecektir.

16 Teşrîn-i Evvel Pazar 1927 / 1098 / s. 1

Gazi Hazretleri'nin Nutukları

- Büyük Gazi'nin reisi bulunduğu Cumhuriyet Halk Fırkası kongresi ilk defa toplandı.
- Kongre dün Reis-i Cumhur Hazretleri'nin küşad nutuklarıyla ve ikinci reisliğe Başvekil İsmet Paşa Hazretleri intihâb olunmuşlardır. Encümenler ve kâtibler intihâbı hitam bulduktan sonra Gazi Hazretleri hitabet kürsüsüne gelerek millete yeni bir îtilâ ufku açacak olan tarihi nutuklarını îrâda başlamışlardır.

16 Teşrîn-i Evvel Pazar 1927 / 1098 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Gazi'nin Nutku

Müdafaa-i hukuk gruplarının vazifesi nihayete erdikten sonra Reis-i Cumhur Hazretleri'nin teşkilini arzu buyurdıkları Cumhuriyet Halk Fırkası teşekkülü tarihinden bugüne kadar memleketin her tarafından gelen murahhasların huzuruyla yaptığı ve yapacağı işlerin muhasebesini vermek için dün bir kongre akdetti.

Bu münasebetle kongrenin resmi küşadı, fırkanın reisi olan Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri tarafından icra edilecek inkılabın istinâd ettiği ve edeceği esaslara bu nutuk istinadgâh olacaktır.

17 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1099 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Biraz İntizam

Ankara ki, Cumhuriyet Hükümeti'nin merkezidir. Ankara ki, büyük ve tarihi vekâyın cereyan ettiği bir merkezdir. Orada cumhuriyet ilan edilmiştir, orada hilafetin ilgası kararı verilmiştir, orada tarihin dönüm noktaları tespit edilmiştir, orada yeni hayatımızın refah ve saatini kâfil kararlar verilmiştir. Hülâsa bütün tarih hayatımızı okumak ihtiyacını duyarak acele ile gözlerimizi oraya çevirdikçe daima müşkilâta, intizamsızlığa maruz kalmışlardır. Sebebini bir kelime ile hülâsa edebiliriz; yine intizamsızlık. Bütün millet, işi gücüyle meşguldür. Fakat onun hakkıdır ki kendisi için neler yapılıyor, ne kararlar veriliyor bunu anlasın ve bilsin!

Mesela, Cumhuriyet Halk Fırkası kongresinin in'ikâdını bütün halk sabırsızlıkla kaç gündün beri beklemekte idi. Çünkü Gazi Hazretleri büyük nutuklarını îrâd buyuracaklardı. Filhakika, şimdiye kadar bu nokta etrafında matbuat vazifesini yapmış ve halkı vukuattan günü gününe haberdar etmiştir. Buraya kadar hikâye edilen şeyler tabiidir, doğrudur fakat işin birde buradan sonraya ait bir ciheti vardır. Gündüz öğleden sonra saat on üçte verilen bir telgraf yedi saat te'hîrle matbuatımıza gelirse bu matbaada, bu telgraf keşide saatten yedi saat sonra yani yirmide olursa, bu telgrafların zaten okunmaz veçhelerinin içinden çıkılmaz infilâkatını tashih edinceye kadar lâakal bir saatin geçmesini tasavvur buyurunuz.

İnkılabımızın genç yaşlarında biz bu intizamsızlıktan müteessir olmaktadır. Çünkü gazetemizin omuzlarına aldığı yük, millete nâfi' olmak emelinden başka bir şey değildir. Hâlbuki biz ne kadar çırpınırsak çırpınalım şimdiye kadar alan satan olmamıştır.

18 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1100 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Dikkat!

Masamızın üstünde memleket matbuatı bir yığın teşkil ediyor, hepsinde Gazi Hazretleri'nin nutuklarına dair az çok malumat var. Fakat teessür noktamız şu esas üzerindeki memleketimizde ve bilhassa bazı vilayette gazetecilik yapanlarımız pek az okuması, yazması olan zevata inhisar etmiştir.

Nutku okuyup anladıktan sonra ona serlevha koymak en acizin bile kolaylıkla başarabileceği bir iş iken nutukla hiç münasebeti olmayan kıymetsiz cümlelerin, bu nutuk üzerinde bulunması cüret ve cesaret ve muayyen olacak bir küstahlık addedilmezmiş.

Gazi Hazretleri'nin îrâd buyurdıkları nutuklara ait saçma sapan serlevhalar koyanları matbuat müdiriyet-i umûmîyesinin kontrol etmesini rica ederiz. Çünkü mühim nutuk, böyle çoluk, çocuk elinde oyuncak olmamalıdır.

19 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1101 / s. 1 / AA

Gazi Hazretleri'nin Türk Gençliğine Hitapları

- Vatanın her köşesini sulayan kanların bedelini Türk gençliğine emanet ediyorum. Türk gençliği! Birinci vazifen cumhuriyeti ilelebet muhafaza etmektir.
- Bir gün istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin ne kadar elim ve vahimde olsa imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin.

24 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1105 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Tezihen... Bir Daha!

Önümüzdeki Cuma günü, Türkiye dâhilinde bulunan bütün insanların isimleri yazılacak. Bunun için şimdiye kadar birçok hazırlıklar yapıldı. Nüfusu birer birer yazacak olan zevat tefrik edildi. Şimdi yalnız iş bunun tatbikatına münhasır kaldı.

Burada temenni kabilinden ufak bir şey hatıra getirmek istiyoruz. Bizim ruhiyatımızda tuhaf bir âdetin kök salmış garip tecellileri vardır. Tahrir günü, tahriri yapacak memurlarımız bilhassa buna dikkat ve ehemmiyet atfetmelidirler, fevkalade nazikâne muamele.

25 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1106 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yine Aynı Bahs!

Cuma günü icra edilecek olan umûmî tahrir-i nüfus için vakit daraldıkça dedikodularda o nispette artmaya başladı. Dünden beri ortada dönen dedikodulardan birisi de güya tahriri memurlarımız aile kadınlarının yüzüne bakarak yaşlarını tahmin edecekleri mahiyetinde idi. Buna gülmekten başka söylenecek söz bulunamazsa da halkımızın ne yapacağı, ne yapmak lazım geldiği hususlarında esaslı malumata malik olamaması bu dedikoduların meydan almasına vesile teşkil etmektedir ki asıl şayan-ı esef olan cihet budur.

25 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1106 / s. 1

Gazi'nin Hitabı Karşısında Adana Gençliği

- Türk gençliği, gençlik şeref ve namus damgasıyla mühürlendiği ahbine daima sadıktır.

Reis-i Cumhur Gazi Hazretleri'nin gençliğe hitaplarını heyecanla karşılayan Türk Ocağımız, ocak ve Adana gençliği namına âtiyedeki telgrafla hislerini ifade etmiştir:

Ankara: Gazi Hazretleri'ne

“Büyük Halaskâr dehanın nurundan feyz alan Türk gençliği, vatanın ancak cumhuriyet güneşiyle hayat ve bekasının kabil olduğuna kuvvetli ve umûmî bir kanaat taşıdığından, riyasız sarsılmaz bir imanla huzurunuzda gençlik şeref ve namus damgasıyla mühürlediğiniz ahdimizi tekrar ederek diyoruz ki büyük müncî dehanın göz kamaştırın nuru altında doğru yolda şimdiye kadar sizinle beraber yürüdüğümüz gibi, bundan sonra da can ve imanımız pahasında olsa ilelebet bu nurlu yoldan ayrılmayarak daima izinizi takip edeceğimize tatmin olunuz. Telkin ettiğiniz cumhuriyet dinini en katî şuurlu bir taassub ve kıskançlıkla muhafaza edeceğimizi huzur-ı ulviyet penahınızda bir daha tekrar teyit etmekle mesudunuz olunmaz.”

(Türk Ocağı Namına Murahhas Baki)

26 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1107 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Kongrenin Kararları

Cumhuriyet Hükümeti'ne esas ve mesned olan Cumhuriyet Halk Fırkası evvela memleket dâhilinde asayişin hükümlerine olmasını istemektedir. Cumhuriyet Halk Fırkası ve onun hükümeti ikinci derecede nüfus mesâilini derpîş eylemiştir. Şimdiye kadar yazdığımız ve daha da yazacağımız veçhile bundan istihsâl olunacak fevâid ne olursa olsun, bunların hepsinde sarf-ı nazar medeni bir insanın mensup olduğu medeni cemiyete ait miktar hakkında doğru bir rakam söylememesi hicâb-ı aver bir cehalet addedilebilir.

Milletin iyiliğini, refahını beynelmilel haysiyet ve şerefini daima göz önünde bulunduran Cumhuriyet Halk Fırkası'na ittihaz ettiği bu hayat-ı bahş mukarreratından dolayı halkımız müteşekkirdir.

26 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1107 / s. 2

Tahrir İşlerinde Yolsuzluk Oluyor

- En küçük ihmalin, teseyyübün ve lâkaydînin bütün bu muazzam mesaiden beklediğimiz neticeyi alt üst edeceğini hem makâmat hem de halkımızın bilmesi icap eder.

- Bazı hususun tasrihi lazım geliyor.

Şehrimizde hummalı bir tahrir-i nüfus faaliyeti meşhûd olmaktadır. Fakat çok açık söyleyelim ki bu faaliyet biraz endişe bahş bir şekilde cereyan ediyor. Evvel emirde lazım gelen suret temin edilmemekten, bu yüzden birçok memurlar henüz tahrir edecekleri sokakları öğrenememiş bulunmaktadırlar. Vazifedârların bir kısmı yerli olmadıkları için bittabi Adana'yı iyice tanımadıklarından büyük müşkilâta maruz kalıyorlar. Esasen yerlilerin bile Adana'nın bütün sokaklarını isim isim, adım adım bilmeleri imkân haricindedir. Bu iş için tahsisi edilen iki otomobil ve ili memur zannımızca lazım gelen suret-i temine gayr-i kâfidir.

İkincisi köyleri tahrirde memur edilenlere vazifeleri iyice telkin olunamadığı anlaşılmaktadır. Bundan başka bir cihet daha var; tayinlerdeki isabetsizlik... Mesela, şehir haricindeki bazı mıntıkaların ihtiyat memurluklarına hanımlar tayin edilmektedir. Oldukça vasi olan bu mıntıkaları erkek kontroller at üzerinde yahut yaya olarak kontrol edebilirler. Fakat bir kadın için bunun imkânı yoktur.

28 Teşrîn-i Evvel Cuma 1927 / 1109 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Medeniyet Adımlarımızdan

Bugün umûmî tahrir-i nüfus yapılıyor; her vatandaş bugün kendisini hükümetin emriyle kapılarına gelen memurlara yazdırıyor, nüfusumuzun ne kadar olduğunu, kaç erkek, kaç kadın, kaç çocuk bulunduğu, ne kadar evli, ne kadar bekâr mevcut olduğunu, nüfusumuzun kaçının okuma yazma bildiği hep bugünkü tahrirden sonra anlaşılacak.

Medeniyet adımlarından biri olarak kabul ettiğimiz tahrir-i nüfus işinin memleketin her tarafında sahih esaslar üzerinde icra edilmiş olmasını temenni ederiz. Bu iş hakkında mesailerini masruf olan zevata teşekkür etmeyi vazife biliriz.

29 Teşrîn-i Evvel Cumartesi 1927 / 1110 / s. 1

Dün Bütün Türkiye’de Tahrir-i Nüfus Yapıldı

- Şehrin manzarası cidden görülmeye şayan idi.
- Tahrir çok güzel cereyan etmiş, gerek memurlar ve gerek halkımız kendine düşen vazifeyi tamamen ifa etmiştir.
- Tahrir on beş buçuk saat devam etti.

Malum olduğu veçhile dün sabahleyin saat yedide Adana nüfusunun tahririne mübaşeret edilmişti. 28 Teşrîn-i Evvel sabahı şehrin manzarası cidden görülmeye şayan idi. Sokaklar Adanalıların şimdiye kadar görmediği şekilde sessiz ve تنها idi. Yalnız uzaklarda polis ve askerlerin ara sıra gelip geçtiği ve tahrir memurlarının kapıları çalarak malum sualler sorduğu görülüyordu.

Vazifelerini ikmal eden memurlar merkez ittihaz ettikleri mahallede toplanarak kontrol memurlarına tahririn hitam bulunduğunu haber vermişler, mıntıklarındaki tahririn hitamına müteâkib kontrol memurları Polis Müdüriyeti’ne giderek defter-i mahsusunu imza etmişlerdir.

1 Teşrîn-i Sâni Salı 1927 / 1112 / s. 2 (Refi)

1 Teşrîn-i Sâni

Üçüncü Büyük Millet Meclisi bugün gayesi tayin ve tespit edilmiş olan büyük milletin mukadderatına vaz’-ı yed ediyor. Yeni meclisin yürüteceği ve kökleşmesine gayret edeceği usul yolunda ve hall-i tabiide devam eden izler ve eserler üzerinde yürümek olacaktır.

2 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1113 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şimendifer Siyaseti

1924 senesinde Başvekil İsmet Paşa Hazretleri Manisa’da bir nutuk îrâd buyurmuşlar ve bu nutuklarında şimendifer siyasetimizi şu cümlelerle telhis etmişti “Geçen sene biz ilk cumhuriyet bütçesinde şimendifer inşası için mühim bir para ayırdık. On üç küsur milyon lira memleketin büyük bir harpten çökmüş

olmasına müteâkib ifraz olunmuştur. Bu senenin nihayetine iki yüz kilometreye kadar mesafeye hakikaten rayların döşediğini, trenlerin hareket ettiğini gördüğümüz zaman bu hedefe doğru mütemadiyen yaklaşmak üzere yürüdüğümüz vâzihan görünmüş olacaktır. Gelecek sene bütçesinden şimendiferler için teklifâtımız belki daha vasi olacaktır.”

İşte İsmet Paşa Hazretleri üç sene evvel böyle söylemişlerdi. Üç sene sonra da diyeceklerdir ki: Kazandığımız bu para, elde ettiğimiz bu refah, vasıl olduğunuz bu ümran hükümetin üç sene evvel yapacağını ve addettiği ve vaat ettiğini yaptığı demiryollarının size verdiği bir neticedir.

2 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1113 / s. 1

Büyük Millet Meclisi Dün Üçüncü Devre-i İntihâbiyesinin İlk İçtimanı Akdetti

- Gazi Mustafa Kemal Hazretleri mevcut ara ile müttefikan Reis-i Cumhur intihâb oldular.

3 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1927 / 1114 / s. 1 / AA

Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'nin Riyaset-i Cumhura intihâbları şehrimizde dün öğle vakti bir batarya tarafından yüz bir pare top endahtı suretiyle tebliğ ve tes'îd edildi. Gazi'nin intihâbları Türk vatanının her tarafında umûmî bir süruri intaç etti.

- Reis-i Cumhur Hazretleri millete bir beyanname neşr buyurdular.

- En mühim vazifem vatanda huzur-ı milliyi, vahdeti ve cumhuriyetin haysiyet ve kuvvetini muhafaza olacaktır.

- Cumhuriyetin elde ettiği neticeler, cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeye kefilidir, asla şüphe yoktur ki cumhuriyetin müstakbel evlatları bizden çok daha müreffeh ve bahtiyar olacaklardır.

3 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1927 / 1114 / S.1 / BY (Halim Hüsnü)

Reis-i Cumhur İntihâbı

İcra edilen umûmî intihâbâtta sonra evvelki gün Büyük Millet Meclisi üçüncü intihâb devresinin birinci içtimasını akdetti. Gazi Hazretleri'nin ikinci defa Reis-i Cumhurluğa intihâbı ezher-i cihet memleket ve millet için büyük bir isabettir. Dört seneden beri Türkiye'nin Reis-i Cumhurluğunu yapan Gazi, cumhuriyet tarihine şeref verecek birçok işleri başarmak itibariyle memleket ve millete pek çok nâfi' olmuştur.

6 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1116 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mühim Bir Mesele

Türkiye Büyük Millet Meclisi üçüncü intihâb devresine dâhil oldu ve birkaç gündün beri müzakeratına başladı. Meclisin önümüzdeki dört sene zarfında vereceği kararların Türk milletine nâfi' olmasını ve mebusların muvaffakiyetini şimdiden kemal-i samimiyetle temenni ederiz.

Büyük Millet Meclisimiz müzakeratına ibtidar eylediği gün, şüphe etmiyoruz ki memleketin bin türlü ihtiyacâtıyla karşılaşmıştır... Şüphe etmiyoruz ki, Türk milletinin umûmî ihtiyaçları meyanında en evvel göze çarpacak olan "Umûmî hayat pahalılığı" bulunmaktadır. Hayat pahalılığı bu milletin başına senelerden beri dert olmuştur.

6 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1116 / s. 1 / AA

Yeni Hükümetin Dâhili ve Harici Siyaset ve Hatt-ı Hareketi

- Başvekilimiz fırkada izahat verdiler.
- İsmet Paşa Hazretleri tarafından yeni hükümet namına verilen izahat fırkaca tamamen kabul edilmiştir.

6 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1116 / s. 1 / AA

Gazi'nin Heykelleri

- Ankara'daki heykellerin dün resmi küşadı yapıldı.

6 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1116 / s. 1

Tahririn Netâici

- Mevcut nüfusumuz 14 milyona mütecavizdir.

7 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1927 / 1117 / s. 1 / AA

Büyük Millet Meclisi İsmet Paşa Hükümeti'ne Müttefikane Beyan-ı İtimad Etti

- Yeni hükümet nasıl bir programla huzur-ı millete çıkmaktadır.
- Başvekil İsmet Paşa Hazretleri'nin meclise izahatları
- Başlıca vazifesi müdafaa-i memleket kadar imar-ı memleket olan cumhuriyetin, önümüzdeki sene nafia bütçesi otuz iki milyon göreceğiz. Bu sene altı istikamette işleyen şimendifer inşaatı daha birçok istikametlere temdîd ve teşmil edilecektir.
- İktisaden faaliyetimiz bilhassa memleketin iktisadi açığını kapatmak hedefine temerküz ettirilecek hayat pahalılığıyla mücadele edilecektir.
- Yeni bütçe bu tasavvurâtın ifadesi olacaktır.

8 Teşrîn-i Sâni Salı 1297 / 1118 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İrade ve İfade

İsmet Paşa Hazretleri'nin üçüncü defa teşkil ettikleri kabine programı, evvelki gün Büyük Millet Meclisi'nde bizzat İsmet Paşa Hazretleri tarafından Heyet-i Umûmîye'ye izah edildi. Muhterem başvekilinin izah buyurdıkları esâsâta nazaran önümüzdeki seneler için Heyet-i Celile-i Vekile'nin takip edeceği hatt-ı hareket pek vazih bir surette ifade kılınmıştır.

Başvekil Paşa Hazretleri, Büyük Millet Meclisi'ne karşı demişlerdir ki “İktisadi faaliyetimiz bilhassa memleketin iktisadi açığını kapatmak hedefinde temerküz ettirilecek, hayat pahalılığı ile mücadele edilecektir.”

Filhakika cumhuriyet hükümetleri prensip olarak kabul ettiği iman ve ıslah siyasetinde yürüdüğü yoldan asla inhirâf etmemiş olmakla beraber, yapılan her yeni şeyin bir “Zaman meselesi” ile netice vereceğini herkes müdrik bulunmaktadır.

9 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1119 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Netice: Hüsrân!

Bir iki gün içinde Anadolu Ajansı bize İstanbul'da Hacı Sami çetesine ait olan muhakeme safhasını bildirdi. Çetenin bazı efradı idama, bazıları da âli'd-derecat cezalara mahkûm oldular. Bu filhakika tabii bir seyr idi. Yapılan hıyanet, cürm derecesine geçince ceza ile mücazatlanacaktı. Çünkü hıyanetin ika ve icra edileceği bir Türkiye Hükümeti'dir.

Neticenin hüsrân ile nihayete ermesini pek tabii görmeye ve yalnız bir nokta üzerinde biraz tevakkuf etme mecburiyetini his eylemekteyiz. Türkiye'de bir sene zarfından cumhuriyete kasd eden iki hain teşebbüs oldu: Birincisi İstiklal Mahkemesi, ikincisi de İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi imha eyledi.

9 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1119 / s. 1

Adana'nın Nüfusu

- Mecmû nüfus iki yüz yirmi yedi bin küsurdur.

- Yalnız nüfus Adana'da Elyevm yetmiş iki bin altı yüz elli iki kişisi mümkün olup 33921'i kadındır.

Vilayetimizde yapılan tahrir-i nüfus neticesinde 33321 kadın, 38731 erkek, merkezde merbut köylerde 9387 kadın, 10854 erkek, Karataş nahiyesinde 4000 kadın, 4697 erkek, Tuzla nahiyesinde 1847 kadın, 2093 erkek, Karaisalı kazasında 19729 kadın, 58826 erkek, Kozan kazasında 13253 kadın, 13228 erkek, Misis nahiyesinde 1847 kadın, 2063 erkek, Kars kazasında 11953 kadın, 11592 erkek, Feke

kazasında 5540 kadın, 5545 erkek, Saimbeyli kazasında 9673 kadın, 8960 erkek ki ceman Adana vilayetinin umûmî nüfusu 227735 kişiye balığ olmaktadır. Bunun 10279'u kadın, 118446'sı erkektir. Adana'nın nüfusu 72952 olup bunun da 33921 kadın 38731'i erkektir.

13 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1122 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Fırkacılıkta Esas

İstanbul şehir emaneti ile İstanbul'da intişar eden bir eski gazete arasında epeyce zamandan beri muhalefet-i efkâr vardır. Buna hiç kimsenin karışmaya hakkı yoktur, şehir emaneti böyle düşünüyor. O gazete de başka türlü ikisinin istihdaf ettiği gaye de aynıdır, memlekete nâfi' olabilmek.

Yalnız bir nokta üzerinde durarak vaziyeti gözden geçirmenin asla fâidesiz olmayacağını düşünüyorum. Bizim memleketimiz kadar menâfi-i umûmîyeye tercih eden muhit yoktur. Bu fikirle doğrudan doğruya İstanbul şehir emanetini veya muhalefet yapan gazeteyi kastetmiyorum. Umûmî bir intibâya istinâd ederek bu hükmü veriyorum. Çünkü bütün bu mesâili bir memleket meselesi addediyorum.

17 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1927 / 1126 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Adli Tekâmül

Adliye Vekilimiz Mahmud Esat Efendi'nin adliyenin tekâmülüne hadım olacak bir kararlarından haberdar olduğumuz için büyük bir memnuniyet hissediyoruz. Mahmud Esat Bey'in takarrür ettirdiği mevâdd arasında cumhuriyet adliyesine vâziü'l-yed olup da hukuk tahsilini ikmal etmeyen ve ameli yetişerek bugün hükkâm mevkiine irtika edenlerin bu hizmetlerden afv edileceği hakkındaki madde çok mühim görülmelidir.

22 Teşrîn-i Sâni Salı 1927 / 1130 / s. 1 / AA

Samsun-Amasya Hattının Resmi Küşadı Yapıldı

- İlk tren hareket etti.
- Nafia vekilimiz bir nutuk îrâd ederek İsmet Paşa Hazretleri'nin şimendifer siyasetini izah etti.

23 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1131 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sorgu Sual!

Dâhiliye Vekâletimizin bir tâmimi ile deniz seyahatlerindeki polis takyîdatı ref' edildi. Şimdi her Türk vatandaşı kemal-i serbesti ile Türk limanları arasında istediği gibi hür ve serbest seyahat icra edebilecek.

Memleketin hayatı mevzu-i bahs olduğu sıralarda filhakika uzun uzadıya sorgu, suale lüzum vardı. İstanbul'da bir hıyanet şebekesi günden güne öyle dal budak salıyordu ki, bunların maksadı Anadolu'ya girmek istedikleri şekilde entrikalarını çevirmektir. Deniz seyahatlerinde bu lüzumsuz takyîdatı bir tâmin ile nasıl ref' etmiş ise, temenni ederiz ki bu tâminlerini tren ile seyahat yapanlar hakkında da teşmil eylesinler.

25 Teşrîn-i Sâni Cuma 1927 / 1133 / s. 1 / AA

Ankara'daki Büyük Zafer Abidesinin Küşad Merasimi Kazım Paşa Hazretleri

Tarafından Yapıldı

- Türk milleti muzaffer istihlâsını, istiklalini ve muazzam asrî inkılabının bu hakiki timsalde bulmuştur.

29 Teşrîn-i Sâni Salı 1927 / 1136 / s. 1

Tahrirden Sonra

- Müdiriyet-i umûmîye muvakkat rakamları tespit etti.

Memleketin umûmî nüfusu hakkında en iyi malumat veren cetvele nazaran vilayâtın nüfuslarını ber-vech-i âtî zîr derç ediyoruz:

Ankara'nın umûmî nüfusu hakkında dâhil olduğu halde dört yüz bin yedi yüz yirmi altı, İstanbul'un aynı surette sekiz yüz altı bin yüz altmış, Artvin'in seksen dokuz bin altı yüz otuz, Urfa'nın yüz elli bin sekiz yüz seksen dokuz, Bilecik'in yüz otuz dört bin otuz yedi, Erzurum'un iki yetmiş bin üç yüz yetmiş altı, Ordu'nun iki yüz bir bin üç yüz iki, Erzincan'ın yüz otuz üç bin dokuz yüz yetmiş, İzmir'in beş yüz otuz iki bin dokuz, Eskişehir'in yüz eli dört bin yüz doksan beş, Afyon'un iki yüz elli sekiz bin yedi yüz kırk bir, Aksaray'ın yüz yirmi yedi bin iki yüz yirmi dört, Elaziz'in iki yüz on üç bin altı yüz otuz üç, Amasya'nın yüz on beş bin yüz kırk beş, Antalya'nın iki yüz altı bin iki yüz yetmiş, Aydın'ın iki yüz on bir bin altı yüz dört, İçel'in doksan bir bin otuz nüfusu vardır.

Adana'ya gelince: Merkez kazasının elli bin yedi yüz otuz bir kadın, elli sekiz bin iki yüz yirmi altı erkek olmak üzere yüz sekiz bin dokuz yüz elli yedi nüfusu vardır. Saimbeyli'nin on sekiz bin altı yüz otuz üç, Feke'nin on bin yüz doksan beş, Karaisalı'nın otuz dokuz bin iki yüz yirmi dört, Kozan'ın yirmi altı bin sekiz yüz seksen bir, Kars'ın yirmi üç bin dört yüz altmış iki nüfusu vardır.

30 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1137 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şımarık Millet

Edirne şehrimizin düşman istilasından kurtulduğu günü tes'îd etmek üzere Edirne şehrinin daveti üzerine Büyük Millet Meclisimizin intihâb edildiği Heyet-i Mebusa'ya hamil tren, Edirne'ye yakın Yunan hududunu geçerken Yunaniler tarafından mümânaat edilmiş ve mebuslarımız otomobillerle Edirne şehrimize gitmeye mecbur olmuşlardır.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, kendi şerefiyle mütenasib olmayacak vukuata boyun eğecek bir hükümet değildir. Düşünmelidir ki mazi, dünkü vukuatı hamildir ve dünkü vukuat ise bizden ziyade Yunanın şımarık milleti için elem bir tarihtir!

1 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1138 / s. 2

Tahririn Neticesi

Bayezid vilayetinin yüz üç bin beş yüz altmış iki, Bitlis vilayetinin doksan bin üç, Berusa (?) vilayetinin üç yüz doksan dokuz bin beş yüz kırk beş, Bozok vilayetinin iki yüz sekiz bin altı yüz yirmi sekiz, Bolu vilayetinin iki yüz on yedi bin beş yüz doksan yedi, Burdur vilayetinin seksen üç bin dört yüz otuz altı, Tekirdağ vilayetinin yüz otuz iki bin yüz yirmi, Tokat vilayetinin iki yüz altmış üç bin iki yüz seksen üç, Cebel-i Bereket vilayetinin yüz sekiz bin elli yedi, Çankırı vilayetinin yüz elli altı bin beş yüz seksen sekiz, Çanakkale vilayetinin yüz seksen üç bin dört yüz doksan bir, Çorum vilayetinin iki yüz kırk yedi bin beş yüz doksan dokuz, Hakkari vilayetinin yirmi beş bin on altı, Hamitabat vilayetinin yüz kırk dört bin sekiz yüz dört nüfusu vardır.

2 Kânûn-i Evvel Cuma 1927 / 1139 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şark Vilayetlerimizde

Gazetemizin sütun-ı mahsusasında kârilerimizin memnuniyetle okuyacakları bir haber vardır. Cumhuriyet Halk Fırkası grup heyet-i idaresi dün bir içtima akdederek Başvekilimiz İsmet Paşa Hazretleri'nin beyanatlarını dinlemiş ve şark vilayetlerimizde müddet-i hitama eren idare-i örfiyenin temdidine lüzum kalmadığına kanı olmuştur.

İsmet Paşa Hazretleri nutkunda bilhassa şark vilayetlerimizdeki ahvalin memnuniyet olduğu söylemişler ve fırka heyet-i idare örfünce de Paşa Hazretleri'nin beyanatlarını tasvib olunmuştur.

5 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1141 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Şarkta Islahat

- 5 Kânûn-i Evvel Başmuharririmizden -

Şeyh Sait'in irticakâr isyanıyla karşımıza çıkan şark meselesinin birinci safhası Türk ordusunun, Türk zabıtasının tedâbir ve kahr hareketleriyle hitama ermiştir. Ara sıra ahvalin şurasında, burasında ümitsiz ve mezbuhâne hareketlerde bulunan hariçteki düşmanlarımızın teşvikat ve muavenetlerine mazhar olan erbâb-ı şekâvetin bize büyük bir gaile çıkarabileceğini zannetmek doğru değildir.

Her şeyden evvel şarktan garbe nakil olan kimseler memleketlerine idare olunuyorlar. Bundan iki sene evvel ittihaz olunan bu tedbiri ne gibi saikler altında yapıldığını hepimiz bilmekteyiz. Belki bu nakil dolayısıyla şahsen çok mütezarrir olmuş, bir yanlışlığa uğramış vatandaşlarımız olabilirler. Fakat büyük tedâbirler arasında fertlerin hukuk ve menfaatlerini iyice bir tetkikten geçirmeye kalkışmak serian ittihazı icap ve memleketin umûmî menâfiini istihdaf eden hareketleri betâete uğratmak demektir. Memleketlerine iade olunacak vatandaşların bu mühim noktayı göz önüne getirerek derunî hiçbir iğbirar vesaire kapılmadıklarını ve kapılmayacaklarını kuvvetle tahmin etmektedir.

8 Kânûn-i Evvel Perşembe 1927 / 1144 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Eser ve Semere

Evvelki gün Büyük Millet Meclisi'nde şarktan garbe nakledilenler hakkındaki kanun layihası müzakeresi esnasında Dâhiliye Vekilimiz Şükrü Kaya Beyefendi, uzun bir nutuk îrâd ederek maksadı izah etmiş ve nutkunun bir yerinde demiştir ki "Her ağaç kendi meyvesini verdiği gibi, her rejimin de, her tarz-ı idarenin de kendine mahsus eserleri ve semereleri vardır."

Bize bugün şu satırları yazdıran kuvvetin, inkılabın yegâne eseri olduğuna ve "Kuvvetin hâkimiyeti" sözlerinin Büyük Millet Meclisimizde ifade ve tekrar edildiğine nazaran bunun da bu büyük eserin semeresi bulunduğuna asla şüphe etmiyoruz.

14 Kânûn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1149 / s. 1 / AA

Piyasada Sahte Osmanlı Evrak-ı Nakdiyesi Var

- İstanbul zabıtası piyasaya sahte para çıkartan bir sahtekâr kumpanyasını cerm-i meşhûd halinde yakaladı.

16 Kânûn-i Evvel Cuma 1927 / 1151 / s. 2 / AA

Türkiye-Rusya

- Moskova sefirimiz Türk-Rus dostluğu lâyetegayyerdir. İki devlet arasında elyevm hiçbir ihtilaf mevcut değildir.

21 Kânûn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1156 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Milli Terbiye

Her husus için milli bir rehber olan Reis-i Cumhur Hazretleri, 1925 sonbaharında icra buyurdıkları seyahatte Canik'te bir nutuk îrâd ederek demişlerdir ki “Efendiler! Terbiye kelimesi yalnız olarak kullanıldığı zaman herkes kendince maksûd bir medlûle intikal eder. Tafsilata girişilmesine terbiyenin hedefleri, maksatları tenvi eder: Mesela, dini terbiye, milli terbiye, beynelmilel terbiye bütün terbiyelerin hedef ve gayeleri başka başkadır. Ben burada yalnız yeni Türk cumhuriyetimizin, yeni nesile vereceği terbiyenin milli terbiye olduğunu katiyetle ifade ettikten sonra diğerleri üzerinde tevakkuf etmeyeceğim.”

Hakikaten kanı olmalıdır ki milli terbiye, bahtı bizim gibi yepyeni rejime sahip olan bir milletin yegâne düşüneceği noktadır. Milli terbiye, milli vahdettir; onu yıkmanın mümkün olamayacağını takdir eden gençliğin her şeyden evvel bu esası daima tahkim eylemesi şayan-ı temenni ve şayan-ı arzudur.

25 Kânûn-i Evvel Pazar 1927 / 1158 / s. 1

*Türkiye Tarihinde Şimdiye Kadar Vuku bulmamış Bir Hadise! Mesul Bir Vekil
Mahkemeye Veriliyor*

- Sabık Bahriye Vekili İhsan Bey Divan-ı Âlî'ye sevk ediliyor.
- İhsan Bey'in Divan-ı Âlî'ye sevkine sebep olan Yavuz'un tamiri meselesidir İhsan Bey Heyet-i Vekile'nin haberi olmadan müteahhidlerle yeni baştan mukaveleleri Heyet-i Vekile'nin istifa edip kendisinin Bahriye Vekâleti'nde kalmayacağını anlaması üzerine müstacelen imza etmiştir.

26 Kânûn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1159 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Mesul Vekil

Vatandaş! Cumhuriyet Hükümeti işte budur: Gör, anla! “Memlekette kanun hâkimdir” yazıyorduk; işte bir misal dünkü gazetede okudunuz. Bahriye Vekili sabık İhsan Bey; Yavuz (...) tamiri meselesinde müteahhidlerle yaptığı müzakereleri Heyet-i Vekile'ye söylemeden bitirmiş ve mukaveleyi imza etmiş. Bunun sebebini de Büyük Millet Meclisi'nin yeni inkılap dolayısıyla kabinenin istifasından sonra kendisinin yeni kabineye dâhil olmayacağını işitmiş olması.

Başvekil İsmet Paşa Hazretleri evvelki gün Büyük Millet Meclisi'nde uzun beyanatta bulunarak ki bu tafsilata kısım-ı mahsusamızda münderiç hülâsaten demiştir ki “Bir vekilin kanunen bu hareketlerinden dolayı cumhuriyet hâkimlerine gitmesi lazımdır. Ortada emrivakiler ve bunların mesulleri vardır. Fiil tamamdır. Heyet-i Vekile'nin meclise karşı mesuliyeti bir vâhime değildir. Bu meseleyi bir itimat ve adm-ı itimat meselesi şeklinde meclise sevk etmiyorum. Serbestçe müzakere edilsin. Aziz emniyetler taşıyan ellerinize tevdi ediyorum.”

Şimdi meseleyi umûmî bir nazarla görelim: Filhakika ilk görüşte bir yolsuzluk göze çarpmıyor değil, fakat kabinenin şayan-ı dikkat bir nokta üzerinde tevakkufunu niçin şayan-ı memnuniyet görmeyelim? “Vazife ve mesuliyet” bizim şimdiye kadar isteyip de bir türlü tatbik edemediğimiz bir vâhime idi.

27 Kânûn-i Evvel Salı 1927 / 1160 / s. 1

Büyük Millet Meclisi Veznesinde Yüz Elli Bin Liralık Bir Suistimal Meydana Çıktı

- Dün mecliste hararetli müzakerat münakaşaya sebep olan bu mühim suistimalde sabık idare heyetinden bazı mebuslar medhâldârdır.
- Suistimal edilen paranın sekiz bin lirası Cebel-i Bereket mebusu Ali Rıza Bey zimmetinde olup, beş bin lirası yine Cebel-i Bereket mebusu Avni Paşa'dan muhavveldir. Yirmi iki lirası keza Avni Paşa'nın hariçteki borçlarına mahsuben vezneye ciro edilmiştir. Dört bin lirası Muş mebusu İlyas Sami ve bin lirası da Berusa (?) mebusu Asaf Beylere aittir. Meclis veznedarı Mehmed Bey taht-ı tevkife alınmıştır.
- Hükümet suistimallerle yapan her kim olursa olsun şedit surette mücadeleye karar vermiştir.

3 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1166 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Tatbik Edilemeyen Kanunlar

Fırka lideri İsmet Paşa Hazretleri'nden sonra, yeni Dâhiliye Vekili Şükrü Beyefendi geçende vaki beyanatlarında: Türkiye Cumhuriyeti dâhilinde hâkim olacak kuvvetin behemehâl kanun olması lazım geldiğini ve vekâlet sandalyesine oturarak bir yığın vicdani ve vatani mesuliyetleri omuzlarına almak fedakârlığını bu gayeye ermek için ihtiyar ettiklerini söylemişlerdir.

8 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1170 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Geç Olmasına Rağmen

Yunan Hükümeti'nin anakara nezdindeki safını Mösyö Comadus (?) yerine, evvelce muhtelif mübadele komisyonunda aza olarak bulunmuş olan Mösyö Papa'nın (?) temini düşünülmekte olup keyfiyet dahi hükümetimizden istihraç edilmiştir. Cumhuriyet Hükümeti Mösyö Papa'nın Türkiye nezdindeki sefaretini için cevab-ı muvaffakat vermiştir. Şu halde işin yalnız formalitesi kalıyor demektir.

Türkiye ile Yunanistan arasında öteden beri halli arzu edilip de bir türlü katî netâice eremeyen muallak mesai vardı ki, tarafını meşgul eylemekte idi. Yunan Hükümeti'nin nihayet hakiki veçheyi görerek dürüst bir hatt-ı hareket takip eylemeye karar vermesi memnuniyetle karşılayabiliriz.

10 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1172 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şeref ve Fazilet

Son günlerde nazar-ı dikkati celbeden iki mesele var; Yavuz ve Havuz meselesi, meclis veznesindeki suistimal. Suistimaller meselesinin ortaya çıkmasıyla meseleyi örtbas etmek isteyenlerin faaliyetlerini de burada kaydetmek zâid bir nokta-i nazar addedilmelidir.

Gerek Yavuz meselesinde, gerek meclis veznesindeki suistimalde isimler matbuat sütunlarında dolaşanlarında taht-ı itiraflarında olduğu veçhile cumhuriyet muhakemesi bu işe dair katî hükmünü verecektir.

12 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1174 / s. 1

Şarka İade Edilecek Olanlar

- Şehrimizde bulunan vilâyât-ı şarkiyelilere ait birinci ve ikinci listeler polise tebliğ edildi.

15 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1176 / s. 1

Türkiye Tabiatına Geçen Suriyelilerin Bıraktığı Emlak

- Beyrut'taki komisyon bazı kararlar verdi.
- Lozan Muahedesi'nin akdinden evvel Türkiye'yi terk eden Suriyelilerin emlakına hükümetimiz tasarruf edecektir.

19 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1180 / s. 1 / AA

İnfaz Edildi

- Çerkez Hacı Sami çetesi mensubiyeti asıldılar.

23 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1183 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Üçüncü

Yavuz meselesi tahkikatı hitam buldu. Meclis suistimalât dolayısıyla nihayete erdi ve cumhuriyetin Âli Divan'ı ve adil muhakemesi artık kararlarını verecek, mesul ve maznun görülenler neticeye göre ya tamamen beraat edilecekler yahut da tecrim olunacaklardır.

Mudanya Ticaret Odası, yüz bin kiloluk zeytin ihracı için alakadar olmayanlara vesika vermiş. Mesele İstanbul istintâk hâkimi Hikmet Bey tarafından meydana çıkarılmış ve derhal tahkikata ibtidar olunmuştur. Aldığımız haberlere göre bu suistimale karışan pek çok ticaret odaları vardır. Suistimaller meselesinin ortaya birden bire çıkmasıyla bir ikincisinin, bir üçüncüsünün de bunları takip edeceğini zaten bekliyorduk.

24 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1184 / s. 1

Yavuz Tahkikatı Hitam Buldu

- Sapançalı Hakkı, Nuri Koniçe ve Nazım Beyler tevkif edildiler.

- Sabık Bahriye Vekili İhsan Bey irtikâb ve suistimal ile müttehimdir. Fikret Bey'inde masuniyet teşrîyesi ref' edilecektir.

25 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1185 / s. 1

Kırk Sayfalık Encümen Mazbatası Meclis Azasına Tevzî Olundu

- İhsan Bey eski kanununun 106 ve 86'ncı ve yeni kanununun 611'inci maddeleri mûcebince ithâm ediliyor.

25 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1185 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Kaptanların Muhakemesi

Geçenlerde Mudanya'dan İstanbul'a gelirken Marmara vapuruyla bir müsademe neticesinde gark olduğunu yazdığımız Sevinç vapurunun süvarisi ile Marmara süvarisi bu hadise dolayısıyla mahkemeye sevk edilmişlerdir.

Bu vaka dolayısıyla tahkikatını ikmal eden İstanbul zabıtası, evrak-ı tahkikiyeyi mahkemeye tevdi eylemiştir. Sabit olacaktır ki bi'l-muhakemeye Marmara'nın süvarisi kabahatlidir ya Sevinç'in süvarisi kabahatlidir yahut cumhuriyetin adil hakemleri tetkik ve tahkik üzerine istinâd ettirilen muhakeme neticesinde neye karar verirse ortada bir ziyan vardır ve bu ziyan her gün tekrar edebilir. Biz meseleyi bu nokta-i nazardan muhakeme etmek istiyoruz.

26 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1186 / s. 1 / AA

Meclise Tevdi Edilen Tahkikat encümeni Mazbatası İhsan Bey Hakkında Ağır İthamâtı Havidir

- Sabık bahriye vekili memuriyetini suistimal, İcra Vekilleri heyetin karar-ı ittihazında iğfal ve kanunun sarîh hükümlerine mugayir hareket etmiştir.
- Mazbata bugün Büyük Millet Meclisi'nde müzakere edilecektir. İhsan Bey'in Divan-ı Âli'ye sevki muhakkaktır.

26 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1186 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Tarihin Takdiri

Dünkü gazetemizin kısm-ı mahsusunda Yavuz meselesine ait tahkikat encümenin kırk sahife tutan mazbatasına dair malumatı münderiçti. Mazbatanın matbu nüshaları, Büyük Millet Meclisi azalarına tevzi edilmiştir. Bundan birkaç asır sonra tarihi vesikaları araştıracak olanlar, bu zabıtlardan hakikaten en vazîh noktasını bulacak ve onların nesilden nesile geçecek bir tarzda hakiki ve doğru tespit ederek neşrecekleri kitap veya makaleye zemin ittihaz edeceklerdir.

27 Kânûn-i Sâni Cuma 1928 / 1187 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Suistimaller

- Ankara -

Başmuharririmizden Telgrafla

Yavuz tahkikatı artık son safhasına dâhil olmak üzere, muhtelif encümen vazifesini ikmal etti. Bundan sonra karar Büyük Millet Meclisi'nindir. Meclis, vatanın müdafaa vasıtalarından birisini ihya için, devlet hazinesinden sarf olunan paralardan şahsi menfaatlerini istihsâl maksadıyla hareket edenlerin hakkında her halde mürüvetkâr davranmayacaktır.

29 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1188 / s. 1

İrtikâbı Görülen Bir Vekil Muhakeme Edecek Olan Âfî Divan Bugün Teşekkül Ediyor

- Avni Paşa "İsterseniz cezamı kendim vereyim" diye elini cebine atan İhsan Bey'in üzerine yürüyerek tahrik etmişse de sulh namına bir şey bulamamıştır. Bunun bir nümayişten ibaret olduğu anlaşılmış ve İhsan Bey'in bu hareketi çirkin görülmüştür. İhsan Bey'in muhakemesi mevkuften cereyan edecektir.

30 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1189 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Hasta Ruhlar

Yavuz ve Havuz meselesinin meydana çıktığı zaman yazmıştık ki, İhsan Bey'e düşen en dürüst hareket açık alınla millete, zaman vekâletine ait hesapların sarâhat ve katiyetle verilmesinden ibaret olacaktır. Hâlbuki İhsan Bey bunu yapamadı, küçük aklıyla entrikalar çevirmeye bile kalktı ve başvekili kendisine muhasım olarak bile göstermek istedi. İhsan Bey tabancasına davranarak namuskâr görünmek istedi. Bu esnada Cebel-i Bereket mebusu Avni Paşa, İhsan Bey'in üzerini aramış ve üzerinde silah namına bir şey bulamamıştır. İşte sabık bahriye vekilinin ruhunun hasta oluşuna bu da ikinci ve simsiyah kara bir nişan ve misaldir.

30 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1189 / s. 1 / AA

Ankara'da Tevkifat

- Yeni bir komünist teşkilatı meydana çıkarıldı.
- Tevkif edilen yüze mütecaviz Macar amelesidir. Bunlar kâmilen memleketlerine iade edileceklerdir.

1 Şubat Çarşamba 1928 / 1191 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Hararetili Müzakereler

Elyevm Yunanistan'da bulunan Mösyö Venizelos, Şubat'ta Avrupa'ya seyahat icra edecek ve Mart'ta Yunanistan'a dönecektir. Bundan birkaç gün evvel Yunanistan'a tahsis ettiğimiz bir makalede bu haberden bahsetmiş, fakat zamanın tespitini temin eylememiştik. Mösyö Venizelos'un şu günlerde icra eylemek niyetinde olduğu seyahat hiç şüphe yok ki siyasi bir mahiyete haiz olacaktır. Tahmin eylediğimize göre Mösyö Venizelos bilhassa iki merkez ricâl-i siyasiyesi ile görüşecek, Çemberlayn ile Mösyö Beriyan'ı (?) ziyaret eyleyecek ve memleketine dönecektir.

Yunanistan'daki hali hazırda hükümet devirmek yerine Venizelos hükümeti ikame etmekle Yunan milletinin bugünkü müşkilâtından sıyrılacağını düşünmek safdılâne olur. Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan sulh muahedesi üstünden şu kadar sene geçtiği halde ortada muadil, gayr-i muadil meselesinin nasıl bir sürüncemede kaldığını, boğulduğunu hepimiz görüyor ve hissediyoruz.

7 Şubat Salı 1928 / 1196 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Kuponlar Meselesi

Lozan Musâlahanâme'si imza edildiği zaman kuponlar meselesi bu musâlahanâmeden ayrılmış ve bunun için ayrıca bir çare-i hal bulunacağı ümit edilmiştir. Lozan Musâlahanâmesi'nin imzasıyla bugünkü tarih arasında geçen uzun bir zaman vardır. İşte bu zaman zarfında kâh müzakerat munkatı' olmuş, kâh yeni

kombinezanlar bulunarak müzakerata devam edilmiş ve mesele bu yüzden bu güne kadar uzayıp gitmiştir.

Paris'te devam edilmekte olan müzakeratta Türkiye Hükümeti'nin nokta-i nazarını Trabzon mebusu Şefik Bey müdafaa etti. Uzun zamandan beri devam eden müzakeratın neticesi şu olmuştur: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türk Divan-ı Umûmîye'sinin itfâsı için ilk sene bir milyon dokuz yüz bin altın lira ödeyecektir. Bu miktar her beş senede bir artacak, on yedi sene sonra üç buçuk milyon altın lira olacaktır.

12 Şubat Pazartesi 1928 / 1100 / s. 1

Cenub Hududumuzda Müessif Bir Hadise

- Şakiler bir nahiye müdirimizle bir jandarma müdirimizi şehit ettikten sonra Suriye arazisine iltica ettiler.

12 Şubat Pazartesi 1928 / 1110 / s. 2

Rahat Durmuyorlar

- Edirne ve İstanbul zabıtaları Ermenilerden bir casus teşkilatını meydana çıkardılar.

13 Şubat Pazartesi 1928 / 1101 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sarih Haklar

Sabık Bahriye Vekili İhsan Bey Cumartesi günkü ilk tarihi muhakemesinde bazı beyanatta bulundu. Biz Havuz'un ve Yavuz'un müdafaa meselelerine sarf-ı nazar ederek İhsan Bey'in bir sözü üstünde tevakkuf mecburiyetini duyuyoruz, İhsan Bey diyor ki "Hafızamı tahrik ettim, Fikret Bey'in önünde bir rey meselesi konuşuluyordu." Bu tabir bize İhsan Bey'in mâye ve mahiyeti hakkında zannediyoruz ki bir hülâsa verecektir. Meclis-i Âlî'nin kararıyla içtima eden muhtelif encümendeki isticevebât bize göstermiştir ki, İhsan Bey'de hafıza namına bir şey yoktur. Yapılan şey ne kadar büyük olursa olsun, İhsan Bey'in cehline acımdan başka elden ne gelir? Zavallı akıl fakir sabık ricâl inkılapçı İhsan Bey!

15 Şubat Çarşamba 1928 / 1103 / s. 3 / AA

Türkiye-Bulgaristan

- Ticaret mukavelesi evvelki gün imzaladı.

16 Şubat Perşembe 1928 / 1104 / s. 2 / AA

Vezne Suistimali

Ankara: 14 (AA) Ağır Ceza Mahkemesi bugün Büyük Millet Meclisi veznesindeki suistimale ait davaya devam etmiştir. Maznunlardan divan-ı muhasebât murakabelerinden Emin Bey hakkındaki müdde-i umûmî bey Şûrâ-yı Devlet tetkikatının neticesine intizaran muhakemenin tehirini talep etmiş ve heyet-i hakem bu talebi kabul ederek müzakereyi Şubat'ın on sekizine tâlik eylemiştir.

19 Şubat Pazar 1928 / 1106 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Acaba Maksadı Ne?

Divan-ı Âlî riyasetinin kendisine tevcih eylediği mühim suallere bazen kaçamaklı cevap vermekten de aciz kalan sabık vekil ikide birde diyor ki “Kasd-ı mahsusla yaralanmış bir arkadaşınız imi!” İhsan Bey'in daima tekrar ettiği bu cümlenin manasını bir türlü anlayamıyorum. İhsan Bey hiç şüphe yok ki etrafı zan altında bulundurmak için bu yeni formülü kullanmaktadır. Divan-ı Âlî, hiç şüphe etmiyoruz İhsan Bey'in bu kasd-ı mahsus tabirini anlayıp dinleyecektir. Efkâr-ı umûmîye karşısında kâh ittihazlara, kâh sözlere itimat kalmadığını İhsan Bey'in hâlâ bilip anlaması lazım gelmedi mi acaba?

İnkılapçı olduğunu söyleyen İhsan Bey'den kasd-ı mahsus sözünün izahını isteriz. Neden kasd-ı mahsus? Hakiki inkılapçılık, inkılabı fazilet düşkünlerine istinâd ettirirken yapılan faziletsizliklere göz mü yummak lazımdı ki, İhsan Bey'de birde kasd-ı mahsustan bahsediyor.

20 Şubat Pazartesi 1928 / 1107 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Şecaat Arz Ederken

Geçenlerde bu sütunlarda uzun uzadıya arz ve izah ettiğimiz veçhile Fener Patrikhanesi'nden küstah bir papaz Aynaros'a gitmiş, orada bulunan Yunan gazetecilerine beyanat vermiş ve demiştir ki. "Türkiye'de Yunanilerin yani Rumların çektiğini bir biz biliriz, bir de Allah. Paramız yok, sınai müesseseleri vücuda getiremiyoruz, Türk müessesâtı kapılarını bize karşı kapadılar, kadınlar arasında fuhuş günden güne artıyor."

Fenerin bu küstah papazından sonra diğerlerinin yaptığı fırıldaklarda ortaya çıktı. Bu havadis İstanbul rüfekâmızda intişar ettikten sonra başpapazlık gazetelere bir tekzibnâme gönderiyor ve takriben diyor ki: Biz Yunanistan'a para göndermiyoruz, belki Yunanistan'ın muavenetini rica ettiğimizden onlardan para alıyoruz. Bilmeliyiz ki, fener başpapazının bu sözlerine nasıl mukabele edelim! Yunanistan'dan para almakla, Yunanistan'a para göndermek arasında hiç fark mevcut değilmiş güya!

26 Şubat Pazar 1928 / 1112 / s. 1

Divan-ı Âlî'de İrtikâb, İrtişa Suistimali Davası

- Dünkü celsede Başvekil İsmet Paşa Hazretleri istimâ edildi.
- İhsan Bey, sabık kabine azasının mütehasıs meselesi hakkındaki şهادetlerine cevaben "Böyle bir şey hatırımda olsaydı inkâra mecburiyetim yoktur, çıldıracağım, hatırlamıyorum!" dedi.
- Muhakemenin davası yarın saat on dörtte tâlik edildi.
- Dünkü muhakeme intibaları.

27 Şubat Pazartesi 1928 / 1113 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Şهادet Münasebetiyle

Divan-ı Âlî İhsan Bey'in muhakemesine devam ediyor; tetkikatını inceden inceye ilerletiyor, mühim gördüğü bazı noktaları tâmîk eylemek için İhsan Bey'in dâhil

olduğu kabinenin reisi bulunan İsmet Paşa Hazretleri'nden itibaren diğer azalarda dâhil olmak üzere hepsinin şhadete müracaat lüzumunu hissetti.

Deli olmasına ramak kaldığını, hafızasını deli olacak derecede derinden derine karıştırdığını söyleyen İhsan Bey'in hâlâ müspet cevap vermemesinden veya verememesinde artık mana kalmamıştır.

28 Şubat Salı 1928 / 1113 / s. 2

Türk Gazeteleri ve Yunaniler

- Türkiye'den Yunanistan'a giden gazetelerin sansüre tabi tutulduğu ve bazılarının Garbî Trakya'ya bırakılmadıkları anlaşılmıştır.

29 Şubat Çarşamba 1928 / 1113 / s. 1

Dördüncü Listede

Şehrimizde ikamete mecbur olan vilâyât-ı şarkiye ahalisinden memleketlerine iade edileceklerin dördüncü listesi de ihzar edilmiştir. Listenin bugün yarın vilayete gelmesine intizar edilmektedir.

11 Mart Pazar 1928 / 1122 / s. 1 / AA

Terk-i Teslîhat Kongresi ve Türkiye

- Akvam Meclisi, komisyona iştirakimiz hakkındaki raporu kabul etti.

12 Mart Pazartesi 1928 / 1123 / s. 1 / AA

Sabık Ticaret Vekili Ali Cenani Bey Emrine Verilen Beş Yüz Bin Lira Meselesi

- Ali Cenani Bey beş yüz bin liranın hesabını veremedi.

- Uzun ve hararetle müzakerattan sonra divan-ı muhasebat encümeni mazbatasını tasvib edilerek, meselenin muhtelif tahkikat encümenine tevdi kabul oldu.

12 Mart Pazartesi 1928 / 1123 / s. 1

Vilayetimizin Nüfus İstatistiği

- Bütün vilayet dâhilinde bir sene zarfında 3596 tevellüdat, 1302 vefâyat kaydedilmiştir.

Adana vilayetinin 927 senesi muamelat-ı kuyûdiyesinde icra kılınan vukuatın nev' miktarı ber-vech-i âfîdir.

Adana kazasında: 4004 müceddeden kayd, tevellüdat 1497, tebdil-i mekân 813, vefâyat 629, münakehât 605, talâk 10'dur.

Kozan kazasında: Müceddeden 114, tevellüdat 488, tebdil-i mekân 27, vefâyat 112, münakehât 112, talâk 4'tür.

Kars-ı Zülkadriye kazasında: Müceddeden kayd 669,tevellüdat 666, tebdil-i mekân 113, vefâyat 132, münakehât 23, talâk 1'dir.

Feke kazasında: Müceddeden kayd 17, tevellüdat 379, tebdil-i mekân 63, vefâyat 139, münakehât 93, talâk 10'dur.

Saimbeyli kazasında: Müceddeden kayd 71, tevellüdat 118, tebdil-i mekân 14, vefâyat 88, münakehât 24, talâk 4'tür.

15 Mart Perşembe 1928 / 1126 / s. 1

Reis-i Cumhur Hazretleri İmar Komisyonu Riyasetini Amerika'da Olduğu Gibi Bilfiil İfa Buyuracaklardır

Gazi Hazretleri'nin izhar ettikleri arzu üzerine Ankara'nın imarı hakkındaki layiha tanzimi için tetkikat yapılmaktadır. Teşkil edecek imar komisyonu riyasetini Amerika'da olduğu gibi Reis-i Cumhur Hazretleri bilfiil ifa buyuracaklardır.

19 Mart Pazartesi 1928 / 1129 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Hitam!

Bahriye Vekili Sabıkı İhsan Bey'e ait Havuz ve Yavuz meselesi tetkikatına Divan-i Âlî'ce nihayet verildi. Muhtelif encümenin tetkikatından sonra Divan-ı Âlî

bu işte sahip malumat olanların hepsinin malumatına müracaat etti. Başvekil Paşa Hazretleri'yle kabine azasının, vekâlet erkânın kafesi bildiklerini açıkça söylediler. Evvelki gün makam-ı riyaset, makam-ı iddiadan tetkikatın devamına lüzum olup olmadığını sürdürdü, makam-ı iddia buna lüzum görmedi. Müdde-i umûmîlik iddianamesini kıraatinden sonra Divan-ı Âlî adil kararını verecektir ve bu işte nihayete ermiş olacaktır.

28 Mart Çarşamba 1928 / 1135 / s. 1 / AA

İhzarı Tahdid-i Teslihat Komisyonu'nda

- Heyet-i murahhas reisimiz Tefvik Rüştü Bey Rus projesi münasebetiyle mühim mütalaat serdetti.

1 Nisan Pazar 1928 / 1138 / s. 1 / AA

Havuz, Yavuz Davası

- Divan-ı Âlî müdafatın istimâsına başladı ve ilk olarak İhsan Bey'in avukatını dinlendi.

1 Nisan Pazar 1928 / 1138 / s. 1

Garbî Anadolu Büyük Bir Felaket Geçirdi

- Şiddetli bir hareket-i arz güzel İzmir'i mahv ve harap etti.

- İzmir'de 18 vefat, 50 mecruh vardır. Torbalı baştanbaşa harap olmuş ve iki yüz ev yıkılmıştır. Buradaki telifat henüz malum değildir.

5 Nisan Perşembe 1928 / 1142 / s. 1 / AA

Bir Mülakat

- Hariciye vekilimiz Mussolini ile görüştü.

Milan: 4 (AA) Türkiye Hariciye Vekili Tefvik Rüştü Bey, İtalyan Başvekil Senyör Mussolini'yi ziyaret eylemiştir. İki recül devlet Türkiye-İtalya münasebetiyle

alakadar olan mesâil-i siyasiye hakkında uzun müddet samimane görüşmüşlerdir. Mussolini Tefvik Rüşti Bey'i öğle yemeğine davet eylemiştir.

9 Nisan Pazartesi 1928 / 1145 / s. 1 / AA

Divan-ı Âlî'de Yavuz, Havuz Davası Hitam Buldu

- Tarihi hüküm ayın on altıncı Pazartesi günü saat on beşte tebliğ olunacaktır.

11 Nisan Çarşamba 1928 / 1147 / s. 1 / AA

Meclis Müzakeratı

- Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda tadilat.

11 Nisan Çarşamba 1928 / 1147 / s. 1 / AA

Muhtelit Tahkikat Encümeni, Ali Cenani Bey'in de Divan-ı Âlî'ye Sevkinin Kararlaştırdı

15 Nisan Pazar 1928 / 1150 / s. 1

Beş Yüz Bin Lira Meselesi

- Büyük Millet Meclisi Ali Cenani Bey'in de Divan-ı Âlî'ye sevkine karar verdi.

17 Nisan Salı 1928 / 1152 / s. 1

Âlî Mahkeme Dün Hükümünü Tefhim Etti

- İhsan, Fikret, Nazım ve Sapançalı Hakkı Beyler mahkûm oldular.

- İhsan Bey iki sene ağır hapis cezasına mahkûm edildi.

- İhsan Bey otomobile binerken resmini almak isteyen gazetecilere küfürler savurarak "Çektiğiniz yetmiyor mu" diye bağırmış ve yüzünü kapamıştır. Kanununun 205'inci maddesine tevkiyen iki sene ağır hapis, iki sene de memuriyetten mahrumiyet cezasına mahkûm olduğunu söyledi. Sapançalı Hakkı'ya bir sene hapis

ve bir sene memuriyetten mahrumiyet cezası verildi. Nazım, Doktor Fikret Beyler dörder ay hapse ve yüzer lira cezaya mahkûm oldular.

17 Nisan Salı 1928 / 1152 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Günün Düşüncesi

Divan-ı Âlî'de muhakemesi icra edilen Sabık Bahriye Vekili İhsan Bey'e ait kararın dün verileceğini aklında sıkı sıkı tutan halk, mütemadiyen bu haberi için sabırsızlanıp durdu. Bir bahriye vekilinin veya buna benzer birinci derecedeki bir idare adamının yaptığı yolsuzluktan dolayı muhakeme edilmesi gözle görülemeyen, halka doğru ilerleyişin gözle görülen cihetine tâlik etmesindedir.

20 Nisan Pazar 1928 / 1155 / s. 1

Tan Muhabiri Bizi Nasıl Görüyor

- Mustafa Kemal olmasa idi Türkiye bugün İngiltere ve Rusya'nın bir tabii olacak, merkezi Asya devletlerinden bir farkı olmayacaktır.

28 Nisan Cumartesi 1928 / 1161 / s. 1

Rusya'ya Canlı Hayvan Göndereceğiz

Rus Sovyet Hükümeti ihracatına müsaade olunmayan eşya yerine canlı hayvan göndereceğiz. Yirmi bin kilo kesilmiş et yerine, kırk bin kilo canlı hayvan göndereceğiz.

1 Mayıs Salı 1928 / 1164 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Tâmin Münasebetiyle

Dâhiliye Vekilimiz Şükrü Kaya Beyefendi bilumum vilâyâta gönderdikleri bir tâminde eshâb-ı musalahın işlerinin suretle intâcını, eshâb-ı musâlaha izamı hüsn-i muamele edilmesini bildirmektedir. Tâminin şümulü hududuna giren manadaki vüs'at itibariyle dâhiliye vekilimize arzı şükran ederiz.

7 Mayıs Pazartesi 1928 / 1169 / s. 1

Hükümetimiz Bazı Hükümetlerle Yeni Misaklar Akdediyor

- İtalya ile âdem-i tecavüz misakı yakında imza edilmek üzere.
- İtalya Hükümeti esas itibariyle hükümetimizin nokta-i nazarını kabul etmiştir.

8 Mayıs Salı 1928 / 1170 / s. 1 / AA

Divan-ı Âlî'de Beş Yüz Bin Lira Davası Hitam Buldu

- Müdde-i umûmî bey, Ali Cenani Bey'in 102'nci madde mücebince tayin cezasını talep etti.

9 Mayıs Çarşamba 1928 / 1171 / s. 1 / AA

Büyük Millet Meclisi Vilâyât-ı Şarkiyeliller Hakkında Mühim Bir Kanun Kabul Etti

- Cumhuriyetin kuvâ-yı müdafaası istikbalde dahi her ihtimale karşı cumhuriyet kanunlarını müdafaa vazifelerini mükemmelen ifaya daima haizdir.
- Bir devlet idaresinde tahdis edilecek vakayiden umûmî bir kaide çıkararak ittihaz olunacak tedbirleri araya rabt etmek doğru bir siyaset değildir.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 1

Meclisin Tatili

- Sonunda tatil yapabilecekler.

Büyük Millet Meclisi'nin Mayıs sonlarına doğru tatili tabii görülmektedir. Ancak mecliste bulunan ehemmiyetli bazı layihaların bu devrede müzakere ve intâcî lazım geldiğinden meclis faaliyetinin ay sonuna kadar devamı ihtimali mevcuttur. Arap rakamlarının kabulü layihası âlî kararlar heyeti layihası ile darülfünun layihası bu cümledendir.

13 Mayıs Pazar 1928 / 1174 / s. 1 / AA

Meclis Müzakeratı

- Her nevi sefâin, fabrika ve havuzlar inşa ve siparişi için 25 milyon kadar te'hirat icrası hususunda müdafaa-i milliye ve maliye vekillerine mezuniyet verildi.

14 Mayıs Pazartesi 1928 / 1175 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bu Nasıl Hüsn-i Niyet?

Divan-ı Âlî Heyeti geçen gün Ali Cenani Bey'e ait beş yüz bin liralık zahire meselesi davasının son celsesini akdetti ve mahkeme huzurunda müdafaa vekilleri işin hukuki cihetine arz ve amik arz ve izah eylediler. Yapılan müdafaalar ve buna karışan hüsn-i niyet tabirlerinin mütezadd karışıklığı karşısında hissedilen hayretin, gelecek Çarşamba günü verilecek karara kadar devamı tabiidir.

Hüsn-i niyet, hüsn-i niyet diye bu memleketin elde kaybedeceği fazla milyonları yoktur. Hüsn-i niyet pekiyi; bunun manasını anlıyoruz, fakat kaybolan yarım milyonun yanında bu manayı düşünemiyor, anlayamıyorsa kabahat herkesten ziyade Ali Cenani Bey'e ait olmaz mı?

15 Mayıs Salı 1928 / 1176 / s. 1 / AA

Sabık Ticaret Vekili Ali Cenani Bey Hakkındaki Karar Dün Tefhîm Edildi

- Ali Cenani Bey vazife-i memuriyeti suistimalinden dolayı bir ay hapse ve 170 bin kûsur lira tazminata mahkûm oldu.

25 Mayıs Cuma 1928 / 1185 / s. 1 / AA

Vilâyât-ı Şarkiyeliler Hakkındaki Kanundan Hangi Vilayet ve Kazalar İstifade Edecek?

- Kanuna tezyil edilen fıkraya nazaran Diyarbekir, Elaziz, Van, Hakkari, Mardin, Urfa, Siirt, Bayezid ve Malatya vilayetleriyle Behisni, Hıms ve Kiğı kazaları kanundan istifade edeceklerdir.

28 Mayıs Pazartesi 1928 / 1187 / s. 1 / AA

Afganistan'la Muhadenet ve Teşrik-i Mesai Muahedesi İmza Ettik

- Birinci madde: İki millet arasında ihlali gayr-i kabil sulh ve samimi ve ebedi muhadenet cârî olacaktır.
- Tarafeyn akdinden âhar bir veya birkaç devlet tarafından bir hareket hasmâne vaki olduğu takdirde diğer taraf akd o tecavüzün meni emrinde bütün gayret ve mesaisini sarf etmeyi deruhte eder.

29 Mayıs Salı 1928 / 1188 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Afganistan'la Muhadenet

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile kardeş Afgan krallığı arasında evvelki gün Ankara'da bir muhadenet ve teşrik-i mesai muahedenamesi imza edilmiştir.

Dost ve komşu devletle yapmakta olduğumuz ve yaptığımız muhadenet muahedenameleri, milletimizin sulhu büyük bir kıskançlıkla temsil etmekte olduğunu şimdiye kadar bir sulh ile telafi edileceği zaman bir vesikadan başka bir şey değildir.

5 Haziran Salı 1928 / 1191 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İkinci Ahidnâme

Hükümetimizin birkaç gün evvel Afgan Hükümeti ile imza ettiği muhadenet misakından sonra pek az bir zaman geçiyor ki, ikinci bîtaraflık muahedesi daha imza ediliyor. Türkiye-İtalya Hükümetleri arasında imza edilen bu muahedename ile her iki hükümet bir diğeri aleyhine müteveccih hiçbir siyasi, iktisadi itilafa ve hiçbir tertibe dâhil olmamaya taahhüt eylemişlerdir.

Sulh içinde yaşamak, harbin fecâatini unutmak isteyen sulhperver bir millet varsa o da Türk milletidir. İtalyan milletinin geçirdiği en hicranlı bir derde, bu milletin mukadderatını eline alan İtalyan Başvekili Mösyö Mussolini cenabları dahi takdir buyurmuşlardır ki, Türkiye'nin dostluğunu kazanmak siyasi muvazene ile mühim bir amildir. Muahedenamenin imzası dolayısıyla İtalyan matbuatının kullandıkları lisan bizi pek çok memnun edecek raddededir.

5 Haziran Salı 1928 / 1191 / s. 1 / AA

Türk-İtalyan Muahedesi ve İtalyan Matbuatı

- Gazeteler hararetli makaleler neşrediyorlar.
- Türkiye, Avrupa aile-i düveliyesinde müstahak olduğu siyasi ve içtimai salahiyyette İtalya'yı birinci derecede zahir (?) bulacaktır.

6 Haziran Çarşamba 1928 / 1192 / s. 1

Türk-Afgan Muahedesinin Avrupa Matbuatında Yaptığı Akisler

- İngiliz ve Rus nüfuzu arasında Afgan istiklalini kazanan Amanullah Han bu istiklalini tarsîn için bir istinâd noktası aramakta ve bunu Ankara'da bulmaktadır.

7 Haziran Perşembe 1928 / 1193 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İstanbul'un Tezahürü

İki gün var ki Reis-i Cumhur Hazretleri İstanbul'un misafiri bulunuyorlar. Bu vesile ile add eden İstanbul halkı kalp ve ruhlarından taşan mürur ve memnuniyetini iftiharla ifade edebilmek için bir gün yerine bunu azımsayarak üç gün üç gece şâdmârî edecek, şehir baştanbaşa donanarak bu aziz misafire olan hürmet ifade kılınacak, bunu gelen mektuplar ve telgraf havadislerinden öğreniyoruz.

10 Haziran Pazar 1928 / 1195 / s. 1 / AA

Tahtelbahirlerimiz Geldi

- Tahtelbahirlerimiz Dolmabahçe önünde merasimler bayrak keşide edildi.

11 Haziran Pazartesi 1928 / 1196 / s.1

Türkiye-Yunanistan Münasebetinde Vuzuh

- Mübadele itilafından sonra Türk-Yunan âdem-i tecavüz ve hükümlük misakı müzakeratına başlanacaktır.

- Türk-İtalyan, Türk-Yunan âdem-i tecavüz misakları ile mübadele itilafnamesi Büyük Millet Meclisi'nin küşadında tasdik edilecektir.

11 Haziran Pazartesi 1928 / 1196 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Bir Davet Münasebetiyle

Amin ve Selamet Komitesi bu ayın sonuna doğru yapacağı içtimaa hükümetimizin de iştirakini talep eylemiştir. Hükümetimizin bu davete icabet edip etmeyeceğini bilmemekle beraber nazariyat âleminde hâlâ bocalamakta olan umûmî Amin ve Selamet'in nasıl olup da günün birinde kuvveden fiile çıkacağını merakla beklemek ve vukuatı dikkatle takip etmemek imkansızdır.

12 Haziran Salı 1928 / 1197 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Cumhuriyet Vekilleri

Gazetelerde okuyoruz; vekillerimizden bazıları şark vilayetlerimizde uzun bir tetkik ziyaretine çıkıyorlar. Halkla hükümet, hükümetle halk birbirine yabancı kalamazlar, birbirinin derdine öbürü derman olur.

İnkâr edilemez ki şark vilayetlerimiz idare, maarif ve adalet gözüyle tetkike şayan vatanın bir parçasıdır. Saltanat idarelerinin kulakları şimdiye kadar bu vilayetlerimizin istîdâdına daima kapalı kalıp girmiştir. Hatıralardadır ki cumhuriyetin ilk temsili Trabzon ve Sivas Kongreleriyle atılmış İnönü Zaferi'yle bu temelli kuvvet bulmuş ve Lozan Musâlahasıyla rasanet kesb etmiştir.

Bu itibarla Maarif Vekilimiz Necati, Dâhiliye Vekilimiz Şükrü Kaya ve Adliye Vekilimiz Mahmud Esat Beyefendilere yapacakları bu seyahat için hayırlı yolculuklar temenni ederiz. Bu yolculuklardan çıkacak neticenin memleket nâfi' olması ise temenniyâtımızın asıl özünü teşkil etmektedir.

13 Haziran Çarşamba 1928 / 1198 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Attığımız Adım

Sendelemeye benzeyen Osmanlılık, tevkife mecbur olduktan sonra yeniden hayat bulan Türklük bünyesi sağlam bir mefkûre ile adım attı ve onu genişletti. Her mevcudun hayata göz açtığı günden itibaren kendini mükellef addettiği uzun bazen merâretli bazen saadet arar bir yolculuğu vardır. İşte biz böyle bir yolculuğa yeni çıktık.

21 Haziran Perşembe 1928 / 1205 / s. 1

Amerika ve Gazi Mustafa Kemal Paşa

- Bir Amerikan gazetesinin Türkiye hakkındaki mütalaası.
- Ne nargile içen dansözleri ve ne de haremleri vardır. Yeni Türkiye Amerika'ya altmış milyon liralık nâfi' işler vermiştir.

Gazi Mustafa Kemal, Türkiye'nin reis-i cumhurudur ve her şeyden evvel Amerika ile münasebat-ı hasene tesisini ve Amerika sermayesinin memleketi bir cennete çevirmesini ister. Bu sebepten demiryolu ve limanlar inşası mukavelenamesi İngiliz, Fransız ve İtalyanlarla rekabetten sonra Amerikalıların elinde kaldı. Türkiye'yi ziyaret etmiş olan son Amerikalı seyyahının tanıdıkları Türkler hakkında Amerika efkâr-ı umûmîyesi acaba tasvir edilmiş midir? Sulh muahedesinin temin ettiği vech üzere Türk yarımada üzerinde bugün hâkimdir. Bu limanlardan biri bahr-i sefirde Mersin ve diğeri Karadeniz'de Samsun olmak üzeredir.

24 Haziran Pazar 1928 / 1207 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Bunun Manası Nedir?

Bugün kısım-ı mahsusamızda münderiç bir havadis var. Adana maliye muamelatının teftişine başlandığı tarihten ki, iki üç aylık bir zaman şimdiye kadar Adana defterdarlık kadrosuna dâhil şuebât-ı maliyede müstahdem yirmi iki maliye memuruna işten el çektirilmiş. En ufak bir tetkik ve dikkat bu havadisın öyle alelade bir haber mahiyetinde telakki edilemeyeceğini gösterir.

Maliye memurlarının vazifelerinin en mühim kısmı hükümetle halk arasında yegâne ehemmiyetli temas noktası olmalarında yatmaktadır. Cumhuriyet-i idare demek, hükümet halk için demektir. Bu hakikati bilhassa hükümetle halk arasında en kuvvetli temas noktası olan ve en kuvvetli muhabbet ve rabıtaya tesisle mükellef bulunan bir teşkilat memurlarının ihmal etmeleri gibi gayr-i haiz ve fena neticeler doğurabilecek afv ve müsamaha götürmeyen hareketlerdir.

1 Temmuz Pazar 1928 / 1213 / s. 1 / AA

Türk-Yunan Müzakeratı

- Müzakeratın gayr-i muayyen bir müddetle tâlik edildiği hükümetimize bildirilmiştir.

2 Temmuz Pazartesi 1928 / 1214 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Son haftanın bizi alakadar eden en mühim hadiselerinden birisi Yunanistan'la aramızda devam eden mübadele meselesine ait müzakeratın son günlerde birden bire vakt-ı ahire tâlik edilmiş olmasıdır.

Son hafta cihan siyasetinde oldukça mühim bir mevki olan vukuattan birisi de küçük itilaf kongresidir.

23 Temmuz Pazartesi 1928 / 1232 / s. 1

23 Temmuz

- Bundan altı sene evvel bugün Lozan'da şerefli bir sulh akdettik.

1 Ağustos Çarşamba 1928 / 1240 / s. 1 (Jose Maryo Komes Di Erkami (?))

Gazi Hazretleri ve Türkiye'nin İstikbali

- Türkiye Cumhuriyeti milli istikbalini Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'nin idaresi altında temin etmiştir.

Barcelona’da Çıkan Lavanguardiya (?) gazetesinin 15 Haziran 928 tarihli nüshasından:

Eğer Mustafa Kemal çıkmasa idi, Türkiye ahkâm-ı şeriyeye her zamankinden fazla merbut olacak, atâlet-i mahzaya düşecek mevcudiyetin idamesini Allaha ve yeni ve son bir felaketin ihzarını da din ve devlet adamlarının eline bırakacaktı.

Bu zat olmasa idi, Türkiye Elyevm Rusya veya İngiltere’nin bâcgüzarı olurdu ve merkezi Asya memleketlerinden hiçbir farkı kalmazdı.

7 Ağustos Salı 1928 / 1245 / s. 2

Şark Kadınlığı

- Türkiye’de tesettüre karşı isyan on beş sene evvel başlamıştır.

Daily Mail gazetesi, son günlerde şarkın her tarafında seyahat eden bir muharririn makalesini neşretmektedir. Yazılarını imzasız yazan makale muharriri, tesettür meselesini mevzu-ı bahsederek diyor ki: İslam şarkta 20.000 milden fazla imtidad eden bir seyahatten sonra bütün İslam âleminde kadınlığın tesettüre karşı isyan ettiğini söyleyebilirim. Türkiye’de bu isyan on beş sene evvel başlamıştır.

Daha evvel kadınların çok gezmesi bir ceremdi. Bugün İstanbul ve Ankara caddelerinde kadınlar yalnız bu sene değil, en son Avrupa modalarına muvaffak bir şekilde giyinip geziyorlar. Tük kadını ile İngiliz kadını arasında hiçbir fark yoktur.

10 Ağustos Cuma 1928 / 1248 / s. 1 / AA

Cumhuriyet Abidesi’nin Resmi Küşadı

- Merasimde Maarif Vekili Necati ve Şair Mehmed Emin Beyler tarafından heyecanlı nutuklar îrâd edilmiştir.

4 Eylül Salı 1928 / 1269 / s. 1 / AA

Gazi Hazretleri Donanmamızın Manevralarını İdare Ettiler

- Çanakkale’yi teşrif buyurdular, Çanakkale’de, Gelibolu’da halka yeni harflere yazı yazdırdılar.

18 Eylül Salı 1928 / 1281 / s. 2 / AA

*Adliye Vekili Borçlanma ve Kanun-i Medeni İçin Müdde-i Umûmîliklere Tâim
Gönderdi*

21 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1309 / s. 1

*Cenub Hududumuzda Mardin ve Nusaybin Havalisinde Suriyeli Şakiler Cenub
Hududumuzun Emniyetini İhlal Ediyorlar*

12 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1327 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Üç Ana Hat

İki gün evvel İsmet Paşa Hazretleri mecliste hükümet programını okuyarak müstakbel mesainin hedeflerini açık olarak gösterdiler. Hükümetin bu programından önümüzdeki senenin faaliyeti üç ana hat üzerine teksif ve tevcih edeceğini anlıyoruz.

Bu ana hatlardan birinci mevkiî işgal eden Millet Mektebi daha umûmî tabiriyle, yediden yetmişe kadar istisnasız irfan seferberliğidir. İsmet Paşa Hükümeti'nin ehemmiyetle faaliyet hedefi olarak programına koyduğu ana hatlardan birisi de şimendifer ve yol inşaatıdır ki bunun isabet ve muvaffak neticesini görmemek için kör olmak lazımdır.

12 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1237 / s. 1 / AA

Komünist Maznunları

- Ankara Ağır Ceza Mahkemesi Nazım Hikmet ve İsmail'in muhakemelerine devam etti.

9 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1325 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Bir Rica

İrtikâp ve irtişa halkımızı en çok müteessir eden bir harekettir. Bu hareket herhangi bir memurdan sadır olursa olsun tevlid edeceği zarar doğrudan doğruya hükümetin şahsiyet-i maneviyesini ve cumhuriyeti müteessir eder.

Bu sebeple irtikâp ve irtişa hareketlerine karşı çok müntekim olan İsmet Paşa Hazretleri hükümetinden ve Büyük Millet Meclisimizden neticesi çok şümüllü bu cürmün küçüğünü, büyüğünü tefrîk etmeden kanuni cezanın çok şiddetli bir ceza bu maddesinin tatilini rica ederiz.

15 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1330 / s. 1 / AA

Niş'te Bir Hadise

- Sabık Jön Türk mebuslarından İsmail Hakkı Bey'i öldürmek istediler.
- Mecruh, carihin siyasi bir intikam kastiyle hareket ettiğini, çünkü kendisinin kara listede mukayyed olduğunu söylüyor.

22 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1336 / s. 1 / AA

Fransızlarla Aramızdaki Muallak Mesâil

- Hariciye vekilinin beyanatı "Biz kimseden bir karış bir yer istemiyoruz, buna mukabil bizden de istemesinler."

23 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1337 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Türkiye-Fransız:

Türkiye ile Fransız arasında halledilmesi icap eden ihtilaf menabiinden birisi olan kuponlar meselesi aradan çıktıktan sonra, Suriye mandasıyla karışmış olan bu hükümetler ihtilafı icap edecek bir mesele olmaması lazımdı. Antakya, Belan, İskenderun gibi halis Türklerle meskûn Türk yurdunu, hududumuzun haricinde bırakmasını kâfi görmemiş gibi Nusaybin ve Cezire civarında çöl içinde hududun iki kilometre aşağı veya iki kilometre yukarıdan gitmesini halli müşkil bir mesele haline getirmiştir.

Türkiye-Yunanistan:

Hâlâ o hikâye... Meselenin mepteini unuttuk, gidip gelen murahhasların sayısını kaybettik, Yunanistan'da değişen kabinenin kaç baliğ olduğunu bulamayacak hale geldik. Fakat hâlâ o mesele... Yılan hikâyesi Venizelos iktidara geçince hakkındaki şüpheleri izale için beyanatı arasında en ehemmiyetle bahsettiği mesele, Türkiye ile mevcut mübadele ihtilafını halletmeye çalışacağı olmuştur.

3 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1345 / s.1

Cenub Hududumuz

- Onlar ne diyorlar?

- Bir Fransız gazetesinin hudut ihtilafı hakkındaki neşriyatı.

Türkiye-Suriye hududu hakkında Fransızca Nır'ist gazetesi aşağıdaki bendi yazmaktadır "Eğer Türkiye matbuatı Anadolu'daki resmi ve umûmî efkârın bir rehberi oluyorsa, Türkiye-Suriye hududu hakkındaki ihtilafın ciddi bir münazaa şekline inkılap edeceğini farz etmek mübalağa olmaz. Ceneral Ernest'in riyaseti altındaki beynelmilel komisyonun mukarreratını kabul etmiş olan Türkiye'nin bu mukarreratı kabul etmediğini söylemek kâfidir."

5 Birinci Kânun Çarşamba 1928 / 1347 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Cenub Hududu

Suriye mandasıyla Cenub hududumuzda bize komşu olan Fransızların birçok defa tekrar ettiğimiz bu açık siyasete, komşuluk samimiyetine yakışmayan iki cepheli hareketlerle mukabele ettiklerini görüyoruz.

Geçen defa yazmıştık, yine tekrar ediyoruz: Cenub hududumuz Bizim için bir vatan meselesidir!

6 Birinci Kânun Perşembe 1928 / 1348 / s. 1 / AA

Âlî İktisat Meclisi Evvelsi Gün İktisat Vekili Rahmi Bey Tarafından Küşad Edildi

- Meclis mesaisinin on beş gün zarfında hitam bulacağı tahmin edilmektedir.

21 Birinci Kânun Cuma 1928 / 1361 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftalık İcmal

Bugünlerde dünya siyasetinin faaliyet mihveri olan meseleler Almanya ile galiplerin arasında Ren havzasının tahliyesi, Cemiyet-i Akvam'ın laf ve tavsiyelerine rağmen Balıvyva Paragyav ismindeki Cenubî Amerika Hükümetleri arasında harp başlangıcı faaliyeti hasmâne, Türk-Fransız ve dolayısıyla Türk-Suriye ve Türkiye-Yunan müzakeratı ile bu işte faal bir rol ifade eden İtalya-Türkiye münasebatıdır denilebilir.

23 Birinci Kânun Pazar 1928 / 1362 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Türkiye ve Fransa, Suriye

Fransa mantığı salat ve aksak yolunda yürümektedir. Yalnız bu defa bizi hayrete düşüren bir şey varsa o da Fransızların takılıp kaldıkları bu mantıksızlık ağına yeni bir peskin düşüp takılarak sürüklenmesidir. Fransızların nihayetsiz ihtirasları uğruna mantıksızlıktan daha fazla ve çirkin ve gülünç manasızlıklara kapılmaları tabii ve beklenecek bir neticedir. Fakat Suriye matbuatından bir kısmının derin bir galetle Fransız iddiasının arkasından sürüklenmesine şaşmamak kabil değil.

Kraldan ziyade kral taraftarlığı yapan birkaç gazetelerin Fransa amaline hizmeti için kanaatlerini satmış olduklarını bütün dünya bildiği gibi Suriye efkâr-ı umûmîyesince de gayrı malum bir keyfiyet değildir. Binâenaleyh hakiki mütekabil menfaati dostlukla olan Türkiye ve Suriye gibi bu vaziyetle doğru yolu bulmak için fuzuli rehberlere muhtaç değillerdir.

4.1.1. İnkılap Haberleri

29 Mart Pazartesi 1926 / 624 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Halkın Duyguları

Başvekilimiz İzmir Belediyesi'nin şereflerine verdiği bir ziyafette îrâd nutuk ederlerken diyorlar ki “Bu seyahat esnasında vatanın mühim kısımlarını gezerek vatandaşların birçok esaslı ihtiyacâtına temas fırsatı buldum. Vatandaşların dertlerini birçok yerlerde dinledim. Israrla, tekrarla söylerken kendi fikirlerinin zihnimizde bir etmesine, yüreğimizde yer tutmasına, kafalarımızda yerleşmesine çalışmaları şayan-ı dikkat ve memnuniyettir. Bu dertlerin tekrarı onların izale ve tedavisi imkânını vatandaşlar kabul ediyorlar demektir. Bu ısrarla, Türkiye’de milli şuurun hükümran olduğu devrin başlı başına bir tecellisidir.”

İsmet Paşa Cenûbî Anadolu'nun mühim kısımlarında yaptıkları seyahatten aldıkları intibaları bize naklederlerken, son senelerde inkılapla beraber uyanan milli gayretlerin, milli şuurun mükemmel bir hülasasını yapmış oluyorlar. İnkılapla beraber dünyaya gözümüzü açtığımız zaman, etrafımızdaki milletlerin bizi çok geride bıraktıklarını gördük. Türk milletinin ikbal devirleri çoktan sönmüştür. Bin dert, bin felaketler bin cepheden tehdit ediliyordu. Türk milleti bütün bunları gördü. Yaşamak hakkının ancak çalışmakla, kuvvetli ve zengin olmakla mümkün olabileceğini anladı. Bugün artık her vatandaş milletin ve vatanın dertlerine görebiliyor, yoksulluğunu, perişanlığını idrak edebiliyor. Masalların, hakikati mağlup edemeyeceğini anlıyor...

12 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 868 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Takdir Edilen Türkiye

Ceneral Renyo Larmov Misundiyal’da (?) “Türkiye Ahvali” serlevhasıyla uzun bir makale neşrederek Türk inkılabının vücuda getirdiği mevcudiyetinden ve Türk milletinin medeni yollarda kat ettiği merahilden uzun uzadıya sitâyîşler bahsediyor.

Ceneral Renyo'nun makalesindeki şu parça çok şayan-ı dikkattir. Ceneral Fransız matbuatının zaman zaman Türkiye aleyhinde yaptıkları neşriyatı tenkit ederek diyor ki “Türkiye mühim bir inkılap, belki de ihtilal yapmaktadır. Cumhuriyetin ilanıyla saltanat ortadan kalktı. Devlet ve din işlerini birbirinden ayırıp halifelîği de

kaldırdılar. Kadın esareten kurtuldu. Ona bizim kadim cumhuriyetimizin Fransız kadınına verdiği hukuktan bile fazla hak verdiler. Türkler tamamıyla müstakil bir millet olarak kalmak istiyorlardı. Avrupa milletleri gibi asrî ve medeni bir millet olmak istediklerini her gün gösteriyorlar.” Fransız ceneralinin bu doğru görüşlerine, sezişlerine ilave edilecek hiçbir şeyimiz yoktur.

14 Şubat Pazartesi 1927 / 896 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Başvekilimizin Beyanları

Beyanatın en mühim noktası şudur ve bunu aynen naklediyoruz “İnkılabın artık yerleşmiş ve halka severek mal olmuş yeni nizam içinde herkes işiyle ve gücüyle meşguldür. Anadolu’da fesin kalkıp, şapkaların giyildiği zamanı beraber hatırlamaya çalışırsak muvaffak olabilir miyiz? Bu hadise hiç olmazsa on senelik bir mazi kadar uzaklaşmış ve yeni nizam milletçe o kadar mal edilmiştir. Asayiş her yerde yalnız hükümetin resmi vazifesi değil, halkında kendi ruhu telakkiyatıyla teyit ettiği tabii, meşru, mübrem bir ihtiyaç mahiyetinde addedilmektedir.”

Evet, bugün başvekilimizin buyurdıkları gibi inkılabın üç sene içinde geriye attığı o korkunç anane, o belalı nizam ve kanunların mevcudiyetini ancak bir tarih sahifesinde hatırlar gibi hatırlıyoruz.

9 Mart Çarşamba 1927 / 916 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İnkılap ve Adliyemiz

İstiklal Mahkemeleri tarihi büyük vazifesini cumhuriyet ve inkılap devrine layık bir şekilde ifa ederek vazifelerini ikmal etmiş bulunuyorlar. Bütün vatandaşların ezeli muhabbet ve itimatlarını kazanmış olan bu mahkemelerin vazifeleri bundan sonra adliyemize intikal ediyor.

Şimdi bundan sonra asıl vazife adliyemiz ve bütün hükkâma tevdi etmiştir. Cumhuriyet adliyesi inkılaba layık, bütün derûnî arzularını kavramış bir müessesedir. Bu müessesenin kıymeti, liyakati asıl bundan sonra tecelli edecektir.

17 Mayıs Salı 1927 / 672 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Dil Meselesi

Bu sene ocaklar kurultayında vuzûh ve katiyetle mevzu-i bahs olan meselelerden en mühimi, Türkiye Cumhuriyeti hudutları dâhilinde sakin bulunan bütün vatandaşların güzel Türkçe'mizle konuşmak mecburiyeti hakkında ittihazı lazım gelen tedâbirin alınması idi. Birçok murahhaslar bu hususta ehemmiyetli fikirler ve nokta-i nazarlar serdettiler. Hâlâ bazı mıntikalarda her suretle Türk olan kimselerin ana dillerini bırakıp da Kürtçe, Çerkezce, Arapça gibi dilleri tekellüm etmeleri afv ve müsamaha edilebilir şeylerden değildir.

Dil ayrılığı bir millet, bir devlet camiasının daima hall-i inhilâl ve teşevvüşte bulunmasına sebep olur.

16 Kânûn-i Evvel Cuma 1927 / 1151 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sûrat ve İrade

Türk inkılabının zihinlere aşlamak istediği düstur budur; sûrat ve irade! İnkılabımızın tarihini henüz kitap sahifelerinde okuyacak kadar uzun zamanlar geçmemiştir. İnkılaba vesile teşkil etmiş olan zülm ve îtisaf Türk'ün kalbinde yakıcı bir şimşek çaktırmıştır, onun izlerinden biz bu düsturu çıkardık; sûrat ve irade!

Karanlık günlerin malum ufuklarında parlayan bir tek yıldızdan biz nur aldık, aldığımız o nur bize iman verdi ve o imanın bir tek düsturu vardı; sûrat ve irade!

24 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1184 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Türkçe Konuşmak Bahsi

İstanbul Hukuk Fakültesi talebesinin İstanbul gazetelerinde birkaç gün evvel verdiği kararı okumuştuk. Fakültenin ateşin gençliği, memlekette rahat rahat yaşayan ecânibin, memleketin asıl sahiplerinin hissiyatına hürmeten Türkçe konuşmalarını temin etmek gayesiyle mücâhedeye girişmiş ve bu gayenin tahkikini mümkün kılabilmek için esaslı teşebbüsâta girişeceğini ilan eylemiştir.

Geçen Cuma günü İstanbul Türk Ocağı heyet-i idaresi bir içtima akdederek memleketimizde Türk lisanı tāmim ve Türkçe’yi teşvik için gençlik arasında mevcut olan kuvvetli cereyanla alakadar olmuş ve bu içtimada uzun uzadıya müzakeratta bulunarak bir encümen teşkiline ve fakülte gençliğini takviyeye karar vermiştir.

24 Kânûn-i Sâni Salı 1928 / 1184 / s. 2

Latin Harfine Dair

İstanbul: 23 (Hususi Haberlerimiz) Dil Encümeni’ni teşkil eden zevatın fikir ve mütalaalarına göre Latin harfinin bazı tadilat ile kabul edileceği kanaati kuvvetli görülmektedir.

25 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1185 / s. 1

Ölçülerin Tevhidi

Ankara: 24 (Hususi Haberlerimiz) Ölçülerin Kanunu layihası ihzar edilmiştir. Para ve mücevherat evzân ve ayarları eskisi gibi kalmak üzere Türkiye ölçüsü metre esasında tespit edilmiştir.

3 Şubat Cuma 1928 / 1193 / s. 1 / AA

Ölçüler Kanunu

- Tetkikat ikmal edilerek Heyet-i Vekile’ye sevk olundu.

5 Şubat Pazar 1928 / 1194 / s. 1

Vatandaş Türkçe Konuş

İstanbul: 4 (Hususi Haberlerimiz) Seyr-i sefâin vapurlarına beyaz zemin üzerine kırmızı yazı ile yazılmış Türkçe levhalar tâlik edilmiştir. Levhalar üstünde şu kelimeler okunuyor “Vatandaş, Türkçe Konuş!”

Latin Harflerinin Fevâidi

İlk tecrübe-i kalemiye olan geçen makalede, Arap harflerinin mahzurlarını ve yazımı için bâis olduğunu müşkilâtı izaha çalıştım. Latin harflerinin fevâidine rücu ediyorum:

Birincisi: Otuz iki harfle ifade edemediğimiz kelimeleri yirmi beş harfle beyana muktedir olacağız.

İkincisi: Muhtelif şekilleriyle yüze yaklaşan Arap harflerine sabit bir rakam olarak yirmi beş harf kullanmakla iktifâ edeceğiz.

Üçüncüsü: Kelime ortasında bulunan (ع, g, ğ) ve (ث, ت, پ, ب) Arap harflerinin müşabehetine, Latin harflerinde tesadüf olunmamıştır.

Dördüncüsü: Arap harflerindeki üstün, esre, ötre gibi harekeye ihtiyaç bırakmamasıdır.

Beşincisi: Soldan sağa yazıldığı için hüsn-i hata müsaade ve tahriri daha kolaydır.

Altıncısı: Erkâm ile makûs olmamasıdır.

Yedincisi: Matbuat için fevkalade sühûletilmiş olmasıdır.

Sekizincisi: Erkâmında kıymet-i adediyeyi iz'af nispetinde hatalandıran sıfır noktası bulunmamasıdır.

Dokuzuncusu: Harflerin ortasında pek az çizgi ve noktalar bulunması ve bunların lisanı halinde manaca hiçbir tebdil olmamasıdır.

Onuncusu: Gayet çabuk öğretilmesidir.

On birincisi: Latin harflerini kabul etmekte hiçbir külfete lüzum kamadan birçok milî grubunun ezcümle İngiliz, Alman, İtalyan veya bilhassa beynelmilî bir dile malik Fransızların lisanlarını okuyup yazacağız.

On ikincisi: Bu harfler sayesinde lisanımızı zahmetsizce Avrupalılara okutup, yazdıracağız.

8 Şubat Çarşamba 1928 / 1197 / s. 1 / AA

Ölçülerin Tevhidi Meselesi

- Yeni layiha ile Türkiye’de kullanılacak ölçüler için metre esası kabul olunmaktadır.

12 Şubat Pazartesi 1928 / 1100 / s. 2

Türkçe Malumat

- Ticaret Müdüriyet-i Umûmîyesi kanununun tamamı tatbikini temine çalışıyor.

15 Mart Perşembe 1928 / 1126 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Bahar, Ramazan, Türkçe Konuş Levhaları

- 11 Mart 928 İstanbul -

İki hafta mütemadiyen yağan kar, devam eden soğuklar, deniz karayollarını kapayan fırtınalar bir hafta evvel durdu. Güzel renkli İstanbul’u sevimsiz, soğuk bir hale getiren kardan eser kalmadı.

İstanbul’da ikinci bir şey, darülfünun talebesinin her tarafa yapıştırdığı “Vatandaş Türkçe Konuş!” levhasıdır. Tramvayda, tünelde, vapurlarda bu levhalarda o kadar çok ki, buna benzer bir şey bizim Adana Ocağı da yapmış. Vatandaşa hitap ediyoruz ki “Türkçe konuş!” Türkçe konuşmamakta ısrar eden vatandaşa tatbik edecek usuller vardır. Bu usuller ne hakaret, ne tokat, ne de onlara tembih mahiyetinde olmamalıdır.

15 Mart Perşembe 1928 / 1126 / s. 2

Çin’den Bir Heyet Geliyor

İnkılabımız hakkında tetkikatta bulunmak üzere Çin Başvekilinin riyasetinde maliye ve hariciye nazırları ile gümrük müdir-i umûmîsi ve maiyyet-i erkânından on beş kişilik bir Çin heyeti on beş Mart’ta Filistin tarîkiyle İstanbul’a geliyor, Pera Palas’ta misafir edileceklerdir. Heyetin Ankara’ya gitmesi muhtemeldir.

11 Nisan Çarşamba 1928 / 1147 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Metin Bir Kağşâyış

- İstanbul -

Harb-i Umûmî'den hubzunu alıp hâlâ istikrar bulamayan umûmî heyetteki sarsıntı, İstanbul'da günden güne kuvvet buluyor. Fakat bu sarsıntının şayan-ı hayret bir metaneti var: Birkaç metre önde yapılmış duvarlar vardır ki bir su sızıntısı duvara evvela bel verdirir, sonra rutubet umûmîyet alır, duvar baştanbaşa kağşar ve günün birinde yıkılır. İşte İstanbul'da umûmî hayat insana metin bir kağşâyışın haberini gizliden gizliye tebşîr ediyor.

12 Nisan Perşembe 1928 / 1148 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Vatandaş Türkçe Konuş

- 8 Nisan 1928 Ankara'dan -

Türkiye kanunlarının; Türk ve bir vatandaş olarak kabul ettiği her şahsın Türk kültürüne mutâbakat etmesi kadar tabii bir şey olamaz. Elbette bir vatandaş Türkçe konuşmalıdır. Türkçülüğü kabul eden kimselerin Türkçe konuşmasını arzu etmemiz kadar muvaffak bir şey olamaz.

29 Nisan Pazar 1928 / 1162 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Garip Beyanlar

Büyük Millet Meclisi'nin evvelki günkü celsesinde adliye bütçesi müzakere olunurken Konya mebusu Mumi (?) Kazım Beyefendi pek garip beyanatta bulunmuşlardır. Kanun-ı medeniyetin esna-yı müzakeresinde mecliste hazır ve kabul edilen maddelerde kendisinin de reyi mevcut olan Mumi (?) Kazım Bey'in dün ne edilse, bu günde aynı olduğunu söylemekte bariz bir tenâkus yapmış oldular.

Siyasi inkılabımız yanında zihniyet inkılabının vücut bulmasını istemek, bu ve buna benzer meselelerle karşılaştıkça emr-i zaruri oluyor. İnkılabın ortaya koyduğu muazzam eser karşısında ve bu eserin müessirleri arasında yeniyi beğenmemek ve beğenemediğimiz eskiye deruni değil aleni ah çekmek inkılap uğrunda akan kanlara

elbet şükran ifade etmeyiz. Her Türk ferdinin emeğiyle vücuda getirilen büyük inkılabımızda, her vatandaşın emeği nispetinde bugün hâlâ ılıkılığı hissedilen kanı ve gözyaşı da vardır.

3 Mayıs Perşembe 1928 / 1166 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Latin Harfleri

Büyük Millet Meclisi'nin yaz tatili devresine dâhil olmadan evvel meşkûr bir kararın lahik olmak üzere bulunduğuna mütalaa olduk. Fi'l-vaki mezkûr karar henüz verilmiş değilse de şu birkaç gün zarfında mesele müzakere edilecek ve bir neticeye iktirân edecektir.

Latin harflerinin kabulü Türk harsı için yeni bir inkılabın mebdeyi addedilebilir. Çünkü Arap harfleriyle ne kadar çabalansa, ne kadar uğraşılsa maarifi yapacak olan tab' işlerinin ıslahı mümkün olamazdı. Otuz üç harfin baş, orta, sondan başka diğer taksimatı daha vardır ki; harflerin birleştirildiği gözlerin 360'dan ziyade bulunduğunu söylemekle iddia ettiğimiz menkûlatın azameti ancak anlaşılabilir.

Latin harflerinin kabulüyle, tıbbatımız ileri gidecek, her vilayette konuşulan lehçeler birleşecek, çocuklarımız kolayca bu harfleri öğreniverecekler, lisanımızı tâmim etmek için her ecnebi ile kolayca muhabere edebileceğimiz, her ecnebi Türkçe'yi kolayca öğrenebilecek, elhâsıl imlamız zabt ve rabt altına alınacak.

9 Mayıs Çarşamba 1928 / 1171 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Musîb Bir Karar

Büyük Millet Meclisi yaz tatiline dâhil olmadan mühim bir kanun layihası müzakere ederek kabul eyledi. İnkılap meclisinin bu kararını candan alkışlamamak, bu karardaki isabetini şükranla tekrar eylememek mümkün değildir.

Malumdur ki birkaç sene evvel şarkta barış hadisâtı cereyan etmiş, hükümet katî tedbir almak ızdırabında bulunmuştu. Bu tedâbirin neticesi şarktan bazı kesanı alarak garb vilayetlerine dağıtmak oldu idi. Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği layiha-i kanuniyyeye göre zevat artık memleketlerine iade olacaklardır. Bu güne kadar

çekilen ızdırıp, iade edilecek şarklıların bugünden sonra refah ve saadetini kâfil olacak merhalelerin mebdeini hazırlamış add olabilir.

13 Mayıs Pazar 1928 / 1174 / s. 2

Garb Rakamları

- Beynelmielel erkâm hakkındaki layiha-i kanuniyyenin metni nedir?

Bugün istimal edilmekte olan Hint rakamları yerine bütün dünyanın kullanmakta olduğu beynelmielel erkâmın kabulü hakkında Reşit Saffet Bey tarafından Büyük Millet Meclisi'ne verilen teklif Pencşenbe celsesinde evrak ve irade meyanında alakadar encümene havale olunacaktır.

22 Mayıs Salı 1928 / 1182 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yeni Bir Zafer

Büyük Millet Meclisi evvelki gün akd eylediği bir içtimanda beynelmielel rakamların kullanılması esasını kabul etti. On bir Haziran'dan itibaren bütün devâir ve müessesât umûr-ı hesabiyelerini beynelmielel rakamlarla kayd ve teyit edeceklerdir.

Evvelki gün beynelmielel rakamların kullanılması hakkında meclisin verdiği kararlarla inkılabın yeni bir zafer kazandığını işaret etmek istiyoruz.

22 Mayıs Salı 1928 / 1182 / s. 1 / AA

Heyet-i Mahsusaca Âdem-i İstihdamlarına Karar Verilenler

- Kararları tekrar tetkik etmek üzere bir Âlî-i Kararlar Heyeti teşekkül ediliyor.

- Beynelmielel rakamların istimali hakkındaki kanun kabul edildi.

24 Mayıs Perşembe 1928 / 1184 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Düşüncelerde Birlik

İnkılap yapan milletlerin, onun uğultusuyla yaşayan fertlerin huzur ve sükûnetini kaçıran his şudur: Hislerin, düşüncelerin bir kelime ile mefkûrenin tayin edememesi o mefkûrenin ise bunun aksi yani o mefkûrenin hâsıl olmuş bulunmasıdır.

Şüphe yok Türk inkılabı cihanı hayrete düşüren büyük bir eserdir. Bu eseri tamamlayacak olan vatandaşların hissi birliği, düşünce birliği, mefkûre birliğidir. Tekrar ediyoruz; bugün his, düşünce ve mefkûre birliği teminiyle her vatandaş alakadardır. Çünkü bugünkü inkılabın istinâd ettiği ayakların mûsned esasisi budur!

4 Haziran Pazartesi 1928 / 1190 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Milli İrade

Milli irade doğmadan evvel gayr-i mütecânis bir kitlenin geçirdiği hay ve huy, geçen asırların birinde bir dini ruhiyat üzerinde inhilâl ile hâkim olmuştur. Umûmî Harp'ten sonraki vukuat, işte bu inhilâlin canlı bir safhasını irâe eder.

İnhilâl diye tavsif etmediğimiz halin bariz noktası memlekette emniyetsizlik, fertlerde cesaretsizlik, riya ve tekâpu ile belirmiştir. İşgal devri bunun neticesi ve bu netice ise gayr-i mütecânis düşüncelerin muhakkak ki sevki olacaktı. Memlekette bir hareketle vücuda gelen o eser belki bir değişikliktir, fakat inkılap değildir. Hâlbuki son inkılabımızın tesir kuvveti, bizimle beraber diğer milletler arasında da müşahede etmek mümkündür. İnkılabı varmanın yolu irade olduğu gibi inkılabı yaşatmanın çaresi de irade ile olacaktır.

28 Haziran Perşembe 1928 / 1211 / s. 1 / AA

Latin Harfleri Hakkında

- Tetkikatta bulunmak üzere üç kişilik tali bir encümen teşekkül etmiştir.

2 Temmuz Pazartesi 1928 / 1214 / s. 2 / AA

Latin Harfleri Encümeni

- Neşrettiği bir tebliğde şimdiye kadar çıkarılan Latin alfabeleriyle alakası olmadığını bildirmiştir.

15 Temmuz Pazar 1928 / 1225 / s. 1 / AA

Türkçe'mizde Latin Hurufatı

- Yeni Türk alfabesinin kat' projesi yapıldı.

30 Temmuz Pazartesi 1928 / 1238 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

İnkılabımızın Manası

Adliye vekil-i muhteremi Mahmud Esat Beyefendi, Anadolu'yu baştan aşağı dolaşarak adli teşkilatımızı teftiş ve cumhuriyet adliyesinin inkılap seyrini yer yer görerek aldığı neticeden memnuniyetle mali intibâtle Adana'mızı teşrif buyurdular.

İnkılap ricali, cumhuriyet vekilleri mesailerinin yalnız ve yalnız halk için olduğunu lafta kalan bir söz mahiyetinde söylemediklerini tabanlarımıza kadar gelerek dertlerimizi dinlemek suretiyle fiilen teyit etmektedirler.

8 Ağustos Çarşamba 1928 / 1246 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Latin Harfleri

- 4 Ağustos 928 İstanbul -

Latin harflerinin dilimize tatbiki zamanı artık uzak değildir. Önümüzdeki birkaç sene içinde Arap harflerinin tamamen bizden ayrıldığını mutlaka göreceğiz. Bunun yerine bütün milletler arasında istimal olunan Latin harfleri kullanılacak.

Arap harflerinin istimalindeki müşkilâtın derecesi az çok hepimiz nefsimizde tecrübe etmiş kimseleriz. İnkılabın bütün feyyaz neticelerine bizi îsâl eden Büyük Gazi bunda da bize rehber oldu. Şimdi onu bu işle pek yakından alakadar olarak görüyoruz. Nitekim geçenlerde etrafında bulunanlara "Büyük taarruza karar verdiğim

zaman İsmet Paşa'ya, göreceksin neler olacak demiştim. Şimdi de size söylüyorum, göreceksiniz neler olacak!”

14 Ağustos Salı 1928 / 1251 / s. 1

Gazi Paşa Hazretleri Yeni Harflerle Alakadar Oluyorlar. Komisyondan Sualler Sürdüler, Musiki Programları Yeni Harflerle Yazıldı

17 Ağustos Cuma 1928 / 1254 / s. 1 / AA

Gazi Hazretleri'nin Cevabı

- Gazi Hazretleri Mahmud Esat Bey'e verdikleri cevapta “Yeni harfleri vatandaşlarımıza öğretmek milli vicdani borçtur” buyurdular.

17 Ağustos Cuma 1928 / 1254 / s. 1 / AA

Türk Ocakları Merkez Heyeti Yeni Harfleri Vatandaşlara Öğretmek İçin Bütün Ocakların Azami Mesai Sarf Etmelerini Ocaklara Tâmin Etti

19 Ağustos Pazar 1928 / 1255 / s. 1

Yeni Harflerimiz

- Adana Türk Ocağı'nın kıymetli teşebbüsü.

Perşembe günü içtima eden Türk Ocağı heyet-i idaresi Gazi Hazretleri'nin yeni Türk harflerinin vatandaşlara öğretilmesi hakkındaki emirlerine, derhal ittibâyı vazife bilerek ocakta yeni harflerimizi halkımıza öğretmek üzere kurs açmaya karar verdi.

20 Ağustos Pazartesi 1928 / 1236 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yeni Harflerimiz

İnkılabın durup dinlenmek bilmeyen rehâkâr hamlelerinden birisi ile daha karşı karşıya geldik. Beşikten mezara kadar çalışıp tamamıyla öğrenmek imkânı olmayan

bir lisanla terakki ve tekâmül yolunda medeniyet kervanına karıştığımızı iddia etmek, gülünç bir vaziyet olmasa bile ispatı güç bir laf mahiyetinden ileri geçemezdi.

Gerçi lisan doğrudan doğruya ilim ve irfanın kendisi olmamakla beraber, lisanın irfan sahasına açılan ilk kapı olduğu da reddedilemez bir hakikattir.

Ana lisanımız olduğu halde senelerce (ب, پ) vesaire gibi bir harfin bin bir şekliyle elde etmeye uğraştığımız Arap harfleriyle, Türkçe'yi ecnebilerin öğrenememelerinde başka sebep vesaik aramak lüzumsuz yorgunluktan başka bir şey değildir.

Bilhassa imla hususunda içinde yüzdüğümüz anarşi, gülünç olmaktan ziyade ağlayacağımız feci bir vaziyetten hiçbir an ne kurtulmuştur ne de kurtulabilmek kabiliyeti vardır.

20 Ağustos Pazartesi 1928 / 1236 / s. 1

Yeni Harflerimiz Hakkında Maarif Eminimizle Mülakat

- Arap harfleriyle Türkçe'yi medeni lisan seviyesine çıkarmak mümkün değildir. Eski lisanı beşikten mezara kadar tamamıyla öğrendiğini kim iddia edebilir?

23 Ağustos Perşembe 1928 / 1259 / s. 1 / AA

***Gazi Hazretleri Dolmabahçe Sarayı'nda Mebuslara Verilecek Konferansa
Mebusların Yeni Harfleri Öğrenmiş Oldukları Halde Gelmelerini Emretti***

23 Ağustos Perşembe 1928 / 1259 / s. 1

Çocuklara Yeni Harflerle Hikâye, Masal Kitapları İhzar Ediliyor

23 Ağustos Perşembe 1928 / 1259 / s. 1

Gayrimüslimler ve Yeni Harfler

İstanbul: 22 (Hususi Muhabirimizden) İstanbul'daki gayrimüslimler yeni harflerimizle Türkçe'yi kolay öğreneceklerinden çok memnundurlar ve yeni harflerimiz öğretmek için bir bir dersaneler küşadı hazırlığına başlamışlardır.

26 Ağustos Pazar 1928 / 1261 / s. 1 / AA

Maarif Vekâleti

- Maarif Vekâleti emniyetlerine yeni harflerimizin suret-i tatbiki hakkında mufassal bir direktif gönderdiler.

31 Ağustos Cuma 1928 / 1266 / s. 1 / AA

İsmet Paşa Hazretleri'nin Hitabeleri

- Türk köylüsü okumaya, okutmaya kayıtsız değildir. Çocuğunu okutmayı candan ister.

31 Ağustos Cuma 1928 / 1266 / s. 2 (Hâkimiyet-i Milliye'den)

Nasıl Öğrenelim, Nasıl Öğretelim?

Harfler komisyonu üç eser neşretti:

- 1- Gramer projesi
- 2- Yeni alfabe ve imla kaideleri
- 3- Halk alfabesi

3 Eylül Pazartesi 1928 / 1268 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Tek Düşünce

- 28 Ağustos 928 İstanbul -

İnkılabın her safhası, her dalgası gibi harf inkılabı da seri yürüyüşüne, atlayışına başladı. Hedef ne zannedildiği gibi uzakta, ne de yetiştirilmesi muhaldir.

Yeni harfler halkın, münevverlerin arasında hiç yadırgatmadan yerleşmeye kabul görüyor. Davalarımızın birçoklarını cesaret ve zekâmızla hallettik. Türk, dünyaca malum oldu ki ne hasta ve ne de kabiliyetten mahrum bir millettir. Arap harfleriniz dilimize vasıta olmaktan çıkarıyoruz. Şalvar, sarık en koyu müteassıpların bile muhafazasına rağmen insanların bugünkü kıyafeti olamazdı. Nitekim Arap harfleri de Türk dilinin bir nevi şalvarı idi. Adeta dilimizi kısıkaçlamış, dilimizin inkişâfi üzerinde zalim bir kapitülasyon gardiyanlığı yapıyordu. Türkçe'miz yalnızca doğru yazıp, doğru okuyabilmek için ömürlerimiz kâfi geliyordu. Lisan vasıta olmaktan ziyade ilim olmuştu. Hâlbuki dimâğlarımızın yalnız dil öğrenmekte heba olan faaliyeti kim bilir ne kazançlı sahalarda işe yarardı?

5 Eylül Çarşamba 1928 / 1270 / s. 1 / AA

Bu Sene Mekteplerde Türkçe Tedrisat Yeni Harflerle Olacaktır

5 Eylül Çarşamba 1928 / 1270 / s. 2 / AA

Yeni Alfabe

- Heyet İbrahim Necmi Bey'in kitabını muvaffak buldu.

7 Eylül Cuma 1928 / 1272 / s. 2 / AA

Osmaniye'de Yeni Harfler

Osmaniye: 5 (AA) Yeni harflerimizin tedrisi için kasabada halk dersaneleri açılmıştır.

11 Eylül Salı 1928 / 1275 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Yeni Harfler

- 7 Eylül 1928 Ankara -

Yeni Türk harfleri şayan-ı hayret bir şekilde taammüm ediyor. Bu gidişle faaliyetimizin üzerinden seneler geçmeden Arap harfleri dimâğlarımızın hudutları haricine çıkmış olacak. Türkiye'nin şimdilik neşriyat merkezi olan Bâb-ı Âlî, günde binlerce yeni alfabe tab' ederek Türkiye'nin her tarafına sevk ediyor. Muallimler, muharrirler yazıyorlar, çalışıyorlar, makineler işliyor, görüyoruz ki sevkulceyş noktalarına doğru harekete hazırlanan kıtalar gibiyiz.

Vapurda, sokaklarda, köşe başlarında hülasa her yerde yeni harf faaliyeti göze çarpmakta. Halk duvarlardaki büyük alfabe levhalarını "Silah başına!" emrini okur gibi okuyorlar.

13 Eylül Perşembe 1928 / 1277 / s. 2

Türk Ocağı Hanımlar İçin Yeni Bir Kurs Açtı

13 Eylül Perşembe 1928 / 1277 / s. 2

Yeni Harfler ve Adana Halk Fırkası

Adana Cumhuriyet Halk Fırkası vilayet, kaza ve nahiye mutemedleri dün içtima ederek Halk Fırkası'nda iki hafta evvel halk için küşad edilen kursu kâfi bulmamış ve merkezdeki faaliyeti tekşîfe karar verdikleri gibi Adana vilayetine merbut bilumum kaza, nahiye ve ocakların müsait olanlarında yeni harflerimizin halka öğretilmesi için icap eden tedâbir ve kararı almışlardır.

14 Eylül Cuma 1928 / 1278 / s. 2 (Özdemir)

Kozan Mektubu

(Kozan Muhabir-i Mahsusumuzdan) Bugün Kozan'ın en mühim meselesinden bahsedeceğim. Yeni Türk harflerine Kozan kadar alaka gösteren bir mahal olmadığını iddia ediyorsam yalan söylemiş olmam. Bu iddiamı arzı eden bizzat gelip

görebilir. Şimdiden yekdiğerine yeni harflerle mektup yazmaktadırlar. Eylül'ün birinci günü mektepte açılan kursa Latin harflerini bilenler devam etmekte ve bunlara Kozan Kâimmakamı Feyyaz Beyefendi ders vermektedir.

Kozan'ın asayişî çok mükemmeldir. Ahali yaz münasebetiyle kâmilen yaylalarda olduğu halde kıymetli kumandanımız Hasan Bey'in ittihaz ettiği tedâbir sayesinde hiçbir vukuat tahdis etmemiştir.

14 Eylül Cuma 1928 / 1278 / s. 2 / AA

Ankara'da Yeni Harflerimizin Talim ve Terbiyesiyle Maarif Vekâleti Meşgul Olacak

17 Eylül Pazartesi 1928 / 1280 / s. 2

Hapishânedeki Yeni Harf Kursu

Hapishâne müdiri, Adana hapishânesine yeni harfleri öğretmek üzere hapishânedeki bir kurs açarak mahpuslara ders vermeye başlamıştır.

17 Eylül Pazartesi 1928 / 1280 / s. 2

Yeni Harflerimiz Hakkında

- Maarif Vekâleti'nin maarif emînliklerine tâmimi.

18 Eylül Salı 1928 / 1281 / s. 2

Harfler Etrafında Mebusumuz Zamir ve Belediye Reisi Turhan Cemal Beyler Evvəlki Gün Misis'e Gittiler

Evvəlki gün mebusumuz Zamir Bey'le Belediye Reisi Turhan Cemal Bey Misis nahiyesine giderek ahali ile temasta bulunmuşlar, köylerin vaziyet-i iktisadiyesine dair malumat alarak müdavele-i efkâr etmişlerdir. Bilhassa yeni Türk harfleri etrafındaki tetkikat şayan-ı memnuniyet görülmüştür.

19 Eylül Çarşamba 1928 / 1282 / s. 2 / AA

Yeni Harfler İçin Memleketin Her Tarafında Hummalı Bir Faaliyet Var, Her Yerde Müteaddid Kurslar Açıldı

Ankara: 17 (AA) Yeni harfleri tâimim ve tedris hususatıyla meşgul bulunmakta olan Maarif Vekâleti'nden vaki tebliğe nazaran yeni harflerin tâimimi için İstanbul'da 21 muntıkada kurslar açılmıştır. Bu kurslara İstanbul dâhilindeki bilimum ilk mektep muallimleri ve İstanbul'da bulunan taşra muallimleri devam etmektedir. Erkek muallim mektebinde açılan kursa 312 kişi devam etmektedir. Bunun ikmalini müteâkib yine erkek muallim mektebinde ikinci bir kurs açılmıştır. Devam edenlerin miktarı 275'tir. Muhtelif vilayetten gelerek tatbikat-ı dersiye kurslarına devam eden 450 ilk mektep muallimleri içinde yine muallim mektebinde iki kurs açılmıştır.

19 Eylül Çarşamba 1928 / 1282 / s. 2

Harf Kursları

- Adana ve mülhakatında yirmi dört kurs faaliyettedir.

Vilayet merkezinde on dokuz kurs faaliyete geçmiştir. Bu kurslardan mühim bir kısmı hitama ermek üzeredir. Ezcümle muallim kurslarının yarın imtihanları yapılacaktır ve her kaza merkezinde de birer kurs açılmış ve faaliyete geçmiştir.

21 Eylül Cuma 1928 / 1284 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Yeni Harfler Etrafında

Tarihin her safhasında binlerce defa tekrarladığı bir hakikat vardır ki bir fikir, bir kanaat zamanın arzusuna uygun ve umûmun ihtiyacâtına daha vuzûhla cevap verebilen, yeni bir fikre ve kanaate mevkiini terk ederken muhakkaktır ki yerleştiği bu son tuttuğu faallerin sağa sola menfi sallanışlarına saik olacaktır. Hiç şüphe yoktur ki tarihin kaydettiği inkilabâtın kuvvet ve muvaffakiyet gıdası da; ezilerek, tepelenerek layık olduğu nisyân mezilesine atılan boş fikirlerin, örümcekli kanaatlerin tuttuğu fevk başlardadır.

21 Eylül Cuma 1928 / 1284 / s. 1 / AA

Yeni Harflerimiz ve Rus Gazetelerinin Mütalaatı

Moskova: 19 (AA) Tas Ajansı bildiriyor:

Yeni alfabenin Türkiye’de tatbikine başlanması dolayısıyla yazdığı bir başmakalede İzvestiya gazetesi, Gazi Mustafa Kemal Hazretleri’nin beyanatını müteâkib bilumum devâir-i hükümetin bu yeni ıslahatın tatbikine azimkârane bir surette geçtiğini kayd ve işaret ederek diyor ki “Alfabenin Latinleştirilmesi ve geniş halk kitlelerine okuma ve yazmanın öğretilmesi mevcut olan emperyalizm tehlikesine karşı yeni Türkiye’nin müdafaa ve mukavemet kuvvetini şüphesiz tezyîd edecektir” diyor.

23 Eylül Pazar 1928 / 1285 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Bir Merhale Daha

Türk milletinin maddi, manevi bütün faydalarını en selîs bir şekilde hissederek tatbik sahasına çıkaran Reis-i Cumhurbaşumuz, halkla temaslarından sonra yeni harflerin tatbikatına dair çok meşhur bir neticeyi bize verdiler.

Yeni Türk harflerinin tatbikatındaki bütün kolaylıklar herkes tarafından his olunmaktadır. Fakat yeni Türk harflerinin imla usullerinde bazı müşkil noktalar halkın biran evvel okumasını güçleştiriyordu, bunlarda “_” rabt çizgileri idi.

Harf inkılabında bugünden itibaren yeni bir merhaleye daha vasıl olduk. Beyhude yere fikirlerin teşevvüşünü, yorgunluğunu mûcib olabilecek bir güçlükten daha kurtulduk. Şu halde yeni harfleri okuyup, yazmak meselesi yarı yarıya kolaylaştı.

23 Eylül Pazar 1928 / 1285 / s. 1

Gazi Hazretleri Yeni Tâmiyiyle Yeni İmlamızdaki Rabt Çizgisini Kaldırdılar

- Bundan sonra yeni harflerle okuyup, yazmakta müşkilât hemen hemen kalmamıştır.

24 Eylül Pazartesi 1928 / 1286 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Dilde Birlik

Harf inkılabının vücuda getirebileceği faydaları artık tasavvur edebilmek mümkün olabiliyor. Bazı ruhlarda yeni şeylere karşı gayr-i şuuru olarak bir aksülamel hâsıl olur. Muzır-ı itiyatlar hariçten gelen iyilik havasına karşı bütün kuvvetiyle hamlesini yapar. Fakat yeni inkılabın mantığı maddi ve manevi faydası eski itiyatlara galip gelebilecek derecede kuvvetli olduğundan, eski mutlaka mâlup olur.

Yeni harflerimiz müthiş bir dalga halinde uzun asırlardan beri içimize yerleşmiş olan Arap harflerinin mevcudiyetini yıktı. Arap harfleri, Türk milletinin medeni inkişâfına, medeni hamlelerine çetin bir mana teşkil ediyordu. Yeni Türk harfleri milletin ruhuna tatlı bir hava gibi yayıldı.

27 Eylül Perşembe 1928 / 1289 / s. 1 / AA

Türk Gazeteleri

- İki ay sonra bütün Türk gazeteleri yeni harflerle intişâr edecek.

27 Eylül Perşembe 1928 / 1289 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Her Kafadan Bir Ses

Büyük Gazi'nin (_) bağlama işaretini kaldırarak lisanda geniş nispette bir kolaylık temin buyurmaları, yeni harflerin kabulünden sonra ukalalık damarları kabarmış olan bazıları hareketi geçirdi. Her kafadan bir ses çıkıyor. Kimisi (K) harfinin üzerine bir işaret konularak telaffuzunun teminini, kimisi sert ve ince (K) için (G) harfinin kabulünü istemek gibi çeşit çeşit taleplerde bulunmaya başladı. Adana'da da dedikodu başlamıştır.

28 Eylül Cuma 1928 / 1290 / s. 1

Muallimlerimizin Yeni Harflerden İmtihanları

- Maarif Vekâleti'nden, maarif emanetine muallimlerin tabi oldukları imtihan sistemini gösteren bir tâميم geldi.

30 Eylül Pazar 1928 / 1291 / s. 1

İnkılabımız Herkesi Hayrete Düşürdü

- Journal Des Debats'ın harfler hakkında yazısı.
- Bu gazetelerin eskiden beri Türk düşmanlığı ile mâruf olduğunu hatırlayarak okuyunuz.

Bu mektup Journal Des Debats'ta "İslahat Hareketleri" unvanı ile intişar etmiştir. Littre kamusu inkılap kelimesini şöyle izah eder: İnkılap, bir devletin siyasetinde mücemet bir tarzda ani ve şiddetli tahavvül, maziye düşman ve yeni bir âtînin taharrisi peşinde olan telakki ve fikirlerden ibaret sistemdir. Bu tariflerin şimdi dahi Türkiye'ye kabili, tatbikli olduğunu görmek son seneler zarfında Türkiye'de hâkim olan sükûn ve istikrara rağmen çok câlib-i dikkattir.

Fesin ilgasının ve son zamanların yeni alfabe ıslahatının, Avrupa milletlerinin tarihlerini tebarüz ettiren hadiselerle kıyasına bazı kimseler belki de gülerler.

Fakat inkılap hamlesini kıyafet ve yazı gibi çok basit ve çok kadim adetlere tevcih etmek suretiyledir ki Türkiye'de herkesten selin haricinde kalmak imkanını nez edip herkesi sürüklemiş ve belli başlı hiçbir müşkülata maruz kalmaksızın, devletin asrileşmesine mani olmak suretiyle terakki yolunu tıkayan sel hurda ananelerin müesseseni bir darbeye yıkmıştır.

Mustafa Kemal, samimi bir cumhuriyetçidir. Salahiyetlerini otokratik bir surette istimal eylemesindeki maksadın da münhasıran millete, siyasi ve içtimai terbiyeyi kabul ettirmek olduğunu saklamamaktadır.

1 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1292 / s. 1

Maarif Emîni Vekiliyle Mülakat

- Maarif emînliği mıntikasında kaç kurs var, kaç müdavim? Mektep buhranı var mı?

	Kurs Adedi	Müsavim Adedi
Adana vilayeti:	25	1395
Mersin vilayeti:	23	1268
Niğde vilayeti:	21	938
Gaziayntab vilayeti:	19	749
Cebel-i Bereket vilayeti:	14	460
Maraş vilayeti:	10	405
Silifke vilayeti:	13	304
Yekûn:	1125	5519

1 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1292 / s. 2 (Kemal Kâmil)

Mesleki Cemiyetler

İnkılabımız her safhada tesirini gösterdi. Asr-ı hâzır medeniyetinde her nevi himaye ve teşvike temâsül olan mesleki cemiyetler cumhuriyetimizin de birçok lütuflarıyla şerefyâb oldular.

1 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1292 / s. 1 / AA

Gazi'nin İrşadı

- Son tadilat ve tasvibîle Dil Encümeni (H) harfinin (K, G) harflerinin sadâlarını inceltmek veya kalınlaştırmakta kullanılmamasına karar verdi.

3 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1294 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Görüşler

Dün Ceyhan'ın yegâne çarşısını dolaşıyordum, şu harf seferberliği tabiri ne kadar yerindedir. Herkesin cebinde alfabeti, kalemi ve kâğıdı kahvede ve dükkânda mütemadiyen yazıyor, heceliyor. Herkes muallim ve herkes talebe, o miskin kahvehaneler ki her biri şimdiye kadar birbirini çekiştirmek için pis, dumanlı bir dedikodu mahalliydi, şimdi bir dersane halini almış.

3 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1294 / s. 1

Mebuslarımız Teftişte

Muhterem mebuslarımız Hilmi, Zamir ve Kadri Beyler yeni harfleri öğrenmekte olan halkın mesailerini yakından görmek ve mülhakata lazım gelen veçheyi vermek üzere bugün Saimbeyli, Kars, Kozan ve Feke taraflarına hareket etmişlerdir.

4 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1928 / 1295 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Okuma Aşkı

Asırlardan beri zekâsı hapsedilen, medeni hakkı elinden gasp olunan Türk milletinin son harf inkılabı dolayısıyla nasıl coştüğünü hayretle gördük.

Birkaç gün evvel daire-i intihâbiyem olan güzel Urfa'dan döndüm. Anavatanın oldukça şarkında vesait ve temas itibari ile buralara nazaran mahrum bir halde bulunan bu havalide yeni Türkçe'yi öğrenmek için sarf olunan cehde hayran oldum. Gördük ki Türk milleti irfanın, okuyup yazmanın vecitli bir aşığı. Ömründe bir defa olsun eline kalem ve kâğıt almamış olan halk ve köylü korkmadan ve tereddüt etmeden yeni harfleri öğreniyor.

4 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1928 / 1295 / s. 2

Yeni Açılan Harf Kursları

5 Kânûn-i Sâni ile 23 Nisan Mekteplerinde hanımlara mahsus olmak üzere yeni harfler tedrisi için ikişer dersane daha açılmıştır.

7 Teşrîn-i Evvel Pazar 1928 / 1297 / s. 2

Kozan'da Harf Seferberliği

Kozan: 5 (Muhabir-i Mahsusumuzdan) Eylül iptidasında Kozan Kâimakamı Feyyaz Beyefendi tarafından açılıp tedris edilen yeni harfler kursunun mevcudu günden güne artmış ve tedrisatı Eylül ortasında maarif idaresi tarafından deruhte edildikten sonra ay nihayetindeki mevcut 31 muallim hanım ve beyler, 83 memura baliğ olmuştur. Teşrîn-i Evvel iptidasında üç kişilik bir heyet mümeyyize tarafından yapılan imtihanda 21 muallim ile 24 memurun mükemmel surette yetiştikleri anlaşıl原因 olarak vesika verilmiştir.

İnkılap Mektebi'nde açılan hanımlar dershanesinin mevcudu süratle artmaktadır. İstiklal Mektebi'nde de erkekler için bir dersane vardır.

8 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1928 / 1298 / s. 1

Hanımlar Kursu

- Kayd olunan hanımların mevcudu 190'a baliğ oldu.

23 Nisan Mektebi'nde hanımlara mahsus olarak açılan yeni harf kursuna kayd olunan hanımların mevcudu 190'a baliğ olmuştur.

12 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1302 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Türkçe'nin Çektikleri

Arap harflerinin kabulü tesiri altında zavallı Türkçe, öyle feci tahavvüllere uğramış ki içinden cidden müşkilâtla çıkabiliyoruz ve bir defa başımıza musallat olan o yapışkan itiyadı bir türlü terk edemiyoruz. Dün dikkat ettim Arap harfleri ile (پروكار) şeklinde yazılan kelimeyi muhtelif berber dükkânlarında şu suretle kaydetmişler: (perüghar), (perughar), (perühâr), (prüghar). Hülasa akla hayale gelebilen ne kadar şekiller varsa bunun bir numunesi bir levha üzerine geçmiş, herkeste bu kelimeyi neden bu kadar asabiyetle sarılmış? İçimizi içten içe yiyen kurt nedir? Güzel dilimizi bu sar'avî hastalığa iptila derecesine sardıran hastalık, muhterem kârim hiç şüphe etme ki Arap harfleriydi. Şimdiye kadar lisanda müstâcel

güzel kelimeler yerine Arap, Acem kelimelerini de başımıza bela eden o, hep o, o Arap harfleri idi.

12 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1302 / s. 1

Yeni Harf Faaliyeti

- Encümen vilayet, merkez ve mülhakatta halk mektepleri küşadına karar verdi.

Vali Müştak Lütü Beyefendi'nin riyasetlerinde içtima eden encümen, vilayette yeni harflerin tedrisi için merkez vilayette beş, Kozan, Saimbeyli, Kars, Karaisalı ve Feke kazaları merkezleriyle Karataş, Misis, Pozantı, Tıpan (?) ve Mağara (?) nahiyeleri merkezlerinde birer halk mektebi açılmasına karar vermiştir.

12 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1302 / s. 1

Fransız Matbuatı Son Günlerde Yeni Harflerimizle Alakadar Olarak Makaleler Neşretmeye Başladılar

19 Teşrîn-i Evvel Cuma 1928 / 1308 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Bu İş Olmuştur

Yeni harflerin kabulü hakkında Dolmabahçe Sarayı'ndaki kararlardan sonra ümitleri zayıf olan bazı kimseler, bu çok zor iş, o kadar istîcal edilmemelidir. Tıpkı memleket düşman istilası altında iken Samsun'a çıkan Büyük Gazi'nin Sivas ve Erzurum'daki ateşin kenarlarındaki katiyete de itiraz eden ümitleri, imanları zayıf kimselerin fakir zihniyetleri gibi bunda da kem küm edenler vardı.

Şimdi dünkü muterizler, bizzat ellerine kalem ve kâğıt almışlar harıl harıl yazıyorlar. Mini mini mektep çocuklarının büyük bir kısmı alfabeleri belledirler bile...

BU İŞ OLMUŞTUR!

1 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1318 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Söz Derleme

Bilmem dikkat ediyor musunuz? Şimdiye kadar lisanımıza zalimce abanan Arap harf ve terkiplerinin kâbuslu tazyiki altında bundan Türkçe'mizin özünü ve cevherini bir lahza bile düşünememiştik. Asıl Türkçe kelimeler bir sürü aynı manada fakat başka başka şekillerde terkipler içinde adeta kaybolmuştur. Mübeccel inkılabın kuvvetli fırtınası bütün bu oyuncakları süpürüp attıktan sonra lisan çelik gibi metin, elmas kadar saf bir şekil aldı. Bakıyoruz gözlerimiz yaşıyor ve işte ah! Bunlar hep bizim malımız diyebiliriz. Yeni yazı safsataya müsaade etmiyor, şimdi balon şişirmek için kelime değil, gıda almak için fikir arıyoruz. Hükümet başta esirlik halkalarını birer birer koparıp atıyor. Müdüriyet-i umûmîye yerine umûmî müdirlik şekli geçti, Arapça masterları da atıyoruz; vilayet, emaret, müdiriyet, memuriyet, esaret, hürriyet, insaniyet şekillerini kullanmayacağız. Ona Türk elbisesi giydirerek valilik, emelik, müdirlik, memurluk, esirlik, insanlık duyacağız. Şimdiye kadar Arap'ın bir kelimesine bile dokunamıyorduk, artık tarihin intikamını alırken asırlardan beri zincirler altında bunalan dilimizin hürlüğünü alkışlıyoruz, hakiki kurtuluş saati çaldı.

1 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1318 / s. 1

*Cumhuriyet Halk Fırkası Heyet-i Umûmîye'si Dün Başvekil İsmet Paşa
Hazretleri'nin Riyaseti Altında İçtima Etti*

- Yeni harf kanununun meclisin ilk celsesinde kabulü karargâr oldu.

2 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1319 / s. 1

*Büyük Millet Meclisi'nin Üçüncü İçtima Senesi Dün Gazi Hazretleri'nin
Nutuklarıyla Küşad Edildi*

- Meclisin dünkü içtimasında ilk olarak on maddeden ibaret olan yeni harfler kanununu müzakere ve müttefikan kabul etti.

- Kabul edilen yeni harfler kanununu aynen neşrediyoruz.

Ankara: 1 (Hususi Haberlerimiz) Bugün Büyük Millet Meclisi üçüncü içtima senesi küşad edildi. Gazi Hazretleri yeni Türk harfleri hakkında hükümetin nokta-i nazarını izah ettiler. Bir harf encümeni teşkil edildi. Yeni harfler hakkında hükümet tarafından meclise verilen layiha-i kanuniyyenin müzakeresine başlandı. Layihanın esbâb-ı mûcibesinde yeni harfleri doğuran ihtiyaçlardan bahs olunmakta idi. Layiha on maddeden ibaret olup ber-vech-i âtîdir:

1- Şimdiye kadar Türkçe'yi yazmak için kullanılan Arap harfleri bütün Latin esasından alınan ve merbut cetveldeki şekilleri gönderilen harfle Türk harfleri unvan hukuku ile kabul edilmiştir.

2- Bu kanunun neşri tarihinden itibaren devletin bütün daireleri ve müessesâtında ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburidir.

3- Devlet dairelerinin her birinde, Türk harflerinin devlet muamelatına tatbiki tarihi 1929 Kânûn-i Sâni'sinin birinci gününü geçemez.

4- Halk tarafından vaki müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanların kabulü 1929 Haziran'ın birinci gününe kadar caizdir.

5- 1929 Kânûn-i Sâni'si iptidasından itibaren Türkçe yazılacak kitapların, Türk harfleriyle basılması mecburidir.

6- Resmi ve hususi bütün zabıtlarda 1930 Haziran iptidasına kadar eski Arap harflerinin stenografî makamında istimali caizdir. Devletin bütün daire ve müesseselerinde kullanılan kitap, kanun, talimatname defter, cetvel kayd ve sicil gibi matbuaların 1930 Haziran'ı iptidasına kadar kullanılması mecburidir.

7- Para ve hisse senetleri ve bonolar ve tahvilat ve pul vesaire kıymetli evrak ile hukuki mahiyeti haiz bilcümle eski vesikalar değiştirilmedikleri müddetçe muteberdir.

8- Bilumum bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve müesseselerin Türkçe muamelatına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kânûn-i Sâni'sinin birinci gününü geçemez.

9- Bütün mektepler Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnudur.

10- Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

11- Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti mezundur.

5 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1321 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

Harf Kanunu

Birleşmiş Milletler Meclisi intihâb devresi ikinci yıl içtimanın ilk celsesinde Gazimizin, tarihe istikamet veren mühim nutkunu dinler dinlemez hükümetin bir kanun teklifini eline aldı ve süratle şuurlu kararını verdi. Bu kanun, Gazi'nin sesleri radyoda kulaklarımıza akseden ve oradan içimize akarak bütün mevcudiyetimizde temiz raşalar tevlîd eden alkışlara gark olmuş nutkunun harflere ait iradesinden ilham almıştı. Bu iradeyi Afyon eteklerinde Türk ordusuna karşı “Ordular hedefiniz Akdeniz ileri!” diyen Gazi veriyor. Türk ordusunun kahramanca savletine dayanamayarak tuz buz olan Yunan ordusu gibi Arap harflerini de kafasından ve bütün varlığından söküp atmak ve oraya Gazi'nin bize sunduğu ilmi ve medeni dünyanın harflerini koymaktır...

11 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1326 / s. 1

Maarifte Kanunun Birinden İtibaren Yeni Harflerle Muhabereye Başlanıyor

11 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1326 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

İmla Lügati ve İstimal Tarzlarında Hususilikler

Dil Encümeni tarafından tertip edilen imla lüğatinin birinci cüzü neşredildi. Bu yalnız isminden de anlaşılacağı üzere, kelimelerin yazı şekillerini göstermektedir. Bu sayede imlamız artık tam bir intizam altına alınmış oluyor.

İmla lügati, şarktan garbe doğru meylederek ihtiyaçlarımızı oldukça tatmin etmiştir, fakat noksanları da çoktur. İstitalle mesela, abıdar, ateşnak gibi kelimeleri terkip halinde lügata ithal ederken; istimal gibi kelimelerin yanında istihdaf kelimesini unutmuştur. Mamafih bu husustaki katî mütalaanın serdini lüğatin intişarına saklamak doğru bir hareket olur.

19 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1333 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

Yeni Türkçe

Dilimiz esirlik düğümlerini birer birer söküp atıyor. Harf inkılabının bizde yaptığı en faydalı yaratıcılıklardan birisi de bu olmuştur.

23 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1337 / s. 2

Yeni Türk Harfleri

- Son inkılap Şakispirin yedi müteselsil yaş devresini alt üst etti.
- New York Times gazetesinin İstanbul muhabirinden.

İstanbul: Bugün Türkiye’de mekteplerin resmen açılma günüdür ve bugün pedagoji tarihinde tarihi bir gündür. Çünkü Şakispirin tarif ettiği yedi mütesil yaş devresi ilk defa alt üst ediliyor. Bugün genç ile yaşlı, yeni alfabe önünden yan yana oturuyor ve bugün Türkiye’de ağlayan mektep çocuğunun elinde mektep çantası olduğu halde mektebe istemeyerek gittiği görülmüyor. Türk mektep çocuğu bugün neşeli bir halde mektebe seğirtiyor.

25 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1338 / s. 1 / BY (Mustafa Nuri)

Örnek

BM Meclisi açılırken en büyük Gazi’nin verdiği nutuktan sonra tunç sesli İsmet Paşamızda bir Türkçe nutuk vermiş ve onun ardından ocak kurultayı da güzel sözler söylemiştir ki bunlar örnek tutulacak incilerdir.

Bir taraftan Arapça terkipler, Farisî lügatlar kâğıt üzerinde örümcek yürümüş gibi bir iz bırakan Arap harfleri aramızdan ayrılırken, öteden öz Türk malı Türkçe’nin kendi kaynağından çıkarılan temiz sözler ve onlardan Türk diliyle yapılmış terkipler ortaya çıkarılıyor ki, bunlar artık hâlâ Arabî ve Farisî terkipleri atmaya kıyamayan, hâlâ bunlarla aramızda hüner ve marifet göstermeye yeltenenlere müessir bir ibret dersi olmalıdır.

25 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1338 / s. 2

Kozan Mektubu

Muhabir-i Mahsusumuzdan: Kozan'da yeni harfleri öğrenmek için halkta büyük bir gayret vardır. Açılmış olan bir kursun mevcudu elliye tecavüz etmiştir.

26 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1339 / s. 2

Türkiye'de Yeni Harfler

- Essiyase gazetesinin taktirâtı.

Türkçe lisanı, evvelce onun mahiyetine muvaffak olmayan harfler ile yazılıyordu. Çünkü Arap harfleri, Türkçe'ye muktezi olan sadâyı ihtiva etmiyor. Bunun için lisanlarının sarf ve nahv kaidelerini bellemek icap ediyordu. Bundan maada Arap hurufatıyla yazılan imlâda da bir kaideyi muttaride bulmak imkân haricinde idi. Keza Arapçanın müteharrik harfleri, sakin harfleri gibi kullanılmış bulunduğundan Türkçe'nin çok kelimeleri müteaddit telaffuzlarda okunuyordu. Bundan başka Arap hurufatıyla ecnebi kelimelerinin Türkçe'de kullanılması mümkün değildi. Bu sebeplerden dolayı Türkçe lisanın öğrenilmesi müteaddit senelere mütevakkıf bulunuyordu.

Bundan sonra makale sahibi İsmet Paşa Hazretleri'nin yeni harfler hakkında BMM'de îrâd ettiği nutkun bir kısmını zikrettikten sonra makalesine şöyle devam etmektedir “Latin harflerinin kabulü ve memlekette tedrice bir surette tâmimi, memlekette azim bir tebeddül ihdas edeceği şüphesiz ise de bilahare şimdye kadar vukua gelen inkılabâtın faydalarını dahi izhar edeceği tabiidir.”

29 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1342 / s. 1

Şayan-ı Tebrik Bir Muvaffakiyet

- Adana hâpishânesinde yeni harf kursları nasıl çalışıyor.

Hâpishânedeki yeni harf kursları faaliyetlerine devam etmektedirler. Elyevm üç kurs halli faaliyette olup bunlardan birisi 40, diğerleri 30'ar mevcutlu bulunmaktadır.

Hapishânede birde tabelacılık atölyesi açılmıştır. Hapishânede yalnız ilâmat ve mahkûmin defteri müstesna olmak üzere olmak üzere bilcümle muamelat yeni harflerle yapılmaktadır.

29 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1928 / 1342 / s. 1

İmtihan

- Kaç memur girdi ve kaç kazandı.

Şimdiye kadar yapılan imtihanlara 558 memur iştirak etmiş, bunlardan 406'sı muvaffak olmuşlardır. Muvaffakiyet nispeti yüzde yetmiş dördü bulmuştur.

30 Teşrîn-i Sâni Cuma 1928 / 1343 / s. 1

Bu Büyük İnkılap Gününün Bir Hatırası Olarak Tespit Etmek Üzere Bazı Zevatın İhtisaslarını Sürmüştük. Aldığımız Cevapları Ber-vech-i Zîr Derç Ediyoruz:

“Yeni Türk harflerinin Türklüğü medeniyete, ilme en çabuk kavuşturacak bir sebep ve kuvvet olduğuna kanıyım. Çünkü çok okumak, çok kolay okumakla kabuldür ki buda eski harflerle mümkün olamamakta idi.”

(Vali Müştak Lütfi)

“Yeni Türk harfleri, Türk tarihinde görülen en büyük bir inkılaptır. Ordu ve büyük Türkiye bu büyük eserden dolayı mübdine idi, minnettarlığı muhafaza edecektir. Ordudaki tecrübelerine göre yeni Türk harfleri az zamanda Türkler arasından (...) kaldırılacak ve Türkleri medeniyet yolundan hedefine süratle yaklaştıracaktır.”

(7. Fırka Kumandanı Mirliya Hüsnü Emir)

“Yeni harflerimizin başlangıcı, en büyük inkılap yüksek bir re's tarihini teşkil eder. Bugün bütün Türklük âlemi kendi terakkisi namına her zaman tecelli etmelidir.”

(Maarif Müdürü Mehmed Muhlis)

“On seneden beri milletimiz çok büyük hareketler yaptı. Bunların bir kısmı hakkında karar vermek nice müşkildir. Denebilir ki biri diğerinden yüksektir; yazı

inkılabı bunun en büyüğüdür. Çünkü bu hareket düşmanlarımızın en yabani olan cehli ortadan kaldırmakla kalmayacak, yazı tarzımızı değiştirerek halkımızı intizama alıştıracak ve bu suretle içtimai, iktisadi terbiye meselesi üzerinde de müessir olacaktır.”

(Belediye Reisi Turhan Cemal)

30 Teşrin-i Sâni Cuma 1928 / 1343 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Devir Değişirken

Bugün ilim adamları tarihi okurken on dokuzuncu asır müverrihlerinin tarihte tespit ettikleri devir değişme noktalarını kabul etmiyorlar. Mevcut taksimatı reddederken bir hadisenin dönüm noktası addedilebilmesi için mutlaka bütün beşeriyeti ve medeniyeti alakadar edecek içtimai hayatta bir değişiklik tevlid etmesi lazımdır. Mütalaasına istinâd ederek, ancak asr-ı hâzırın iptidası olan Fransa inkılap kebirini, bütün milletleri ve medeniyet, hürriyet ve demokrasi fikri etrafında toplayan içtimai bir inkılap ve devir başlangıcıdır demektedir.

Binâenaleyh bundan sonraki müverrihler tarihi devirlere taksim ederken en son devre olarak 1 Kânûn-i Evvel 928 tarihi gösterilebilir. Çünkü o gün yeni harf inkılabı Türkiye’den bütün şarka ve bütün dünyaya yeni bir medeniyet başlangıcını gösteren güneş doğmuştur.

3 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1345 / s. 2 (Karateveli)

İlk Ziyaret

Yine ben mi? Deme, evet yine ben. Tabak beğendiği deriyi taştan taşa çalarmış. Fakat tabağın deriye daha neler yaptığını da unutma. Binâenaleyh ikide bir köşeme çıkardığıma bakıp da benimde seni beğendiğimiz, sevdiğimi zannetme. Ben seni tabağın taşa çaldığı deriden ziyade teşbih aleyhine bile olsa, öküzün kursağındaki yedek lokmaya benzetirim. Boş durdukça geviş getirmeye yarıyorsun. Mamafih yeni harfler vasıtasıyla bu ilk teşerrüfümüz benim arzumdan ziyade senin davetinden doğmuştur.

Arap harflerinin son gününde çıkan Türk Sözü'ndeki lafların Arap harflerine taş olmaktan fazla bana parlak çekmektir. Ne mal olduğunu bilmeyen varmış gibi, yeni harflere de cömertliğinden dem vurarak yeni harflere yazılacak Karatepeli laflarına çanak tutuyordur.

4 Birinci Kânun Salı 1298 / 1346 / s. 1 (Mustafa Nuri)

Türk Varlığı

Dün Türk Sözü bütün yeni harflerle, bütün Gazi harfleriyle çıktı. Bu akşamda İstanbul gazeteleri geldi. Bütün gazeteler baştanbaşa yeni Türk medeniliğini kudretli bir ifade ile anlatıyorlardı.

Demek üç buçuk ay evvel hatta bir alfabemiz yoktur. Bir o günü, birde 1 Kânûn-i Evvel 928 gününde çıkan Türk gazetelerini elimize alalım. Bu ne yükseliştir, bu ne kadar coşkun bir atılıştır.

9 Birinci Kânun Pazar 1928 / 1350 / s. 2

Harf İnkılabımızın Memleket Haricindeki Akisleri

Kahire'de çıkan "Er-Rabıtat'üş-Şarkiye" mecmuasından:

Yerli ve ecnebi matbuatın muhabirler, bu zamanda halkın zihnini işgal eden harflerin değiştirilmesine ait olan haberleri, diğer haberlere tercihen gazetelerine bildirmekte bulduklarından ben de bu mektubuma mezkûr haberle başlayayım: Hakikat halde Türkiye'ye bakan bir kimse, Türk milletinin büyükleri ile küçüklerini, kadınları ile erkeklerini, genç ve ihtiyarlarını seferber halinde görür. Cehaleti memleketten defetmek üzere silah olarak ellerine defter, kalem, yeni harfler kitabı alıp cehalet harbine başlamışlardır.

Hükümetin yeni harfleri kabul etmekten maksadı, halkın ümmilik ve cehaletini izale etmeye matuf bulunduğunu, dersek mübalağa etmiş olmayız.

10 Birinci Kânun Pazartesi 1928 / 1351 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

İstikbalimiz

- Ankara -

Her gazete kendisine mahsus bir yenilikle çıktı. Bu meyanda intişar eden ve beş altı senelik hayatı neşriyesinde çok muayyen ve vazih bir hedef tayin etmiş olan Türk Sözü'nde arkadaşlarına imtisalen aynı günde vazifesinde geri kalmadı.

Yeni harflerle intişar eden bir Türk gazetesinin tekâmülü milli irfanın gittikçe inkişâf ettiğine en büyük bir delil teşkil eder.

23 Birinci Kânun Pazar 1928 / 1362 / s. 1

Kıbrıs'ta Yeni Türk Harfleri

Türkiye'deki bütün inkılap hareketlerinde Türklere peyrev olan Kıbrıs Türkleri harf inkılabını da benimseyerek kendi aralarında kurslar açmış, yeni Türk harflerini tahsile başlamışlardır.

26 Birinci Kânun Çarşamba 1928 / 1365 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Millet Mektepleri

Tarih beşeriyetin hayatında birçok inkılap husulünü görmüştür. Fakat Türk inkılabı gibi milletlerin hayatına bu kadar ani ve bir mucize kudretiyle feyzli bir inkişâf temin edeni kaydetmemiştir.

Yüzde beşi okuyup, yazmak bilmeyecek kadar tam ve koyu bir cehalet içinde yaşayan bir milletin yediden yetmişe kadar her ferdinin dört ay gibi kısa bir zamanda okuyup, yazmak imkânı ile karşı karşıya gelmesi tarihin kaydettiği inkılabatın hiçbirinin kudreti dâhiline girmiş bir mucize değildir.

26 Birinci Kânun Çarşamba 1928 / 1365 / s. 2 / AA

Harf Seferberliği

- İstanbul'da Millet Mekteplerine kayd olunanlar 200000'e tecavüz etti.

4.1.2. Hükümet Atamaları

13 Kânûn-i Sâni Pazar 1924-1340 / 5 Cemâziye'l-âhir 1343 / 11 / s. 3

Mersin Posta ve Telgraf Müdürü Sadi Bey, İnebolu Posta ve Telgraf Müdüriyeti'ne ve Mersin Posta ve Telgraf Müdüriyeti Vekâleti'nde ihtiyat memurlarından Zühdi Bey tayin olunmuştur.

13 Kânûn-i Sâni Pazar 1924-1340 / 5 Cemâziye'l-âhir 1343 / 11 / s. 3

Malatya vilayeti jandarma mürettebatına tayin olunan Haçin jandarma bölük kumandanı Yüzbaşı Şükrü Bey, Karaisalı jandarma bölüğü kumandanlığına nakledilmiştir.

9 Şubat Çarşamba 1928 / 892 / s. 2

Kozan'da Hilâl-i Ahmer İntihâbâtı

Kozan'da Hilâl-i Ahmer intihâbâtı icra edilmiş ve isimleri zirde münderiç zevat ahrâr-ı ekseriyet eylemişlerdir: Reis: Doktor Ali Nazif Bey, kâtib: Eczacı Mehmed Ali, veznedar: Cezmi Bey, aza: Hükümet Tabibi Kemal Bey, aza: Belediye Tabibi Mustafa, aza: Şube Reisi Binbaşı Ömer, aza: Belediye Reisi Hulusi Bey, aza: Hacı Cumali-zâde Mustafa Efendi.

15 Şubat Salı 1927 / 897 / s. 2

Kars müdde-i umûmîliğine, Süleymanlı müdde-i umûmî sabık Hasan Vasfi Bey tayin edilmiştir.

17 Şubat Perşembe 1927 / 899 / s. 2

Jandarma mektebi birinci bölük kumandanı Yüzbaşı Ömer Nail Bey'in Dört Yol Jandarma Kumandanlığı'na tayin edildiği istihbar kılınmıştır.

25 Şubat Cuma 1927 / 906 / s. 2

Bir numaralı tahrir-i arazi komisyonu azasından Hafız Tahir Efendi istifa etmiştir.

28 Şubat Pazartesi 1927 / 908 / s. 2 / AA

Balıkesir'de Belediye İntihâbı

Balıkesir: 27 (AA) Belediye intihâbı neticesinde Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri müttefikan intihâb edilmiştir. Hayreddin Bey belediye reisi olmuştur.

1 Mart Salı 1927 / 909 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Belediye İntihâbı

Bugün şehrimiz belediye azalığı intihâbâtına başlanılıyor. Ümit ederiz ki Adana'nın muhterem evlatları intihâb hukukunu hüsn-i istimal ederek, her yerde ve her sene olduğu gibi bu haklarını ihmal etmezler.

İşte belediye azalarımızın intihâbâtına bugün muhterem halkımız başlar ve reylerini istimal ederlerken, memleketin refah, saadet ve selametinden başka bir maksatla teşekkül etmemiş bulunan fırkamızın namzedlerini intihâbta düşünmeden reylerini istimal edecek olurlarsa, bütün bu söylediklerimizin temin edilmiş bulunacağına emin olabilirler.

3 Mart Perşembe 1927 / 911 / s. 2

Hilâl-i Ahmer Heyet İdaresi

Evvelse gün içtima eden Hilâl-i Ahmer heyet-i merkeziyesinin birinci reisliğine Vali Mustafa Reşad Bey, riyaset-i saniyeye Doktor Salih Yusuf, kâtibliğe Doktor Bahri Beyler, veznedarlığa Mustafa Efendi ve muhasebeye Leman İlhami Hanımefendi intihâb edilmişlerdir.

6 Mart Pazar 1927 / 913 / s. 1 / AA

Anadolu'da Belediye İntihâbâtı

Gelibolu: 3 (AA) Belediye İntihâbâtında Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri kazanmıştır.

Konya: 2 (AA) Konya mıntikasına tabi Eğirdir kazası belediye intihâbâtında Cumhuriyet Halk Fırkası namzedleri müttefikan intihâb edildi.

6 Mart Pazar 1927 / 913 / s. 2

Mersin Belediye İntihâbı

Netice-i intihâbta kâmilen Halk Fırkası namzedleri kazandılar.

13 Mart Pazar 1927 / 919 / s. 2

Belediye İntihâbı

- Sandık 3880 reyle kapandı.

On iki gün evvel başlayan belediye intihâbı dün akşam hitam bulmuş ve intihâb sandığı 3880 reyle kapanmıştır. Reyler bugün tasnif edilerek yeni belediye azalarının isimleri anlaşılmış olacaktır.

18 Mart Cuma 1927 / 924 / s. 1

Belediye İntihâbâtı

- Namzedler ittifaka yakın ekseriyetle intihâb edildiler.

Belediye intihâb encümeni dün reylerin tasnifini ikmal etmiştir. Tasnif ara neticesinde fırkamızın namzed olarak gösterdiği on iki zattan Benioğlu Kimyager Mustafa Refet, Vehbi, Necib, Debbağ-zâde Gani, Avukat Ahmed Sabih, Hacı Motooğlu Osman ve Hacı Hüsnü Bey-zâde Memduh Beyler belediye azalığına intihâb eyledikleri anlaşılmıştır.

21 Mart Pazartesi 1927 / 926 / s. 2

Adana mıntıkası sıtma mücadele tababetine yüz elli lira ücret-i şehriye ile Çık (?) kazası hükümet tabibi Necati Bey tayin edilmiştir.

23 Mart Çarşamba 1927 / 928 / s. 1 / AA

Temyiz Mahkemesinde Bir Tayin

Ankara: 21 (AA) Mahkeme-i Temyiz Üçüncü Ceza Dairesi riyasetine Adliye Vekâleti'nce, Mahkeme-i Temyiz azasından Fahreddin Bey intihâb edilmiş vaki Reisi-i Cumhur Hazretleri'nin tasdikine iktiran etmiştir.

24 Mart Perşembe 1927 / 929 / s. 2

Adana Mahkeme-i Asliye azasından Tahsin Bey Mersin müdde-i umûmîliğine tayin edilmiştir. Mûmâileyh şehrimizde bulunduğu müddetçe ashâb-ı müsâlaha gösterdiği teshîlât ve dürüst hareketiyle herkese kendisini sevdirmiş idi. Yeni memuriyetinde muvaffak olmasını temenni ederiz.

25 Mart Cuma 1927 / 930 / s. 2

Mahkeme-i Asliye Azalığı

Şehrimiz Mahkeme-i Asliye azalığına, Diyarbakir Ağır Ceza Mahkemesi azasından Mehmed Şükrü Bey tayin edilmiştir.

27 Mart Pazar 1927 / 931 / s. 1

Belediye Riyaseti İntihâbı

- Belediye reisliğine Turhan Cemal Bey müttefikan intihâb edildi.

27 Mart Pazar 1927 / 931 / s. 2

Adana Türk Ocağı'nın Kurultayı Murahhası

Adana Türk Ocağı heyet-i idaresi 23 Nisan'da Ankara'da in'ikâd edecek. Kurultaya murahhas olarak ocak kâtibi ve gazetemiz sahibi Ferid Celal Bey'i intihâb etmiştir.

28 Mart Pazartesi 1927 / 932 / s. 1 / BY (Ferid Celal)

Yeni Belediye Heyeti

Yeni belediye heyeti iki gün evvel vazifesine başladı ve belediye riyasetine de Adana'nın genç faal çocuğunu intihâb etti. Adana şehrinin hakiki bir imara, ciddi bir idareye muhtaç olduğunu öteden beri söyledik. Bu hususta ahdimize teveccüh eden mesainin bugün semeresine şahit oluyoruz. Yeni belediye heyetini teşkil eden azalar meyanında, yüksek tahsilli gençlerin ekseriyette mevcut olması bize şimdiden ümitler vermektedir.

1 Nisan Cuma 1927 / 936 / s. 2

Maarif emaneti dairesi birinci sınıf kâtiblerden Nahid Bey'in erkek muallim mektebi hesap memurluğuna naklen ve yerine de ikinci sınıf kâtiblerden Ömer Rıfkı Bey'in terfian tayinleri icra kılınmıştır.

25 Nisan Pazartesi 1927 / 953 / s. 2

Cebel-i Bereket 7 Kânûn-i Sâni Mektebi muallimlerinden Bekir Sıdkı Efendi'nin hizmet-i faaliye-i askeriyesini ifa etmek üzere kıtaya sevk edilmesinden dolayı inhilal eden mezkûr mektep muallimi vekâletine Ekrem Efendi tayin edilmiştir.

5 Mayıs Perşembe 1927 / 962 / s. 2

İdare-i hususiye vilayet kâtibi Hasan Bey terfian 2500 guruş maaşla, Cebel-i Bereket idare-i hususiye başkitâbetine tayin edilmiştir.

13 Mayıs Cuma 1927 / 969 / s. 2

Gaziayıntab Belediye İntihâbâtı

Gaziayıntab'da icra kılınan belediye intihâbâtında Cumhuriyet Halk Fırkası'nın gösterdiği namzedlerden Hacı Ömer-zâde Ali, Yüzbaşı-zâde Hacı Ömer, Kethüda-zâde Ali Kemal, Hacı Fazlı-zâde Mehmed, Mısrî-zâde Nuri ve Kebkeb-zâde Mustafa Beyler kazanmışlardır.

5 Haziran Pazar 1927 / 988 / s. 2

Adana sıhhiye memurlarından Hamdi Efendi Urla kazası sıhhiye memurluğuna tayin kılınmıştır.

6 Haziran Pazartesi 1927 / 989 / s. 2

Maliyede Bir İstifa

Çarşı şubesi istihlak tahakkuk memuru muavini Ali Efendi'nin istifasına, aynı yerine Kalekapısı şubesi maktu vergi tahakkuk memurluğu muavinliğinden kadro harici kalan Şükrü Efendi tayin edilmiştir.

9 Haziran Perşembe 1927 / 992 / s. 1 / AA

Rağıb Nureddin Bey

- İlk tedrisat müdir-i umûmîliğine tayin edildi. Adana maarif emînliğine de İsmail Canib Bey tayin olundu.

9 Haziran Perşembe 1927 / 992 / s. 1

Adana Jandarma Kumandanlığı muavini Binbaşı Nadir Bey Cebel-i Bereket Vilayeti Jandarma Kumandanlığı'na tayin edilmiştir.

15 Haziran Çarşamba 1927 / 994 / s. 2

Adana Sanayi ve Mesai Müfettişliği

Lağvedilen sanayi ve mesai müdüriyeti yerine bu senenin bütçesinde ihdas edilen Adana mıntıkası sanayi ve mesai müfettişliğine yüz elli lira ücret ile İstanbul mıntıkası sanayi ve mesai müfettişi Fahri Bey tayin edilmiştir.

24 Haziran Cuma 1927 / 1002 / s. 2

Adana posta ve telgraf başmüdüriyetine, İstanbul başmüdir muavini Yakup Bey tayin edilmiştir. Mûmâileyh evvelce de posta müdürlüğünde bulunmuştur.

26 Haziran Pazar 1927 / 1003 / s. 1 / AA

Şûrâ-yı Devlet Teşekkül Etti

- Hariciye murahhası Nusret Bey birinci reisliğe, valimiz tanzimat dairesi riyasetine intihâb edildiler.

27 Haziran Pazartesi 1927 / 1004 / s. 2

Kozan Memleket Hastahânesi hemşireliğine Saadet Hanım tayin edilmiştir.

29 Haziran Çarşamba 1927 / 1006 / s. 2

Kozan Belediye Riyaseti

- Riyasete fırka tarafından namzed gösterilen Ahmed Hakkı Bey intihâb edildi.

30 Haziran Perşembe 1927 / 1007 / s. 2

Adana Muallimler Birliğinin Dünkü İctimai

- Umûmî kongre için Ragıb Nureddin, Nahid Cemal ve Hüsnü Oluğ Beyler murahhas intihâb olundular.

10 Temmuz Pazar 1927 / 1015 / s. 2

Matbuat İşçileri

- İstifa eden heyet-i idarenin yerine yenisi intihâb edildi.

Adana matbuat işçileri cemiyeti heyet-i idaresi birkaç gün evvel istifa ettiğinden dün cemiyet merkezinde bir içtima akdedilerek yeni heyet-i idare intihâbı yapılmıştır. Yeni heyet-i idare ber-vech-i âtî zevattan mürekkebtir: Reisliğe: Türk Sözü Gazetesi ser mürettibi Hamdi Bey, veznedarlığa: Türk Sözü mürettiblerinden Mehmed, kâtib-i umûmîliğe: Yeni Adana'dan Zeki, azalığa: Hüsnü ve Derviş Beyler.

4 Ağustos Perşembe 1927 / 1037 / s. 2

Bir İstifa

Kafoğlu Midhad Bey Adana postahânesi hariciye havale mübadele memurluğundan istifa etmiştir.

4 Ağustos Perşembe 1927 / 1037 / s. 2

Adliye Tayinleri

Sulh mahkemesi zabıt kâtiblerinden Hikmet Efendi'nin vuku istifasına mebni, yerine Nureddin Bey tayin edilmiştir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 1

Adana Valiliği

- Kastamonu Valisi Müştak Bey'in tayini tasdik-i âliye iktiran etmiştir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Vilayette Tayinler

Vilayet evrak kalemi birinci kitabetine terfian tahrirat kalemi üçüncü kâtibî Suphi, onun yerine de Mülga Erklî Karadere demiryolu inşaat ve işletme idaresi ambar kâtibî Ahmed Beyler tayin edilmişlerdir.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Maliye Tayinleri

Ankara muhasebe kitabetine tayin kılınan Adana muhasebe-i vilayet merkez kâtibî Cemil Bey'in yerine bin yedi yüz guruş maaşla tahsisat-ı zatiye kâtibî Turan ve onun yerine bin beş yüz guruş maaşla vâridât kâtibî Yemeni (?) Efendilerin tayini makam-ı defterdarlıkça tensîb kılınmıştır.

23 Ağustos Salı 1927 / 1053 / s. 2

Şehrimiz kız muallim mektebi müdiriyyetine, Trabzon erkek muallim mektebi Müdür Muavini Mürteza Naci Bey terfian tayin edilmiştir.

5 Eylül Pazartesi 1927 / 1063 / s. 3

Tahrir-i arazi müfettişi dördüncü Edirne mıntıkası müfettişliğine ve Edirne mıntıkası tahrir-i arazi müfettişi Seyfeddin Bey tayin edilmiştir.

11 Eylül Pazar 1927 / 1067 / s. 2

Kâimmakamlıklarda Tebdilat

Saimbeyli kazası kâimmakamı Muzaffer Bey Resülayn kazası kâimmakamlığına nakil edilmiş ve yerine Hınıs kazası kâimmakamı Mansur Bey tayin edilmiştir.

11 Eylül Pazar 1927 / 1067 / s. 2

Münhal bulunan Karaisalı kazası kâimmakamlığına, Çermik kazası kâimmakamımız Hikmet Bey tayin edilmiştir.

18 Eylül Pazar 1927 / 1074 / s. 3

Saimbeyli kazası kâimmakam vekâletine yeni kâimmakamın vüruduna kadar Misis nahiyesi müdiri Rasım Bey tayin edilmiştir.

19 Eylül Pazartesi 1927 / 1075 / s. 2

Süvari Tahsildarlıkları

İdare-i hususiye süvari tahsildarlığına bi'l imtihan ibraz ehliyet eden Karaisalı orman muhafaza memur sabıkı Ali Rıza Efendi tayin edilmiştir.

6 Teşrîn-i Evvel Perşembe 1927 / 1090 / s. 2

Tütün inhisarı idaresi Adana baş müdiriyeti sicil müdiri Namık Bey'in münhal olan Maraş tütün inhisarı müdiriyetine tayin edildiği haber alınmıştır.

31 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1111 / s. 2

Misis nahiyesi müdiriyeti vekâletinde bulunan mülazam Ali Ulvi Bey'in merkeze celb edilmesine mebni nahiye-i mezkûre belediye müdiriyet vekâletine nahiyesi belediye reisi Hacı Mustafa Efendi tayin edilmiştir.

31 Teşrîn-i Evvel Pazartesi 1927 / 1111 / s. 2

Kozan hükümet tabibi Mustafa Şevki Bey, Niğde merkez belediye tababetine tayin edilmiştir.

10 Teşrîn-i Sâni Perşembe 1927 / 1120 / s. 2

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdirimiz Hikmet Süreyya Bey, altmış beş lira maaşla İstanbul hudut ve sevâhili sıhhiye müfettişliğine tayin edilmiştir. Mûmâileyhin yerine henüz kimse tayin edilmemiştir.

19 Kânûn-i Sâni Perşembe 1928 / 1180 / s. 2

Adana Mıntıkası Mülkiye Müfettişleri

Vilayetimiz mıntika müfettişliğine Tevfik Talat ve İhsan Beyler tefrîk ve tayin edilmişlerdir.

22 Kânûn-i Sâni Pazar 1928 / 1182 / s. 2

Saimbeyli ticaret kitabetine nahiye müdiriyetlerinde tahrirat kitabetine bulunmuş olan Şevki Bey isminde bir zat tayin edilmiştir.

2 Mart Cuma 1928 / 1115 / s. 2

Cebel-i Bereket Sıhhiye Müdiriyeti'ne İstanbul hükümet tabiblerinden Hulusi Bey tayin edildi.

16 Mart Cuma 1928 / 1127 / s. 1

Ekrem Tok Bey şehirde açılacak olan sıtma enstitüsüne müderris tayin edildi.

18 Mart Pazar 1928 / 1128 / s. 2

Matbuat İşçileri

- Cuma günü senelik kongresini akd ve yeni heyet idaresini intihâb etti.

Cuma günü saat on dördte matbuat işçileri cemiyeti senelik kongresi akdedilmiş, sabık heyet-i idarenin istifası kabul edildikten sonra yeni heyet-i idare intihâbâtına geçilmiştir. Riyasete Türk Sözü Tahrir Müdürü Selahaddin Ragıb, kâtib-i umûmî ve

murahhas mesullüğüne Türk Sözü heyet-i tahririyesinden Fuad Nabi, veznedarlığa Türk Sözü idare memuru Hamdi, azalığına Türk Sözü mürettiblerinden Hüsnü ve Yeni Adana gazetesi mürettiblerinden Zekeriya Beyler intihâb edilmişlerdir.

18 Mart Pazar 1928 / 1128 / s. 2

Mıntıka Sanayi ve Mesai Müfettişliği

Adana mıntıkası sanayi ve mesai müfettişi olup eli işten çektirilen Fahri Bey devam-ı memuriyeti caiz görülemediğinden yerine Adana mıntıkası iktisat müdiriyetinde ifa-yı vazife eden sanayi müdiriyet-i umûmîsi fen müfettişlerinden Veysel Sadık Bey tayin edilmiştir.

20 Mart Salı 1928 / 1130 / s. 2

Sabık idare-i hususiye müdiri Selami Bey Cebel-i Bereket vilayeti encümen-i daimi başkitâbetine tayin edilmiştir.

1 Nisan Pazar 1928 / 1138 / s. 1

Adana Polis Müdiriyeti

Polis Müdirliği'ne kısm-ı idari amiri Sabri Bey tayin edildi.

10 Nisan Salı 1928 / 1146 / s. 1

Meclis-i Umûmî Dün İçtima Etti

- Meclis yarın ikinci içtimasını akdederek izahnâmeyi münakaşa ve encümenleri intihâb edecektir.

Meclis-i Umûmî dün öğleden evvel saat onda Vali Müştak Lütfi Beyler riyasetinde ve azadan Kimyager Mustafa Rıfat, Abdurrahman Ali, Feyzi, Halil, Zahit, Zeki, Necati, Lütfi Tevfik Coşkun ve Şükrü Beyler hazır olduğu halde içtima etmiş ve yapılan reis-i sani intihâbâtında Kimyager Mustafa Rıfat Bey, reis-i saniliğe Abdurrahman Ali ve Tevfik Coşkun Beyler (...) intihâb edilmişlerdir.

17 Mayıs Perşembe 1928 / 1178 / s. 1

Postahânedede Hanım Memurlar

Posta gişesi memurluğuna Müşerref ve santral memurluğuna İsmet Hanımlar vekâleten tayin edilmişlerdir.

21 Mayıs Pazartesi 1928 / 1181 / s. 2

Adana mıntıkası sıhhiye baytarlığına Polatlı baytarlığından müstâ'fî Celal Bey tayin edilmiştir.

7 Haziran Perşembe 1928 / 1193 / s. 2

İzmit Polis Müdürü Ziya Bey'in Adana Polis Müdürlüğü'ne tayin edildiği Dâhiliye Vekâleti'nden vilayete bildirilmiştir.

15 Haziran Cuma 1928 / 1200 / s. 2

Tütün İnhisarı Müdüriyeti'nde Bir Tayin

Adana baş müdüriyetinde münhal bulunan 60 lira ücret maktûalı ziraat tahrir memurluğu için müdüriyet-i mezkûrede açılan müsabakaya sekiz efendi iştirak ederek netice-i müsabakadan Tevfik Efendi'nin ehliyet ve liyakati temin olduğundan mûmâileyh memuriyet-i mezkûreye tayin kılınmıştır.

16 Temmuz Pazartesi 1928 / 1226 / s. 2

Adana tütün inhisarı baş müdüriyeti merkez müdüriyetine tahvil edilmiş ve vekâletinde bulunmakta olan Sabri Bey mezkûreye tayin kılınmıştır.

26 Temmuz Perşembe 1928 / 1235 / s. 2

İdare-i hususiye müdüriyetinin münhal bulunan Karataş nahiyesi tahsildarlığına Şükrü Efendi tayin edilmiştir.

2 Ağustos Perşembe 1928 / 1241 / s. 2

Maliye muhasebe dairesi birinci sınıf kâtiblerinden Turan Efendi mezkûr vazifeden istifa etmiş ve dün mıntika maarif emaneti birinci sınıf kâtibliğine tayin edilmiştir.

14 Ağustos Salı 1928 / 1251 / s. 2

Karaisalı kâimmakamı Hikmet Bey nakilen Ayvacık kazası kâimmakamlığına ve Karaisalı kâimmakamlığına da Berusa (?) vilayeti maiyet memurlarından Nuri Bey tayin olunmuşlardır.

30 Ağustos Perşembe 1928 / 1265 / s. 2

Bünyan kazası hükümet tabibi Refet Bey Adana sıtma mücadele tababetine tayin kılınmıştır.

4.1.3. Değerlendirme

Devletlerin kendi güvenliğini sağlama ve milli menfaatlerini gerçekleştirme arzusu devleti devlet yapan en önemli yapı taşlardan birisini oluşturmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye’de anayasa değiştirilmiş ve halifelik kaldırılmış, eğitimde birlik sağlanarak çağdaşlaşmaya doğru yol alınmıştır. Adaletin ve güvenliğin temel dayanağı olan İstiklal Mahkemeleri 1927 yılında kapatılmış, sonraki süreçte nüfus sayımına gidilmiştir.¹¹⁶ 1927-1928 yıllarında Türkiye’nin iç politikasıyla ilgili gelişmelere yer veren Türk Sözü, daha çok Yüzellilikler olayı, Takrir-i Sükûn Kanunu’nun iki yıl süreyle uzatılması konusu, nüfus sayımı ve 1927 seçimlerine ağırlık vermiştir.

Türkiye’yi iç politikada uğraştıran sorunlardan birisi Yüzellilikler olmuştur. Kurtuluş Savaşı’na cephe aldıkları için Lozan Antlaşması’nın imzalanmasından sonra yurt dışına çıkarılan Yüzellilikler, yapmış oldukları propagandalarla olumsuzlukları bir kat daha arttırmıştır.¹¹⁷ Olayın başından Yüzellilik listesine dâhil olan kişilerin infaz edilmesine kadar konuyu ele alan Türk Sözü, düşüncelerini açık bir şekilde ifade etmekten geri kalmamıştır. Hükümet, cumhuriyet ve inkılabı savunmak yolunda büyük görevler ifa etmiş olan İstiklal Mahkemeleri’nin 7 Mart 1927 tarihinde kapatılmasına ayrıca Takrir-i Sükûn Kanunu’nun iki yıl süreyle uzatılmasına karar vermiştir.¹¹⁸ Bu karara yer veren gazete, konuyla ilgili düşüncelerini okuyucularına ulaştırmaya çalışmıştır. Cumhuriyetin ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde yapılmıştır. Sayım sonucunda ülke nüfusu 13.648.270 olarak tespit edilmiştir.¹¹⁹ Gazete, nüfus sayımı sürecinde ve sayım sonucunda ülke nüfusuyla ilgili verileri halka iletmeye çalışmıştır. Nüfus sayımı sırasında halk arasında bazı asılsız söylentiler olmuştur. Bunlardan birisi nüfus memurlarının kadınların yüzüne bakarak yaşlarını tahmin etmesi konusu, diğeri ise adam başına vergi almak düşüncesidir. İşte bu asılsız söylentilere karşı olan gazete, halkı bilgilendirmeyi bir görev bilmiştir. 1927 Ağustos’unun sonundan başlayarak beş

¹¹⁶ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi III, Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938)*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1995, s. 275.

¹¹⁷ Turan, *Türk Devrim*, s. 87.

¹¹⁸ Cumhuriyet Halk Fırkası grubu hükümetin vermiş olduğu bu kararı görüşmek üzere toplanmıştır. Bu toplantıda söz alan İsmet Paşa İstiklal Mahkemeleri’nin yeniden intihabı lüzumunu hükümetin teklif etmeyeceğini, memleketin ahval-ı hazırası bu karara müstenid olduğunu beyan ederek İstiklal Mahkemeleri’nin ifa ettikleri hizmetlerden dolayı teşekkürlerini sunmuştur. *Adana Türk Sözü*, 2 Mart 1927, s. 1.

¹¹⁹ Şerafettin Turan, *Mustafa Kemal Atatürk*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 2004, s. 488.

aylık bir zaman diliminde ağırlıklı olarak nüfus sayımı konusuna yer veren gazete, bu sayımı “**Medeniyet Adımı**” diye adlandırmaktadır.

Demokrasi sisteminin düzenli çalışmasını sağlayan mekanizmalardan birisi seçimler olmuştur. 1927 yılında yapılan milletvekili seçimleri Takrir-i Sükûn Kanunu’nun gölgesinde yapılmış olan bir seçimdir. Tek Parti dönemini gerçek manada başlatan 1927 seçimleri cumhuriyet tarihin en düşük katılımı seçimlerinden birisi olmuştur.¹²⁰ 1927 seçimlerinde en çok tartışılan konular arasında kadınların siyasi hak talepleri yer almaktadır. Milletvekili seçimlerinden sonra 1 Kasım 1928 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde, Mustafa Kemal’in ikinci defa cumhurbaşkanı seçilmesi Türk Sözü tarafından büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Mustafa Kemal’in ikinci defa cumhurbaşkanı seçilmesini memleket ve millet için büyük bir isabet olarak niteleyen gazete, konuyla ilgili sevinç ve şeref duygularını yazılarıyla okuyucularına ulaştırmıştır.

Türkiye’nin iç politikasında bunlar yaşanırken 1923-1930 yıllarında Türkiye’yi dış politikada meşgul eden konular arasında Lozan’da halledilmeyen meseleler olmuştur.¹²¹ Türk Sözü dış politikada Bozkurt-Lotus davası, Havuz-Yavuz olayı ve Afganistan’la olan ilişkilere ağırlıklı olarak yer vermiştir. Bozkurt vapurunun bir Fransız gemisi olan Lotus ile çarpışması sonucu Fransa ve Türkiye’yi karşı karşıya getirmiş, olay Türkiye lehine çözümlenerek büyük bir başarı sağlanmıştır. Sonucu “**Fikrî Zafer**” başyazıyla ele alan gazete bu zaferi yüksek neticeye doğru atılmış büyük bir adım olarak görmektedir.¹²² Cumhuriyet tarihinin ilk yolsuzluk davası olarak bilinen Yavuz-Havuz davası, Sabık Bahriye Vekili İhsan Bey ve arkadaşlarının Yüce Divan’da yargılanarak hüküm giymesi ile sonuçlanan bir vakadır.¹²³ Olayı 1927 Aralık ayının sonundan 1928 Nisan ayı sonuna kadar ele alan gazete, davanın çözümlenmesini inkılabın temelini sağlamlaştırmak için çakılmış olan esaslı bir çiviye benzetmektedir.

Cumhuriyet dönemi eğitim politikasının temel amaçlarından birisi yenileşmeyi hedef almak olmuştur. Atatürk ulusal birliğin sağlanması ve laik toplumun temel

¹²⁰ Suzan Ünal, *1923 ve 1927 Seçimleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2012, s. 288.

¹²¹ Mustafa Yılmaz, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası (1919-1938)”, *Türkler*, C. XVI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, (2002), s. 1050.

¹²² *Adana Türk Sözü*, 12 Eylül 1927, s. 1.

¹²³ Ahmet Mehmetefendioğlu, Cemal Necip Gürel, “Yavuz-Havuz Davası”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, S. XIX, (2014), s. 233.

çatısı olarak eğitimde yenileşmeyi öngörmüştür. Eğitimde yenileşme faaliyeti dilde yenilik ile başlamıştır.¹²⁴ Dilde yenilik çalışmaları 1 Kasım 1928 tarihinde harf inkılabının kabul edilmesiyle önemli bir sürece dâhil olmuştur. Harf inkılabının tanıtımında ve halkın benliğine yerleşmesi sürecinde aktif bir şekilde rol oynayan Türk Sözü gazetesi, yapmış olduğu haberlerle inkılabın en büyük savunucusu olmuştur. İnkılabın başarıya ulaşmasında büyük emekler sarf eden Atatürk, bu inkılabı halka öğretmeyi millî ve vicdanî bir borç olarak görmektedir.¹²⁵

Türk Sözü gazetesi, harf inkılabının yurtiçindeki yankılarına yer verdiği kadar, yurtdışındaki yankılarına da yer vermeye çalışmıştır. Türkiye'nin her yerinde yürütülen harf seferberliğini halka aşıl原因 yazı **“Vatandaş Türkçe Konuş”** levhaları olmuştur. Arap harflerinin zorluk derecesine yer veren gazete, bu harflerin dilimizin gelişimi üzerinde zalim bir kapitülasyon gardiyanlığı yaptığını belirtmektedir.¹²⁶

Medeniyet ve çağdaşlaşma yolunda yeni harfleri öğretme sorumluluğunu üzerine alan kuruluşlar arasında millet mektepleri, ocaklar ve kurslar kayda değer çabalar vermiştir. Adana, Mersin, Niğde, Gaziantep, Cebel-i Bereket, Maraş ve Silifke'de toplam 1125 kurs açılmış ve buraya 5519 kişi devam etmiştir.¹²⁷ İstanbul'da açılan Millet Mekteplerine kayıt yaptıran kişi sayısı ise iki yüz bini geçmiştir.¹²⁸ Harf seferberliğinin medeniyet ışığı her yerde etkisini gösterdiği gibi hapishânelerde bile etkisini göstermeye başlamıştır. Bunu gazetenin 29 Kasım 1928 tarihli **“Şayan-ı Tebrik Bir Muvaffakiyet”** başlıklı haberinden öğrenmekteyiz.¹²⁹

Harf inkılabının bir önceki safhası olan uluslararası rakamların kabulü hakkındaki kanun 24 Mayıs 1928 tarihinde görüşülerek kabul edilmiş ve 1 Haziran 1928'den itibaren ise artık bu yenilik Türkiye'de uygulama alanına dâhil olmuştur.¹³⁰

¹²⁴ Ziya Bursalıoğlu, “Atatürk Dönemi Eğitim Politikası”, *Atatürk Dönemi Eğitim Politikası ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişmesi*, (1982), s. 185.

¹²⁵ *Adana Türk Sözü*, 17 Ağustos 1928, s. 1.

¹²⁶ *Adana Türk Sözü*, 3 Eylül 1928, s. 1.

¹²⁷ *Adana Türk Sözü*, 1 Teşrin-i Evvel 1928, s. 1.

¹²⁸ *Adana Türk Sözü*, 26 Birinci Kânun 1928, s. 2.

¹²⁹ *Adana Türk Sözü*, 29 Teşrin-i Sâni 1928, s. 1.

¹³⁰ Nalan Ova, *Harf İnkılabı ve Türk Basını (1928-1929): Vakit, İkdam ve Hakimiyet-i Milliye Örnekleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005, s. 55.

Türk Sözü “**Garb Rakamları**” başlıklı yazısında uluslararası rakamların kabulünü desteklemektedir.¹³¹

1927-1928 yıllarında Türk Sözü gazetesinde Maliye, Milli Eğitim, Emniyet ve Sağlık Bakanlığı’na yapılan atamalarla ilgili haberler yer almaktadır.

¹³¹ *Adana Türk Sözü*, 13 Mayıs 1928, s. 2.

5. BÖLÜM

AVRUPA, BALKANLAR VE ORTADOĞU HABERLERİ

5.1. Avrupa Haberleri

29 Mart Pazartesi 1926 / 624 / s. 2 / AA

Küçük İtilaf

- Tan gazetesi Locarno'nun bir takım endişeler tevlid ettiğini yazıyor.

21 Kânûn-i Sâni Cuma 1927 / 876 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Siyasi Cereyanlar

Fransa, İtalya, İngiltere Hükümetleri arasında Akdeniz'e ve Balkan siyasetine ait bir takım rekabetlerin husul bulunduğunu Ceneral Savuk'un (?) mevzu-i bahsettiğimiz raporu bu meselenin şu günlerde yine ehemmiyet kesb eylediğine en canlı bir burhandır. Malumdur ki İtalya-Arnavutluk muahedesinden sonra İtalya Hükümeti'nin Balkan siyasetini Fransa ile Sırbistan Hükümetleri pek alaka ile takip eylemişlerdir.

Fransa Hükümeti'nin İtalyan hudutlarına asker sevk etmesi, donanmasına bahri manevralar icra ettirmesi, İngiltere donanmasının Akdeniz'de seyr ve seferi bize anlatıyor ki; henüz müzmin devresini geçirmeyen bu siyasi dedikoduların nihayeti gelmemiştir.

31 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1927 / 884 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İstismarın Diğer Manası?

Muzdarip Çinlilerin el birliğiyle işe sarılıp geniş bir nüfus almak için duydukları hâhiş, son zamanlarda siyasi vaziyeti büsbütün lehlerine çevirmiştir.

Muzdarip Çinlilerin sevk ve idaresini deruhte eyleyen Kanton Hükümeti, hengâmede bulunan İngilizlerin imtiyazlı arazisini işgal ettiği halde diğer devletlere ait olan imtiyazlı araziye el uzatmamıştır. Kanton kuvvetleri, İngilizlerin imtiyazlı arazisine hücum hazırlıklarında bulunurken, İngiltere devleti bu mesele ile alakadar olan devletlere müracaat etti ve müşterek bir hareket teklifinde bulundu.

Bu teklif evvela Fransa, sonra Almanya, Japonya, İtalya ve en sonra da Amerika Hükümeti tarafından suret-i nâzikânede redd olundu. Amerika Hükümeti, İngiltere'nin müştereken hareket teklifini şu surette reddetmiştir, asıl manidar cihet budur: Cemâhir-i müttehid Amerika, Çin işlerinde müstakil bir siyaset takibine karar vermiş ve Çin'in İngiltere tarafından istismarına taraftar olmadığını resmen beyan eylemiştir.

28 Şubat Pazartesi 1927 / 908 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Rusya ve İngiltere

İngiltere Hükümeti, Çin milli mücadelesini Rusya Hükümeti'nin doğrudan doğruya himaye ettiğini, hatta Çin milli kuvvetleri arasında Rus zabtlarının hareket-i askeriye vaz'-ı yed eylediklerini, Çin'in mühimmat-ı harbiye, para vesaire aldıklarını ileri sürerek Rusya'ya şedidü'l-mihal bir nota vermek suretiyle şimdiye kadar gizli gibi duran siyasi safhayı bir devreye ithal eylemiştir.

2 Mart Çarşamba 1927 / 910 / s. 1 / AA

Rusya'nın Nüfusu

- İlk ihsâî nüfus miktarının 114 milyona tecavüz ettiğini gösteriyor.

Berlin: 28 (AA) Rusya'da icra edilen tahrir ait ihsâî cetveller nüfus miktarının 144 milyonu tecavüz ettiğini gösteriyor.

3 Mart Perşembe 1927 / 911 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yine O Bahs!

İtalya-Arnavutluk muahedесinin imzası üzerine bütün Balkan devletleri bu noktayı nazarı ileri sürerek kendi aralarında birleşmek ihtiyacından bahsetmeye başlamışlardır. Eğer bu itilaf ve ittihad o kadar kolay akdedilebilseydi, bugün belki imzadan sonra birkaç senenin geçmiş bulması lazım gelirdi.

Balkan ittihadının müspet bir neticeye vasıl olamamasındaki amil zannederiz ki, İngiltere'nin Balkanlarda takip eylediği siyasetin eser ve bu eserin neticesidir.

Belki Cemiyet-i Akvam'ın bu seneki Mart içtimasında bu mesele gayr-i resmi bir surette mevzu-ı bahs olacaktır. Fakat Rusya, İngiltere arasında teati edilen notaların tesir ve neticelerine göre bu itilaftan bahsetmek doğru olur.

27 Mart Pazar 1927 / 931 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Tarih ve İman

Fransa ihtilal kabininde “Valmy” müdafaası meşhurdur. Bütün vatanperverler, hudutları çepeçevre ihâta eden Prusyalılara karşı kin ve nefretle kükremiş, Prusyalıların:

-Baldırı çıplak takımı! İstihzasıyla karşılanan bu vatanperverler, “Valmy’de” Prusya hücumu kurmuş ve memlekete büyük hizmetler ifa eylemişlerdir.

Bu tarihi vakayı burada kaydetmekten maksadımız, Prusyalılarla beraber bulunan ve mütemadiyen bir şiir okuması için mütevali rica ve ısrarlara maruz kalan Goethe'nin bir sözünü tekrara matuftur. Fransız Kuva-yı Milliye'si, Prusya hücumunu durdurmaya muvaffak olunca Geothe kendisinden istenen şiiri okumamış fakat uzun bir düşünceden sonra demiştir ki:

- Tarih-i âlemde yeni bir devir küşad olunuyor?

Evet, tarih âlemde küşad olunan devrin artık eskidiğine yine, yeni devrin küşad olunmak üzere bulunduğuna şahit olmaktayız. Avrupa'ya nazaran, şark hâlâ uykudadır. Fakat Avrupa'ya nazaran uykuda zann ve tahmin olunan şark uykuda değildir, uyanmıştır ve hakk-ı hayatını aramaya başlamıştır.

18 Nisan Pazartesi 1927 / 947 / s. 1 / AA

Sırbistan Kabinesi İstifa Etti

- İtalyan gazetelerin yeni ifşaatı.
- Sırbistan vasi istihzarat yapmaktadır. Tahşidât yalnız Arnavutluk hudutlarında değil bütün cenub mıntıkası imtidadınca yapılıyor.

13 Mayıs Cuma 1928 / 969 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Çare-i Hal

Uzun zamandan beri türlü türlü dedikodulara sebebiyet vermiş ve sulh cihanı hemen hemen iflasa sevk etmek istidadını göstermiş olan İtalya-Yugoslavya gerginliği, bütün bütün değilse bile artık eski şiddet ve ehemmiyetini kaybetmiştir.

Aylardan beri devam eden bazen müheyyiç, bazen kuvvetini kaybeden birçok siyasi ricâl için tatlı hülyalara mal olan İtalya-Yugoslavya gerginliğinin zevata yüz tutması, cihan sulhu için bittabi gelir kaydedilmeye şayandır.

17 Mayıs Salı 1927 / 972 / s. 2

İngiltere'nin Nüfusu

Son yapılan tahrir-i nüfusta İngiltere'nin 37.886.699 nüfusu olduğu ve kadınların erkeklerden 1736221 fazla nüfus olduğu tahakkuk etmiştir.

22 Mayıs Pazar 1927 / 976 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Zamandan Beri

İtalya-Yugoslavya arasında başlayan gün geçtikçe şiddetini arttıran, hemen hemen umûmî sulhu tehlikeye koyan gerginlik nihayet dereceye vardıktan sonra şiddetini tenkis ede ede nihayet sükûn devresine dâhil olmuş gibidir.

İtalya-Sırp gerginliğine gelince: Bu Çin'in ve Rusya'nın İngiltere'ye karşı alacağı vaziyete bağlıdır ki, İngiltere Hükümeti kendi menfaati bu nokta-i nazara göre tayin ve tespit edecektir.

27 Mayıs Cuma 1927 / 981 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Netice!

Fransa reis-i cumhuruyla, hariciye nazırının İngiltere'ye yaptıkları seyahat ve bundan çıkan neticeler yavaş yavaş malum olmaya başlamıştır.

Meseleyi büyük bir alaka ile takip eden Alman matbuatı, bu hususa mühim esaslar mutali olmuştur. Hadise basittir; Almanya, İngiltere ve Fransa'nın Rusya ile yapacakları harbe ya dâhil olacak yahut askeri kuvvetlerden tecrîd edilerek müşterek orduların Alman arazisi dâhilinde serbestçe mürur ve uburuna müsaade edecektir.

Biz şuna kanıyoruz ki herhangi devlet, herhangi devletle harp yapmadan evvel harbin milletlere yükleyeceği ızdırapları düşünmek mecburiyetindedir.

29 Mayıs Pazar 1927 / 982 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Kat' Münasebet

Rusya, İngiltere arasındaki birkaç günden beri had bir dereceye dâhil olmuş olan siyaseti vaziyeti nihayet İngiltere Meclis-i Avamının verdiği bir kararla kat' münasebete kadar gitmiştir. Fransa'nın İngiltere ile anlaşması, bu ittifakın Almanya'nın ithal edilip edilememesi, Rusların Fransızlarla siyasi bir kombinasyon bulmak üzere masruf faaliyetleri, Almanya'ya gelen İngiliz hariciye nazırının bu hususa dair yapacağı teşebbüs, harp ve darp şeklinin makul gösterilebilmesine bütün bu (...) hakkın kendilerine inhisarı esasına istinâd eden sebepler olsa gerekir.

2 Haziran Perşembe 1927 / 986 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Avrupa Matbuatı ve İnkıtâ

Rus süvarileri hükümet ile İngiltere devleti arasında teati edilen notalarla müesses münasebat-ı inkıtâya uğradıktan sonra cihan matbuatı meseleye birçok nikat nazar serdederek münakaşaya başladılar.

Sovyet Rus Hükümeti ile İngiltere Hükümeti ile arasındaki bu kat' münasebet, lehte ve aleyhte olmak üzere suretle tefsir edilmektedirler.

6 Haziran Pazartesi 1927 / 989 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Siyasetin Yeni Lisanı

İngiltere Hükümeti'nin Sovyet Hükümeti'ne tevdi eylediği notaya Sovyet Hükümeti cevabını vermişti. Rus Sovyet Hükümeti namına Litanyuf (?) yoldaşının imzasına havi ikinci bir nota da Mayıs'ın otuzunda İngiltere'nin Moskova maslahatgüzarına tevdi edilmiştir.

Bu hükümetler arasında mine'l-kadim cari olan usul hatta bir teamüldür.

17 Haziran Cuma 1927 / 996 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Umûmî Vukuata Dair

Bugünkü makalemizde umûmî hatalar üzerinde yürümek istiyoruz:

- 1- Çin meselesi birkaç zamandan beri devam edegelmekte olan ibhâm perdesinden sıyrılamamış ve hakikat veya zafer henüz tavazzuh edememiştir.
- 2- Sırbistan-Arnavutluk nizâyı ki mahud tercüman meselesinden büyümüş ve tarafeyn hükümetleri heyet-i siyasiyesi memleketlerine avdet etmişlerdir.
- 3- İtalya-Sırbistan ihtilafı şu günlerde her ne kadar tasaymış gibi bir mahiyet arz etmekte ise de biz bunun üstü kül ile örtülmüş kıvılcımlar hususiyetinde bulunduğu ve ufak bir nefes ile ateş olacağına maalesef kanı bulunmaktayız.
- 4- Varşova'daki Rus sefirinin katli, Sovyet Rusya'sı ile Lehistan arasını açmış, ortada fena bir vaziyet hadis olmuştur.
- 5- Mösyö Beriyan (?), Çemberlayn ve Eştire (?) zaman arasındaki antlaşmanın Rusya aleyhinde olduğuna dair haberler alınmaktadır.

Şu hale göre bütün Avrupa diplomasisi vakaların birini diğerine tercih etmek imkânını göremeyerek, menâzi' fih mesâili gününden halledip ortalığı kârzâra çevirmeye kendilerinde cesaret bulmayarak bocalamaktadır.

26 Haziran Pazar 1927 / 1003 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Tahdid-i Teslîhat!

Bundan altı sene evvel Amerika'da bir konferans akdedilmiş, bu konferansta tahdid-i teslîhat hakkında müzakerat cereyan etmek lazım gelirken Asya ve bilhassa Çin mesâili mevzu-i bahs olmuştu.

Konferansın unvanı filhakika tahdid-i teslîhat idi ise de, hakikat halde tevsî-i teslîhat konferansı olduğu bilâhère meydana çıkmıştı. Cenevre'deki aynı konferans Amerika reis-i cumhuru arzusuyla içtima etmektedir. Bu konferansa zannediyoruz ki Amerika, İngiltere ve Japonya iştirak edecektir. Konferansa iştirak eden devlet murahhasları arasında İngiltere Hariciye Nazırı Mistır Çemberlayn ortaya atılan tahdid-i teslîhat esasına bir türlü yanaşamamakta olduğu görülmektedir.

17 Temmuz Pazar 1927 / 1021 / s. 1 / AA

Bolşevizm Nihayet Avrupa'ya Girmeye Muvaffak Oldu mu?

- Viyana'da kızıl diktatörlük ilan edildiği bildirilmektedir.
- Üç yüz bin kişilik bir amele kitlesinin Viyana sokaklarında muazzam ve kanlı bir nümayişine müteâkib, sosyalistler idare-i hükümete hâkim oldular, yüzlerce mecruh ve maktul var.

19 Temmuz Salı 1927 / 1023 / s. 1 / AA

İtalya'nın Hava Kuvvetleri

- İtalya'nın Elyevm 1800 tayyaresi var.

27 Temmuz Çarşamba 1927 / 1030 / s. 1 / BY (Nevzad Celal)

14 Temmuz

- 16 Temmuz 1927 Paris -

14 Temmuz Fransa ihtilalin en kuvvetli fakat muzaffer günlerinden birisi. 138 sene evvel halkın hakkını kazandığı ilk gün... Bir buçuk asır evvel bugün birçok

kanlı mücadelelerden sonra Bastil'in kapısı kırılarak yalnız Fransa'ya, Fransızlara değil bütün mazlum milletlere hürriyetin yolu açılmıştı. 14 Temmuz hiç şüphesiz ki; yalnız Fransız için değil; hürriyeti, istiklali uğrunda mücadele eden milletlere hürriyet aşkının bir menbaı muzaffer bir misali olduğu içinde büyük ve aziz bir gündür.

1 Ağustos Pazartesi 1927 / 1034 / s. 1

Rusya'nın Nüfusu

İstanbul: 31 (Hususi Haberlerimiz) Rusya'nın nüfusu Elyevm yüz kırk altı milyon raddesindedir. Rusya'da nüfuz otuz sene zarfında yüzde otuz sekiz nispetinde fazlaşmıştır.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1 / AA

İngiltere-Mısır Münasebatı

- İngiltere Sudan meselesinde nokta-i nazarında Mısır bulunuyor.

18 Ağustos Perşembe 1927 / 1049 / s. 2

Âsâr-ı Atika Arıyoruz

- İtalyanlar bu bahane ile Arnavutluk'un Sırbistan hududunda istihkâm yapıyorlarmış.

4 Teşrîn-i Evvel Salı 1927 / 1088 / s. 2 / AA

Rusya-İran

- İki hükümet bir bîtarafılık misakı imza ettiler.

13 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1122 / s. 1 / AA

Fransız-Sırp Muahedenamesi İmza Edildi

- Muahede muslihane mahiyette bulunmaktadır.
- Muahedenamede kim karşı olursa olsun, tecavüzkârâne mahiyetinde hiçbir madde yoktur.

13 Teşrîn-i Sâni Pazar 1927 / 1122 / s. 1 / AA

İtalya-Yugoslavya Münasebat-ı Siyasiyesi

- Muahede Almanya'da teveccühle karşılandı.
- Fransız, Yugoslavya muahedenamesi İtalya'nın Balkanlardaki tahrikâtının tahdîdine hadım olmuştur.

16 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1927 / 1125 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yeni Bir İttifak

Harb-i Umûmîye'den evvel Avrupa'nın arz ettiği manzara, teşekkül eden siyasi zümrelerin muhtemel bir harbe karşı mütemadi hazırlığıyla hülasa edilebilirdi. İşte aynı manzaraya birkaç seneden beri yine şahit olmaya başladık.

Locarno Misakı'ndan sonra bunun etrafında koparılan gürültülerin aks-i sedasını henüz kulaklarımız unutmuş değildir. Fakat geçen sene İtalya ile Arnavutluk arasında imza edilen ittifak muahedesi, bu dedikoduları teşdîd eylemiş, bu ittifaka İngiltere Hükümeti seyirci kalırken Fransa ile Sırbistan arasındaki kozlar dahi o zaman cihan siyaset-i umûmîyesinin yüzünde işmîzazlar hâsıl eylemiştir.

O zamandan beri tahakkuk edip de imza olunamayan Fransa-Yugoslavya ittifak muahedenamesi, geçenlerde Paris'te imza edildi... İtalya-Arnavutluk muahedenamesi için Fransa-Yugoslavya ittifakı bir cevaptır.

6 Kânûn-i Evvel Salı 1927 / 1142 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Tahdid-i Teslîhat

Birkaç gün evvel Cenevre’de içtima eden Tahdid-i Teslîhat Kongresi, kısa bir içtima devresinden sonra evvelki Pazar günü dağıldı. Bu içtimanın her şeyden evvel göze çarpan ciheti, Sovyet Rus Hükümeti’nin de bu sefer içtimaa iştirak etmiş olmasıdır.

Rus heyet murahhası daha içtimanın bidayetinde nokta-i nazarını serdetti “Tekmîl silahların ve silah imal eden makinaların imhası lazımdır” dedi.

7 Kânûn-i Evvel Çarşamba 1927 / 1143 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Misakın Tevsî

Fransa Hariciye Nazırı Mösyö Beriyan (?) Cenevre’de içtima eden Tahdid-i Teslîhat Komisyonu’na iştirak eden sulhperver milletlerin Rusya’nın bu içtimaa iştiraki münasebetiyle milletlerin bu meseleye ehemmiyet fevkalade atfettikleri beyan eylemiştir.

İngiltere Hükümeti en ziyade taraftarlık gösterdiği Tahdid-i Teslîhat Konferansı müzakereleri esnasında bahriye lordunun bir milyon küsur bin tondan ibaret olan donanmasının dün bir raddeye indirildiğini beyan eylemesi, ezmine-i şuûn arasında bir gülünçlü safhadır.

30 Kânûn-i Evvel Cuma 1927 / 1163 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Medlûlsüz Sözler

İtalyan Başvekili Senyör Mussolini geçenlerde diyordu ki “İtalya, mutlak ittisâ mecburiyetindedir. Fakat şu veya bu devletin elindeki araziye zabt eylemek hususunu İtalya asla hatırından geçirmez.”

Siyasi tarihin edebi faslını teşkil edecek olan Senyör Mussolini’nin bu beyanatından hiçbir mana istihrâc edemedik. Temenni edelim ki, hadisatda bu manayı istihrâc ettirmesin!

9 Kânûn-ı Sâni Pazartesi 1928 / 1171 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Beynelmilel Misak

Amerika Hariciye Nazırı Mistır Kellogg, Fransa Hükümeti'ne nota verdi. Bu notada Amerika hariciye nazırı diyor ki “Bundan böyle bütün milletler arasında bir misak yapalım, harbi manasız bir söz olarak yalnız lügatlarımızda hıfz edelim.”

Beynelmilel misak, düsturundan bizim anladığımız; dünyada yaşayan devletlerin murahasları bir konferans akdedecekler, orada tanzim olunan mukavelenameye hükümetleri namına vaz' imza edecekler, sonra harb-i lafzîni ortadan kaldıracaklardır.

15 Kânûn-ı Sâni Pazar 1928 / 1176 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Amin ve Selamet

Geçen ki makalemizin birinde bahsetmiştik, Amerika Hariciye Nazırı Mistır Kellogg ile Fransa Hariciye Nazırı Mösyö Beriyan (?) arasında Amin ve Selamet'e dair bir nota teati edilmişti. İki devlet arasında teati edilen bu notaya karşı diğer devletlerinde bilhassa İngiltere devletinin de dâhil olmak niyetinde bulunduğu şayi oldu. İşte vakayı bu safhaya dâhil olduktan sonra öğreniyoruz ki, bu mesele ile bütün devletler alakadar olmaktadır.

Malum olduğu veçhile yapılacak misak, devletlerin birbirine istinâdını temin edecek ve fuzuli tecavüzlere meydan vermeyecektir.

17 Kânûn-ı Sâni Salı 1928 / 1178 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Numune

Geçen gün Anadolu Ajansı'nda şu havadisi okudum: Müstemlekâtcı İtalyan mahâfili müstemlekâтта mahreçler ve mandalar hakkında âtiyedeki suret-i halli derpîş eylemektedir:

- 1- Trablus ve hinterlandında İtalyan hâkimiyetinin bilfiil tesis ve takriri.
- 2- Bu memleketle Çad Gölü arasında bilâvasıta muvasalatının serbest olması.
- 3- Kamarun'da İtalya'nın mıntika-ı nüfuz istihsâl eylemesi ve bu havadisi birkaç defa tekrar okuduktan sonra bugünün siyasi cereyanını düşündük. Tahdid-i

teslîhattan itibaren beynelmilel misaklar akdinin ne derecelerde vâhî fikirlerle meşbu bulunduğuna bir daha kanı olduk.

19 Kânûn-ı Sâni Perşembe 1928 / 1180 / s. 2 / AA

Suriye Mandası

- Fransa, mandanın İtalya'ya havalesine muhalefet etmeyecekmiş.

8 Şubat Çarşamba 1928 / 1197 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Altına Avdet

Paris'te intişar eden sosyalist gazetelerinden biri, bundan evvel evrak-ı nakdiye miktarının tahdîd ve talep etmişti. Bu gazeteye nazaran ciddi bir tedbir mecburiyetinde bulunduğunu, işsizler miktarının günden güne tezâyüd eylemekte olduğunu ve şayet bunlara muvaffak olamayacaksa hükümetin başkalarına mevkiini terk etmesini istiyordu.

Fransa Hükümeti ile Meclis-i Mebusan arasında geçen vukuatı telhis ettikten sonra şu neticeye varmak lazımdır ki, oda en az miktarda Fransa'da üç yüz bin kişi işsizlerdir. Herkesin istediği, Harb-i Umûmîye'den evvelki huzur ve refaha erişmektir. Bunun için ortadan kalkması lazım olan iki şeyin üstünde ittifak hâsıl oluyor:

- 1- Kâğıt parayla altın para arasındaki farkın azalması.
- 2- İşsizliğe nihayet vermek.

21 Şubat Salı 1928 / 1108 / s. 1 / AA

Almanya'da Karışıklıklar

- Cumhuriyetçilerle komünistler arasında müsademeler vuku buldu.

21 Mart Çarşamba 1928 / 1131 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Rusya-Almanya

Rus Şurular Cumhuriyet Hükümeti, kendi hudutları dâhilinde çalışan birkaç Alman mühendisini gördükleri bazı esbâb dolayısıyla tevkif ettiler. Tevkif hadisesinin leh ve aleyhinde söylenecek söz bize düşmez ise de orada hadis olan gerginlik dolayısıyla bu satırları yazmak pek fâidesiz olmasa gerekir.

Almanya'da hükümet taraftarları gazeteler bu işte ileri gidip ilan ediyorlar ki mesele halledilinceye kadar bütün Almanya, Rusya'ya karşı boykot ilan ederek meselenin biran evvel hall-i çaresine hükümet derhal derpîş eylesin. Mesele bu şekli aldıktan sonra nasıl halledilecek?

23 Mart Cuma 1928 / 1133 / s. 1

Yunanistan'da Karışıklıklar Devam Ediyor

- Selanik'te yeniden bazı karışıklıklar vuku buldu ve zabıta birçok tevkifat icra etti.

13 Nisan Cuma 1928 / 1149 / s. 1 / AA

Komünist Çetesi

- Berlin adliye müsteşarlık dairesini basarak bir mevkufu kurtardı.

19 Nisan Perşembe 1928 / 1154 / s. 2 / AA

Fransa'da Komünizm

- Moskova'dan Fransız komünistlerine bir hareket ihdası için talimat gönderilmiş.

26 Nisan Perşembe 1928 / 1160 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sıkı Bir Kardeşlik

Fransa'nın inkılab-ı kebirini tarihini gözden geçirenlerin bu nokta herhalde nazar-ı dikkatlerini celb etmiştir: Sıkı kardeşlik!

Malum olduğu üzere Fransa ihtilal-i kebiri bütün Fransa'da yaşıayan halkın bir nokta etrafında birleşerek yürümesinden sonra kendini kurtarmış, inkılabın geniş hatvelerle ilerleyebilmesi ancak bundan sonra mümkün olabilmıştır.

Fransa inkılabı dahi her inkılap gibi dâhili ve harici düşmanlarla boğuşulduktan ve bunlara galebe ettikten sonra serbest bir nüfus alabilmıştır.

27 Nisan Cuma 1928 / 1161 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

İktisadın Millileşmesi

Almanya Hükümeti geçen sene bu bahse temas eden bir talimatname tanzim etmişti. Talimatnamenin uzun uzadıya rey ve mütalaatını serdetti ve kapandı gitti.

Almanya Hükümeti, Alman iktisadiyatının millileşmesi için o günden beri nasıl bir faaliyet ibraz etmiştir, bu cihet bugün malumumuz değildir.

29 Nisan Pazar 1928 / 1162 / s. 1 / AA

İtalya'da Nüfus

- Altı sene zarfında ahali miktarı iki buçuk milyona yakın tezâyüd etmiştir.

1921'den 1927 senesine kadar ahali miktarı ilki milyon 888 bin tezâyüd etmiş ve nüfus 41.532.000 adedine balığ olmuştur.

23 Mayıs Çarşamba 1928 / 1183 / s. 1 / AA

Yunanistan'da Umûmî Hicrana Doğru

- Herc ve merc başlıyor.

- Yeni bir intihâb yapmak üzere Venizelos'un riyasetinde bir kabine teşekkül etmesi bekleniyor.

24 Mayıs Perşembe 1928 / 1184 / s. 1 / AA

Yunanistan'da Buhran Başladı

- Maliye nazırı ile başvekil istifalarını verdiler.
- Vaziyet tevsih etmiş gibidir. Venizelos'un mevki-i iktidara geleceği zannedilmektedir. Yunan Meclisi de feshedilecek yeniden intihâb yapılacaktır.

30 Mayıs Çarşamba 1928 / 1189 / s. 1 / AA

İtalya-Sırp Münasebatında Gerginlik Berdevam

- İtalya ve Yugoslavya'nın birçok şehirlerinde mukabil ve kanlı nümayişler başlamış ve nümayişler birçok mecruh vermiştir.

7 Haziran Perşembe 1928 / 1193 / s. 1

Alman İntihâbâtında Sosyalistlerin Zaferi

- Başvekilin bu defa da sosyalist olacağı muhakkaktır.
- Almanya'da intihâb mücadelesi artık nihayete ermiş, netice katiyetle inkişâf etmiştir.

8 Haziran Cuma 1928 / 1194 / s. 1 / AA

Mösyö Mussolini'nin Ayandaki Nutku

- Siyaset-i umûmîden bahs olan bu nutuk ahiren imzalanan Türkiye-İtalya misakına temas eylemektedir.

- İki sene zarfında Türkiye-İtalya münasebatı, yabancı fakat İtalya'ya muhasım anâsır tarafından yapılan tahrikâtın nihayet bulmasıyla kesb-i silah eylemiştir.

Roma (AA) Senyör Mussolini Meclis-i Ayan'daki nutkunda yalnız bir mıntıka veya kıtaya münhasır olamayıp bütün cihan vaziyetiyle alakadar olan İtalya'nın siyaset-i hariciyesi hakkında beyanatta bulunmuş ve beyanatına Asya'dan başlayarak sonra Afrika ile nihayet vermiştir.

12 Haziran Salı 1928 / 1197 / s. 1 / AA

Litvanya-Lehistan İhtilafı

- İzvestiya diyor ki: Takip edilen siyaset sulhu tehdit etmektedir.

21 Haziran Perşembe 1928 / 1205 / s. 1 / AA

Yunanistan Bir Kere Daha mı karışıyor?

- Tütüncülerin grevi kanlı müsademelerle devam ediyor.

- Donanmanın isyanı: Selanik'te neşreden haberlere nazaran donanma da grevcilere iltihak etmiştir. Grevciler tarafından tahliye edilmesi korkusuyla Pangalos'un muhafaza kuvvetleri arttırılmıştır.

25 Haziran Pazartesi 1928 / 1208 / s. 1 / AA

İtalya'nın Umûmî Nüfusu

- Yapılan tahrirde kırk dokuz milyona baliğ olduğu anlaşılmaktadır.

25 Haziran Pazartesi 1928 / 1208 / s. 1 / AA

Mussolini Sanayi Kongresinde Bir Nutuk İrâd Etti

- Senyör Mussolini irâd ettiği nutkunda façist amelenin katiyen istismar edilemeyeceğini, amelenin birer refik mesaisi olduğunu beyan etmiştir.

- Leyrat (?) aleyhindeki manevralar akîm bırakılacaktır.

27 Haziran Çarşamba 1928 / 1210 / s. 2 / AA

Atina'da Komünistler Nümayişi

- Tütün amelesinin birçoğu tekrar işlerine devam etmeye başlamışlardır.

28 Haziran Perşembe 1928 / 1211 / s. 2 / AA

*Amerika Hariciye Nazırı Misak Projesini Son Şekliyle Tekrar Avrupa Devletlerine
Bildirmiştir*

13 Temmuz Cuma 1928 / 1224 / s. 1 / AA

Amerika'nın Umûmî Nüfusu

New York: 11 (AA) Amerika'nın nüfusu yüz on sekiz milyona balığ olmuştur.

15 Temmuz Pazar 1928 / 1225 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Yunanistan:

Son haftanın âlem-i siyasette bizi en çok ve dikkatle alakadar edecek vukuatı hiç şüphe yoktur ki Yunanistan'da cereyan etmiştir.

Yıllardan beri birikmiş pürüzlü işleri temizlemek nokta-i nazarından, siyaset dâhiliyesinde de vaki olacak tebdilata yakından alakadar olmak mecburiyetinde bulunduğumuz komşu Yunan Hükümeti'nde husule gelen son kabine buhran ve tebdili, maaziye göz önüne getirerek yürütülecek bir muhakeme ile ayrıca ve suret-i hususiyede tetkik ve takibe şayan bir ehemmiyeti haizdir.

Mevki-i iktidarı alır almaz ilk işi Yunan Meclisi'ni fesh olan ve Yunan reis-i cumhuriyetin istifa şayilerini ortaya çıkararak Giritli siyasi avdeti, siyaset-i hariciyede katiyen bir tebdilat olmayacağı uzak yakın bütün devletlerle dost geçinmek hususundaki Yunan siyasetinden ayrılmayacağı hakkında teminata bulunmuş olmakla beraber, uzun senelerin verdiği tecrübe bu sözü bilhassa biz Türklerin kayd-ı ihtiyatla telakki etmesini emreder.

Yugoslavya:

Geçen haftadaki nüshamızda hülasa ettiğimiz ve ajansların mufassalan bildirdiği Meclis-i Mebusan'daki vukuattan sonra Sırbistan'daki dâhili buhran devam edip gidiyor.

Lehistan-Litvanya:

Harb-i Umûmî öyle hükümetler meydana getirdi ki, bunlar annelerinden doğarken mert doğmuş çocuklara teşbih edilebilir.

Fransa:

Fransa'da son haftaların vukuatı arasında Frank'ın istikrarı meselesi Mösyö Puankere'nin (?) silsile-i muvaffakiyetine yeni ve çok kıymetli bir eser daha ilave eden bir hadise olmuştur.

İngiltere:

Geçen hafta İngiltere'de Avrupa memleketlerinde mevcut liberal fırkaları murahasaları kongre halinde içtima etmişlerdir. Bu içtimada meşhur İngiltere Liberal Fırkası Lideri Lloyd George bir nutuk îrâd ederek, sosyalistleri tenkit ve Avrupa'da beraber mevki-i iktidarı muzaheret ve kuvvet aldıklarını söylemiştir. İngiltere'de nazar-ı dikkati câlib hadisattan birisi de amale fırkasının son kongresinde fırkanın programında yaptığı teyitlerdir.

17 Temmuz Salı 1928 / 1227 / s. 1

***İtalya ve Avusturya Hükümetleri Münasebatı Avrupa'da Umûmî Sulha Doğru
Atılan Bir Adımdır***

- Bugün Viyana mahâfil-i siyasiyesinde Avusturya-İtalya münasebatında görülecek salâhın Avrupa sulhunu tersin edeceği kanaati mevcut bulunmaktadır.

24 Temmuz Salı 1928 / 1233 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Bu hafta âlem-i siyasette oldukça mühim tebdilat vaki olmuştur. Bunlar arasında bizi yakından alakadar edecek olan hiç şüphe yoktur ki, Balkanlarda daha sarîh bir ifade ile Yunanistan ve Sırbistan siyaset arasında husule gelen tahvilattır.

Yunanistan:

Bütün dünyaya karşı siyasetten katiyen çekildiği hakkındaki katî taahhüdüne rağmen kudurmuş ihtirasın sevgiyle girdiği siyasi, Yunanistan'ın rüzgârını yine geçti. Sabık kabinenin İtalya ve Türkiye ile akdedeceği misakla Yunanistan menâfiinin

daha emniyetle temin edilmesi kabul olacağı kanaati Venizelos'un taşkın ve şaşkın hayali siyasetine uygun olmalı ki, derhal Balgalos'un Don Kişot varî bir gururla Sırbistan'a akdetmek istediği itilafa mütemayil bir hareketle Yunanistan siyasetine böyle bir veçhe vermeye kalktı. Giritlinin dostluklarından istifade etmesi lazım gelirken cephe aldığı devletler Yunanistan'la aralarında halledilecek mesâilin halini temin için icap ettiği kadar kuvve-i müeyyideye sahiptirler.

Yugoslavya:

Bu hafta Yugoslavya vaziyet-i dâhiliyesinde nisbi sükûn var. Buna mukabil Yunanistan'daki tahville beraber Sırbistan'ın harici münasebatında bir faaliyet ve tahvil başlamıştır. Bunun başlıca saiki arz ettiğimiz gibi Giritlinin mevki-i iktidara geçer geçmez, Fransız tesirine tabi olarak Balkanlarda İtalya'ya bir cephe tutmak üzere gösterdiği faaliyet-i siyasiyedir.

İtalya:

Bu günlerde İtalya bütün dikkat ve nüfuzunu, Yunanistan'daki hadisata takibe hasr etmiştir. Yunanistan'la Yugoslavya arasında husule gelecek İtalya aleyhine müteveccih mütecâvizâne bir anlaşmaya karşı ittihaz edeceği tedâbiri Senyör Mussolini kendine mahsus açık ve mağrur edasıyla sarahaten söylüyor ve Yunanistan, Yugoslavya ile anlaşarak Selanik'te Yugoslavya lehine bazı imtiyâzatta bulunabilir.

İngiltere:

İngiltere'nin bizi yakından alakadar edecek siyasi vaziyeti son zamanlarda Yunanistan'a teveccühkâr bir cephe ile Kıbrıs adasının bazı şeraitle Yunanistan'a ilhakına karar vereceği hakkında hadisedir.

Mısır:

Dünyaya hürriyet ve medeniyet dağıttığını iddia eden İngiltere, nihayet son Mısır hadisesiyle bu iddiasını bir kere daha tekzîb etmiş oldu.

Umûmî Hususat:

Amerika'nın harbin kanun harici addedilmesi hakkındaki son teklifi nihayet İngiltere tarafından kabul edilmekle bu perdenin birinci safhası kapanmış diyor. Yalnız câlib-i dikkat eden şey, Amerika'nın on dört devlete yaptığı bu teklif, dünya

siyasetinde bilhassa askeri vaziyette mevki olan Rusya ve Türkiye'ye yapmış olmasındır.

1 Ağustos Çarşamba 1928 / 1240 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Balkan:

Şu ismin ifade ettiği mana; kan, barut, top, tüfek, bomba, kıtal ihtilali, isyan ve nihayet harp. Hiçbir kelimenin arkasına takip sürüklediği mana hiçbir vakit bu kadar korkunç ve karışık bir yekûn tutmaz.

Ya tarihin karayazısı ya bu kıtanın kara bahtı, zavallı sakinlerine tek bir gün huzur ve sükûn bahşedemeyerek veya etmemek hissiyle yaratılmıştır.

Yugoslavya:

Dâhilde başına aldığı bela milletlerle gırtlak gırtlığa meclis koridorlarına kadar sirayet eden kan ve kurşun mücadelesiyle meşgulken haricinde yine gözü İtalya'nın bilmem neresinde emeli Selanik'in kendisine teslimindedir.

Bulgaristan:

Daha çete siyasetinden yakasını kurtaramamışken komite reisleri birbirini, kâh komiteciler nazırları öldürüp dururken gözü şaşkınlıkla bir eda ile kâh sağa kâh sola komşularına dönüp durmaktadır.

Yunanistan:

Hamd olur mu diyelim bilmiyorum ki başlarına Venizelos geldi, daha doğrusu baş belası. Balkan devletleri içinde bu günlerde kendi dâhili derdine düşmüş birisi varsa hiç şüphe yok Yunanistan'dır. Şimdi ne Sırbistan ile ittifak, ne Türkiye ile muhadenet, ne İtalya ile dostluk, ne Bulgaristan'la ahbaplık muahedesi yapacak vakti var.

Dünya Siyasetinde:

En canlı göze çaracak hadise Amerika'nın harbi kanun harici addetmek için yaptığı projenin imzası zamanın tahmini yüzünden çıkan ifşaattır.

Haftada Bir İcmal

Fransa-Almanya

Bu haftanın siyasi vakayı arasından çok câlib-i dikkat olan olay hiç şüphe yoktur ki; Fransız maarif Nazırı Mösyö Herbunek'in (?) Kolonya'ya vaki olan seyahatidir. Bu seyahat öteden beri dost herhangi iki hükümet ve millet arasında vaki olsa idi belki mücamele-i siyasiye ve komşuluk hatır tevazuluğu telakki edilebilirdi. Fransa ve Almanya gibi komşu, fakat husumetli cihan tarihinde bir misal mahiyetinde ve bhusus Harb-i Umûmî vakayıyla husumetleri birkaç defa daha şiddet peyda etmiş iki millet hükümet ricâlinin bu ziyaret ve seyahati tabii bir hadise olarak kabul edilemez.

Türkiye-Yunanistan

Mevki-i iktidarı ele aldıktan sonra Yunanistan'ın gerek dâhili, gerek harici vaziyetinde oldukça mütereddid ve karışık siyasi bir muhit yapıyormuş hissini veren hareketlerden sonra Mösyö Venizelos; harici siyasette bir istikrar lüzumunu hissetmiş olmalı ki ilk zamanlarıyla son tecelli eden hareket ve akvâli arasında bariz bir sükûnet ve Mösyö Venizelos lehine kaydedilecek bir fark var. Bizi alakadar eden mesâilde takip edecek makul hak ve mantığa uygun hareketlerinden başka hiçbir vaziyetine ihtirasla nazar tevcihini arzu ettiğimiz komşu hükümetin her hususta müstakarr ve aşikâr bir siyasetle hareket ettiğini görerek bunu temenni etmek komşuluk hak ve zevkidir.

Leh ve Litvanya:

Rusya ile Avrupa arasında bir siper, ileri karakol olarak meydana getirilen Lehistan, Litvanya, Estonya Avrupa'nın başına ihtilaf menba ikinci bir Balkan evladı çıktı.

Meşhur Muahede:

Nihayet tekrar etti. Paris'te imza edilecek Mösyö Kellogg'un meydana atıp İngiltere ve Fransa'nın dermeyan ettikleri kuyud-ı ihtiraziye ile ötesini berisini kırıp kuşa benzettikleri harbi, kanun harici addetmek üzere akdedilecek muahede bu ay içinde Paris'te imza edilecek.

15 Ağustos Çarşamba 1928 / 1252 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

İngiltere-Irak ve İbnül Esat

Necid Sultanı Kral Hüseyini mağlup ve Mekke, Medine'ye hâkim olduktan sonra şimdi de nazarlarını Irak'a tevcih etmiş bir vaziyettedir. İbnül Esat bu emlak her gün bir kat daha kesb ettiğine de, Irak hududunda tekrar etmekte olan hadisat-ı şhadet ediyor.

Amerika:

Amerika efkâr-ı haricen Kellogg Misakıyla meşgul iken, şimdi bunu gölgede bırakacak bir şiddetle riyaset-i cumhur intihâbı mücadelesiyle alakadardır. Demokratlarla Cumhuriyetperverlerin bu intihâb dolayısıyla gösterdikleri propaganda faaliyeti, Amerikan vari tuhafliklarla bütün şiddetiyle başlamıştır.

Rusya ve Kellogg Misakı:

Rusya Şuralar Cumhuriyeti inkılabın iptidasından beri, dünya devletleriyle birkaçı müstesna bir türlü katî ve takibi imkânı olan bir siyaset ve münasebet veçhesi elde edememiştir.

Fransa ve Suriye:

Fransa, Suriye mandasına oldukça meşru bir şekil ve büyümüş vaziyetinde gözükmek için Suriye'de meşrutî idarenin tesisini gösterecek ilk işaret olan bir Meclis-i Milli küşadına müsaade etmiş ve intihâb ikmal edildikten sonra Meclis-i Milli içtima etmişti. Fakat son zamanlarda alınan haberler bu vaziyetin devamı Fransa'nın arzu ve emirlerine uygun gelmediği için münasebet şekerrenk bir vaziyet almıştır.

19 Teşrîn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1333 / s. 1 / AA

Garbî Trakya'da Yunanlılar Trakyalı Kardeşlerimize Zulüm Yapıyorlar

- Heyet niçin döndü.

21 Teşrîn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1335 / s. 1 / AA

Askeri Bir İttifak

- Rus tehlikesine karşı Lehistan'la Romanya arasında askeri bir ittifak akdedildi.
- İttifak nasıl karşılandı.

9 Birinci Kânun Pazar 1928 / 1350 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Haftada Bir İcmal

Bu hafta bizi alakadar eden siyasi mesâil en faal devirlerini yaşamaktadır. Fransızlar mevcut ihtilafatı kâfi görmemişler gibi her meseleye yeni bir kulp takarak ortada birçok ihtilaf menâbii mevcut hissini verecek hareketlerine devam etmektedirler. Cenub hududunda hiçbir esasa istinâd etmeyen iddialarına yeni bir itiraz sebebi ilave ettiler. Kuponlar meselesinde tediye kabiliyetimizi hesaba katarak itilafnâmeye dercinde musır kaldığımız şerait ve itiraz ediyorlar.

Yunanistan:

Yunanistan'la vaziyet yerinde saymakta berdevam. Yalnız bu günlerde İtalya'nın daha faal bir mutavassıt rolü ifası hususundaki arzusuyla müspet cihete hafif tebeddülât var gibi.

İngiltere:

İngiltere Hükümeti, dünya siyaset-i âlîyesinin nazımlarından olarak vazifesine devam etmekle beraber bugünlerde dâhili bir vaziyete nazar-ı tevcihine mecburdur. Kral Caroun ahvali sıhhiyesi saltanat tebdilini icap edecek bir vaziyettedir. Doktorlar kralın hayatından ümidi kesmiş olmalı ki, uzun bir seyahate çıkmış olan Prens Dö Cal (?) seyahatini ikmal etmeden İngiltere'ye geri dönmüştür.

Amerika:

Amerika cihan siyasetini ihmal ettirecek intihâb gürültülerini bitirebildi ve cumhuriyetperverler namzedi ve sabık bütün dünya iaşe nazırı M. Hover riyaset-i cumhura intihâb edildi. Bu intihâbta şayan-ı dikkat olan cihet kazananla kaybedenin propaganda ve fırka kuvvet veya zarfından ziyade kadınlık ve erkeklik ahval-i ruhiyesinin çarpışmasıyla bu neticeyi elde etmiş bulunmalarıdır.

5.2. Balkan Haberleri

1 Nisan Perşembe 1926 / 627 / s. 2

Bulgarlar Mahreç İstiyorlar

- Yunanistan Bulgarlara bîtaraf mıntıka vereceğini bildirdi.

25 Nisan Pazartesi 1927 / 953 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bir Milyon Muhacir

Gazetemizin dünkü nüshasında telgraf haberi olarak intişar eden küçük bir bend vardı. Bunda deniliyordu ki Romanya, Bulgaristan ve Sırbistan'dan gelecek bir milyon muhacir Trakya ve şark vilayetlerinde iskân edileceklerdir.

Filhakika Balkan harbiyle bunu takip eden Harb-i Umûmî'den sonra, mütemadiyen meşgul olunan işlerden birisi de muhacirlere ait mesaidir. Milli Mücadele'ye müteâkib ortaya çıkan mübadele keyfiyeti, hükümetimizin hudut haricinde kalan vatandaşlara şefkatli ağuşunu açarak onları hudud-ı milliye içine almış olmasıyla başarılı ve muvaffakiyetle netâyic eylemiş en nâfi' işlerden birisini teşekkül etmiştir.

26 Nisan Salı 1927 / 954 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Yine Balkanlara Dair

İtalya-Arnavutluk muahedesinin imzası ortaya öyle bir dert yumağı attı ki, bunun ucunu bucunu bulup meseleyi halletmek imkânsızlığı, bütün devletlerin aylardan beri meşgul eylemektedir.

Her gün yeni ve birbirinin aynı haberleri alıyoruz. İtalya-Yugoslavya arasındaki ihtilaf kesb-i ehemmiyet etmiştir, hudutlarda tahşidat vardır. İhtilafın aldığı şekle göre meselenin hall-i devresine henüz dâhil olamadığına kanı bulmaktayız.

2 Mayıs Pazartesi 1927 / 959 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Gizli Emeller

Birkaç günden beri Balkanlara ait yine mühim haberler almaktayız. Malumdur ki; geçenlerde Yugoslavya mütehaddis mesele üzerine keyfiyeti Cemiyet-i Akvam'a havale etmek fikrinde bulunmuştur. İtalya Hükümeti, bu talep ve arzu karşısında Cemiyet-i Akvam hükmünün şayet İtalya aleyhinde verilmiş bir karar olacak olursa bu kararı asla dinlemeyeceğini ilan etmiştir.

Vaziyetin bu devreye dâhil olması, Fransa ve İngiltere Hükümetlerinin nazar-ı dikkatini celb etmekten hali kalmamıştır. Fransa ve İngiltere, bütün ihtilafatın esasını derpîş ettikten sonra bir hüküm ve karar vereceklerini, İtalya'nın ise bu karara tâbiyyet eyleyeceğini zanneylemişlerdir. Yalnız şu noktaya burada kayd ve ilave etmek mecburiyetindeyiz ki, Yugoslavya Fransa'nın, İtalya İngiltere'nin perdesi arkasında gizlenmiş emeller saklamaktadırlar.

9 Haziran Perşembe 1927 / 992 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Sırp-Arnavut Nizâyi

Cemiyet-i Akvam müzakereleri gibi birkaç mevsiminde, hararetin fazla veya eksik olduğu demlerde zaman zaman yükselen bir kin ve ihtiras sisi vardır ki; dimâğlarda biriken menfaat ve ihtiras taabını biraz dağıtmaya kâfi gelmektedir.

İtalya ile Sırbistan'ın arasının açılması kârilerimizin malumu olduğu veçhile Arnavutluk meselesidir.

14 Teşrîn-i Evvel Cuma 1927 / 1097 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Balkanların Derdi

Bulgar-Yugoslavya devletlerinin hudutlarında öteden beri komitecilik eksik değildir. Bir gün bir Bulgar komitesi hududu tecavüz eder, diğer bir Sırp komitesi Bulgar arazisine dâhil olur. Bulgar komitecileri tarafından Sırp ceneraline yapılan suikast bütün Sırbistan ahalisini feverân ettirdi. İki hükümet birbirlerine notalar verdiler.

Bu hadise iki hükümet arasında bir harp vukuunu mümkün kılabilcek bir mahiyet arz etmekte midir, değil midir? Bunun cevabını vermek için şu günlerde konferanslar, telafiler yapmakta olan İngiliz, Fransız, İspanya ricâl-i siyasiyesinin konuştukları, karar verdikleri mesâili tahlil etmek lazımdır.

11 Haziran Pazartesi 1928 / 1196 / s. 1 / AA

Yugoslavya Meclisi'nde Arbedeler Koptu

- Salonu terleten imtinâ eden mebusları çıkartmak için muhafaza kıtaatı celb edildi.
- Muhalif mebusların muhafaza kıtaatının celbi üzerine milli marşı tagtiye başlamışlar. Bunun üzerine mecliste emsali görülmemiş gürültüler, arbedeler olmuştur.

22 Haziran Cuma 1928 / 1206 / s. 1 / AA

Yugoslavya Meclisi'nde Müthiş Cinayet

- Sabık nazırlardan birisi mecliste çiftçi gurubunun üzerine ateş ederek bir mebusu öldürmüştür.
- Katil kargaşalıktan istifade ederek kaçmıştır. Bilâhere gelip teslim olmuştur.

24 Haziran Pazar 1928 / 1207 / s. 1 / AA

Yugoslavya Meclis Hadisesi

- Çiftçi gurubu tâvizât ve hukuk mütesâvî verilmedikçe parlamentoya iştirak etmeyecek.
- Grup öldürülen mebusların ailelerine verilecek tazminatı kabul etmeye karar verdi.

5.3. Ortadoğu Haberleri

13 Kânûn-i Sâni Pazar 1924-1340 / 5 Cemâziye'l-âhir 1343 / 11 / s. 3

İslam İlmî

- Kudüs'te hilafet ilanı şayiiası.

Kudüs'te hâsıl olup Suriye gazetelerine kadar vasıl olan bir şayiaya göre yine bazı huteba tarafından Şerif Hüseyin'in hilafeti ilanı edilecek ve bu hususta ona biat olacaktır ve yine aynı maksada ahali-i İslamiye Mescid-i Aksa'ya davet edilecektir. Bütün Arap matbuatı işbu şayiayı kayd-ı ihtiyatla telakki ve mâhâzâ (?) şayia-ı mezkûre bir esasa müstenid olduğu takdirde Şerif tarafından ilham edilmiş olacağı tabii olan işbu hareketin Şerif Hüseyin'e karşı şedit bir nefret tevlîd edeceğini kaydetmektedir.

23 Şubat Çarşamba 1927 / 904 / s. 1

Irak'ta Mecburi Askerlik Kanunu

- Irak harbiye nazırının layihası üzerine kabine reisi Cafer Askeri Paşa istifa etti.
- Mecburi askerlik meselesine ekser azasıda muhalif bulunmaktadır.

16 Mayıs Pazartesi 1927 / 971 / s. 1

Kral Abdullah İngilizlerden Muavenet Talep Ediyor

- İhtilalciler iki kongreyi akdettiler.
- Kudüs'te Müslümanlarla Yahudiler arasında büyük bir arbede olmuş ve İngilizlerin müdahalesiyle derhal yatıştırılmıştır.

26 Haziran Pazar 1927 / 1003 / s. 2 / AA

Şeyh Mahmud Irak'a Karşı Mücadele Etmekte Olan Asi Kürtlerin Reisi Muhasamattan Vazgeçti

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1

Arabistan Ahvali Arap Saçı Gibi Karmakarışık

- Şam'da ihtilal emareleri beliriyor.
- Elmuktebis gazetesinin sahib-i imtiyazına da suikast yapıldı. Yemen'de bir kabile isyan etti.

11 Ağustos Perşembe 1927 / 1043 / s. 1 / AA

Basra'da Koleradan Ölenler

Berlin: 9 (AA) Basra'da hüküm-ferma olan koleradan dört yüz vefâyat vuku bulmuştur. Şimdiye kadar elli dört bin kişiye kolera aşısı yapılmıştır.

23 Kânûn-i Sâni Pazartesi 1928 / 1183 / s. 2

Lübnan Kabinesi İstifa Etti

- Yeni kabine üç kişiden mürekkeb olarak teşekkül etti. Milis grevcileri mahkûm oldular.

1 Şubat Çarşamba 1928 / 1191 / s. 1 / AA

Bir Vehhâbî Kuvveti

- Kuveyt arazisine yeni bir akın yaparak ahaliyi kılıçtan geçirdi.
- Tarafeynin azim zayıyatı muharebeden sonra muzafferiyet Kuveyt kıtaatında kaldı.

1 Şubat Çarşamba 1928 / 1191 / s. 1

Iraklılar Necid Hududunda Tahşidata Devam Ediyorlar

- Irak Meclisi nasıl feshedildi.
- Hükümete karşı isyankâr bir vaziyet alan Faysal te'dîb için Necidlilerle hareket başlayacaktır.

3 Şubat Cuma 1928 / 1193 / s. 2

Irak'ta Vaziyet

- Kuveyt'e Vehhâbî akınları devam ediyor.

15 Şubat Çarşamba 1928 / 1105 / s. 3 / AA

Bağdat'ta Siyonizm Aleyhinde Nümayişler

- Ahali Siyonist prensiplerinin Irak'a ithaline mani olmak için nümayiş yaptı.

6 Mart Salı 1928 / 1118 / s. 1

Vehhâbî Tehlikesi Gittikçe Büyüyor

- Ürdün Kralı Abdullah, İbnül Esat'a bir protesto mektubu gönderdi. Umman'da bir Şûrâ-yı sHarp kuruldu.

8 Mart Perşembe 1928 / 1120 / s. 1 / AA

İngiltere-Mısır Arasındaki Gerginlik Devam Ediyor

- İngilizler yeni bir nota verdiler.

- Kabine nota hakkında mukadderat-ı ittihaz etmek üzere toplandıysa da hiçbir karar veremedi dağıldı.

9 Mart Cuma 1928 / 1121 / s. 1

Mukaddes Cihat

- İbnül Esat cihad-ı mukaddes ilan etti.

9 Mart Cuma 1928 / 1121 / s. 1 / AA

Mısır'da Vaziyet-i Siyasiye Vahametini Muhafaza Ediyor

- İngiliz notasına henüz cevap verilmedi.
- İngiliz-Mısır münasebatı had bir şekil aldı, İngiltere Hükümeti'nin Mısır sularına kuvvetli sefâin-i harbiye göndereceği söylenmektedir.

3 Nisan Salı 1928 / 1140 / s. 1 / AA

Mısır-İngiltere Cevab-ı Nota Verdiler

- Mısır Hükümeti dâhili nizamâtına herhangi müdahaleyi reddediyor. Mısır Hükümeti'nin cevab-ı notası Mısır-İngiltere münasebat-ı siyasiyesini ihlal edecek mahiyettedir.

5 Nisan Perşembe 1928 / 1142 / s. 2

İbnül Esat Hudutlarda İstihzaratına Devam Ediyor

- Taarruz pek yakında başlaması muhtemeldir.
- Şam'da Meclis-i Mebusan intihâbâtında bazı kargaşalıklar zuhura geldiği bildirilmektedir.

25 Nisan Çarşamba 1928 / 1159 / s. 1

Filistin'de kanlı bir arbede oldu. İngilizlerle cemiyet-i İslamiye mensubu arasındaki müsademedede beş maktul, otuz kişi mecruh düştü.

25 Nisan Çarşamba 1928 / 1159 / s. 1 / BY (Baki Tonguç)

Halep Yolunda

Bugünlerde Suriye'yi baştanbâşa hareket ve faaliyete getiren siyasi bir vaziyet ve hadise var. Suriye şimdiye kadar Fransız mandası altında fakat eski Osmanlı imparatorluğu kanunlarıyla idare olunuyordu. Şimdi Fransızlar Suriye'de müstakil

bir hükümet sistemi tesis ederek teşrici bir meclis ve bu meclis tarafından tanzim edilecek yeni bir Kanun-i Esasi meydana getirmek üzere bir intihâb yaptırmak peşindedirler. Meselenin buraya kadar olan kısmı suret-i zahirede makul bir çare takip ediyor gibi gözüküyorsa da intihâb olunabilmek için mevzu şerait işinin hakiki çehresini tamamıyla göstermektedir.

26 Nisan Perşembe 1928 / 1160 / s. 1

Suriye’de İntihâbât Mücadelesi

- Bu yüzden Halep’te bir ihtilal çıkıyordu.
- Şakir Şaban isminde bir hatibi, hitabet kürsüsünde nutuk îrâd ederken kurşunla vurdular.

3 Mayıs Perşembe 1928 / 1166 / s. 1

Filistin’de Umûmî Bir İsyân Zuhurundan Korkulmaktadır

- Kudüs’te kanlı bir hadise oldu.
- Yahudi evlerini taşıyan ahali, kendilerine mani gelen askerlerden üçünü öldürdüler ve bir haylisini yaraladılar.
- Vehhâbîler Tebük’te tahşidât yapıyorlar, taarruz Kurban Bayramı’ndan sonraya kaldı.

15 Mayıs Salı 1928 / 1176 / s. 2 / AA

Suriye’de Olanlar

- İşgal neye mal oluyor?
- Bu sene Suriye’de müthiş bir kaht ü galâ olması muhtemel görülmektedir.

29 Mayıs Salı 1928 / 1188 / s. 1

Suriye’de Krallık İlan Ediliyor

- Kral Faysal bir muahede akdedilmek üzere Hicaz ve Necid Kralı İbnül Esat’a müracaatta bulunmuştur.
- Arbede İngilizlerle yapılan muahede aleyhinde bir miting yapılmış ve halka askerler tarafından açılan ateşte bazı kimseler mecruh ve maktul düşmüştür.

30 Mayıs Çarşamba 1928 / 1189 / s. 1

Suriye’nin Şekli Hakkında İhtilaflar

- Suriye Hükümeti kaht ü galayâ mani olmak için hariçten buğday celb etmektedir.

13 Haziran Çarşamba 1928 / 1198 / s. 1

Suriye Meclis-i Mebusan’ın Küşadı

- Suriye tahtına Sabık Reis-i Hükümet Damat Ahmed Nami Bey’in gösterileceği rivayet edilmektedir.
- Hükümet, genç vatanperverlerin meclisin küşadı günü tezahüratta bulunacaklarını haber almış ve bu hususta icap eden tedâbiri ittihaz etmiştir.

20 Haziran Çarşamba 1928 / 1204 / s. 1

Doktor Abdurrahman Şebender diyor ki “Suriyeliler pek yakında istiklallerine kavuşacaklar ve bu uğurda ölünceye kadar mücadele edecekler.”

27 Haziran Çarşamba 1928 / 1210 / s. 1 / AA

Mısır Kabinesi İstifa Etti

- Yeni Mısır kabinesinin Besmi veya İsmail Paşa’lar tarafından teşkil edileceği zannedilmektedir.

- Mısır Meclis-i Mebusan'ı on dakika devam eden bir celseden sonra yeni hükümetin teşekkülüne kadar içtimalarını tatil etmiştir.

26 Temmuz Perşembe 1928 / 1235 / s. 1

Mısır'da Vaziyet Vahamet Kesb Etti

- Başvekil Muhammed Mahmud Paşa'nın konağı İngiliz askerleri tarafından taht-ı muhafazada bulundurulmaktadır.

31 Teşrîn-i Evvel Çarşamba 1928 / 1317 / s. 2

Vehhâbîlerin Tahşidâtı Tahakkuk Ediliyor

- Damad Ahmed Nami Bey taraftarları Damad'ın Suriye krallığını temin için canla başla çalışıyorlar.

25 Teşrîn-i Sâni Pazar 1928 / 1338 / s. 1

Suriye'de Şekl-i İdare

- Şekl-i idarenin krallık olmasına karar verildi.

30 Birinci Kânun Pazar 1928 / 1368 / s. 1 / AA

İran'da Sarık Lağvedildi

- Sarığı yalnız ulema ve hatipler sarabilecek.

5.4. Asya ile İlgili Haberler

12 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1927 / 868 / s. 1 / AA

Hindistan'da İğtişâşlar Devam Ediyor

- Mecusilerle Müslümanlar arasında bir dini merasim esnasında yeniden müsademeler vuku buldu.

18 Kânûn-i Sâni Çarşamba 1928 / 1179 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Mısır Softalığı

Afgan kralının Mısır ziyareti dolayısıyla Mısır matbuatı birbirine girdi... Mısır fikriyatına hâkim olan softalık, meğer istiyorlarmış ki Afgan kralı hırkalı, pabuçlu bir âcibe olarak Mısır'a gelmiş olsun. Genç kral temiz bir kıyafet ve güzel bir şapka ile Mısır'a çıkışı, kara zihninin hiddet ve gaspını tuğyân ettirmiş, hatta verilecek ziyafetlerin bazılarında sırf nazar bile olunmuş!

2 Şubat Perşembe 1928 / 1192 / s. 2 / AA

Türkmen Alfabeti

- Azerbaycan imla konferansı Latin harflerini kabul etti.

16 Mart Cuma 1928 / 1127 / s. 1 / BY (Halim Hüsni)

Hakikati Görenler

Dünyanın en eski milleti olan Çinlileri Avrupa emperyalizmi asırlarca kısıvrak bağlı bulundurdu, medeniyet vereceğim dedi, terakkinize yardım edeceğim dedi, zaman zaman kıtaller ihzar ettirdi, milleti birbirine kırdırdı, onu kuvvetsiz bıraktıkça kolayca emeline nail olmak düsturunu takip etti. Bir milletin mukadderatıyla asırlarca oynanamazdı, zulmün ve tazyikin derecesi arttıkça tesirin bir aks olacağına ehemmiyet bile verilmedi. İki sene evvel, Çin'de milli bir hareket baş gösteriyordu. Kesif halk kitleleri saf saf harekete geldiler, milli bir kıyamın ilk ve mühim hareketini gösterdiler.

İngiliz Hükümeti'nin telaşına, kuvvetli filoların Çin sularında manasız gezip dolaşmalarına rağmen milli hareket inkişâfa başladı, Avrupalıların mıntkası yıkıldı, yıkıldı. Mücadele, mücadeleyi takip etti ve Çin ahvali şimdi biraz sükûnet buldu.

10 Mayıs Perşembe 1928 / 1172 / s. 1 / AA

Afgan Kralı Amanullah Han Hazretleri Yakında İstanbul'a Teşrif Edecekler

- Kraliçe Süreyya Hazretleri'nin valideleri hanımefendi maiyetleriyle evvelki gün İstanbul'a muvasalat ettiler.

17 Mayıs Perşembe 1928 / 1178 / s. 1 / AA

Pekin'in Sevkine İntizar Ediliyor. Yeni Bir Çin İttihattı Hükümetinin Teşekkül Etmesi Bekleniyor

- Japonlar Çin'e yeni kuvvetler sevk etmektedirler. Çin milli hükümetinin Sabık Başvekili Wang Cang (?) Çemberlayn'la bir mülakat yaptı.

21 Mayıs Pazartesi 1928 / 1181 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Muhterem Misafirlerimiz

İki üç günden beri Avrupa'yı baştanbaşa dolaşarak büyük bit tetkik seyahati icra eden Afgan kral ve kraliçesi hazreti iki günden beri Türkiye'nin misafiri bulunmaktadırlar. Kardeş Afgan'ın Türkiye'ye olan dostluğu Milli Mücadelemiz esnalarından beri malumuz bulunmaktadır.

Milli Mücadele'ye başlayan Türk milletine ilk dostluk elini uzatanlar arasında Afgan Hükümeti de vardı. Dünya husumetine karşı göğüs geren milletin bu dostluğun, kardeşçe olan bu vefakârlığın hatırasını asla unutamaz. Milli Mücadele senelerinde bize uzanan dostluk elinin manası, ızdırabın manasını anlayan bir milletin samimiyetini izhardan başa bir şey değildir.

22 Mayıs Salı 1928 / 1182 / s. 1 / AA

*Afgan Kralı Amanullah Han ve Kraliçesi Süreyya Hanımefendi Hazretleri
Ankara'da*

23 Mayıs Çarşamba 1928 / 1183 / s. 1 / AA

Aziz Misafirlerimiz Afgan Hükümdarını Hazerâtının Ankara'da İkinci Günleri

- Öğleleyin ve akşamleyin misafirler şerefine ziyafetler verildi.

24 Mayıs Perşembe 1928 / 1184 / s. 1

Afganlı Misafirlerimizin Ankara'da Üçüncü Günleri

- Kral hazretleri Çankaya'da tahsis edilen köşke nakil buyurdular.

- Amanullah Han Hazretleri'ne Ankara şehri namına bir heyet-i mahsusa tarafından muhtelif hediyeler takdim edildi.

8 Haziran Cuma 1928 / 1194 / s. 1 / BY (Halim Hüsnü)

Bilinmesi Lazımdı ki

İmtiyazlı mahalleler teşkil edip çocuk bakan ve senelerce keyiflerine bakanların son müzaheret temin eden merci Çinliler iki günden beri makhûr ve perişan ecnebi evvelkilere seferber oldular.

Kendi memleketinde çocuk bakmak ve keyif sürmek, vukuatın sıralanmasına nazaran artık bilinmek icap eder ki, evvela o memleket evladının hakkıdır sonra ise lütfen bahşedilen mesaidatla başkalarının...

Çin'de milliyet cereyanı ilerliyor ve sefere vasıl oluyor... Bize göre dünyanın öbür ucundaki Çin'den bahsedişimiz, milli imanın galebesi, gayr-i milli ve hainane fikirlerin parçalanmasındaki katî düsturun herkes nazarında hak olarak tecellisini arzudan başka bir şey değildir. Demek ki her yerde haktır ve galebe ancak onundur!

5.5. Değerlendirme

Avrupa ülkelerinde meydana gelen gelişmeleri “**Haftada Bir İcmal**” başlığıyla ele alan Türk Sözü gazetesi, bu dönemde daha çok Tahdid-i Teslihat Kongresi’ne, ülkelerin nüfusuna, Cemiyet-i Akvam’da görüşülen konulara ve antlaşmalara ağırlıklı olarak yer vermeye çalışmıştır. Tahdid-i Teslihat Konferansı’nda alınan kararları eleştiren gazete, 1928 yılında Yunanistan başbakanlığına Venizelos’un getirilmesi konusuna da yer vermiştir. Gazete, Avrupa ülkelerindeki Bolşevizm ve Komünizm gibi fikir akımları sonucunda meydana gelen ayaklanmaları yorumsuz olarak aktardığı görülmektedir.

Osmanlı döneminde Balkanlarda siyasi haritayı değiştiren konulardan biri Balkan Savaşları olmuştur.¹³² Savaş ağır toprak kaybına neden olurken ayrıca Balkanlardan Anadolu’ya Türk göçlerinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Türk Sözü Balkanlar ile ilgili haberlerinde, Balkanlardan Türkiye’ye yapılan göçlere ve Balkanların büyük bir sorunu olarak nitelediği hudut problemlerine yer vermiştir.

Ortadoğu jeopolitik konumu ve ekonomik olarak dünya politikasında büyük bir öneme sahip olan sorunlu bölgelerden birisidir. Dini-etnik ve siyasi çatışmaların odağında bulunan bu bölgede Vehhâbî tehlikesi derin izler bırakmıştır. Türk Sözü, Ortadoğu’da etkili olan Vehhâbî isyanlarına ağırlık olarak yer vererek bölgenin o dönemde karşılaşmış olduğu tehlikeyi yansıtmaya çalışmıştır. Gazetenin 6 ve 9 Mart 1928 tarihli nüshalarında, Vehhâbî tehlikesinin gittikçe büyüdüğünü, Beni Sahr kabilesine karşı hücum ettiklerini belirtmektedir.¹³³

Çin’in dâhili siyasetiyle birlikte Hindistan’daki Müslümanlar ve Mecusiler arasındaki kavgaya yer veren Türk Sözü, bir başyazıda Avrupa emperyalizminin Çinlileri asırlarca kendisine bağlı bulundurduğuna değinmektedir.¹³⁴ Çin’in dâhilde yaşamış olduğu sorunlar 1928 yılında ağırlıklı olarak gazetede yer almıştır.

¹³² Ahmet Halaçoğlu, *Balkan Harbi Sırasında Rumeli’den Türk Göçleri (1912-1913)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1995, s. 10.

¹³³ *Adana Türk Sözü*, 6 Mart 1928, s. 1; *Adana Türk Sözü*, 9 Mart, 1928, s. 1.

¹³⁴ *Adana Türk Sözü*, 16 Mart 1928, s. 1.

SONUÇ

Adana mahallî basınında önemli bir yere sahip olan Türk Sözü gazetesi, 1924 yılından 1966 yılına kadar yayınlanmıştır. Bölgenin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısının yanı sıra, siyasal durumunu da ele alan gazete, yaptığı haberlerle bölge halkının sesi olmuştur.

Bölgenin genel durumu ile ilgili ekonomik haberlerinde, ağırlıklı olarak halkı yerli malını kullanmaya teşvik eden yazılar ön plana çıkmaktadır. Çünkü bu dönemde, ithalatın ihracata nazaran daha fazla olması bazı önlemlerin alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler arasında Almanya ve Rusya ayrı bir yeri muhafaza etmekteydi. Bu bağlamda Türkiye'den Rusya'ya yapılan pamuk ve narenciye ihracatının bir bölümü Adana'dan karşılanmaktaydı. Adana bir tarım bölgesi olduğundan dolayı tarımsal faaliyetler ağırlıklı olarak gazetede yer almıştır. Adana çiftçisini meşgul eden konular arasında süne haşeresi ile mücadele yer almaktadır. Süne haşeresi çiftçiyi zorlamakla kalmamış bölge ekonomisini olumsuz etkileyerek geçici de olsa ihracatın azalmasına sebep olmuştur. Tarımsal alanda bu zorluklar yaşanırken sosyal hayat içerisinde Adana halkını zorlayan konular arasında ise elektrik ve yol meselesi yer almaktadır. 1928 yılında bu mesele kısmen de olsa çözüme kavuşurken gazetenin önemle vurguladığı bir diğer konu şehrin imarı meselesi olmuştur. Öte yandan gazetenin sağlıkla ilgili haberlerine baktığımız zaman, salgın hastalıklarla mücadeleye büyük bir önem verildiği görülmektedir. Özellikle sıtma ile mücadelede Adana'nın önemli gelişmeler sağladığı tespit edilmiştir. 1925 yılında nüfusun % 53'ü sıtmalılı iken, yapılan çalışmalar sayesinde 1927 senesinde bu oran % 20'ye, 1928 senesinde % 16'ya kadar düşmüştür.

Türk Sözü Atatürk'e ve cumhuriyetin ilkelerine sadık bir basın-yayın organı olarak inkılapları desteklemiştir. Harf inkılabıyla ilgili yeni harflerin uzun asırlardan beri içimize yerleşmiş olan Arap harflerinin mevcudiyetini yıktığını ifade eden gazete, Arap harflerinin öğrenilmesindeki zorluklara dikkat çekmiştir. Yeni harfleri

öğretmek için açılan kurslarda mahkûmlar da unutulmayarak bu seferberliğe dâhil olmuşlardır. Gazetenin konuyla ilgili haberinde Adana hapishânesinde yeni harfleri öğrenenler tarafından tabelacılığın bir meslek haline geldiğini belirtmektedir. Türk Sözü harf inkılabının yurtiçindeki yankılarının yanı sıra yurtdışındaki yankılarına da yer vererek, Türk inkılabının çağdaşlaşma ve medeniyet yolundaki başarısını yansıtmaya çalışmıştır.

Türkiye'nin iç ve dış politikalarına ilişkin haber ve yorumlara yer veren Türk Sözü, ağırlıklı olarak Havuz-Yavuz olayı, Yüzellilikler meselesi, seçimler ve sayımlar üzerinde durmuştur. Türk Sözü gazetesi, 1927 milletvekili seçimleri ve devamında cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili sayısal verileri ve haberleri okuyucularıyla paylaşmaktadır. Gazete, nüfus, tarım ve sanayi sayımı sırasında ortaya çıkan asılsız ve olumsuz söylentilere karşı halkı doğru bilgilendirme çabası içinde olmuştur.

Yapılan bu çalışma ile Türk Sözü gazetesinin yayınlarını takiben, Cumhuriyetin ilk yıllarında Adana'nın sorunlarını, halkın temel istek ve beklentilerini, meydana gelen temel gelişmeleri anlama ve değerlendirme imkânı ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet rejimi ve kurumlarıyla inkılabın yerleştirilmesi için de önemli bir çaba harcadığı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

A. ARŞİV BELGELERİ

BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1379, Dosya: 578, Sıra: 1.

B. GAZETELER

Adana Türk Sözü Gazetesi Koleksiyonu

- I. 1924-1926 Yılı Eksik Koleksiyon
- II. 1927 Yılı Koleksiyonu 2 Cilt
- III. 1928 Yılı Koleksiyonu 2 Cilt

Adana Türk Sözü Gazetesi Yeni Harfli Sayılar (1928-1962)

Cumhuriyet Gazetesi Koleksiyonu

Milliyet Gazetesi Koleksiyonu

Yeni Adana Gazetesi Koleksiyonu

C. ÇEVİRİMİÇİ SÜRELİ YAYINLAR

AKALIN, Gülseren, “Kurtuluş Savaşı’nda Adana Basını”,

<http://turkoloji.cu.edu.tr/ÇUKUROVA/makaleler/3.php>, (1998), Erişim Tarihi: 11.05.2018.

AYDOĞAN, Bedri, “Adana’nın Ünlü İnsanları”, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, <http://turkoloji.cu.edu.tr/ÇUKUROVA/makaleler/35.php>, (2005), Erişim Tarihi: 09.05.2018.

GEZİCİ, Aytekin, “Adanalılar Orosdi-Back’i Nasıl Horozdibek’e Dönüştürdü”, <http://www.5ocaknews.com/haberler/kose-yazilari/adanalilar-orosdi-back-i-nasil-horozdibek-e-donusturdu.html>, (2012), Erişim Tarihi: 03.05.2018.

YAYCIOĞLU, Necat, “Çukurova’ya Hareket”,
<http://www.5ocaknews.com/haberler/kose-yazilari/cukurova-ya-hareket.html>,
(2013), Erişim Tarihi: 10.04.2018.

D. KİTAPLAR VE MAKALELER

AKARCALI, Sezer, “Basının Görevleri ve Basın Özgürlüğü”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, C. 44, S. 1, (1989), s. 265-287.

AKGÜN, Seçil Karal, “Cumhuriyet Duyurulurken Geride Bırakılmayan Bir Kurum Hilal-i Ahmer Cemiyeti”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, C. 39, S. 1, (2012), s. 111-136.

AKKAYA, Yüksel, “Çukurova’da Sendikacılık ve İşçi Eylemleri (1923-1960)”, *Kebikeç Dergisi*, S. 5, (1997), s. 183-200.

AYDIN, Hakan, ÇAKIR, Hamza, “İkinci Meşrutiyet Dönemi Basın Sansürü”, *İkinci Meşrutiyet Devrinde Basın ve Siyaset*, (ed. Hakan Aydın), Konya: Palet Yayınları, 2010.

BAYKAL, Hülya, “Millî Mücadele’de Basın”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. IV, S. 11, (1988), s. 471-479.

BURSALIOĞLU, Ziya, “Atatürk Dönemi Eğitim Politikası”, *Atatürk Dönemi Eğitim Politikası ve Türkiye’nin Ekonomik Gelişmesi*, (1982), s. 185-190.

COŞAR, Ömer Sami, *Millî Mücadele Basını*, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1964.

ÇANAK, Erdem, “Çukurova Adana Halkevi Dergisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 22, S. 1, (2013), s. 139-156.

ÇELİK, Kemal, “Atatürk’e Yakın Bir Adanalı Hasan Ferit Celal Güven”, *Tarihte Adana ve Çukurova Cilt IV*, (ed. Yılmaz Kurt, M. Fatih Sansar), Adana: Akademisyen Kitapevi, (2016), s. 173-184.

ÇELİK, Kemal, *Millî Mücadele’de Adana ve Havalisi (1918-1922)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1999.

DEMİR, Kenan, “Osmanlı’da Basının Doğuşu ve Gazeteler”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 5, (2014), s. 57-88.

- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitapevi, 2002.
- ER, Turgut, *Türkiye'de Basın Yayın ve Tanıtma*, Ankara: Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2003.
- GÜNEŞ, İhsan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM V: Dönem 1935-1939*, C. II, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 2001.
- GÜVEN, Ferit Celâl, "Bir Söğüt Gölgesinde", *Çukurova Adana Halkevi Kültür Dergisi*, C. 1, S. 10/11, (1947), s. 1.
- GÜVEN, Ferid Celâl, "Büyük Fikrin Beşiği; Adana", *Görüşler Dergisi*, S. 16, (1939), s. 3-5.
- GÜVEN, Nevzad, "Atatürk'ün Eseri", *Görüşler Dergisi*, S. 20/21, (1939), s. 7-8.
- GÜVEN, Nevzad, "O Adana'da Başladı Adana'da Bitirdi... Üç Hatıra", *Görüşler Dergisi*, S. 16, (1939), s. 20-26.
- GÜZ, Nurettin, *Türkiye'de Basın-İktidar İlişkileri (1920-1927)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası, 1991.
- HALAÇOĞLU, Ahmet, *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri (1912-1913)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1995.
- İNAN, Arı, *Tarihe Tanıklık Edenler*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- İNUGUR, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları, 1993.
- İSLAM, İbrahim, "Milli Mücadele'ye Muhalif Bir Gazete: Ferdâ", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 12, (2009), s. 158-174.
- KABACALI, Alpay, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü*, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1990.
- KASIM, Ener, *Çukurova Kurtuluş Savaşı'nda Adana Cephesi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.
- KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918-1938*, Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, 1973.

- KOLOĞLU, Orhan, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul: Pozitif Yayınları, 2015.
- KORALTÜRK, Murat, “Türkiye Ekonomisi (1923-1960)”, *Türkler*, C. XVII, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, (2002), s. 1018-1047.
- KURDAKUL, Şükran, *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1973.
- MAZICI, Nurşen, “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 5, S. 18, (1996), s. 131-154.
- MEHMETEFENDİOĞLU, Ahmet, GÜREL, Cemal Necip, “Yavuz-Havuz Davası”, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, (2014), s. 233-267.
- OĞUZ, Şeyda, *1927 Adana Demiryolu Grevi*, İstanbul: Türkiye Sosyal Araştırma Vakfı, 2005.
- ÖZÇELİK, Şeyda, “Yeni Harflerin Kabulü ve Adana Basınına Yansıması: “Yeni Adana” ve “Türk Sözü” Gazetesi”, *Turkish Studies*, C. 8, S. 7, (2013), s. 393-413.
- ÖZKAYA, Yücel, *Millî Mücadele’de Atatürk ve Basın (1919-1921)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 1989.
- ÖZTÜRK, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi III: Dönem 1927-1931*, C. III, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, 1995.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004.
- PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi, 2011.
- PINAR, Mehmet, “Adana Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1923-1931)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 41, (2015), s. 537-552.
- SAMİ, Şemsettin, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2010.
- SARINAY, Yusuf, “Türk Ocağı”, *DİA*, C. 41, s. 545-546.
- SEMİZ, Yaşar, “1923-1938 Döneminde Türkiye’nin Sanayi Politikası”, *Türkler*, C. XVII, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, (2002), s. 1266-1282.

- SOYER, Nesrin, URAL, Selçuk, “Atatürk Dönemi Adana’da Yerel Basın (1923-1938)”, *Kafkasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 10, (2012), s. 165-204.
- TBMM Albümü 1920-2010*, C. 1, (ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel), 1. Baskı, Ankara: Gökçe Ofset Matbaacılık, 2010.
- TEVFİK, İsmail, *Adana Vilâyeti Matbuatı*, İstanbul: Hariciye Vekâleti Matbaası, 1932.
- TOKGÖZ, Erdinç, *Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 1993.
- TOPUZ, Hıfzı, *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitap Evi, 2016.
- TOPUZ, Hıfzı, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973.
- TURAN, Şerafettin, *Mustafa Kemal Atatürk*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2004.
- TURAN, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye’nin Oluşumu (1923-1938)*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1995.
- TURP, Muharrem, URAL, Selçuk, “Adana’da Yerel Basın (1923-1965)”, *Tarihte Adana ve Çukurova Cilt IV*, (ed. Yılmaz Kurt, M. Fatih Sansar), Adana: Akademisyen Kitapevi, (2016), s. 209-227.
- VARLIK, Bülent, “Adana Basın Tarihi Üzerine Bibliyografik Notlar (1873-1928)”, *Kebikeç Dergisi*, S. 21, (2006), s. 231-241.
- VARLIK, Bülent, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, s. 112-125.
- VARLIK, Bülent “Yerel Basının Öncüsü: Vilâyet Gazeteleri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, s. 99-102.
- YILMAZ, Hadiye, “T.C. Devlet Salnâmesine Göre Harf İnkılabı Arifesinde Basının Genel Durumu”, *Turkish Studies*, C. 12, S. 9, (2017), s. 135-158.
- Yurt Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul, Anadolu Yayıncılık, 1981.
- 1991 Yılı Adana İl Yılığ*, Adana Valiliği Yayını, Adana: Kemal Matbaası, 1991.

E. TEZLER

İSLAM, İbrahim, *Millî Mücadele'de Yeni Adana Gazetesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

OVA, Nalan, *Harf İnkılabı ve Türk Basını (1928-1929): Vakit, İkdam ve Hakimiyet-i Milliye Örnekleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

PINAR, Mehmet, *Mersin ve İçel'de Siyasi Hayat (1923-1950)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2012.

TANIK, İbrahim Halil, *I. İnönü Zaferi'nden İzmir'in Kurtuluşuna Kadar Açıksöz Gazetesinde Batı Cephesi Haberleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

EKLER

EK-1

Adana Türk Sözü Gazetesi'nin Sahibi ve Başyazarı Ferit Celal GÜVEN.
TBMM Albümü 1920-2010, C.1, (ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel), 1.
Baskı, Ankara: Gökçe Ofset Matbaacılık, 2010.

EK-2: Seçilmiş Makaleler 1

MİLLİ İKTİSAT SAHASINDA

Devlet müesseseleri milli iktisadın inkişâfı için azami bir cihet göstermektedirler. Bugün bu saatlerde kat olunan mesafe küçük görülemeyecek derecede ehemmiyetlidir. Türkiye'nin her tarafında yeni yeni fabrikalar, müesseseler, inşaatlar, bankalar vesaire kendi mevcudiyetlerini ihsâs etmeye başladılar. Türk sermayedarları, Türk sanatkârları eski devrin mahdud, gayr-i ilmi iktisat sahasından süratle dışarı çıkıyorlar. Bunların hepsi istiklal için hudutsuz bir ümittir. İşte bu kuvvetli ümidi bütün vatandaşların takviye etmesi şarttır.

Milli iktisada, milli sanayiye takviye meselesini düşündüğümüz zaman böyle bir işi yapabilecek kuvvetli bir iaz olarak Türk Ocakları'nı görüyoruz. Türk Ocakları birçok yeniliklere rehber olmuşlardır. Ocaklar şimdi de bu rehberlik vazifesini iktisadi kısımlarıyla meşgul olmaya başlamalıdır.

Ocaklara kolaylık olsun diye her ocağın bulunduğu muhitin ticaret müdirleri bu işe yardımcı olmalıdırlar. Sonra fabrikalar, müessese sahipleri ocaklara azami itimat gösterecek ellerindeki mallardan göndermelidirler.

Türkiye'de mevcut bütün ocakların bu teşebbüsü birden bire yapabilmeleri güçtür. Bunu takdir ediyoruz. Çünkü üç yüze yakın ocağa teşhir için kâfi gelebilecek eşya ve sonra bu eşyaları tevzî ve nakil meselesi zamana mütevakıftır.

Memleketimizde imal edilen birçok eşyalar var ki, Avrupa emtiasına zarafet ve metanet itibarıyla kat kat faiktr. Fakat bunu kime anlatabilirsiniz. Bunu ancak göstermek, rehberlik deruhte etmekle mümkün olur.

Asıl mühim noktalardan birisi de yerli emtiada aranan şeylerde zarafet olmasıdır. İnsanların ruhen güzelliğe, zarafete bir meclubiyetleri vardır. Bunu tatmin etmekte şarttır. Bu işte de yapacağımız rehberliği zaruret ve icbâr şeklinde yapmamalıyız. Bunun için ocaklar bu gibi vazifeleri deruhte ederlerken teşhir edecekleri eşyaların ve masnuatın halk üzerinde mutlaka bir meclubiyet ve merbutiyyet uyandırmasına çalışmalıdırlar. (Ferid Celal)

(Adana Türk Sözü, 23 Mart 1927, s. 2)

EK-3: Seçilmiş Makaleler 2

MINTIKA MAARİF EMİNİ RAĞIB NUREDDİN BEY'İN GAZETEMİZE BEYANATLARI

- Mıntıka maarifi ne vaziyette?

- Şu dakika yirmi bin beş yüz küsur cumhuriyet evladı hocalarının ihtimâmı altında inkılabın kendilerine gösterdiği mukaddes gayeye doğru yaklaşmaktadırlar.

Maarif Eminimiz Rağıb Nureddin Bey bir muharririmize nezdlerine kabul ederek ber-vech-i âtî beyanatta bulunmuşlardır:

- Mıntıka maarifi hakkından biraz malûmat lütfeder misiniz?

- Şubat raporumu Vekâlet-i Celile'ye takdim ettiğim için bu meyanda size de şayan-ı dikkat bazı malûmat meal-i memnuniye verebileceğim. Biliyorsunuz ki mıntıklarımız İçel, Mersin, Adana ve Cebel-i Bereket vilayetlerini ihtiva etmektedir.

- Orta tedrisat?

- Evvela orta tedrisatımızdan bahsedeyim: Mıntıka dâhilinde bir lise, iki muallim mektebi ve üç orta mektep vardır. Orta ihtisas mektebi olarak vekâletlerine mensup ticaret ve ziraat mektepleri vardır. Bu mekteplerde elyevm 168'i hanım kız olmak üzere 964 talebe mevcuttur.

- İlk tedrisat?

- Mıntıka 1926 Şubat'ındaki idare-i hususiyelere ait ilk tedrisat bilançosu 243 mektepte 401 muallim idaresinde 2311 kız olmak üzere 10901 çocuğumuz talim ve terbiye ediliyordu. Fakat bugün 15 Şubat 336 mektepte ve 586 muallim idaresinde 3334'ü kız olmak üzere tamamı 17946 cumhuriyet yavrusu feyz alıyor, nur alıyor demektir.

- Halk okuma mektepleri?

- Diğer taraftan vazifeye başladığımız anda mevcut bulunduğumuz on bir gece mektebi yerine bugün hall-i faaliyette on yedi adet halk okul ve mekteplerimiz vardır ki; talebesi 102'si hanım olmak üzere 835 adede baliğ olmaktadır.

- Amerikan mektepleri?

- Yalnız Amerikan kolonisine ait olmak üzere Tarsus erkek ve Adana kız kolejleri vardır ki; eylem 138’i kız olmak üzere 215 mevcutlarıyla teftiş ve merakiyemiz altında ve milli gayelerin çerçevesi dâhilinde çalışmaktadırlar.

- Yeni müfredat?

- Mıntıkamız dâhilinde on dört ilk mektebinde yeni müfredat programı tatbik edilmektedir.

- Muallim mektepleri mezunları?

- Biliyorsunuz ki; Maarif Kanunu’nun sekizinci maddesi muallim mektepleri mezunu olup da sekiz sene muallimlik etmeyen gençleri vazifeye yahut tazminat itâsına davet etmektedir. Bu mecburiyet-i kanuniyeyi yerine getirmek için bu vakte kadar 56 mezunu vazifeye davet ettik. Bunlardan 16’sı derhal icabetle münhallâta tayin edildiler.

(Adana Türk Sözü, 9 Mart 1927, s. 1)

EK-4: Seçilmiş Makaleler 3

KADINLARIMIZI SİYANET

Şurada burada etvâr ve hareketlerini nazar-ı hakaret ve tezyifle karşıladığımız kadınların, kızların niçin ve hangi sebeplerin altında bu dereceye düştüklerini düşünenlerimiz pek azdır. Hiç inkâr olunamaz ki şu senelerde bir kısım Türk kadınları çok feci ve melum bir akıbetin içine yuvarlanmışlardır. Buna sebep bazı boş, idraksiz kafaların inandığı gibi, kadınların açılması ve cemiyet içine karışmış olması değildir. Bilakis kadın, cemiyet içinde gayr-i faal bir rol ifa etmiş olduğu içindir ki bugünkü müthiş bedbahtlıklarla karşılaştı. Eğer Türk kadınına, zaruret, yoksulluk, felaket karşısında mukavemet edebilmesi, yalnız başına kaldığı zaman hayatını kazanması öğretilmiş olsaydı, bu son şahit olduğumuz birçok kadın felaket ve facialarını görmeyecektir.

Telgraf haberleri bize çok memnuniyet bahşeden bir haber getirdi. İstanbul Halk Fırkası Vilayet Meclis-i Umûmîsi ile birleşerek İstanbul'da sefalet içinde bunalan, sükût eden kadınları kurtarmaya teşebbüs etmiş, bunun içinde bir çalışma ve çalıştırma yurdu tesisine karar vermiş. Bundan daha hayırlı bir iş tasavvur edemeyiz. Çocukları, gençleri himaye ne kadar elzem ise, sükût etmesi muhtemel olan kadınları ve kızları da himaye o kadar mühimdir. (Ferid Celal)

(Adana Türk Sözü, 18 Şubat 1928, s. 1)

EK-5

Adana Türk Sözü Gazetesi'nin 13 Kânûn-i Sâni 1924, 5 Kânûn-i Sâni 1928 Tarihli Eski Harfli Nüshaları.

Adana Türk Sözü Gazetesi'nin 16 Eylül 1928 ve 17 İkinci Kânun 1945 Tarihli Yeni Harfli Nüshaları.

Adana Türk Sözü Gazetesi'nin "Adana'nın Kurtuluşu" Özel Sayısı
(Adana Türk Sözü, 5 Kânûn-i Sâni 1928, s. 1)

1928 3125 51

بیرین نوبتلی

1200 700 400
1000 1000 1000
1000 1000 1000

Türk Sözü

Resmî Gazete

مادت ایضاً دینلرکون لره جلال

1928

بو یونک ملت مجلسنک اوجونجی اجتماع سنه سی دون غازی حضر تلر نیک نظرله یله کشاد ایدلدی
مجلس دونکی اجتماعنده ایلیک اوله رق اون ماده دن عبارت اولان یکی حرر لره قانونی مذاکره و منقأ قبول ایددی
Kabul edilen yeni Harfler kanununu aynen neşrediyoruz

مصر حکومتی

بیرلا لایحه قیلمک سلسله ایتمک

1- لایحه ایتمک

2- لایحه ایتمک

3- لایحه ایتمک

4- لایحه ایتمک

5- لایحه ایتمک

6- لایحه ایتمک

7- لایحه ایتمک

8- لایحه ایتمک

9- لایحه ایتمک

Mustafa Kemal Atatürk

NUTKU DİNLERKEN

1- ...

2- ...

3- ...

4- ...

5- ...

6- ...

7- ...

8- ...

9- ...

قند یارمقلق قاطا

یشیل زلزلر اورونور

شیخ حسنلر یازان کاهی ایشین ؟

اور تامل هیئت اختیار لره مقام مأمدر شیخ محمد یار

قند یارمقلق و قورقده خبر وار ایشیر

Ocakta telsiz

1- ...

2- ...

3- ...

4- ...

5- ...

6- ...

7- ...

8- ...

9- ...

استقامت اجراخانه سه

تحلیل اولویش خالص بلقی باغی گلشنر

Adana Türk Sözü Gazetesi'nde Yeni Harf Kanunu'nun Tam Metni. (Adana Türk Sözü, 2 Teşrin-i Sâni 1928, s. 1)

1928 Haziran 19

قائم بیلله راتقورلری دنیاڭک صاعلاملق ره قوروشی قازانمشدر

قائم بیلله راتقورلری دنیاڭک صاعلاملق ره قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...

قائم بیلله راتقورلری دنیاڭک صاعلاملق ره قوروشی قازانمشدر

قائم بیلله راتقورلری دنیاڭک صاعلاملق ره قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...

میان غازی بزمی

طام بالاس

میان غازی بزمی...
 طام بالاس...
 میان غازی بزمی...

قولومیا قولومیا قولومیا

قولومیا قولومیا قولومیا...
 قولومیا قولومیا قولومیا...
 قولومیا قولومیا قولومیا...

هیلکه دن صاقیکیزا

هیلکه دن صاقیکیزا...
 هیلکه دن صاقیکیزا...
 هیلکه دن صاقیکیزا...

قوروشی قازانمشدر

قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...
 قوروشی قازانمشدر...

فیرنازه شوقی و شرفی و شرفی و شرفی

فیرنازه شوقی و شرفی و شرفی و شرفی...
 فیرنازه شوقی و شرفی و شرفی و شرفی...
 فیرنازه شوقی و شرفی و شرفی و شرفی...

بائوزیکری سیغورطه ایتدی بیکری

بائوزیکری سیغورطه ایتدی بیکری...
 بائوزیکری سیغورطه ایتدی بیکری...
 بائوزیکری سیغورطه ایتدی بیکری...

اعلان

اعلان...
 اعلان...
 اعلان...

نظر دقته

نظر دقته...
 نظر دقته...
 نظر دقته...

معدن گوارلی

معدن گوارلی...
 معدن گوارلی...
 معدن گوارلی...

تورکیه ایش بانقسی

تورکیه ایش بانقسی...
 تورکیه ایش بانقسی...
 تورکیه ایش بانقسی...

ای چمنلو

ای چمنلو...
 ای چمنلو...
 ای چمنلو...

فرقه قازاگاهی جوارنده

فرقه قازاگاهی جوارنده...
 فرقه قازاگاهی جوارنده...
 فرقه قازاگاهی جوارنده...

دوسه طبعی براندی

دوسه طبعی براندی...
 دوسه طبعی براندی...
 دوسه طبعی براندی...

ادخالنجی و احراجنجی

ادخالنجی و احراجنجی...
 ادخالنجی و احراجنجی...
 ادخالنجی و احراجنجی...

Adana Türk Sözü Gazetesi'nin Son Sayfası İlan ve Reklamlar. (Adana Türk Sözü, 19 Haziran 1928, s. 4)

EK-10

C. H. P. 1
Seyhan İl İdare Kurulu Adana : 3 / 5 1947
Başkanlığı
Sayı :
331 Sayın Bay
Abidin Ege
C.H.P Seyhan Bölgesi Müfettişi.
Adana

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
COĞRAFYA BÖLÜMÜ

Sahip ve Bağyasarı ve bütün tahrir ailesi C.H.P mensubu olan Türksözü gazetesi ile katbasda basılan ve Türksözü sahipleri tarafından tertip ve idare edilen "Keloğlan" gazetesinde; neşredilen yazılarla, fıkralarla, hikâyelerle ,karikatörlerle zaman zaman Parti İdare Kurullarında bulunan ve Partimiz adına vasife alan kıymetli arkadaşlarımızın techil , istihfaf ve istihza edilmektedirler.

Bilhassa geçen sene yapılan Milletvekili seçiminden sonra ardi arası kesilmeyen bu kabil çirkin ve menfi yazılarile tahsisen arkadaşlarımızı tahrik kasdile giriştikleri sinir mücadelesi kargısında soğuk karlılıklarını ve metanetlerini muhafaza ederek meseilerine devam eden arkadaşlarımız; bu kere de yine 27.Nisan.1947 günlü ve 6698 sayılı Türksözü gazetesinin 3 Uncü sahifesinin 5 ve 6 ncı sütunlarında "Akıl ve Talih" Başlıklı hikâye münderecatındaki en ağır hakaret ve tezyiflerle dolu yazıdan çok müteessir ve münefail olmağlardır.

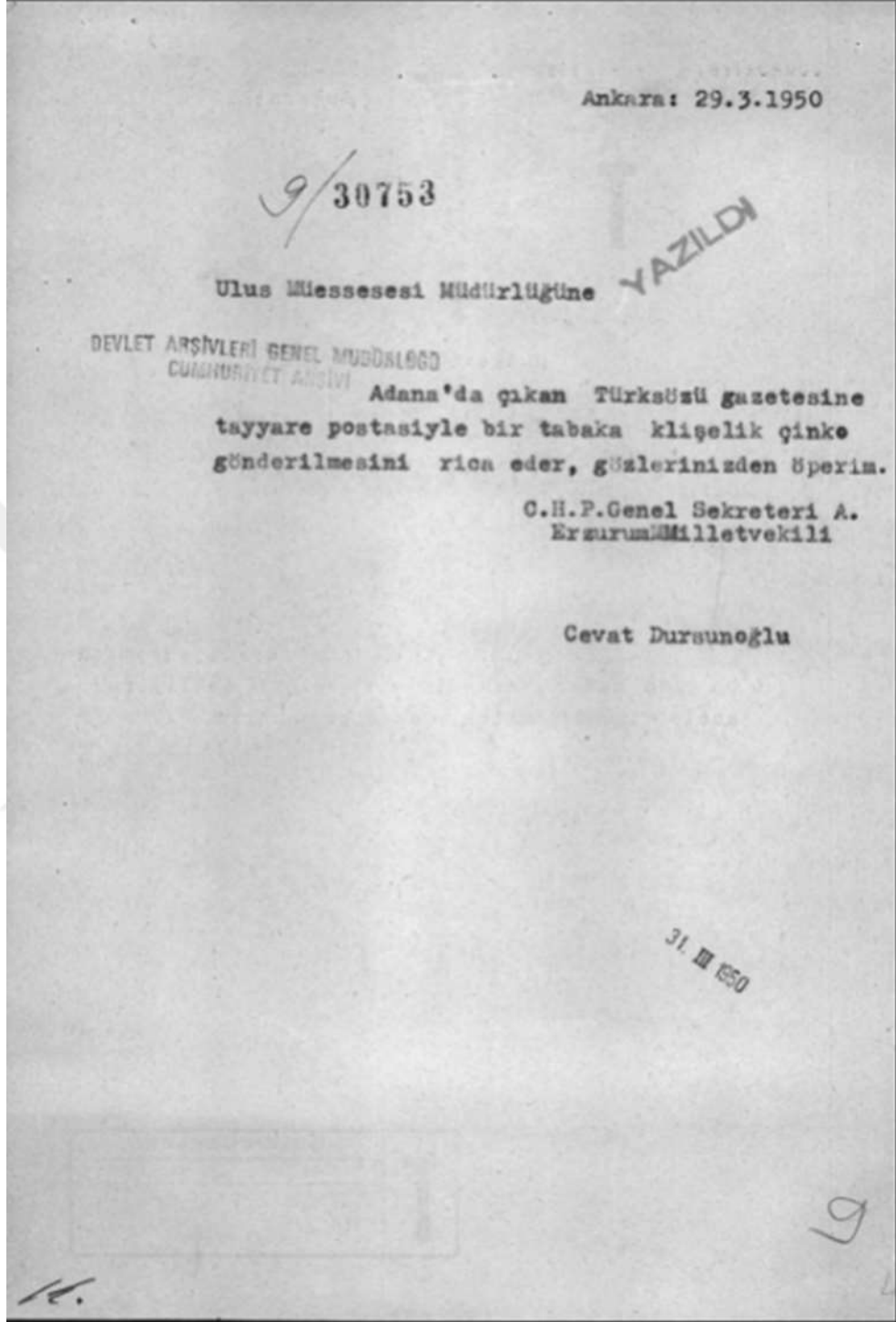
Kendilerine gösterdiğimiz bunca iyi niyetlere, samimiyete , yaptığımız temaslara ve verdikleri sözlere rağmen hırslarının ve hislerinin baskıları altında şahsiyetle uğraşmaktan ve hususi maksadlarla kötü neşriyat yapmaktan bir türlü vaz geçemeyen ve şu hareketlerle Partimizi içinden yıkmaya uğraştıkları sanılan başta Ferit Celâl Güven ve Nevzat Güven olmak üzere Türksözü gazetesi sahipleri haklarında ya, tüzümün inzibati hükümlerinin en ağır uygulanmasını veya kendilerine en ciddi ve şiddetli bir Parti tenbiri yapılarak görüş ve düşünüş birliğinin sağlanmasını yüce takdir ve tasvibinize arzeder, üstün saygılarını sunarız.

C.H.P Seyhan İl İdare Kurulu Başkanı
İbrahim Burdaroğlu
19

CHP Seyhan (Adana) İl Başkanlığı'nın Adana Türk Sözü Gazetesi Hakkındaki Şikâyet Dilekçesi.

(BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1379, Dosya: 578, Sıra: 1)

EK-11

Adana Türk Sözü Gazetesi'ne Malzeme Gönderilmesine Dair Arşiv Belgesi.
(BCA, Fon: 490.1.0.0, Kutu: 1379, Dosya: 578, Sıra: 1)